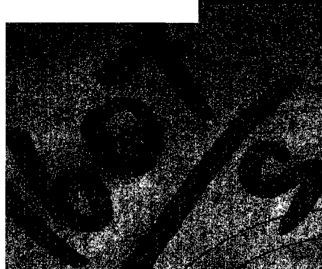
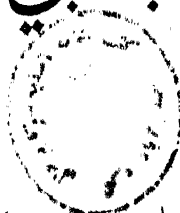

﴿ جلدچهارم ﴾

کتاب ابی

﴿ راجع باوضاع ایران ﴾

محرم الحرام ۱۳۳۱

(درمطبعهٔ «برادران باقراف» بطبع رسید)

بسم الله الرحمن الرحیم

ارباب بصیرت و اطلاع میدانند که تاریخ نویسی نه همین بیان حوادث و وقایع جاریهٔ یومیه است که هر کوتاه نظری میتواند بانظر سطحی ادراك کرده مشاهدات و مسموعات خود را ثبت اوراق نماید بلکه فن تاریخ که باتفاق دانشمندان از فنون مشکله و معظمه شمرده میشود مقامش بالاتر و نشانش اجل وارفع است که باین آسانی با نظر قاصر هر بینندهٔ ادراك شود

تاریخ صحیح که دربین علوم و فنون دارای رتبهٔ عالی است عبارت است از بیان علل و اسباب حقیقی حوادث وحل رموز وکشف دقایق و اسراری که از انظار عامه مستور و پی بردن بانحقایق مکنونه موقوف است بشرایط بسیار و اسباب بی‌شمار که هر کسرا میسر نمیشود ، کلهٔ فیلسوفی ، احاطهٔ تامه بجهات حوادث ، ذوق سرشار دقت کافی ، دانستن فلسفهٔ اجتماع تهیهٔ وسائل اطلاع ، بصیرت بر

احوال خصوصی و عمومی ملل و نحل ، و بسی دیگر از اسباب و شروط لازم است تا شخص بتواند از عهدهٔ نوشتن تاریخ بر آمده و سلسلهٔ واقعاترا بعلل واسباب حقیقی خود ارتباط داده ریشه و اصول حوادث را ثبت نماید ، و هر کس بخواهد بدون تدارك اسباب فوق در مقام شروع بچنین مهمی خطیر بر آید بی‌شبهه دچار خطیئات و مرتکب جنایات بیحساب شده اغلاط را بجای حقایق درج کرده تا ابد روح حقیقت را متاثر و متالم ساخته و خوانند کانرا بضلالت افکنده است

تاریخ انقلاب اخیر وطن عزیز ما (ایران) یکی از حوادث بزرك دنیا است که نظیرش در خود ایران تا کنون معدوم و درسایر نقط عالم معدود و از رقم آحاد بعشرات تجاوز نمیکنند ، کدام حادثه بزرکتر از این انقلاب سیاسی است که علاوه بر تغییرات عمده درسیاست مملکت و شکل حکومت در افکار و عقول عموم اهالی و وضع معیشت و آداب نیز تاثیرات کلی کرده ، بدیهی است که تاریخ این انقلاب و اطلاع از اسباب و علل آن و واقعات چندین ساله درنزد هر کس مطلوب ونه تنها درداخلهٔ ایران بلکه‌درسایرممالك نیز جالب و مرغوب است

ازاین‌رو جمعی دانشمندان ادیب در صدد ضبط و ثبت وطبع و نشر حوادث انقلاب مزبور برآمده و بچندین زبان از السنهٔ شرقی وغربی تالیف و طبع نموده ، لکن باندك تامل نقص و قصور آن

تالیفات واضح میشود ، چه صاحبان آنها دستیابی بمدارك اصلی و ریشهٔ حوادث نداشته وهرچه ازدیگران شنیده یا از دور و نزدیك تماشا کرده و دیده‌اند ثبط اوراق نموده لذا انسان ازمطا[illegible] تواریخ فلسفه تاریخ‌را نشناخته و در واقعات نیز اغلب گرفتار [illegible] و خطا خواهد شد

بعد از این مقدمه مختصر میتوان بخوبی اهمیت و اعتبار این کتابرا (یعنی کتاب آبی راجع بایران) شناخته و از مقام و حیثیت آن واقف گردید و لزوم ترجمه و طبع اورا برای ایرانیان تصدیق نمود

این کتاب دارای تمام مدارك واقعات ایران بوده و مطالعه کنندکان آن بخوبی میتوانند راه بحقایق برده سیر مسائل تاریخیرا از بدو تا ختم ادراك نمایند

تلکرافات یومیه که از وزیرمختار انکلیس مقیم طهران و سایر نمایندکان آندولت بمرکز وزارت خارجه انکلیس مخابره شده و بتاریخ‌روزانه دراین کتاب مرتب‌است برای فهم نکات دقیقه بهترین وسیله‌است واین مزیت درهیچ تاریخی نیست ، بعلاوه هرچه درآن نوشته شده عین حقیقت است والبته با اجتماع اسباب ومقدماتی‌که‌برای یك‌وزارت‌خانه مثل وزارت خارجه انگلیس فراهم است کشف مسائل نهایت سهولترا دارد ،

سابقاً چند جزوی ازاین کتاب بفارسی طبع ونشر شد ولی

بزودی تعطیل گردید وطالبانرا جز حسرت وندامت بهرهٔ حاصل نشد تا آنکه حضرت مستطاب اشرف امیر دانشمند معارف پرور آقای حاجی علی قلی‌خان سرداراسعد ادام الله اقباله العالی که در این انقلاب بزرك از ارکان بوده وخدمات سیاسی و ادبی نشـان بعالم سیاست ومعارف وطن مشهود عموم‌است نظر توجهی باهمیت ولزوم این کتاب‌افکنده وباعزم راسخی که مخصوص حضرت معظم است در تسریع ترجمه وطبع ونشر آن سعی بلیغ مبذول فرموده ومدتی قلیل بحمدالله چندین جلد ازاین کتاب ترجمه شده و اغلب تحت طبع است

این جلد کـه متضمن است قسمت عمده ازتاریخ اخیررا ودر اهمیت بر اکثر مجلدات دیگر مقدم‌است بهمت‌وغیرت یکانه دانشمند فاضل آقای مدبر الملك بفارسی سـادهٔ شیرین ترجمه شده و این کمترین خدام معـارف میرزا احمد کاشانی مدیر مدرسه شوکتیهٔ بیرجند معروف به (آقازاده نراقی) بطبع ونشر آن اقدام‌نموده و حتی المقدور در تصحیح و ضبط تواریخ و اسـامی و نکات دقیقه دیگر کوشیده ، و بسی شکر می گویم که ازاین راه خدمتی بابناء وطن نموده و باجرا و اطاعت ازاده و امر حضرت سردار معارف پرور ، و یکانه امیر دانشمند والا گهر موفق گردیدم و علی الله التوکل وبه الاعتصام

(مخابرات ومراسلات درباب اوضاع ایران)

در ذیل جلد ۳ سنه ۱۹۱۲

نمره ۱۰

تلگراف سر جارج بارکلی (وزیر مختار انگلیس مقیم طهران) به سرادوار کری (وزیر امور خارجه انگلیس)

طهران بتاریخ ۲ اکتبر سنه ۱۹۱۱ مطابق ۸ شهر شوال سنه ۱۳۲۹

شرح ذیل‌را قونسول موقتی انگلیس مقیم شیراز مخابره نموده :

تلگرافاتی از منچستر و بمبئی بمن مخابره شده که درخواست محافظت عاملان تجارتخانهای انگلیس را نموده‌اند وهمچنین از اسقف اعظم آمریك تلگرافی رسیده که درحراست سلسلهٔ مسیحیان سفارش نموده با ترتیب جاریهٔ بجز کسانیکه بالاستحقاق در نصب نمودن بیرق مجاز هستند بعقیدهٔ من اجازهٔ نصب بیرق‌دادن بدیگران باعث تولیدمسؤلیت بسیار مهمی است چون هر آن احتمال چپاول کلیهٔ شهر میرود و اول کسانیکه دست بیغما بگشایند سربازان ایرانی خواهند بود و اگر انها از غارت اروپائیان صرف‌نظر بنمایند هیچ مانعی برای اقدام باین امر نخواهند داشت

بنظر من یگانه وسیلهٔ امید بخش نوشتن شرحی برؤسای ایل عرب است که نشاني مفصل ازخانه‌ها و منازلی‌که اتباع انگلیس در آنهـا

مسکونند داده شود و بانها تاکید بشود که در صورت وقوع مجادله احتیاط کامل در منظور داشتن احترامات و حراست ساکنین آنمنازل بنمایند باضافه من در اینباب کسب تعلیمات از قوام الملک هم خواهم نمود این اقدام اگرچه چندان مکفی نیست ولی منتهی اقدامی است که عجالة ممکن است نمود . اوضاع کنونی بحدی تهدید کننده است که گمان میکنم بمتوسلین متفرقه که بهیچ وجه حفاظت آنها بعهدهٔ من نیست و حتی باتباع انگلیس هم برای تزلزلی که دارند هیچ جواب مسکتی بجز دلداری مجهولی نمیتوانم بدهم

در جواب تلگراف فوق من بقونسول مزبور شرح ذیل را مخابره نمودم :

بجز اتباع انگلیس و عاملین مسلمهٔ تجارتخانهای انگلیس که اموال متعلق بانگلیسان دراماکن آنها مضبوط است دیگر هیچکس حق برافراشتن بیرقی ندارد . مکاتبهٔ شما با رؤسای ایل عربرا تصویب می‌نمایم

﴿ نمره ۲ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ۲ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ شوال ۱۳۲۹

﴿ اوضاع شیراز ﴾ امروز مستر ناکس قونسول موقتی انگلیس مقیم شیراز شرح ذیلرا مخابره نموده :

اهمیت اوضاع در تزاید است اعرابی که در عرض ۱۲ ماهه گذشته در تحت هیچ سلطه نبوده اند معارضه سخت دارند که دولتی که هر

ساعت تردید رای پیدا میکند برای آنهـا نفع وضروری نخواهد داشت وخود آنها قدرت کامل‌دارند که اوضاع را بروفق دلخواه خود خاتمه دهند درواقع خاتمهٔ اوضاع‌را در غارت یک‌سرهٔ شهر میدانند حتی قوام الملک‌هم مجبوراً تصدیق دارد که هر سـاعت محتمل است اعراب دست بیغمای شهر بگذارند . حالت وحشت زده‌گی بتمـام تجار ایرانی مستولی‌شده کسادی پول بانك شاهنشاهی‌را دچار مشکلات نموده واروپائیان عموماً هرساعت متغیرتر میشوند و عجب هم‌نیست بجهت‌اینکه شهر در دست تقریباً ۵هزار وحشی مسلح است درعرض چندهفته ماضی من دائما جد وافی نموده‌ام که جلب توجه دولت متبوعهٔ خودم‌را باهمیت موقع و ترتیب اوضاع حاضرهٔ اینجا بنمـایم و در این موقع که جان ومال اتباع انکلیس واقعـاً درخطر است من نمیتوانم هیچ نوع اقدامی در باب محافظت آنها بنمایم

گمان میکنم اگر مجاز بودم که قبل از امشب برطبق پیشنهاد درتلگراف ۱۹ سبتمبر خودم بهصولت الدوله اخطار بنمـایم و در ضمن از شدت مسؤلیتی که ازحیث جان ومال اتباع انکلیس برعهدهٔ او ورؤسای ایل عرب‌وارد خواهد آمد اورا مستحضر بدارم یحتمل تاحدی التیـام در شدت عمل حاصل بشود . بهرصورت فرستاده شدن ۳۰۰ نفرقشون بشیراز سریعا لازم است

شرح ذیل جواب ازطرف من است :

شما ازجانب من بصولت اطلاع بدهید که اکر او وسوارانش بفوریت

از حوالی شیراز حرکت نکنند از دولت متبوعه خودم در خواست خواهم نمود که اقدامات مستعجل در حفظ منافع ما بنمایند و خسارات وارده در این باب را از او و نظام السلطنه در یافت بدارند .
بهمچنین برؤسای ایل عرب هم اخطار بنمائید که از دولت متبوعهٔ خودم تقاضا خواهم نمود که اقدامات در وصول غرامت خسارات وارده بجان و مال اتباع انگلیس را از آنها بنمایند . من مجدداً جلب توجه دولت ایرانرا بوضع نا هنجار کنونی نموده و تاکید نموده‌ام که رؤسای مختلف را آگاه بنمایند که از وارد شدن خسارات باتباع انگلیس جلو گیری بنمایند .

نمره ۳

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران ۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ شوال ۱۳۲۹

وضع شیراز

در امتداد تلگراف ۲ اکتبر خودم با کمال احترام تلگراف خصوصی ذیل را که (لفتننت دیلن) به جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر مخابره نموده تکرار می نمایم .
من با عقیدهٔ قونسول در اهمیت اوضاع موافقت دارم ما هر دو متفقیم که اوضاع حالیه بپایهٔ رسیده که حتی با اشد اخطارات هم نتیجه حاصل نخواهد شد و گمان می کنم بی شبهه اروپائیان در مخاطرهٔ عظیمی واقعند ظاهرا بهیچوجه امکان بر طرف شدن انقلاب

نیست من تصویب مینمایم ۳۰۰ نفر سپاهی که برای شیراز و اصفهان نامزد شده بدون تامل فرستاده بشود و این مسئله آشکار بشود با وضع کنونی شیراز این عده فقط برای داخل شهر لازم است و مربوط بطرق نیست .

نمره ۴

تلگراف سرادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ شوال ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۳ اکتبر شما در باب شیراز ـ اقدامات شما را تصویب می نمایم .

نمره ۵

مخابره سرادوارد گری بمستر ابرون (شارژ دافر انگلیس در روسیه) وزارت خارجه ۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ شوال ۱۳۲۹ . شارژ دافر دولت سوئد از ما استفسار نموده که بفوریت باو اطلاع بدهم آیا مخالفتی در باب اعزام ۷ نفر صاحب منصب دیگر بایران برای ژاندارمری بر طبق رای مجلس که در تلگراف ۲۱ سپتمبر سر جارج بارکلی مذکور بوده داریم یا خیر ؟ ما که مخالفتی نداریم آیا دولت روس مخالفتی دارد یا خیر ؟ .

نمره ٦

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گري

طهران بتاریخ ۱۰ شوال ۱۳۲۹ مطابق ۴ اکتبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۲ اکتبر من شرح ذیل از شیراز رسیده :
هر دو اخطار در ساعت ۹ صبح ابلاغ نمودم ولی تا حال ۲ ساعت شش بعد از ظهر است جوابی از صولت الدوله نرسیده اگر امشب جوابی صادر نشود صبح مطالبهٔ جواب فوری خواهم نمود رؤسای ایل عرب شفاها جواب مرضی داده و اظهار نموده‌اند جواب خواهند نوشت ، افواه کلی است که نظام السلطنه امشب حرکت می کند و شهر آرام تراست .

نمره ۷

تلگراف مستر ابرن بسرادوار گری

سن پطرزبورغ ۴ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ شوال ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۳ اکتبر شما در باب صاحبمنصبان سوئدی برای ایران دولت روس هیچ مخالفتی ندارد .

نمره ۸

تلگراف سرادوار گری به سرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۰ شوال ۱۳۲۹ مطابق ۴ اکتبر ۱۹۱۱ .
قشون برای شیراز و اصفهان ـ بفرمانفرمای هندوستان تلگراف شد هرچه زودتر ۳۰۰ نفر سوار بشیراز اعزام دارد واگر تصور می کند عده باید تغییر نماید تعادل و تناسب را رعایت نماید همین که او جواب داد شما بدولت ایران اطلاع بدهید .
بقونسول شیراز اطلاع بدهید تهیه مسکن برای آنها بنماید و صد

نفر از آنها را اگر شما بقاعده تصور میکنید باصفهان بفرستید .

﴿ نمره ۹ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری

طهران بتاریخ ۱۱ شوال ۱۳۲۹ مطابق ۵ اکتبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۲ اکتبر من در باب شیراز — صولت الدوله و نظام السلطنه هنوز جواب اخطار من را ندادهاند ولی علی الظاهر در صدد حرکت هستند . بنا بر آنها دیروز صبح با استعداد کاملی به سمت جنوب حرکت کرد . رؤسای ایل عرب جواب دادهاند که نهایت مجاهدت را در حراست جان و مال اروپائیان خواهند نمود و همین که قشقائی ها حرکت نمودند آنها هم از شیراز عزیمت خواهند نمود و تلگرافی هم اخیراً فرستاده بودند که رئیس الوزرا بانها مخابره نموده و امر بتوقف حالیه آنها در شیراز برای مساعدت با حکومت نموده بود .

﴿ نمره ۱۰ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری

طهران بتاریخ ۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ شوال ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۲۶ سپتمبر مستر ایرن مقصود مستر شوستر از کنترات ماژراستکس این است که استکس در طهران با او معیت نموده و باو دستور العمل بدهد باین جهت استقرار استکس در اصفهان را بکلی رد نموده و این ترتیب هم اساساً هم عملا خارج از موضوع

میداند مستر شوستر منتظر جواب است که صراحتاً باو اطلاع داده بشود آیا دولتین قصد دارند بمخالفت خود درباب تعیین استکس بشرایطی که ذکر شده باقی بمانند یا خیر

(نمره ۱۱)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ شوال ۱۳۲۹

قونسول موقتی انکلیس از شیراز راپورت میدهد که قشقائیها دسته دسته از شیراز عزیمت مینمایند

(نمره ۱۲)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ شوال ۱۳۲۹

در هند تهیهٔ یك رژیمان سوار دیده شده که معجلا بایران اعزام شود نظر به تلگراف امروز شما آیا تصور میکنید این اقدام عجالتاً معوق بشود یا اعزام استعدادیرا که منظور بوده هنوز لازم میدانید

(نمره ۱۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ۶ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ شوال ۱۳۲۹

تلگراف ذیل از قونسول انکلیس مقیم شیراز رسیده

نظام السلطنه و صولت الدوله امروز ظهر حرکت نموده و حالیه در دو فرسنگی اردو زده‌اند صولت الدوله قبل از حرکت قصد خودرا

درمغشوش نمودن جادهٔ بوشهر بالصراحة آشکار نمرده بود رفتارعربها عجالتاً قابل تمجید است

(نمره ١٤)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری

طهران بتاریخ ٦ اکتبر ١٩١١ راجع به تلگراف دیروز شما با قونسول شیراز مشغول مشورت هستم وضمناً برای تعویق اقدام مزبورهم دستورالعمل داده‌ام

(نمره ١٥)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ٧ اکتبر مطابق ١٣ شوال ١٣٢٩

قشون دولتی همدان‌را تصرف نمود. سالارالدوله که بانجا ملتجی شده بود حالا بطرف بروجرد فرار نموده

(نمره ١٦)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری طهران ٧ اکتبر ١٩١١ رجوع به تلگراف ٦ اکتبر من قونسول ناکس درباب ازدیاداستعداد قونسولگریها شرح ذیل‌را مخابره مینماید

من تاکید بلیغ مینمایم که بهیچوجه تاخیری در ازدیاد استعداد نشود پس از انقضاء ماه نوامبر زمستان میرسد و کسادی آذوقه درجاده عبور ٢٠٠ نفر سپاه را غیر مقدور مینماید بعلاوه بهپیدا شدن آذوقه هنگام زمستان در اینجا هم نمیتوان اطمینان نمود چه برای

انسان و چه برای حیوان چونکه از ظاهر امر محتمل بلکه متحتم است که عنقریب در انجا قحط و غلا ظاهر بشود

اوضاع ناگوار پیوسته ممتد خواهد بود و گمان میکنم اغتشاش در طرق دایر است امروز عصر هنگامیکه قوام از قونسولخانه خارج میشد بعضی از سکنه حوالی باو شلیك نموده و چند نفر از همراهانش را مقتول کردند جای شبهه نیست که متعاقب این حادثه باز در شهر آشوب برپا خواهد شد

نظر به تلگراف فوق من گمان نمیکنم دیگر تاخیری در اعزام قشون جایز باشد بعد از تصویب شما شرحی مطابق ذیل بدولت ایران خواهم نوشت

نظر باغتشاش که عموماً در نواحی جنوب ایران مبسوط است دولت انکلیس رأی خودرا براین قرار داده که عدهٔ استعداد حافظین قونسولگری خودرا در جاهائیکه تجارت و منافع انکلیس محافظت موقتی لازم دارد اضافه بنمایند این مستحفظین دائماً مشغول حراست قوافل متعلق بانکلیسان خواهند بود و این استعداد اضافه همین که دولت ایران ترتیب شایستهٔ از برای ژاندارمری و تنظیم و تأمین طرق تجارتی جنوب داد عودت داده خواهد شد بمحض حصول اجازهٔ ازشما شرح مذکوررا بدولت ایران پیش نهاد خواهم نمود دولت ایران بوسیلهٔ وزیر مختار لندن خودشان از ترتیب خیالات ما که درروزنامه مندرج بوده تاحال آگاه شده‌اند

(نمره ١٧)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوار کری

طهران ٧ اکتبر ١٩١١ مطابق ١٣ شوال ١٣٢٩

دولت ایران علاءالدوله را بجای فرمانفرما که اشکال تراشیها برای عزیمت بفارس نمود والی آنجا نموده و نیابت حکومت مفوض به قوام شده که عجالتا از قونسول خانه خارج شده است قوام الملك بقونسول ما اطمینان داده است که اغلب از سواران ایلیاتی راکه نسبتاً وحشی‌تراند بعداز این در تحت ریاست پسر خود تقریباً بمسافت ٥٠ میل از شهر دور خواهد فرستاد و فقط آنهائیراکه طرف اطمینان او هستند نکاه خواهد داشت

(کرنل کاکس) که در موضوع لزوم فوری قشون انکلیس طرف مشورت حکومت هندوستان بوده جواباً تأکید بلیغ در اعزام مستعجل قشون برای حفظ منافع و تجارت تبعهٔ انکلیس چه‌درشیراز چه در طرق نموده

راجع بخروج قوام ازقونسولخانه‌او اظهارمیداردکه این تا یك‌درجه باعث تأمین قونسولخانه خواهد بود ولی دال باستقرار نظم وتأمین درشیراز نخواهد بود بهمچنین او بیان میکند نظام‌السلطنه وصولة‌الدوله نظر بتخویف واخطاریکه از طرف ما شده وافواهاتیکه درباب تدارك ما برای اقدامات منظوره جاری است چند میل دیکر عقب نشسته‌اند حتی اگر نظام السلطنه هم مایل بمتارکه فارس باشد صولت الدوله بکلی

بی‌میل است که نقشهٔ عاملهٔ خودرا در حوالی متروك بدارند و اکرما در انجام عزم خودمان که حالا بکلی آشکار شده قصور بنمائیم قوای شورشیه مجدداً شروع به تزاید نموده و اثرات سوءدرنزول خسارات تجدید خواهد شد وضع طرق خیلی بدتر ازسابق است

(نمره ١٨)

تلکراف مستر اپرن بسر ادوارد کری

سن‌پطرزبورغ ٧ اکتبر ١٩١١ مطابق ١٣ شوال

(شرح مکتوب ذیل‌را در٧ اکتبر مستر اپرن تلگرافاً مخابره‌نموده)

آقا — با نهایت احترام خاطر محترم را مستحضر میدارم که بوصول تلگراف مورخهٔ ٢٥ شهر ماضی شما من یاد داشتی به مسیو نراتوف پیش نهاد نموده و ایشانرا از احتمال لازم شدن استقرار ویس قونسولکری دولت متبوعهٔ خودم در بم و ازدیاد استعداد قونسولگریها در ایران مسبوق نمودم الحال سواد شرحی که در جواب از وزارت امور خارجهٔ دولت اعلیحضرت امپراطوری‌رسیده لفاً ارسال میدارم

(ترجمهٔ سواد جواب)

یادداشت‌مورخهٔ ٢٦ شهرحال سفارت کبرای‌دولت‌فخیمه انکلیس‌راجع بقصد کابینهٔ لندن در استقرار ویس قونسولکری دربم و تزئید استعداد قونسولگریهای انکلیس در بوشهر و شیراز و کرمان و بندر عباس و نیز قونسولگری اصفهان « اکر نظر بواقع بودن این

شهر اخیر درمنطقهٔ دولت روس مخالفتی نداشته باشیم» باعث امتنان گردید

دولت اعلیحضرت امپراطوری رأی کابینـهٔ لندن را در تعقیب اقدامات مذکور کاملا تصویب می‌نماید وهیچ مخالفتی هم در اضافه شدن استعداد قونسولگری انکلیس در اصفهان ندارند

دولت اعلیحضرت امپراطوری هم متساویاً دراین وضع ناهنجار ونا امنی باشما هم آواز است چونکه این وضع نه فقط درنواحی بین اصفهان و طهران که تازکی میدان حملات متواترهٔ دستجات مختلف شده احاطه دارد بلکه در حدود شمالی ایران هم که بواسطهٔ حضور قشون روس رو بانحطاط گذارده بود مجدداً بروز نموده باوجود این دولت روس میل ندارد (مگر اینکه حوادث بکلی اورا مجبور بنماید) که مثل سنه ۱۹۰۹ اعزام قشون جدید بایران را تعقیب بنماید ولی اگر اغتشاش ممتد بشود محتمل است اوهم مجبور بافزودن باستعداد قونسولگریهای خود در شمال ایران و بهمچنین در اصفهان بشود که ازطرفی منافع تجارتی خود را در آنجا و ازطرف دیکر در جادهٔ مابین طهران و شیراز محفوظ بدارد

دولت اعلیحضرت امپراطوری امیـدوار است که کابینهٔ لندن من بعد هم از مقاصد و اقدامات خودشان دراین موضوع اورا آگاه نمایند

بتاریخ ۲۳ سپتمبر ۱۹۱۱

(نمره ۱۹)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۴ شوال ۱۳۲۹
رجوع به تلگراف ۷ اکتبر شما در باب اعزام قشون هندی برای شیراز اعلان خودتانرا بدولت ایران منحصر باین بیان مختصر بنمائید که بلحاظ امکان مخاطرهٔ جانی و مالی اتباع دولت انگلیس در شیراز و جاهای دیگر دولت انگلیس مجبور است که بعدهٔ مستحفظین قونسولگری خود درشیراز وهمچنین در اصفهان و بوشهر بیفزاید • هیچ اظهاری در باب قراسورانی طرق و مشایعت قوافل ننمائید

(نمره ۲۰)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری

طهران بتاریخ ۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۴ شوال ۱۳۲۹
راجع بافزودن عدهٔ مستحفظین • یکی از اجزاء وزارت خارجه دیروز من‌را ملاقات نموده و ازطرف وزیر جداً در خواست نمود که از دولت متبوعهٔ خودم خواستار شوم از قصد افزودن عدهٔ مستحفظین قونسولگریها در بوشهر و شیراز و اصفهان و بندر عباس و کرمان که در روزنامهٔ انگلیس مندرج شده منصرف بشوند او اظهار نمود که پس از یادداشت مورخهٔ ۱۴ اکتبر سنهٔ ماضیه دولت ایران کمال جد و جهد را در استقرار آسایش نموده ولی فشار شورش سعایت آنها را خنثی نمود • او تمنا نمود قدری دیگر تامل نمائیم خصوصاً نظر به بهبودی وضع شیراز و تعیین

علاء الدوله بحکومت آنجا

من جواب دادم که وضع طرق جنوبی حتی قبل از رجعت شاه سابق هم بحدی منقلب بوده که هرگز مشابه آن دیده نشده بود باین معنی که سه طریق عمدهٔ تجارت مابه ایران مدتی بکلی مسدود بوده اگرچه من گمان میکنم هنوز رأی قطعی در این باب داده نشده ولی من پیشنهاد نموده ام که برای تأمینات شخصی و تجارتی رعایای انکلیس یك عده بمستحفظین چند قونسولخانه معین افزوده بشود بجز شیراز که اوضاع آن حضور استعداد را لازم دارد واین پیشنهاد در تحت مداقه است • او سؤال نمود چگونه این استعداد حفظ تجارت را مینماید و من جواب دادم آنها ممکن است اتصال با قوافل در عبور و مرور معیت بنمایند

تلگراف ۸ شما بعد از تحریر شرح فوق رسید در اینصورت مجاز هستم که شرح مسطوره در تلکراف شما را بدولت ایران ابلاغ بنمایم • من منتظرم قبل از این ابلاغ خبر رأی قطعی در حرکت قشون بمن برسد

(نمره ۲۱)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۹ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ شوال ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۵ اکتبر شما • بجز اینکه ترتیبی بدلخواه دولت روس داده بشود بهنحو دیگر ما نمیتوانیم تعیین استکس را

تصویب بنمائیم

(نمره ۲۲)

مکتوب سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۹ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ شوال

در چهارم شهر حال وزیر مختار ایران به وزارت خارجه آمده و از سرنیکلسن درباب اعزام قشون هندی بایران که در روزنامهٔ تایمز امروز درج شده بود سؤال نمود سرنیکلسن جواب داد که درعرض چند هفتهٔ ماضی اوضاع شیراز از بد به بدتر رسیده وکلیهٔ وضع جنوب ایران مشرف بشورش وبلوای عمومی‌است

در عرض دو سه روز گذشته وضع شیراز واقعاً جالب اهمیت شده که حقیقة اتباع انگلیس درخطر جانی بوده‌اند بنا براین ما باین‌خیال افتاده‌ایم که سریعاً مستحفظین قونسولگری شیراز و بلکه یکی دومحل دیگررا اضافه بنمائیم ما حتی المقدور از اقدام بچنین امری احتراز نموده‌ایم بامید اینکه شاید اوضاع التیامی حاصل بنماید ولی تلگرافات اخیرهٔ ما حاوی چنان اخبار موحشی بود که ما تاخیر در اقدامات برای تامین رعایای‌خودمان را جایز ندیدیم .

میرزا مهدیخان استفسار نمود که آیا ما میتوانیم قدری دیگر مجال بدولت ایران بدهیم که در عرض آن مدت اقداماتی در استقرار امنیت بنمایند . سر نیکلسن جواب داد که‌ما حقیقتاً دیگر نمیتوانیم تامل بنمائیم چرا که دفع الوقت ما به مهلکه انداختن رعایای خودمان‌است

وما نمیخواهیم دولت ایران را که بی‌شك با مشکلات بسیار مصادف بوده ملامت بنمائیم ولی وضع اتباع ما بقسمی سخت است که ما را مجبور باین اقدام مینماید و شایسته نیست از فراهم نمودن تامینات ممکنه برای آنها احتراز بنمائیم (ادوارد گری)

(نمره ۲۳)

تلگراف سر ادوارد گری به سرجارج بار کلی

وزارت خارجه ۹ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ شوال ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۸ اکتبر شما — وزیر مختار ایران باینجا آمده و اطمینان میداد که دولت انکلیس اعزام قشون الحاقی بشیراز را موقوف بدارد و بگذارد دولت ایران اقدام در اعادهٔ نظم بنماید چونکه تاحال سرگرم مصادمه و جدال با شاه مخلوع و سایرشورشیان بودندباو جواب داده شد که دولت انکلیس دچار بودن دولت ایرانرا با مشکلات تصدیق دارد ولی اقدامات دولت ایران در این باب تاچندی مؤثر نخواهد بود باضافه اگر بواسطهٔ حوادث غیر منتظره آسیبی بجان ومال اتباع انکلیس وارد بیاید مسؤلیت دولت ایران بسیار خواهد بود و عقاید عامه انکلیسان دولت انکلیس را مجبور بمطالبهٔ غرامت و تعدیل خسارات وارده خواهد نمود و ازاعتماد باطمینانهای دولت ایران دولت انکلیس قرین توبیخ و ملامت خواهد شد

لهـذا صلاح دولت ایران در این است که دولت انکلیس اقدام در فراهم نمودن وسایل لازمه برای حراست جان و مال اتباع خود

بنماید ما بهیچوجه قصد نگاهداشتن قشون اضافهٔ خودمانرا بیش از آن مدتیکه حتماً لازم باشد نداریم

وزیر مختار ایران پس از آن اظهارداشت که زحمات و ابتلاآت ایران بواسطهٔ تحریك و تشجیع نمودن دولت روس ازشـاه مخلوع است جواب داده شد که اگر واقعـاً دولت روس این عمل‌را نموده بود زحمات و مشکلات ایران درباب شاه مخلوع خیلی بیش از آنچه‌حقیقة بوده میبود اکنون بموجب دستور العملی که در تلگراف ۸ اکتبر داده شده اعلان رسمی بنمائید

(نمره ۲٤)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوار کری

طهران ۱۰ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٦ شوال ۱۳۲۹

قونسول شیراز خبر میدهد شهر بکلی آرام است و بعضی‌ازعربهای بدرفتار عزیمت نموده و خوش‌سلوکی مابقی‌را نمیتوان اغماض نمود قوام الملك اعلانی منتشر نموده که منتهی درخواست او استقرار نظم و آسایش است و صرف نظر از قصاص مافات از چگونگی نظام السلطنه و صولت الدوله خبری نیست

(نمره ۲۵)

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد کری

طهران بتاریخ ۱۱ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ شوال ۱۳۲۹

شرح ذیل را قونسول شیراز خبر میدهد

اغتشاش طرق در تزاید است در ٤ میلی شیراز بطرف بوشهر اسب و اسباب غلام تلگراف را بسرقت برده اند و غلام دیگریرا که سوار حکومت همراه او بوده در ۸ میلی بطرف شمال شیراز قشقائیها احاطه نموده اند پست بوشهر به شیراز را در ۷ اکتبر سرقت نموده اند محتمل است راه بوشهر هم تا یکی دو روز دیگر مثل راه اصفهان که یک ماه است مسدوداست بکلی مسدود بشود وبدون تردید امتدادهم خواهد یافت

(نمره ۲٦)

تلگراف سر ادوارد گری بهسرجارج بار کلی

وزارت خارجه بتاریخ ۱۲ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ شوال ۱۳۲۹ وزیر مختار ایران در اینجا اظهار میدارد علاء الدوله با استعداد کافی عازم شیراز خواهد شد و اختلافات مابین صولت الدوله و قوام الملک مرتفع شده و اطمینان دادهاند حکومت را در استقرار نظم سریع تقویت نمایند میل دارم بدانم رأی شما چیست اگر شرح مذکور صحت داشته باشد احتمال پیشرفت سریعی در بهبودی اوضاع میرود یا خیر

(نمره ۲۱)

مکتوب سر ادوارد گری به سرج بچنن (سفیر کبیر انگلیس مقیم دربار روسیه) وزارت خارجه ۱۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ شوال

آقا — امروز به کنت بن کاندورف اظهار نمودم کهازمخالفت

طبیعی دولت روس درباب استخدام صاحب منصب انگلیسی برای فرماندهی ژاندارمری درشمال ایران بخوبی مسبوقم ولی‌اورامستحضر نمودم که چون ترتیب ژاندارمری علاج خسارات به تجارت انگلیس در ایرانرا مینماید اقدام ما در تایید مخالفت دولت روس در باب استخدام ماژور استکس باید جزو نهایت یگانگی در روابط وداد محسوب بشود

کنت بن کاندورف صحت این معنی را اذعان نمود ولی اظهار داشت از مسموعاتیکه شنیده چنین استنباط می‌نماید که بمسیو کوکوتزوف محسوس شده مجتمعات درشمال ایران همه از انگلیسان است و در تزاید هم هست مستر شوستر پیوسته انگلیسانرا انتخاب می‌نماید شخص انگلیسیرا بمستشاری پست و تلگراف تعیین نموده وتمایلات عمومی بازدیاد نفوذ انگلیس درشمال ایران است (ادوارد گری)

(نمره ۲۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادوارد گری

طهران ۱۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ شوال ۱۳۲۹

متاسفانه اطلاع میدهم که درحوالی آباده طایفهٔ کهکلویه بر خانم‌رس طبیبهٔ انگلیسی که از اصفهان بشیراز میرفته حمله نموده واوراسخت زده‌اند او به تنهائی فرار کرده و پیاده به آباده رسیده خانم رس با قافله مال التجارهٔ بسیار زیادی که‌همه‌بدست کهگلوئیها افتاده مسافرت می‌نموده

(نمره ٢٩)

مراسلهٔ سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری

طهران ١٤ اکتبر ١٩١١ مطابق ٢٠ شوال ١٣٢٩

آقا — رجوع به تلگراف ٩ شهر حال‌شما باکمال افتخار سواد یادداشتیکه بتاریخ دهم شهر حال بوزیر امور خارجه نوشته‌ام و اطلاع از رأی قطعی دولت انگلیس در افزودن عدهٔ مستحفظین قونسولگری شیراز داده‌ام لفاً ارسال میدارم و نیز ترجمهٔ جواب آن جنابراهم لفاً انفاد میدارم (جارج بارکلی)

(یاد داشت سر جارج بارکلی به آقای وثوق الدوله)

طهران بتاریخ ١٠ اکتبر ١٩١١ مطابق ١٦ شوال ١٣٢٩

جناب ... وزیر برحسب دستور العمل وزیر امور خارجه دولت متبوعهٔ خودم باکمال افتخار خاطر مبارکرا مستحضر میدارم نظر بامکان مخاطرهٔ جانی و مالی اتباع انگلیس درشیراز وسایر جاهادولت انگلیس مجبور است که بر عدهٔ مستحفظین قونسولگری خود در شیراز و یحتمل دراصفهان و بوشهر بیافزاید (جارج بارکلی)

(مراسلهٔ وثوق الدوله بسرجارج بارکلی)

طهران ١١ اکتبر ١٩١١ مطابق ١٧ شوال ١٣٢٩

جنابا — از مضمون رقیمهٔ مورخهٔ ١٠ شهر جاری جنابعالی درباب ازدیاد استعداد قونسولگری شیراز استحضار حاصل آمد و جوابا با

کمال احترام اظهار میدارم خاطر محترم مستحضر است که استقرار نظم در جنوب ایران یکی از مقاصد عمدهٔ دولت ایران بوده و مورد توجه مخصوص گردیده بود همینکه دولت شروع باقدامات جدیده نمود و قریب النتیجه بود واقعهٔ قوام الملك وتحصن او درقونسولگری انگلیس رخ نمود و این اقدامات راخنثی نمود پس از آن رجعت شاه مخلوع و سالار الدوله و متابعین انها بروز نمود وقوای دولت متوجه بطرف آنها و اصلاح مفاسد وارده بتوسط آنها شد که برای تامین عامه الزم بود بنا براین دولت نتوانست قوای خود را چنانچه مایل بود برای استقرار آسایش در جنوب عطف عنان دهد وجوهاتیکه برای اصلاحات اساسی تهیه شده بود وبایستی بمصرف انجام مقاصد مهمه برسد بهدر رفت باضافهٔ تقویت سیاسی دولت انگلیس هم که بایستی در تایید اقدامات دولت ایران بمخالفت شاه مخلوع مرعی بشود که بمنصهٔ ظهور و بروز نرسد اکنون که دولت از اشتغال درشمال و غرب فراغت حاصل نموده و درصدد عطف توجه بجنوب است که هم خودرا کاملا صرف استقرارنظم و تامین در آنجا بنماید اقداماتی که دولت انگلیس بر آن مصمم است وطبعاً بهانه بدست دیگران میدهد بهیچوجه سزاوار وشایستهٔ روابط وداد بین دولتین نیست

اقداماتیکه دولت ایران درباب فارس درنظر دارد ازقرار ذیل است که محض استحضار خاطر محترم می نگارد

اولا به ۳۵۰ نفر قزاق (سواره و پیاده و توپخانه) که بطرف کاشان در حرکت‌اند و دیروز از قم حرکت نمودند امر میشود که بمحض انجام ماموریت خود در کاشان فوراً عازم شیراز بشوند
ثانیاً علاءالدوله فرمانفرمای جدید فارس بزودی با استعداد لازمه از طهران حرکت خواهد نمود
ثالثاً صاحب‌منصبان سوئدی که مخصوصاً دولت ایران برای استقرار ژندارمری و تامین طرق و شوارع باستخدام پذیرفته باکمال جدیت مشغول کار هستند که‌نتیجهٔ آن بزودی ظاهر خواهد شدواستعداد کافی برای محافظت طرق جنوب اعزام خواهد شد
رابعاً دولت اقدام در اصلاح بین قوام الملك وصولت الدوله وتابعین آنها که مخالفت و عداوت آنها علت عمدهٔ اغتشاش فارس است نموده که عنقریب بدلخواه خاتمه خواهد پذیرفت و آنها در کار مرتفع نمودن اختلافات بین خودشان هستند و مطابق قرار نامه بمهر آقا میرزا ابراهیم مجتهد متعهد شده‌اند که در آتیه بکلی مطیع اوامر دولت بوده وقدمی که باعث انقلاب اوضاع مملکتی باشد برندارد

نظر باقداماتیکه شده وخواهد شد من مطمئنم که بفاصلهٔ وقت کمی نواقصی که هنوز در جنوب دایر است بکلی مرتفع شده و آسایش کامل مستقر خواهد شد ضمناً نهایت مراقبت در حفظ جان ومال تبعهٔ انگلیس و سایر اتباع خارجه بعمل خواهد آمد بنا براین

منتظر است جنابعالی که نمایندهٔ یك دولت متحدی بااین دولت هستید و دولت ایران کمال وثوق را به روابط مودتانه آندولت دارد دولت انگلیس را از اقدامات منظورهٔ خود منصرف بنمائید که برای دولت ایران هم مجال انجام اقداماتی که شروع نموده بماند و یك همچو اقدام غیر منتظره از طرف دولت انگلیس انجام ترتیبات این دولت را بعهدهٔ تاخیر نیندازد (وثوق الدوله)

(نمره ۳۰)

تلگراف سر جارج بارکلای به سر ادوارد گری

طهران ۱٤ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ شوال ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۱۲ اکتبر شما درباب شیراز و طرق جنوب علاء الدوله بمن اظهار نمود که اگر قصد خودرا درباب اعزام قشون بشیراز انجام بدهید من بشیراز نخواهم رفت اگرچه او بمن اطمینان داده که‌در صورت انصراف دولت انگلیس از ارادهٔ خوداو عزیمت خواهد نمود ولی من تردید دارم که آیا در اینصورت هم بهانهٔ دیگری برای امتناع از این ماموریت پیدا خواهد کرد یا خیر اماقشون معتنابه که وزیر ایران اظهار میدارد عبارت از عده قزاقی است که در تلگراف ۱۳ اطلاع دادم باناببحسین در کاشان مشغول جدال هستند و گمان نمیکنم کرنل روسی اجازهٔ مسافرت بمسافت بعیدی را بانها بدهد خصوصاً بدون معیت دو نفر صاحب منصب روسی که حالیه همراه آنها هستند باضافهٔ قزاق گمان میکنم قرار داده اند

یك‌عده از سربازان معمولی ایرانی باتفاق علاء‌الدوله بفرستند ولی در سوابق ایام به تحقیق پیوسته است که این قبیـل سربازها در شیراز تحلیل میروند

دولت ایران در مراسلهٔ خودشان بمن خیلی اهمیت بمعاهدهٔ بین‌قوام‌الملك و صولت الدوله داده اند ولی علاء‌الدوله یك همچه اصلاحی را استهزا می‌نماید و قونسول شیراز درجواب استعلام من در این باب درسیزدهم اکتبر شرح ذیل‌را مخابره نموده

تقریباً ده روز قبل قوام‌الملك نوشتهٔ را که سابقاً صولت‌الدوله مهر نموده بوده امضا نمود و پس از آن میرزا ابراهیم امضانمود

مواد عمدهٔ آن این بود : ـــ که تعیین فرمانفرما بانتخاب دولت ایران باشد و طرفین فوراً آنجارا از قشون خود تخلیه نمـایند و تأمین عبور و مرور درجادهٔ بوشهر بعهدهٔ صولت الدوله باشد و طرفین اموال منهوبه را مسترد بدارند قوام‌الملك هیـچ وقعی باین نوشته نداده و بدون ضبط سواد آن و یاد نمودن قسم آنرا امضـا نمود طرفین قصدشان از این امضا فقط حفظ ظاهری است لازم باظهار نیست که تمام شرایط آن ناقص مانده و در اوضاع عمومی هیـچ اثری نه‌نموده قبـل از اینکه به بینیم اهمیتی بان داده نمیشود فرض میکردم که این قرارداد نتیجه خواهد داشت

مستر ناکس نیز بمن اطلاع میدهد که قوام‌الملك متوالیاً به رئیس الوزرا تلگرافات در عزل صولت الدوله از ایلخانی گری قشقـائی

مخابره می‌نماید و صولت الدوله هم از آنطرف مشغول تحریکات مجدانه بضد قوام الملك است نظر باین اطلاعات در قرارداد واقعی بین انها من ناچار بداشتن سؤ ظن هستم بهرحال منکر این نمیتوان شد که از زمان اراده نمودن باعزام قشون انکلیس اوضـاع خیلی رو به بهبودی است ــ بنا بر این اگر مقصود ازاین حضور قشون بهبودی شهر شیراز بوده تا اندازهٔ فراهم شده و اگر علاء الدوله هم برود قدری بهتر هم خواهد شد و یحتمل منجر بدست نکاهداشتن ما هم بشود نظر باین مراتب (اگر چنـانچه من از تلگراف ۸ اکتبر شما استنباط نموده‌ام) عمل طرق بایداز این‌موضوع خارج باشدممکن است بدولت ایران اطلاع بدهیم که اعزام قشونرا یك هفته بتاخیر خواهیم انداخت ولی اگر پس ازانقضاء آنمدت علاءالدوله حرکت نکرد قشون ما عازم شیراز خواهد شد

وضع طرق واقعاً خیلی منقلب است ویك ترتیب ژاندارمری مکملی را لازم دارد که اگر تعویقی در آن بشود هیـچ احتمال التیامی نمیرود بعلاوه حمله بخانم رس که دیروز بشما اطلاع دادم سرقت بسیارعظیمی از مال التجارهٔ انکلیس در حوالی بندر عباس واقع شده و اخبارات اخیرهٔ قونسول کرمان مبنی بر این است که هیـچ راه تردد بین‌انجا و بندر عباس مفتوح نیست و اوضاع آنجا خیلی بدتر از آن است که قونسول مزبور میداند من دو فقره تلگرافات واصله‌ازقونسول شیراز و قونسول جنرال بوشهر را هم در ذیل الحاق می‌نمـایم

تلگراف شیراز مورخه ۱۳ اکتبر مطابق ۱۹ شوال۱۳۲۹
تمام سیمهای خط بوشهر در عرض چهل ساعت ماضی بکلی منقطع بوده یك غلام دیگری که برای بازدید فرستاده شده بود همه چیزشرا سرقت کرده و سخت مضروبش نموده‌اند فقدان آلات و تلفاتها در این سرقتها خیلی اسباب مزاحمت ادارهٔ تلگراف شده آنچه تا بحال کشف شده خسارات وارده بی‌شمار است در اغلب نقاط سیمها قطع شده و مقدار زیادی از آن بسرقت رفته عجالة تحصیل مستحفظ برای عملهٔ کارکن غیر ممکن است و بنا بر این امید ضعیفی در تعمیر کافی میرود

تلگراف بوشهر مورخه ۱۳ اکتبر (علاء الدوله تلگرافی بحاکم بنادر خلیج مخابره نموده که نظام السلطنه و صولت الدوله که یاغی دولت هستند و برای تهیهٔ پول بطرف کازرون میروند باید تحمل هر مبلغ خسارتی بانها مقابله نمائید و خوانین تنگستانی در عرض جاده را بمخالفت آنها برانگیزند
املاك نظام السلطنه هم ضبط دولت است باید تصرف نمائید
نتیجهٔ اقدام بمراتب فوق این شده که اغتشاش شدید در طرق ممتد گردیده (کاکس) در تلگراف خودش یك عدهٔ حملات بمستخدمین تلگراف را ابواب جمع مینماید

(نمره ۳۱)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران بتاریخ ۱٤ اکتبر مطابق ۲۰ شوال ۱۳۲۹
(دولت ایران بمن اطلاع میدهد که صولت‌الدوله را منفصل و ضیغم‌الدوله را به ایلخانی گری قشقائی منصوب نموده اند

(نمره ۳۲)

تلگراف سر ادوارگری به سرجارج بار کلی

وزارت خارجه ۱٤ اکتبر ۱۹۱۱ از دیاداستعداد در جنوب ایران بتلگراف واصله ازکلکته مبنی بر این است که ترتیب اعزام دو اسکادرن سوار و قاطر های حمل و نقل انها را قشون بحری هندوستان میدهد ۲۷ اکتبر این استعداد به بندر میرسد در آن تاریخ معادل نصف اینقدر پیاده هم به بوشهر میرسد این عده برای محافظت بند سوار ممکن است بکار برده بشود
استعداد مذکور به محض پیاده شدن بخشکی میتوانند بشیراز حرکت نمایند در صورتیکه بنا بعقیدهٔ لفتنانت کرنل کاکس طرق مملکت برای انها مفتوح باشد دو اسکادرن دیگر باقی میماند که بعد از چند روز اعزام خواهد شد رای قطعی در اینکه این قشون باید مجموعا پیش بروند یا بدوقسمت محول بشما لفتنانت کرنل کاکس است در این باب شما باید باقونسول شیراز شور نمائید

(نمره ۳۳)

تلگراف سربارکلی به سرادوارگری

طهران ١٥ آکتبر ١٩١١ رجوع به تلگراف نهم آکتبر شما وزیر مختار روس امروز بشوستر اطلاع میدهد که چون متاسفانه غیر ممکن است استخدام استکس منحصر بجنوب شود دولت روس در پرتست خود در باب ترتیب ژاندارمری خزانه باقی خواهد بود

﴿ نمره ٣٤ ﴾

تلگراف سرجارج بار کلی به‌سر ادوارد گری

طهران ١٥ آکتبر ١٩١١ مطابق ٢١ شوال ١٣٢٩

(شرح مکتوب ذیل مورخه ٣١ آکتبر در ١٥ آکتبر تلگرافا مخابره شده)

اقا — باکمال افتخار ترجمه پیشنهاد ذیل را که در دهم آکتبر از مجلس گذشته و تصویب نموده‌اند که‌دولت‌سه نفرصاحب‌منصب‌مدیره و چهارده نفر صاحبمنصب رژیمانی و سه نفر صاحبمنصب جزء از قشون دولت سوئد کنترات نمایند لفاً ارسال میدارم سه نفر صاحبمنصب مدیره برای اداره کردن تعیین خواهند شد یکی در مرکز قشون یکی در شعبهٔ پیاده نظام و یکی در شعبهٔ سواره‌نظام و توپخانه

پنج نفر از صاحبمنصبان رژیمانی برای اداره نمودن تعیین خواهند شد سه نفر در مراکز قشون یکی در مدرسهٔ عالی نظامی و یکی در مدرسه ابتدائی نظامی چنانچه استنباط نموده ام نه نفر صاحبمنصب باقی مانده بمحض ورود بفرماندهی و اجودانی پیاده

نظام و سواره نظام و توپخانه منصوب خواهند شد این نقشه مشتمل بر اداره نمودن و فرماندهی است

سرجارج بارکلی

ترجمه پیشنهاد در باب کنترات بیست نفر صاحبمنصب سوئدی است که در دهم اکتبر ۱۹۱۱ از مجلس گذشته

مجلس شورای ملی پیشنهاد ذیل را تصویب مینمایند و والاحضرت نایب‌السلطنه امر باجرای آن میفرمایند

ماده ۱ — وزارت جنگ دولت علیه ایران مجاز است که بیست نفر صاحبمنصب سوئدی مطابق هفت مواد ذیل برای تنظیمات اداره تعلیمات علمی و مشق نظامی استخدام نماید

ماده ۲ — عدهٔ صاحبمنصبان سوئدی که بمدت سه ساله کنترات میشوند چهارده نفر صاحبمنصب رژیمانی و سه نفر صاحبمنصب مدیره خواهند بود

ماده ۳ — سه نفر صاحبمنصب جزء دیگر سه ساله کنترات میشوند که به صاحبمنصبان مذکور در ماده قبل معاونت بنمایند و تشکیل قشون کادر بدهند و صاحبمنصبان جزء را تعلیم و مشق بدهند

ماده ٤ — چهارده نفر صاحبمنصبان رژیمانی از قرار ذیل در قشون تقسیم خواهند شد

وزارت جنك	۳	نفر	صاحبمنصب
پیاده نظام	۶	»	»
سواره نظام	۲	»	»
توپخانه	۱	»	»
مدرسه‌عالی نظامی	۲	»	»

ماده ۵ — سه نفر صاحبمنصب مدیره از این قرار تقسیم میشوند —

وزارت جنك	۱	نفر	صاحبمنصب
پیاده نظام	۱	»	»
سواره‌نظام‌وتوپخانه	۱	»	»

ماده ۶ — سه نفر صاحبمنصب خارج از صف از این قرار تقسیم میشوند —

سواره نظام	۱	نفر	صاحبمنصب
توپخانه	۱	»	»
مدرسه‌نظامی برای‌صاحبمنصبان‌جزء	۱	»	»

ماده ۷ — برای استخدام چهارده‌نفر صاحبمنصب رژیمانی و سه نفر صاحبمنصب مدیره و سه نفر صاحبمنصب جزء مبلغ پنجاه و هشت هزار و سیصد و هفتاد و سه تومان اعتبار بوزارت جنك داده میشود

ماده ۸ — تقسیم صاحبمنصبان کل و جزء مطابق ذیل

خواهد بود —

وزارت جنك —

رئیس قشون که بدرجه یاوری یانایب سرهنکی خواهد بود	۱	نفر
سلطان برای پیاده نظام	۱	»
سلطان برای توپخانه	۱	»
سلطان برای مدیری اداره قشونی	۱	»
	٤	

پیاده نظام —

سلطان برای نظام	۳	نفر
نایب اول	۳	»
سلطان برای مدیری اداره پیاده نظام	۱	»
	۷	

سواره نظام —

سلطان برای سوار	۱	نفر
نایب اول	۱	»
صاحبمنصب خارج از صف	۱	»
	۳	

توپخانه —

نایب اول برای توپخانه	۱	نفر
صاحبمنصب خارج از صف	۱	»
	۲	

برای اداره سواره نظام و توپخانه نایب اول	۱	نفر
مدرسه نظامی برای صاحبمنصبان	—	
سلطان برای پیاده نظام	۱	نفر
مدرسه نظامی برای صاحبمنصبان جزء	—	
نایب برای پیاده نظام	۱	نفر
صاحبمنصب خارج از صف	۱	«
	۳	

مجموع ۲۰ نفر

(نمره ۳۵)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارگری (واصله در ۱۵ اکتبر
طهران ۱۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ شوال ۱۳۲۹

(حمله به مادموازل رس)

با کمال افتخار اطلاع میدهم بنا بروش معمولی خودم در موضوع سرقتهای عمده بدولت ایران اظهار داشتم اگر دعوی غرامتی که قونسول ما در شیراز خواهد نمود در همانجا انجام نپذیرد مجبور خواهیم شد که از حکومت مرکزی در اینجا مطالبه نمایم ازقراری که امروز صبح مسموع نموده‌ایم تمام اسباب جراحی خانم رس بسرقت رفته لهذا درصدد پیشنهاد یادداشت دیگری بدولت ایران درباب لزوم استرداد عین اشیاء یا غرامت آنها هستم

هیچ امید فیصله سریع این مسئله‌را ندارم مگر اینکه همین‌طور تادیهٔ

يك مبلغی را بعنوان حسن مساعدت قبول كنم و در اين‌صورت‌ميترسم اميد گرفتن غراماتی كه بيش از قيمت اشياء مسروقه باشد سلب بشود

(نمره ۳٦)

مراسله سر سليل‌اسپرنيك رايس بسر ادوارد گری (واصله در ۱٦ اكتبر) استاكهام ۱۲ اكتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ شوال ۱۳۲۹

آقا — با كمال افتخار خاطر عالی‌را مستحضر ميدارم بارن‌رامل دردهم شهر جاری بمن اطلاع داد كه برای‌تعيين ۷ نفر صاحبمنصب ديگر باستخدام دولت ايران بجهت ترتيب ژاندارمری باضافهٔ انهائی كه تاحال بطهران فرستاده شده درخواست ديگری ازدولت سوئد شده است بعلاوه اين صاحب‌منصبها درخواست ديگری بتوسط وزير مختار ايران مقيم پاريس شده كه يك‌نفر صاحبمنصب از درجهٔ عالی برای فرماندهی كل برسم عاريت داده بشود او اظهارداشت هيچ‌سابقهٔ از اين قصد ايران نداشته كه تقاضای يك نفر صاحبمنصب سوئدی برسم عاريه برای ترتيب يك عدهٔ قليلی قشون چنانچه در روزنامه مندرج بود بنمايند

انچه برمن معلوم شده تاحال قريب ۵۰ نفر صاحبمنصب داوطلب خدمت شده اند كه اغلبی از انها اشخاص كاملی درفن خود هستند عقيدهٔ بارن رامل اين استكه اگرچه ادارهٔ قشونی در استخدام يك عدهٔ قليلی صاحب منصب در ايران مخالفتی ندارد چون اين باعث كثرت تجربه درعمليات آنها خواهد شد ولی دادن يك عدهٔ

کثیری صاحبمنصب محتمل است خالی از اشکال نباشد
بالاخره رأی قطعی خودرا نتوانست بیان نماید
چنانچه عرض شد بعقیده من عده صاحبمنصبی که داو طلب شده‌اند عجالةً کسانی هستند که محتمل است باوضع حاضره خدمات نمایان بدولت ایران بنمایند کنت راهژ نسوارد از سبك دوستانهٔ که دولتین انکلیس و روس در این‌مسئله اتخاذ نموده‌اند اظهار رضایت نمود (امضا سسیل اسپرنیك رایس)

(نمره ۳۸)

مکتوب میرزا مهدیخان بسرادوارد کری (واصله در ۱٦ اکتبر)
وزیر مختار ایران مفتخراً خاطر محترم وزیر امور خارجه‌را معطوف میدارد بمذاکرات خودش که در تاریخ ٤ و ۷ و ۱۲، باسر آرتور نیکلسن درموضوع قصد دولت انکلیس درمزید نمودن عده‌مستحفظین قونسولگری شیراز و تحمیل جاهای دیگر نموده، در ملاقات ٤ اکتبر وقتی‌که سرارتورنیکلسن وزیرمختارایرانرا ازقصد دولت‌انکلیس مستحضر نمود میرزا مهدیخان اظهار داشت که بعقیدهٔ خودش در این‌موقع یك همچه عملی نا مطبوع وغیر لازم است
قبل از وقوع حوادث ناگوار جدیده (یعنی رجعت شاه مخلوع و وقایع معلومه و مجاهدات سالار الدوله) دولت ایران اقدامات‌وافی در تامین فارس و طرق تجارتی نموده بود و چنانچه براولیای دولت فخیمهٔ انکلیس مشهود است اقدامات دولت ایران‌هم بی نتیجه‌نمانده

نظم و آسایش دایر گردیده بود و دولت انکلیس هم وقوع آنرا تصدیق نمود بروز حوادث وخیمهٔ جدیده توجه دولت را بسوی نواحی شمال و غرب معطوف داشت در حینی که مشغول رفورم و تنظیم امور بودند و از طرفی درکار استقراض و ازطرف دیکر مشغول کنترات کارکنان خارجه بودند که بمعاضدت آنهـا ادارات دولتیرا در تحت نظم و ترتیب بیاورند حوادثمذکوره روی نمود و دولت ایران ناچار به صرف تمام توجه وجدیت و پول خود در استخلاص مملکت از مخاطرهٔ بسیار عظیمی که متهاجم بود شد

حال که آنرا ازپیش برداشته‌اند تمام‌توجه خودرا بصوبه فارس و نواحی جنوب و طرق تجارتی معطوف خواهند نمود

صاحبمنصبان سوئدیرا بایران آورده اند که ترتیب ژاندارمری برای همین مقصود بخصوص بدهند وزیر مختار ایران نیز بسر آرتور نیکلسن اظهـار داشت که بمراتب فوق هر اقدامی ازطرف دولت انکلیس باعث اثرات سوء خواهد شد و در اذهان جلوه خواهد نمود که دولت انکلیس از مسلك کریمانهٔ که همیشه پیروی میکرده احتراز نموده و نیز میرزا مهدیخان بیان نمود که بعقیده خودش وضع شیراز هر قدر هم غیرمرضی باشد بقسمی نیست که ازبرای اروپائیان خطرناك باشد و تمنا نمود دولت انکلیس اقدامی ننمایند

پس از تبلیغ این مذاکره بدولت متبوعهٔ خودش تلکرافی از وزیر امور خارجهٔ ایران به میرزا مهدیخان رسیـد که در ۷ اکتبر

نه سرارتور نیکلسن ارائه داد وزیر امور خارجه مذاکرات میرزا مهدیخانرا که در ٤ اکتبر نموده بود پسندیده و خواستار شده بود که تجدید مذاکره نموده و اظهار بدارد که هر گاه دولت انکلیس تقویت معنوی بایران نموده بود دولت ایران می‌توانست توجه کامل خودرا بجنوب معطوف بدارد بنا براین دولت ایران خواهش مینماید که حالاهم درعوض اضافه نمودن مستحفظین قونسولگری دولت انکلیس ممکن است همین معاضدت معنوی را که حق اوهم هست به نماید

دولت ایران همه روزه بواسطهٔ مداخلات دولت روس درفشار و زحمت است و همه وقت جلب توجه دولت انکلیس بان مداخلات شده است دولت ایران مساعدت دولت انکلیس را لازم دارد که جلوکیری از این مداخلاتیکه باعث تشجیع خائنین و تضعیف نفوذ و قدرت دولت است به نماید

در ۱۲ اکتبر وزیر مختار ایران تلگراف دیگریراهم که از دولت متبوعهٔ خودش رسیده بود به سر آرتور نیکلسن ارائه داد

نظر بمذاکراتیکه بتوسط میرزا مهدیخان باوزارت خارجه شده بود وزیر امور خارجهٔ ایران از وصول یاد داشت سرجارج بارکلی در باب ازدیاد مستحفظین قونسولگری شیراز و تحمیل اصفهان و بوشهر متعجب شده بود دولت ایران در صدد اقدام در استقرار آسایش مستعجل بر آمده بود علاء الدوله بفرمانفرمائی فارس منصوب و با استعداد نظامی کافی در شرف عزیمت بود یك دسته قزاق که به

کاشان کسیل شده بود مامور عزیمت بشیراز شده بودند
صولت الدوله و قوام الملك اصلاح نموده و معاهده نموده بودند
که متفقاً در استقرار نظم با حکومت مرکزی مساعدت نمایند باظافه
تعهد نموده بودند که از هر جهت مطیع اوامر حکومت مرکزی
بشوند و تمام قوای مسلحهٔ خودرا از شیراز خارج نموده بودند
صولت الدوله بعلاوه تامین راه شیراز به بوشهر را بعهده گرفته بود
گذشتهٔ از اینها صاحب منصبان سوئدی که دولت ایران برای
تاسیس ژاندارمری و حفظ انتظام طرق تجارتی باستخدام گرفته
بود چندی قبل وارد ایران شده و بخوبی در امورات مرجوعه
پیشرفت نموده اند

نظر بمراتب فوق دولت ایران هیچ اقدامی را از طرف دولت
انکلیس لازم نمیداند بکانه سبب اغتشاش شیراز نفاق بین قوامیها
و قشقائیها بوده و اینهم بواسطهٔ اصلاح قوام الملك و صولت الدوله
مرتفع شده و متفقاً مشغول عملیاتند رعایای خارجه درمعرض
خطر نیستند و تامین انها منظور نظر و مورد توجه کامله دولت
ایران است چنانچه تاحالهم بوده
شیراز در نهایت آرامی و سکونت است و نظر باقداماتی که از
طرف دولت ایران بعمل آمده و فراغتی که عجالة درعطف توجه
خود بصوبه جنوب دارند بهیچوجه بیم بروز نکرانی در
آتیه هم نمیرود

بنابراین وزیر مختار ایران از جانب دولت متبوعه خودش خواهش خود را تکرار می‌نماید که دولت انگلیس اقدامات منظوره را موقوف بدارند (لندن سفارت ایران بتاریخ ۱۳ اکتبر ۱۹۱۱)

(نمره ۳۸)

تلگراف سر جارج بارکلای بسر ادوارد گری (واصله در ۱۶ اکتبر
طهران ۱۶ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ شوال

راجع به تلگراف ۱۴ اکتبر شما ـ شرح ذیل‌را جنرال‌قونسول انگلیس مقیم بوشهر مخابره نموده

اعزام‌سوار ـ ازقراریکه مفهوم میشود همه جهت ۳۰۰ سوار رفتنی بشیراز هستند وصد نفر در بوشهر میماند اگر اینطور است من گمان میکنم باید یك‌مرتبه حرکتی بنمایند

درحقیقت تردید ناکس دراجرای این نقشه بلحاظ اشکالات آذوقه در منتها الیه جاده در حوالی شیراز است ولی این ممکن است از بوشهر تهیه بشود اگر ٤۰۰ نفر باید بانجا بروند من مانعی درحرکت آنها بدو قسمت‌نمی‌بینم مگراینکه‌درعرض حالا تا ۲۷ اکتبر حادثه‌غیر منتظره روی بدهد

در خاتمه عرض می‌نمایم که این ٤۰۰ نفر بقصد بالاخره تقسیم شدن مابین بوشهر و شیراز واصفهان تهیه شده و بنا بر این فرض من پیش‌نهاد میکنم که ۳۰۰ نفر یك‌مرتبه بشیراز بروند و ۱۰۰ نفردیگر در بوشهر بمانند

(نمره ۳۹)

تلگراف سرادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۱٦ اکتبر مطابق ۲۲ شوال ۱۳۲۹

درباب حمله به مادموازل رس بتلگراف دیروز خودتان مراجعه نمائید اگر شما میتوانید قیمت اشیاء مسروقه را دریافت بدارید قبول کنید ولی این حق‌راهم برای خودتان محفوظ بدارید که بعدها بدولت ایران اصرار بنمائید مبلغی‌هم بعنوان رفع خسارت به مادموازل رس بدهند

(نمره ٤۰)

مکتوب سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۷ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳شوال۱۳۲۹

امروز وزیرمختار ایران بوزارت خارجه آمده و خواهش دولت خودش‌را درباب تعویق اضافه نمودن مستحفظین قونسولگری تجدید نمود (سر آرتور نیکلسن) مجدداً شروع بهمان رویه صحبت‌سابقه با او نموده اغلب مخابراتیکه بما رسیده برای او قرائت نموده و خاطر اورا از اوضاع بسیار ناگوار دو هفتهٔ قبل شیراز و وضع ناهنجار حالیهٔ طرق مسبوق نمود

اگرچه حالیه در شیراز آسایش مستقر است ولی این بهبودی‌موقتی ازقراریکه ما استنباط نموده ایم بیشتر اشتهار قشون وارد نمودن ما است وهیچ اطمینـان نمیتوان داشت که اگر ما عزم خودمانرا بتاخیر

بینداریم همان اوضاع نا مناسب سابق تجدید نخواهد شد درحقیقت مانمیتوانیم تا یك موقع نامعلومی تامل نمائیم که دولت ایران خودش اقدامات وافیه بعمل بیاورد حضور قشون مضاعف ما درواقع یك نوع مساعدتی با مأمورین دولت ایران است و کمان نمیکنم چنانچه وزیرایران معتقداست این عمل از نفوذ و قدرت علاءالدوله ویا فرمانفرمای دیگری بهیچوجه بکاهد (سرآرتور نیکلسن) اظهار داشت کمان میکنم وزیر مختار بایستی بدولت متبوعهٔ خود اطلاع بدهد که باکمال میلی کهما ببروز مساعدت با ایران داریم نمیتوانیم اقداماتیکه برای محافظت جان ومال تبعهٔ انگلیس‌شده بعهدهٔ تعویق بیندازیم قبل از انکه رأی قطعی باین اقدامات تعلق بگیرد ما مدت طولانی فرصت باندولت دادیم بامید اینکه پیشرفتی دربهبودی اوضاع حاصل بشود

(ادوارد کری)

(نمره ٤١)

تلگراف سر جارج بار کلی بسرادوارد کری (واصله در ١٨ اکتبر)

طهران ١٨ اکتبر ١٩١١ مطابق ٢٤ شوال ١٣٢٩

(شرح مکتوب ذیل مورخه ١٨ اکتبر در طی)

(تلگراف ١٨ مخابره شده)

آقا — رجوع بتلگراف ١٣ شهر جاری خودم باکمال افتخار سواد شرح مجددیرا که وزیر امور خارجهٔ ایران در برتست بضد اضافه نمودن مستحفظین قونسولگری شیراز می‌نکارد لفاً ارسال میدارم

(جارج بارکلی)

(سواد مکتوب وثوق‌الدوله بسرجارج بارکلی)

طهران ۱۸ اکتبر ۱۹۱۱

جنابا — رجوع بمراسله ۱۱ اکتبر خودم درجواب جنابعالی، در موضوع اضافه شدن مستحفظین قونسولگری شیراز با کمال احترام مجدداً خاطر عالی‌را مستحضر میدارم که بملاحظهٔ تعیین جنـاب علاء الدوله بفرمانفرمائی فارس اوضاع آنجا خیلی بهتر شده وعجالةً شهر درکمال آرامی و سکونت است و هیچ نوع انقلابی در حوالی آن نیست چنانچه سابقاً هم بجنابعالی اطلاع داده شده عدهٔ قزاق در کاشان مأمور شده اند باتوپ و سلاح خودشـان به شیراز بروند و استعداد دیگر هم که عبارت از سه هزار نفر باشد متدرجا فرستاده خواهد شد صـاحب‌منصبان سوئدی‌هم مشغول ترتیب ژاندارمری برای فارس هستند که پس از ترتیبات مقدمات آندو نفر از صاحب منصبـان سوئدی که در اول دسامبر وارد خواهند شد با دستهٔ از صاحب منصبان ایرانی بانجا فرستـاده خواهند شد برای سرعت انجام این ترتیب دستور العمل داده خواهد شد که‌قبل از ورود صاحب منصبان سوئدی عدهٔ که برای ژاندارمری لازم است در آنجا تهیه بشود که بمحض ورود صاحب‌منصبان مزبور بشیراز بدون دفع‌وقت مشغول انجام ماموریت خودشان بشوند و به‌بعضی دسته‌جات سرباز که از بهبهان وارد شیراز شده‌اند دستور العمل داده شده که

اگرچه دولت ایران بکلی از گرفتاریهای در شمال وغرب آسوده نشده ولی بدون تامل عطف توجه بجنوب نموده که امنیت کامل را در آن حدود مستقر بدارد

استماع اعزام ۵۰۰ نفر قشون هندی از بمبئی در ۲٤ اکتبر برخلاف انتظارات دولت ایران ومخالفت روابط وداد موجوده بین دولتین است اعتماد دولت ایران درپیشرفت اقدامات خودش برای نظم جنوب تبدیل به یاس و حرمان خواهد شد . علاء الدوله که بعقیدهٔ دولت ایران یگانه شخصی است که می‌تواند نظم و تمشیترا در فارس مستقر بدارد فسخ عزیمت خواهد نمود

من امیدوار بودم نظر بتوضیحاتیکه در مراسلهٔ ۱۱ شهر حال خودم بان جناب داده بودم جنابعالی دولت متبوعهٔ خودتان را از اعزام قشون هندی مزبور منصرف خواهید نمود حالا که خبر قصد اعزام قشون رسیده است واضح است تا چه‌درجه نقشهٔ دولت ایران اختلال حاصل نموده مثلا علاء الدوله بمحض استماع این خبر فسخ عزیمت بفارس را نموده اظهار میدارد که در حکومت خودش نمیتواند متحمل این نوع اقدامات خارجی بشود

جای شبهه نیست که تعیین علاء الدوله واعزام استعدادیکه ذکر شده و اقداماتیکه دولت ایران در نظر دارد و مقدمات آن بعمل آمده برای استقرار نظم در فارس وسیله ایست که بهتر از اعزام قشون هندی است که ممکن است منتج نتایجی برخلاف آنچه مقصود بوده

بشود و اقدامات دولت ایران را هم بی اثر نماید

بنا براین امید است که جنابعالی بدون دفع وقت دولت متبوعهٔ خودتانرا از اقدامات دولت ایران مستحضر نموده و آنرا ازخیال اعزام قشون هندی منصرف خواهید داشت که علاء الدوله هم به اسرع وقت حرکت نموده و اوضاع فارس را منظم نماید منتظر جواب مساعد هستم (وثوق الدوله)

در امتداد این تلگراف عرض مینماید

از تلگراف ۱٤ اکتبر شما مستفاد میشود تصمیم عزم شده است که ٤۰۰ نفر قشون انکلیسی اعزام بشود و بنا بر این استنباطیکه از تلگراف ۸ اکتبر شما نموده بودم کهوضع طرق باید ازتحت ملاحظه خارج بشود صحیح نبوده و همچه معلوم میشود که منظور بودن یك قسمتی از قشون برای حفظ طرق هم جزو نقشهٔ ما بوده

باین ملاحظات جسارت می نمایم صلاح آن است بدولت ایران اطلاع بدهیم که محتمل است استمداد مزبور قوافل مال التجاره انکلیسراهم همراهی و محافظت نمایند وبمحض اینکه نتایج مؤثره از اقدامات دولت ایران در تامین طرقواستقرار نظمدرشیراز حاصل شد قشوناضافی عودت داده خواهد شد

(نمره ٤۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۸ اکتبر)

طهران ۱۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲٤ شوال ۱۳۲۹

(شاه مخلوع)

دولت ایران بمن اطلاع میدهند که در توقف محمد علی میرزا در دار الحکومهٔ استراباد ظن میرود و احتمال دارد در تهیهٔ نقشه ورود بمشهد هم باشد

همکار روس من در بودن معظم در محل مزبور شك دارد

از اطلاعات اخیره واصله باو مستفاد میشود که محمد علی میرزا از نواحی استراباد بطرف بجنورد عازم است و یحتمل از آنجا عازم مشهد باشد

(نمره ۴۳)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۸ اکتبر

طهران ۱۸ اکتبر ۱۹۱۱ (شاه مخلوع)

در امتداد تلگراف مورخه امروز خودم جسارت میورزم

ماژور سایکس ازمشهد تلگراف نموده که حکومت بجنورد بهمین زودیها منتظر ورود محمد علی میرزا بانجا است

(نمره ۴۴)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوار گری (واصله در ۱۸اکتبر)

طهران ۱۸ اکتبر ۱۹۱۱ (وضع شیراز)

رجوع به تلگراف ۱۴ اکتبر من ــ در ۱۷ اکتبر مستر ناکس مطابق ذیل تلگراف نموده : ــ بحالة هیچ علائمی از آرامی و سکونت قشقائی نیست صولة السلطنه برادر صولة الدوله دعوی

ایلخانی کری دارد و مشهور استکه صولة الدوله به مجتهد اعظم شیراز نوشته استکه بواسطهٔ اغواهات واصله از شهر ناچار است که اغتشاش کلی در جنوب بنماید تلگرافی هم از ضیغم الدوله رسیده مبنی بر اینکه در عزیمت خود تاخیر خواهد نمود تا استعدادی از عربها روانه شوند در راه با او تلاقی نمایند رؤسای عمدهٔ عرب امروز صبح از شیراز خارج شدند محتمل بهمین قصد استقبال او

(نمره ۵۵)

تلگرف مستر اوبرون بسرادوارد کری (واصله در ۱۹ اکتبر)

سن پطرزبورغ ۱۹ اکتبر ۱۹۱۱

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۳۰ اکتبر در ۱۹ مخابره شده)

آقا — با کمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که وزیر امور خارجهٔ موقتی اظهار داشته بود در موضوع تلگرافی که مبنی بر بدی اوضاع است از مسیو پکلوسکی رسیده میخواهد بامن مذاکره نماید و دیروز اورا ملاقات نمودم

از تلگراف مسیو پکلوسکی مشهود بود افق ایران بسیار تاریك است و اوضاع از بد به بدتر متمایل است اغتشاش در تزاید است

و او (مسیو نراتوف) گمان نمیکند که دولت روس بیش ازاین بتواند در اقدامات مجدانه خودداری نماید ودرواقع اقدام باشغال خاك ایران نماید درجواب سؤالات مختلف من جناب معظم له اظهار نمود که اغتشاش مخصوصاً درنواحی ارومیه خیلی شدیداست شاهسونها در حرکتند

و حملات متواتره با دسته‌های حامل مهمات قشون روس نموده اند
یکی از عناصر دیگر بی نظمی از قرار راپورت طرف شدن یپرم
(که اقلا یك استعداد ظاهری پلیس را نگاهداشته بود) با هیئت
دولت و کناره جوئی او از کار است
در موضوع بحران قریب الوقوع کابینه مسیو نراتوف اظهار داشت
که اگر اختیار در طهران بدست تند روها بیفتد هیچ مرکز قدرتی در
ایران باقی نخواهد ماند که ما با ان طرف بشویم
پس از آن شروع بمذاکره در باب شوستر نموده و شکایت سخت
از مجاهدات مشار الیه دراستیلا یافتن بتمام ادارات ایران نموده و
گفت که این بکلی با منافع دولت روس متضاد است مخصوصاً اظهار
داشتکه مسترشوستر مصمم است برای امتیازات راه آهن ها واستقراضها
از مجلس اختیار تام حاصل نماید
من اظهار داشتم جنابعالی مسبوقید که نظریات دولت انگلیس در
باب اشغال ایران چه است هرگاه دولت روس شمال ایران را
تصرف نماید بعقیدهٔ من برای سر ادوارد گری اشکال فوق العاده
خواهد داشت که در مقابل افکار عامهٔ انگلیس مدافعه از همچو اقدامی
نماید لهذا من یقین دارم دولت انگلیس حتی المقدور از بکار
بردن مساعی جمیلهٔ خود برای مرتفع نمودن عللی که بعقیده دولت
روس مداخلات روس را دعوت می نماید فرو گذار نخواهد کرد
من مسیو نراتوف را متذکر نمودم که در این اواخر آنچه

پیشنهاد شده که دولت ایران بوسیلهٔ آن بتواند خود اعاده انتظام در مملکت بنماید دولت روس نپذیرفته و آن پیشنهادات از طرف ما فقط بامید پیشرفتی در اوضاع جنوب استقبال شده بود

دولت روس به پیشنهاد مزبور ایراد نموده ولی پیشنهادیهم که قایم مقام آن واقع بشود نه‌نمود من از آن جنـاب خواهش نمودم بدون پرده پوشی بمن بگویند که دولت روس واقعاً چه اقدامی میـل دارد بشود مسیو نراتوف جواب داد اول چیزیکه لازم است بشود این استکه مستر شوستر باید بداند تمام اعمال او باید با منـافع دولت روس (و البته بامنافع انگلیس هم) موافقت داشته باشد

اصلاحات دولت ایران باید بتدریج پیش برود بطریقیکه منافع و مصالح دولت روس هم مرعی و منظور باشد

باید بنظر داشت که مقصود فقط خیر دولت ایران نیست بلکه مقام و وضعیت خاص دول را نیز باید محسوب داشت اگر مسترشوستر درباب امتیازات راه آهن‌ها و استقراضها از مجلس اختیار تام حاصل نماید لازم است تعهد بنماید (بطوریکه اطمینان بایفای آن حاصل بشود) که در آنباب بکلی برطبق میل واراده دولتین رفتار خواهد نمود مستر شوستر هم مشکل شخصی باشد که بسهولت همچو تعهد را بنمـاید

جناب معزی الیه اظهار اسف نمود از اینکه دولت روس برو به‌مخالفت انگیزی در ایران عمل می‌نمـاید ولی برخلاف اراده خود باتخاذ این

مسلك مجبور شده است

من از ان جناب بوعده تبليغ اين مذاكرات را بشما مفارقت نمودم امروز صبح از بيم اينكه مبادا دولت روس شروع باقدام فورى بنمايد مكتوب خصوصى بمسيو نراتوف نوشتم باين مضمون كه از تقريرات روز قبل او همچو استفاده نموده‌ام كه دولت روس هنوز مقطوعاً در صدد اقدامى در موضوع عمليات مذكور در ايران بر نيامده وضمناً خواهش نمودم كه درصورت اراده بهمچو اقدامى البته باسرع وقت بمن اعلام خواهند داشت انجناب جواب داده بود كه دولت روس فعلا فقط لزوم اعزام يك اردوى نظامى بايران را در تحت ملاحظه دارد وليكن براى اهتمام در اجتناب از مداخله عملى زياد اميدوار بمساعدت دولت انكليس خواهد بود

(امضا هولد ايرن)

(نمره ٤٦)

تلگراف سرجارج باركلى بسر ادوارد گرى (واصله در ٢٠ اكتبر)

طهران ٢٠ اكتبر ١٩١١ مطابق ٢٦ شوال ١٣٢٩

وزير امور خارجهٔ ايران يك‌دعوى بى اهميت دولت روس‌را شخصاً قطع و فصل نموده بود و براى اينكه وزير مزبور بدون مراجعه به مستر شوستر ختم اين عمل‌را نموده بود مستر شوستر مراسله شكايت آميز باتشددى بوزير امور خارجه نوشته بود و باين واسطه وزير مزبور استعفا داد ولى بملاحظهٔ بحران سختى كه ممكن بود ازاين فعل

بمصهٔ ظهور برسد استعفای خود را مسترد داشت

(نمره ٤٧)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۰ اکتبر
طهران ۲۰ اکتبر ۱۹۱۱

(شاه مخلوع)

ماژر سایکس از مشهد تلگرافا خبر میدهد که علی الظاهر محمدعلی
میرزا خود را به تاشقند ماوراء خزر رسانیده و صحت این شهرت
بر همکار روس من معلوم نشده

(نمره ٤٨)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ اکتبر
طهران ۲۱ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ شوال ۱۳۲۹
رجوع به تلگراف دیروز خودم اکنت استرابادما خبر میدهد که
شاه مخلوع در حوالی کمیش تپه است

(نمره ٤٩)

تلگراف سرجارج بارکلی بهسرادوارد گری (واصله در ۲۲ اکتبر)
طهران ۲۲ اکتبر ۱۹۱۱

(روابط روس و ایران) مرحمت فرموده به تلگراف
۱۹ اکتبر مستر ابرن مراجعه نمائید نکته عمده که دراوضاع طهران
ملحوظ است همدستی و معاضدتی استکه تندروها و خزانهدار کل
نسبت بیکدیگر بروز میدهند نقار کلی بین شوستر وکابینه حادث

است بحرانی که وزرارا تهدید کرده بودند بوسیلهٔ پیشنهادی که مجلس رامتقاعد بنماید که اختیارات خزانه‌دار کل‌را محدود بنماید مرتفع شد و از قرار معلوم بواسطهٔ مخالفت مجلس که خوف استعفا نمودن شوستررا دارد این خیال عجالة متروك گردیده

صمصام السلطنه که دیروز اورا ملاقات نمودم خیلی اظهار کراهت نسبت بشوستر اظهار می‌نمود

آن جناب اظهار نمود که کابینه بکلی از کنترل سختی که شوستر نسبت بوجوهات دولت اعمال می نماید سخت در مزاحمت و مخاطره را که وضع متهورانه او نسبت بدولتین متضمن است در محضر آنها کاملا مشهود است

برای مقالات جدیده خزانه‌دار کل در روزنامهٔ و شرح مفصلی که از قرار مسموع بعد از این درباب سعایت وتقبیح پالتیك روس و انکلیس در ایران درج خواهد نمود من دلیلی برای مسؤلیت دولت ایران در این‌موضوع فرض نمیکنم وعلاوه بر طبع این مقالات شوستر اقدام مخصوصی ننموده که دولت روس را در تعقیب مقاصد مذکوره در تلگراف ۱۹ اکتبر مسترابرن محق بنماید

معهذا دولت روس باید کلیه روش ومسلك اورا رویهم رفته مضر بدانند

(نمره ۵۰)

تلگراف سرجارج بار کلی به سراوارد گری (واصله در ۲۲ اکتبر)

طهران ۲۲ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ شوال

(وقایع جدیده درطرق جنوب)

۳۰۰ نفر سرباز از فوج همدان که همراه پست بوده‌اند در جاده اصفهان بشیراز دریزد خاست با ۲۰۰ نفر کهکلوئی مصادف شده و بعد از مجادله بسختی منهزم شده‌اند

در ۱۳ اکتبر در جاده شیراز به بوشهر ٤ عدل قماش کمپانی ذیکلر سرقت شده کمپانی دیکسن اظهار میدارند که درهمان حمله به خانم رس معادل ۱٤۰۰ لیره مال‌التجاره آنها بسرقت رفته معادل ٤۰۰ لیره مال التجاره کمپانی ویر در تاریخ ۳ اکتبر در کارج واقعه در جاده شیراز ببوشهر سرقت شده

(نمره ۵۱)

مکتوب سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۳ اکتبر)
طهران بتاریخ ۲۳ سپتامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ رمضان

آقا — راجع بتلگراف ۱۱ سپتامبر خودم باکمال افتخار سواد مختصری از مکتوب ویس قونسول مقیم سلطان آباد را درخصوص وضع آن ناحیه بعد از شکست امیر مفخم لفاً ارسال‌میدارم

(جارج بارکلی)

(ضمیمه نمره ۵۱)

مکتوب استروس ویس قونسول به سرجارج بارکلی
سلطان آباد ۱٦ سپتامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ رمضان

آقا ـ با کمال افتخار تلگراف دیروز خودم را که ازقرار ذیل مخابره شده تجدید می‌نمایم

شاه خواهان در ۱٤ سپتامبر سلطان آبادرا تصرف نمودند

بتاریخ ۱۰ سپتامبر امیر مفخم و متابعین خودش از اینجا از طریق کلپایکان و خوانسار بطرف بختیاری حرکت کردند ودرهمان روز سردار ظفر بختیاریهم عازم قم شد هردو آنها برروییهم ۱۵۰۰ نفر سوار مکمل و مسلح داشتند

در اینجا اثر سوئی نموده که آنها بدون خالی کردن یك تیر محل و مامن خودشانرا ازدست دادند پس از آن اهالی سلطان آباد برای حراست خودشان مکتوبی بسالار الدوله نوشته و جوابیکه بانهارسیده این بود که اگر عریضه آنها در همان روز نرسیده بود باسی هزار قشون و۲۲ عراده توپ بطرف سلطان آباد حرکت میکرد که آنجارا بکلی خراب و ویران کند دو روز بعدازان ٤۰۰ نفر فرستاد که شهررا تصرف کنند اغلب از آنهاتابعین دزد مشهور عباس‌خان چناری بودند

سردار ظفر در مدت قلیل توقف خودش درسلطان آباد ۵۰ هزار تومان مالیات دریافت نمود

رعایای بیچاره این ناحیه خیلی متضرر شدند هم همراهان سالارالدوله آنها را غارت نمودند هم بختیاریها

مشهور است که سالار الدوله حاجی سیف الدوله برادر عین‌الدوله را

بحکومت سلطان آباد منصوب نموده ازقراریکه مردم میگویند درهمین دو روزه وارد میشود پارك و قلعهٔ اورا امیر مفخم خراب و غارت نمود
(امضا استر وس)

(نمره ٥٢)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٢٣ اکتبر)
طهران ٢ اکتبر ١٩١١ مطابق ٨ شوال

آقا ــ با کمال افتخار سواد مکتوبیرا که ازطرف قونسول دولت انگلیس از کرمان رسیده و وضع ناهنجار جاده کرمان به بندر عباس را شرح میدهد لفاً ارسال میدارم

بعد از تاریخ این مکتوب چنانچه در تلگراف دوم سپتامبر خودم اطلاع دادم سرقت بزرك دیگر واقع شده که ازان ضرر کلی به کمپانی کاستلی وارد آمده ونیز سرقتهای دیگرهم واقع شده که به تجار هندی خسارت وارد نموده

درباب طرق تجارتی دیگر ایران با نهایت اسف خاطر محترم ر مستحضر میدارم که هیچ نوع پیشرفت قابل الذکری (چنانچه در تلگراف ٥ سپتامبر خودم شرح دادهام) در وضع امور ظاهر نشده و انقلابات پلتیکی جاریه در شیراز چنانچه در تلگراف تازه خودم اطلاع دادهام طبیعةً مانع پیشرفت هرنوع اقدام ازطرف مامورین محلی و اعاده نظم در طرق تجارتی استکه بان شهر میرود

در شمال هم وضعیکه بواسطه پیش آمدن سالار الدوله یاغی

واعزام قشون بمقـابله او حاصل شده حتی بیش از بیش هم سلب امنیت از مسافرین و قوافل نموده است بختیاریها ظاهراً درلزوم استقرارنظم در راه خودشان مدغن هستند ودر صدد اقداماتی هستند که ممکن است اگر خوانین توجه‌جامع خودرا معطوف بدارند ثمری بخشد (امضا جارج بارکلی)

مجــدداً ۳ اکتبر پس از تحریر شرح فوق دولت ایران بمن اطلاع دادندکه حکومت بهبهان تفویض بخوانین بختیاری شده چنانچه بخاطر دارید تعیین حکومت مخالف منافع بختیــاری بود که باعث حدوث اغتشاش درجاده بختیاری شده بود

﴿ ضمیمه در نمره ۵۲ ﴾

سواد مکتوب قونسول هیك بسرجارج بارکلی

کرمان ۲٤ اوت ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ شعبان

آقا ــ رجوع باستفساریکه در تاریخ ۱۰ژویه درمجلس ملی انکلیس درموضوع طرق تجارتی مابین کرمان و بندر عبــاس شده بود من باکمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که بعد از سرقت قالی‌های متعلق به‌کمپانی نیرکو کاستای و برادران‌درماه‌اپریل ماضی‌دیگر راپورتی درباب سرقت قالی بمن نرسیده ولی بواسطهٔ ناامنی راه‌قافله بزرگی که حامل قالی هستند چندین هفته است مابین کرمان و بافت معطل مانده و نتوانسته‌اند پیش بروند

۲ ــ مابین کرمان وبندر عباس(۳) راه است که

معمولا کاروانان از انها عبور مینمایند (۱) ازطریق جیرفت ورودبار (۲) ازطریق بافت و دولت آباد (۳) از طریق سیرجان و در عرض سه‌ماهه ماضی وضع هر سه جاده در کمال انقلاب بوده

متضررین تجار هند در کرمان وبندر عباس وهندیان اتباع انکلیس بوده اند که کاروان انها در تاریخ دوم ژویه در تزرك (نزدیك سیرجان) گرفتار سارقین شده بود ومعادل ۱۸۹ تومان و ۸ هزارو ۱۰ شاهی اموال آنها بسرقت رفت و درتاریخ نامعلومی درماه ژویه معادل ۱۱۰۰ تومان و ۷ هزارو ۱۵ شاهی مال التجاره آنها را با شاگردیهـا در رودبار بسرقت بردند و در ۲۰ ژویه معادل۹۷۳ تومانو ۵ هزار و۱۰ شاهی مال‌التجاره آنها در گدارسرخ در جادهٔ جیرفت سرقت شد قیمت کلیهٔ مال التجاره‌مسروقه مبلغ ۲۲٦٤ تومان و ۷ هزارو ۱۱ شاهی است یا تقریباً معادل ٤٥۳ لیره و کرایه حمل آن ۲٦۲ لیره است بنـا براین خسارتیکه در عرض مدت قلیـل مستقیماً به تجار هندی وارد آمده تقریباً معادل ۷۱٥ لیره می شود

باین‌مبلغ فرعی که‌فروشنده محسوب میداردضرریکه ازنرسیدن مال‌التجاره بموسم خود به‌بازار وارد شده باید افزوده بشود در این مواقع ضرر فقط از برای اجنـاسی که سرقت شده محسوب نمیشود بلکه برای اجناسی هم که بواسطه عدم تامین معطل شده باید منظور شود

۳ — نه اینکه فقط امید در بهبودی وضع‌طرق نباشد بلکه‌برخلاف

همه نوع احتمال بدتر شدنهم میرود در رودبار حاکم نیست و با شاگردیها که سکنهٔ آن ناحیه هستند اقلا اسماًهم در تحت سلطه و اقتداری نیستند درجاده بافت دو دسته از طایفه افشار در صحرا مقابل یکدیگر صف جدال بسته‌اند و تمام این راه از کرمان تا دولت آباد نا امن است

الان بمن خبر رسیده که سه‌هزار نفر از طایفهٔ بهارلو بادو عراده توپ برای غارت سیرجان درحرکتند که تلافی مغلوبیت خودشانرا در سنهٔ ماضیه بنمایند و ۳۵۰ نفر سارقین بهارلو و اینارلو درکار چپاول قراء رفسنجان هستند از طرف دیگر عموما راپورت میدهند که نایب الحکومهٔ موقتی بارغبت کامل عده سارقین را برای پر کردن کیسه خودش زیاد قلمداد می‌نماید که باین وسیله از طهران تحصیل اجازه مصارف تشونی نموده و مبالغ معتنابهی خرج تراشی بنماید بحالة من نمیتوانم بگویم که استعداد تدریجی سارقین یا شایعات راجع بعدم تدین نایب الحکومه کدام یك مقرون بصحت است ولی هر کدام صحیح باشد انتظارات آتیه کاملا ماتم انگیزاست

تا این اواخر من در رغبت نایب الحکومهٔ موقتی حالیه بتعمد در مبالغه و بزرك نمودن مصائب و بلیات مملکت خودش مردد بودم ولی بتازه کی من با کراه مجبور بقبول این عقیده شدم کداین مامور مقام خود را فقط وسیله پر کردن جیب خود میداند

اگر فی الواقع چنانچه راپورت میدهند عده سارقین اینقدر زیاد باشد

خیلی کم امید موثر واقع شدن اقدامات در دفع آنها باقی خواهد ماند زیرا که نایب الحکومه موقتی که رئیس قشون ایالتی هم هست سردار نصرت استکه اخیراً ازجلو سعیدخان وبهرام خان از بلوچستان ایران فرار نموده ولیاقت او دراداره نمودن امور جبران عدم رشادت او درمیدان جنك را هم نمی نماید

بسیاری از قشون محلی در رشادت و جرئت و سایر صفات نظامی از سارقینی که بانها باید مقابله نمایند پست ترند مواجب آنها عقب افتاده و عده آنها از میزان مصوبه دولت خیلی کمتر است

من باعتبارات آنهـا اضافه می‌نمایم که بعقیده من بهمان اندازه که فرماندهٔ آنها مایل بجنك است آنها هم هستنـد

٤ — از زمان ورود خودم بکرمان در ۳۱ مه ۱۹۱۰ تا حال من نتوانسته ام از حکومت محلی غرامت سرقتهای عمده‌را دریافت بنمایم و قصور من بواسطهٔ سستی مطالبه نبوده بلکه حکومت محلی بحدی قدرت نداشته که بتواند سارقین‌را مجبور باسترداد اموال منهوبه بنماید و مالیات عمومی وصول شده هم مبلغی نبوده که جواب گوی این دعاوی باشد مالیات بلوچستان در عرض ٤ سال ماضی پرداخته نشده مگر یك مبلغ نا معلومی که سردار نصرت در قشون کشی اخیر خود بیغما برده باشد

جمع آوری مالیات در نقاط دیگر این ایالت خیلی بی ترتیب و ناقص بوده که قسمت عمده آن پولها در جیب حکام پر طمع که ازان حکام

در سال گذشته ٥نفر به کرمان آمده اند وجیب رؤسای ادارات یکه بتوسط دولت مشروطه تاسیس شده داخل شده و دراین صوبه نه کسی چیزی ازاین ادارات میفهمد و نه آنها را می پسندد مگر کسانیکه امیدوارند از بدست آوردن شغلی در ادارات مزبور خود را مستغنی به نمایند

من ابداً امید وصول هیچیك ازدعاوی که دائماً بمطالبه آن حکومت محلی‌را در فشار داشته‌ام ندارم و مبلغ این دعاوی بحدی با مبادی وصولیه بدولت بی‌تناسب است که مامورین محلی‌را ناامید و کدر نموده که تادیه و ترضیهٔ این دعاوی‌را در سلك امور جاریهٔ پلتیکی یا حکومتی محسوب نمیدارند (امضا هیك نایب سرهنك)

(نمره ٥٣)

مکتوب سرجارج بارکلی بسر ادوارد کری (واصله در ٢٣ اکتبر)

طهران ٤ اکتبر ١٩١١ مطابق ١٠شوال ١٣٢٩

آقا — در تعقیب مکتوب٤ شهر ماضی خودم با کمال افتخار خاطر مبارك‌را مستحضر میدارم که شکست کامل ارشد الدوله ومنهزم‌شدن استعداد سالار الدوله بکلی پشت شورش وانقلاب‌را درهم شکسته شکست هریك ازآنها بطوری قطعی بوده که‌مخاطراتیکه ازطرف‌شرق و غرب پایتخت را تهدید می‌نمود بکلی مرتفع گردید

درجنك اولی قشون دولتی مرکب بود از ١٠٠٠ نفر ارمنی وبختیاری رشید درتحت سرکردگی یپرم و خوانین بختیاری سردار محتشم

و سردار بهادر و امیر مجاهد و ضیغم السلطنه بمعیت (هرهاز) صاحب‌منصب خارج از صف آلمانی که‌مدت مدیدی است در استخدام دولت ایران است در ٥ ماه گذشته شورشیان‌را که عده آنها ٢٠٠٠ نفر بود در امامزاده جعفر که یکی از دهات ورامین است مغلوب و متواری نموده و ارشد الدوله را دستگیر وبعد تیر باران نمودند و نتیجه این جنك و فتح مختصر دیکری که قشون دولتی درتحت فرماندهی سردار محیی در سواد کوه نموده بودند این شد که سه روز بعد ترکمنهائیکه قسمت عمده قشون ارشد الدوله از آنها مرکب بود مستقیماً بولایت خودشان فرار نمودند

همیجانیکه برای شاه مخلوع درمازندران شده بود خاتمه پذیرفت اعلیحضرت مزبور سواد کوه را ترك نموده در (قره تپه) بهلتکا نشسته و فقط با ٧ نفر همراهان خود خودرا بکمیش تپه رسانید خبر اخیریکه ازاو شنیده شده ازقرار راپورت تقریباً با ٤٠٠ نفر مخالفین ترکمان در حوالی استراباد بوده

قشون سالار الدوله بعد از مغلوب نمودن امیر مفخم درملایرتقریباً ششم ماه گذشته سلطان آباد را تصرف نمود وبختیاریها که درتحت سرکردکی سردار ظفر و سردار جنك در آن شهر بودند بقم باز کشت نمودند

سالار الدوله خودش ازحوالی سلطان آباد گذشته بااستعدادی

مرکب از ٤٠٠٠ نفر (١) بطرف نوبران حرکت نمود بقصد رفتن بطهران از راه ساوه یا زرند از تلگرافات او بطهران همچو مستفاد میشد که او حالا برای خودش شخصاً کار میکند عنوانیکه در آن تلگرافات بخودش تسلق داده بود لفظ جمی استکه در ایران مختص به سلاطین است همینکه معلوم شد او ازراه زرند عازم است قشون دولتی مکمل و مسلح مرکب از ١٢٠٠ نفر ارمنی وبختیاری در تحت فرماندهی یپرم وسردار محتشم و سردار بهادر بمقابله اوحرکت کرد در ٢٧ ماه گذشته بختیاریهاهم درتحت حکم سردار ظفر و سردار جنك ملحق بابن قشون شده ودر حوالی قریه موسوم بباغ شاه که در ٨ میلی ساوه واقع است بقشون مخالف مصادف شدند قشون دولتی جملتان بالغ به ٢٠٠٠ میشدند

قشون شورشیان مرکب بود از دستهجات طوایف مختلفه (کلهر و لر وغیره) که ٤٠٠٠ نفر میشدند در تحت سرکردکی داودخان رئیس کلهر و سایر رؤسای ایلات نتیجهٔ جنك متواری شدن قشون مخالف با ٥٠٠ نفر مقتول بود تلفات ازطرف دولتیان خیلی جزئی بود

شورشیان مغلوب بطرف غرب فرار نمودند و سالار الدوله ظاهراً شرکت درجنك نکرده بود و در نوبران منتظر نتیجه بود

---

(١) بموجب اطلاعیکه بعد از تاریخ مزبور بدست امده عده قشون سالار الدوله در این مخاصمه بالغ بر ٢٠٠٠٠ نفر بوده

از قرار مذکور حالا درحوالی همدان است وقشوندولتی سخت در تعاقب او هستند

قشون طرفدار شاه مخلوع که تاحال مغلوب نشده مانده است دستهٔ شجاع الدوله در آذربایجان است این قوه در اغلب مصادمات مختصره در حوالی تبریز ظفر یافته‌اند و باسمج را که قریه ایست واقع در ۳۰ دقیقه مسافت بطرف شرقی تبریز تصرف نموده‌اند و حتی محله قره ملک‌را که به ۱۰ دقیقه مسافت طرف شرقی آن شهر واقع است اشغال نموده اند بجز راه (جلفا) که هنوز مفتوح است

تبریز بکلی در محاصره است ولی در عرض دوهفته ماضی مخاصمه واقع نشده است ظاهراً شکست سالار الدوله متابعین شجاع الدوله را تخویف نموده چنانچه از تزلزل قشونش مذاکره‌است وبنابااظهار قونسول انگلیس در تبریز اعتقادات براین استکه مقاومت‌او فقط بامید حصول بعضی شرایط برای خویش است

(جارج بارکلی)

(نمره ٥٤)

مکتوب سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۳ اکتبر)

طهران ٤ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ شوال ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار صورت خلاصهٔ وقایع ماهیانه ایرانرا تا این تاریخ لفاً ارسال میدارم (جارج بارکلی)

(ضمیمه در نمره ٥٤)
(صورت وقایع ماهیانه از ٤ سپتامبر)
(الی سوم اکتبر)

(طهران) مجلس — در جلسه ١٧ و ٢٦ سپتامبر تجدید کنترات ٨ نفر بلژیکی مستخدم گمرك موضوع بحث بود وتصویب شد مواجبهای آنها ازقرار ذیل است

	سال اول	سال دوم	سال سوم
رئیس گمرك انزلی	١٧٠٠٠ فرانك	١٨٠٠٠ فرانك	١٩٠٠٠ فرانك
رئیس گمرك بوشهر	١٧٠٠٠ »	١٨٠٠٠ »	١٩٠٠٠ »
رئیس گمرك جلفا	١٥٠٠٠ »	١٦٠٠٠ »	١٧٠٠٠ »
نایب رئیس ارومیه	٩٠٠٠ »	٩٥٠٠ »	١٠٠٠٠ »
رئیس گمرك آستارا	١٤٠٠٠ »	١٥٠٠٠ »	١٦٠٠٠ »
رئیس گمرك بندرعباس	١٣٠٠٠ »	١٤٠٠٠ »	١٥٠٠٠ »
رئیس گمرك مشهدسر	١٣٠٠٠ »	١٤٠٠٠ »	١٥٠٠٠ »
مفتش گمرك آذربایجان	٩٠٠٠ »	٩٥٠٠ »	١٠٠٠٠ »

در جلسهٔ ١٩ سپتامبر راپورت کمیسیون معارف راجع بتأسیس ٥ مدرسه ابتدائی که پیشنهاد شده بود قرائت و تصویب شد یك مدرسه برای طهران و سایر مدارس برای ولایات برای مدرسه طهران دولت باید سالی ٦٠٠ لیره کمك بنماید و برای هریك از مدارس ولایات سالی ٤٨٠ لیره نصف از متعلمین باید ماهیانه

بدهند و نصف دیگر مجاناً تعلیم می‌شوند

در همان جلسه وزیر داخله لایحه را برای استخدام ۷ نفر صاحب منصب سوئدی دیگر تقدیم نمود

یك سلطان و ٦ نایب سلطان برای ترتیب دوائر مهمات ژاندارمری و پلیس و نایب‌ها برای تشکیل مدرسه و ترتیب ژاندارمری و ۲۸ هزار تومان اعتبـار برای انجام این مقصد درخواست شده بود که بدون مباحثه تصویب شد

تجدید کنترات مستر، جارج نیو عضو اداره تلگراف هند و اروپ بتوسط اداره تلگراف ایران (اقدامیکه مستر شوستر جـداً در آن تقویت دارد) بتازگی پیشنهـاد مجلس شده بود در ابتدائیکه این مطلب پیش نهاد شده بود مجلس از قبول آن امتنـاع داشت ولی کنترات مستر نیو بمدت سه سال از قرار سالی ۸۰۰ لیره در سوم اکتبر تصویب شد

در ۲٦ سپتامبر مجلس قانون انتخابات را برای تجدید نظر به کابینه فرستـاد

سالی ۳٦۰۰ تومان وظیفه مادام الحیات به یپرم اعطا شد

روزنامجات ــ روزنامهٔ که فقط در انتشار است روزنامهٔ مجلس است که مندرجات آنهم چندان جالب توجه و دقت نیست

(تبریز)

در اوایل سپتامبر شجاع الدوله که برای منافع شاه مخلوع کار میکند

بچند میلی شهر تبریز پیش نشست واعلان نمود که اگر اورا بسمت فرمانفرمائی ازطرف محمد علی نشناسند بشهر حمله خواهد نمود از آن تاریخ ببعد شجاع الدوله شهر را محاصره نموده و فقط راه جلفا مفتوح است

جنك حقیقی جزئی بین استعداد مدافع شهر وقشون چریك وشجاع الدوله واقع شده بملاحظهٔ واقعات در نقاط دیگر ایران شجاع الدوله ظاهراً مایل بصلح است

(گیلان و مازندران)

نواحی گیلان آرام است و مازندران حالیه در تحت سلطهٔ حکومت مرکزی است بسیاری ازسر کردکان مازندرانیکه بشاه مخلوع ملحق شده بودند دستگیر و اعزام بطهران شده‌اند

امیر مکرم به اکنت قونسولکری روس در بارفروش ملتجی شده هنوز در استراباد نفوذ و سلطهٔ ایرانی حقیقی وجود ندارد و فقط بواسطهٔ اقدامات قونسولگری روس نظم در آنجا مستقر است تهاجمات و تعدیات عدیده به اتباع روس در آن‌ولایت وارد شده

(مشهد)

ایالت خراسان در تحت کفیل حکومت آرام مانده است

در ۲۷ سپتامبر تفویض ایالت آنجا به علاء الدوله اشتهار یافت ولی حالا اصرار برفتن اوبفارس درعوض انجا نموده‌اند

(اصفهان)

تمام طرق باصفهان نا امن است و در اغلب آنها سرقتها واقع شده چندین پست از طهران باصفهان و از اصفهان بطهران بسرقت رفته کاروانسراهای در راه اهواز غارت شده و اموال در طرق دیگر بسرقت رفته

ناحیهٔ کاشان میدان تاخت و تاز و مجادله بختیاریها و متابعین نایب حسین شده در ۲۲ سپتامبر نایب حسین بکاشان حمله نمود وبعد از دو روز مخاصمه بامدافعین بختیاری شهر را تصرف نمود

قزاقهای روسی که بطهران میامدند نایب حسین آنها را گرفته و اسب و سلاح و سایر ملزومات آنها را ماخوذ داشته بود ولی ظاهراً صلاح خودرا در استرداد اموال مزبور و رهائی آنها دیده

یك دسته قزاق ایرانی در تحت سرکردگی ۲ نفر صاحب منصب روسی از طهران بمقابله نایب حسین فرستاده شد

(یزد)

اوضاع یزد ماتم انگیز است ازقرار معلوم هیچ مرکز قدرتی در آنجا نیست شهر و نواحی در تحت سلطه الواط است

ازطرف دولت بوالی جدید کرمان امر شده که در عبور از یزد آنجا را منظم نماید ولی تاحال نتوانسته داخل شهر بشود

بعضی از مامورین دولت به تلگراف خانه ملتجی شده‌اند هرج ومرج مطلق آن ناحیه را احاطه نموده

(سیستان)

طرق اطراف سیستان به نا امنی باقی است قاینات هنوز آرام است

(کرمان)

امیر اعظم هنوز بمقر حکومت خود نرسیده سردار نصرت موقتاً مشغول کار است وضع طرق خصوصاً جاده بندرعباس بسیار مغشوش است سرقتهای متواتره واقع میشود و از این جهة سکتهٔ بزرکی به تجارت انکلیس وارد شده شرح آن درتحت مشروحهٔ علیحده در ۲ شهر جاری اطلاع داده شد

(کرمانشاه)

پس از حرکت سالار الدوله شهر تا حدی آرام بوده چونکه تمام اشخاص شریر باتفاق قشون او حرکت کردند

بموجب اطلاعات واصله کریم خان درقصر شیرین درحالت وحشت و اضطراب است چونکه در هردو سرحد طرف خصومت است

دوفقره وبا در قصر شیرین در ۱۶ سپتامبر بروز نموده

(همدان)

بعد از شکست در ۲۷ سپتامبر سالار الدوله بطرف همدان عقب نشسته و قشون دولتی سخت در تعاقب او هستند

بموجب اخبار واصله او در اوایل اکتبر وارد همدان و مشغول تهیه دفاع شده سیمهای تلکراف مقطوع شده و فقط وسیله مخابره با طهران خط تلفن روسها از راه قزوین است خبر موثق

عجالة بدست نمی آید

(نمره ۵۵)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ شوال

شما دولت ایرانرا مطمئن بنمائید که اگر طرح نقشهٔ مؤثری برای استقرار تامین وحفظ طرق بنمایند قشون دولت انگلیس فقط صرف محافظت قونسولگری ومال وجان اتباع انگلیس در شهر خواهد شد و قراسورانی جاده و مسافرت نخواهند نمود و منتظر اجرای نقشه دولت ایران خواهندشد

وقتیکه نقشه دولت ایران بکار افتاد و اثرات خود را بخشید قشون اضافه شده عودت داده خواهد شد

قشون تاحال حرکت نموده و تقسیم آنها بین اصفهان و شیراز و بوشهر منوط به تعدیل شما است

(نمره ۵٦)

تلگراف سرادوارد گری بمستر اوبرون

وزارت خارجه ۲۳ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ شوال

رجوع به تلگراف ۱۹ اکتبر شما

من کنت بن کندرف را ملاقات کرده و مبالغه نمودم که من هیچ جهتی درلزوم اشغال شمال ایران فرض نمی توانم بنمایم کنت بن کاندرف جواب داد که مسیو نراتوف از امکان احاطه یافتن مستر شوستر بتمام امورات

ایران خیلی مشوش است برای دو روس امکان ناپذیر است که بگذارد دولتی که هیچ جزو حس نبوده در ایران استیلا حاصل نماید کنت مزبور اطلاعی منظور بودن حرکت قشون نداشت

درجواب این اظهارات من بیان نمودم که البته دولت روس اگر منافع خودرا مقرون به تضییع بهبیند باید در حفظ آن اقدام نماید ولی بنظر من دولت مشار الیها این مخاطره را بیش از اندازه تقریب نموده

لطف نموده در موضوع فوق با مسیو نراتوف مذاکره نمائید

(نمره ٥٧)

تلگراف سرجارج بارکلای بسر ادوارد گری (واصله در ٢٣ اکتبر)

طهران ٢٤ اکتبر ١٩١١ مطابق غره ذیقعده

در موضوع تلگراف دیروز شما من بدولت ایران اطلاع داده‌ام و به جنرال قونسول بوشهر اختیار دادم بهر زودیکه ممکن بشود ٢٠٠ نفر ازقشونرا بشیراز و ١٠٠ نفر باصفهان اعزام دارد

(نمره ٥٨)

تلگراف مستر اپرن ردگری (واصله در ٢٤ اکتبر)

سن پطرزبورغ ٢٤ ١٩١ مطابق سلخ رمضان

(شرح مکتوب رخه ٢٥ اکتبر درطی تلگراف ٢٤ مخابره شده)

آقا — من دیروز وزیر خارجه موقتی‌را ملاقات نموده و در

موضوع نظریات شما چنانچه در تلگراف مورخه ۲۳ اکتبر خودتان اظهار شده بود درباب اقدامات احتمالی دولت روس درشمال ایران مذاکره نمودم مسیو نراتوف اظهار داشت بهمان درجهٔ که شما استقلال دولت ایرانرا طالبید دولت روس هم طالب است ولی اعزام یکدسته قشون سیار باعث اضمحلال آن نخواهد شد اعزام قشون سابق روس بقزوین چنین اثریرا نمود و حضور قشون روس در تبریز برعکس نتیجه بخشید و بی‌شبهه شهررا ازافتادن بدست حامیان شاه مخلوع نجات داد من خاطر آنجناب را متذکر نمودم که از اشغال بامن مذاکره نموده بود و ایشان جواب دادند که لفظ اشغال درانجا خیلی سخت است لحن صحبت مسیو نراتوف در اینموقع باصحبتی که در ۱۹ اکتبر بامن نموده بود خیلی متفاوت بود معلوم بود که نظریات شمارا درباب اینکه مسترشوستر قادر بهیچ فعلیکه مخالف میل دولت روس باشد نخواهد بود پسندیده است و اظهار داشت مادامیکه رویه از همین قرار باشد دولت‌روس هیچ اقدامی ازقبیل آنچه در نظر بود نخواهد نمود من در ترغیب آن جناب سعی نمودم صریح تر شرح بدهد ترتیباتیرا که او برای اشکالات موجوده مرضی تصور میکند چیستکه تمام علل اقدامات جدی ازطرف دولت روس‌را مرتفع بنماید ولی ثمری نبخشید او تکرار نمود باید بمستر شوستر فهمانید که او بایستی بمشورت دولتین عمل نماید

(هولد اپرن)

(نمره ۵۹)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۴ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق غره ذیقعده

(ازدیاد مستحفظین قونسولگری)

رجوع به تلگراف ۲۴ اکتبر شما

دو اسکادرن قشون در ۲۰ و ۲۱ اکتبر از بمبئی حرکت نموده در صلاحیت اعزام سریع این دو دسته قشون بشیراز با کرنل کاکس مذاکره نمائید من با پیشنهاد نایب السلطنه هند درباب عودت لوازم حمل و نقل این دو دسته به بمبئی برای حمل دو اسکادرن دیگر موافقت نموده‌ام بنابراین ۲ اسکادرن دیگر تا ماه نوامبر وارد نخواهند شد

(نمره ۶۰)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۵ اکتبر)

طهران ۲۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیقعده

(ازدیاد مستحفظین قونسولگری)

من از علاءالدوله تقاضا نموده‌ام که بخوانین مابین بوشهر و شیراز تعلیمات بدهد که حتی‌القوه در فراهم نمودن وسایل تسهیل عبور قشون ما سعی بنمایند آن جناب هم بی مضایقه قبول نمود علی الظاهر او مصمم شده است که بشیراز حرکت نموده و ماموریت خود را عهده نماید

(نمره ۶۱)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۵ اکتبر)

طهران ۲۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیقعده
مرحمت فرموده به تلگراف ۱۶ شهر حال خودتان مراجعه نمائید
گمان میکنم بتوانم ۲۵۵ لیره برای ختم دعوی مادموازل رس بعنوان حسن مساعدت دریافت بدارم چنانچه محفوظ داشتن حق دریافت مبلغ مضاعفی برسم خسارت مضروب شدن مشار الیهامنظور بشود مطالب خیلی بتاخیر خواهد افتاد اگر بتوانم ۲۵۵ لیره را دریافت بدارم اکیداً تصویب می‌نمایم که او هم قبول بکند آیا در صورت قبول او شما تصویب می نمائید

(نمره ۶۲)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۵ اکتبر)
طهران ۲۵ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیقعده
طرق جنوب — تجار انگلیسی مقیم شیراز میل مفرط در حمل اجناس باصفهان و بوشهر دارند و برای این مقصود بقونسول موقتی انگلیس متوسل شده‌اند راهها خیلی نا امن است و اولی آنستکه قوافل منتظر ورود قشون انگلیس بشوند اگر قشون مزبور بایستی باآنها همراه بشوند مذاکره‌ئیکه من دیروز با دولت ایران نمودم از قرار معلوم مانع ازاین اقدام است ولی مسلماً در عرض مدت متناسبیکه بدولت ایران مهلت داده شده که ترتیب مؤثری برای وضع طرق اتخاذ نموده و بموقع اجرا بگذارند
بمجرد اینکه سوارها بشیراز برسند سپاهیهای مستحفظ سابق از

انجاحرکت کردنی خواهند بود چون مدت خدمت آنها درقونسولگری آنجا در آنوقت منقضی خواهد شد و بترتیب معمولی درموقع خود مسافرت ببوشهر خواهند نمود

آیا گمان میکنید اگر موقع مغتنمی برای حمل مال التجاره بدست بیاید (که حقیقة مشکل است) و باتفاق قشون انگلیس به بوشهر فرستاده بشود با مفاد مذاکره من بادولت ایران خیلی متضاد خواهد بود؟

(نمره ۶۳)

مکتوب سر ادوارد گری به میرزا مهدیخان

وزیر امور خارجه سرادوارد گری وصول یادداشت مورخه ۱۳ اکتبر میرزا مهدیخان‌را درباب اوضاع جنوب ایران و تعلق گرفتن اراده دولت انگلیس بازدیاد مستحفظین قونسولگری انگلیس در آنجا با کمال احترام اعلان میدارد

سر ادوارد گری باکمال احترام در جواب بیان می‌نماید چنانچه سابقاً به میرزا مهدیخان شفاهاً اطلاع داده شده برای اعزام قشون مضاعف امر صادر شده است و موقع نسخ آن حکم گذشته‌است

استعداد مزبور در نقاط معینه در ایران برای حفظ قونسولگریهای انگلیس و جان ومال اتباع انگلیس نصب خواهند شد

دولت انگلیس هرنوع اقدام دولت ایرانرا در اعاده تامین و افتتاح طرق بروابط تجارت باصلح و سلم استقبال می نماید و همینکه این نتیجهٔ مطلوبه حاصل شد استعداد اضافی از ایران عودت داده

خواهد شد سر ادوارد گری میرزا مهدیخانرا متذکر می نماید که سابقاً در مواقع عدیده ازطرف دولت ایران درباب استقرار نظم بدولت انکلیس اطمینانهـا داده شده و آن اطمینانها تاحال منتج باثرات مطلوبه نگردیده بنا براین دولت انکلیس در این موقع در قبول آنها نمیتواند خودرا راضی به نماید چونکه نظر بعدم قدرت حکومت مرکزی یك بلوای واقعی در نواحی فارس وجاهای دیگر محیط است این بلوا در شیراز بدرجهٔ رسیده که جان ومال اتباع انکلیس را بمخاطرات قریبـه تخویف نموده و احتمال وقوع آن مخاطرات هر آن میرود

نامزد شدن علاء الدوله بفرمانفرمائی فارس و اصلاح بین صولةالدوله و قوام الملك که میرزا مهدیخان در یاد داشت خود ذکـر نموده ندرتاً اثراتیرا که میرزا مهدیخان پیش بینی میکنـد خواهد داشت

دولت انکلیس اطلاعات جدیده حاصل نموده که یك خانم دکتر انکلیسی در حوالی آباده سخت زده شده و اموالش بسرقت رفته و در همان واقعه معـادل ۱۴۰۰ لیره اجنـاس کمپانی دیکـس هم سرقت شده و در ٤ میلی شیراز غلام تلگراف را لخت نموده و آلات کار اورا بهسرقت بردند غلام دیگریکه باتفاق سوارهای دولتیمیرفته در ۸ میلی مسافت از شیراز طوایف آن نواحی محاصرهاش نموده اند پست از بوشهر سرقت شده جاده از طرف جنوب شیراز بحدی خطرناك استکه در واقع تردد ناپذیر است در صورتیکه

راه شمالی شیراز در عرض یك ماههٔ ماضی بکلی مسدود بوده صولة الدوله در تقویت حکومت مرکزی برای اعاده نظم چنانچه میرزا مهدیخان اظهار میدارد که تعهد نموده است ابدا قدمی برنداشته بلکه بنا باطلاعاتیکه دولت انکلیس کسب نموده علی الرؤس در صدد تجدید اغتشاش است بعلاوه بدولت انکلیس اطلاع رسیده که که ۳۰۰ نفر سرباز همدانی بتازکی درحوالی یزد خواست بابات دسته کهکلوئیها طرف شده بعد از مجادلهٔ سخت مغلوب شده اند و در ۱۳ اکتبر ٤ عدل قماش کمپانی ذیکلر درراه شیراز به بوشهر سرقت شده و در اوایل همان ماه در حوالی کازرن معادل ٤٠٠ لیره اجناس کمپانی دیر را بسرقت برده‌اند

باین جهات دولت انکلیس نمی‌تواند اوضاع جنوب ایرانرا عموما و شیراز را خصوصاً نوع دیگری بجز تهدید کنندهٔ جان ومال اتباع انکلیس فرض نماید و بردولت انکلیس فرض وواجب است اقدامات وافیهٔ که امروزه ازقوه دولت ایران خارج است درحفظ اتباع خود بنمایند بمحض اینکه تامین و آسایش در نواحی منقلبه مستقر گردید دولت انکلیس استعداد اضافه‌ئی خود را که حالا مجبوراً از هندوستان حرکت داده‌اند اعاده خواهند داد

(وزارت خارجه ۲۵ اکتبر ۱۹۱۱)

﴿ نمره ٦٤ ﴾

تلگراف سر ادوارد گری به مستر اپرن

وزارت امور خارجه ۲۶ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۳ ذیقعده
رجوع به تلگراف ۷ اکتبر شما ــ بدولت روس اطلاع بدهید که ما از قصد خودمان درباب بندر عباس و کرمان و بم عجالة صرف نظر نمودیم و فقط ۴۰۰ نفر قشون برای تقسیم در بوشهر وشیراز و اصفهان بنا به تعدیل سرجارج بارکلی بامشورت قونسولهای محلی میفرستیم قسمت اول این قشون در ۲۶ اکتبر وارد بوشهر میشود ونصفهٔ دیگر درماه نوامبر ونیز اظهار بدارید که ما بدولت ایران اطلاع داده‌ایم که نظر باحتمال مخاطره جان ومال اتباع انگلیس درشیراز و سایر نقاط ما مجبور باعزام این استعداد اضافی شدیم وماهرنوع اقدام دولت ایرانرا در اعاده نظم و افتتاح طرق برای تجارت بصلح و سلم استقبال می‌نمائیم و همینکه این نتایج حاصل شد قشون الحاقی از ایران عودت داده خواهدشد

(نمره ۶۵)

تلگراف سرادوارد گری به‌مستر اوبرون
وزارت امور خارجه ۲۶ اکتبر ۱۹۱۱
رجوع به تلگراف ۲۴ اکتبر شما ــ من موافقت دارم که نباید گذارد در استقلال ایران علائم مخالف روابط حسنه نسبت بدولت انگلیس یاروس ظاهر بشود و این واضح استکه نظر به ترتیب جغرافیائی هر دولتی از حفظ منافع دولت روس امتناع به‌نماید دولت مزبور آنرا در طهران باختیار خود نخواهد گذارد

این‌مسئله را البته باقتضای وقت بشوستر خاطر نشان خواهیم نمود و لازم باظهار من نیست که اصرار من در قبول نمودن استعفای ماژور استکس از استخدام دولت انکلیس وداخل خدمت دولت‌ایران شدنش در واقع تصریح همین معنی بود بجز اینکه پولی برای دولت ایران تهیه بشود بقسم دیگری طرق جنوب تامین حاصل نخواهد نمود و همین قسم تردد ناپذیر خواهد ماند و خسارت کلی بتجارت ما وارد خواهد آمد لهذا لازم است بزودی مساعدت پولی با دولت ایران بشود

بمحض فرصت یافتن باید در موضوع فوق با وزیر امور خارجهٔ موقتی مذاکره بنمائید

(نمره ٦٦)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت امور خارجه ٢٦ اکتبر ١٩١١ مطابق ٣ ذیقعده

رجوع به تلگراف ٢٥ اکتبر شما — اگر خانم رس مبلغ غرامت را قبول بنماید من تصویب می‌نمایم

(نمره ٦٧)

مکتوب مستر اربن بسر ادوارد گری (واصله در ٢٨ اکتبر)

سن پطرزبورغ ٢٥ اکتبر ١٩١١ مطابق ٢ ذیقعده

آقا — رجوع به تلگراف ٧ شهر جاری خودم باکمال افتخار سواد مکتوب خصوصی که مسیو نراتوف درباب ازدیاد استعداد قونسولگری

روس در رشت و اصفهـان بمن نوشته لفاً ارسال میدارم

(امضا هوك اپرن)

(ضمیمه نمره ـ ۶۷)

(سواد مکتوب مسیو نراتوف بمستر اپرن)

سن پطرزبورغ ۲۴ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق غره ذیقعده

مستر اپرن عزیزم — در یادداشت مورخه ۶ اکتبر خودم بشمـا اطلاع دادم که ممکن است دولت اعلیحضرت امپراطوری نظر باوضاع ناگوار ایران مجبور به ازدیاد مستحفظین بعضی از قونسولگریهای خود در آن مملکت بگردد

پیش بینی من تائید شده و رای قطعی بافزودن ۱۵۰ نفر مستحفظین قونسولگری اصفهان و ۱۰۰ نفر به قونسولگری رشت علاقه گرفته و این عده قشون بهمین زودی کسیل خواهد شد

(مخلص شما را نراتوف)

(نمره ۶۸)

تلگراف سرجارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۸ اکتبر)

طهران ۲۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۵ ذیقعده

باکمال افتخار خاطر مبارکرا مستحضر میدارم که خزانه‌دار کل مستر هیکك ومستر شنیدر اتباع انکلیس را به نمایندکی خود در اصفهان و شیراز تعیین نموده محتمل است تعیین مستر هیکاك تولید مخالفتی از طرف دولت روس بنماید چون جنرال قونسول انکلیس ازاصفهان

خبر میدهد که همکار روس خودش علناً اظهار تعجب از تعیین تبعهٔ انکلیس در منطقهٔ روس نموده

ازقرار مفهوم مستر هیکاك که زن ارمنی نکاح نموده از سنه۱۸۹۷ در اصفهان دارای مشغله بوده است من دلیلی در اعتقاد بضد روس بودن او ندارم مسیو پکلوسکی کاملا مستحضر است که این تعیین بکلی بدون اطلاع من بوده و من نمیتوانستم یك شخص معینی‌را از قبول شغلیکه بتوسط خزانه‌دار کل باو تفویض شده منع بنمایم

(نمره ٦۹)

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۸ اکتبر)

طهران ۲۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ٥ ذیقعده

ازدیاد قشون — من پیشنهاد می‌نمایم بنایب ویلسن اجازه‌داده بشود که برای معیت با دستهٔ قشونی که عازم جنرال قونسولکری اصفهان هستند در شیراز توقف بنماید قشون درمسافرت‌باصفهان بواسطهٔ بصیرت او از ترتیب ایران خیلی منتفع خواهدشد

توقف او چندان طولانی نخواهد شد چون یکی از دسته‌جات قشون که حالا وارد بوشهر شده‌اند باصفهان خواهند رفت

(نمره ۷۰)

تلگراف کر هم قونسول جنرال به‌سر ادوارد گری (واصله‌در۲۸اکتبر)

اصفهان ۲۸ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ٥ ذیقعده

خانم رس در۲۷ اکتبر باتفاق مستحفظ حکومت محلی از آباده

بشیراز حرکت کرد

(نمره ۷۱)

تلگراف سرجارج بارکلی بهسرادواردگری (واصله در ۲۹ اکتبر)
طهران ۲۹ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ٦ ذیقعده

شاه مخلوع – از اطلاعات واصله به همکار روس من همچو مستفاد میشود که محمد علی میرزا هنوز این اندازه متابعین دارد که باز اسباب زحمت دولت ایران بشود دو سه فقره مجادله بین قشون اعلیحضرت مزبور و قشون دولتی بتازکی در بندر جز واقعه در کنار بحر خزر واقع شده ازقراریکه خبر میدهند دریکی ازجنگهای اخیره قشون دولتی که مرکب از ۱۵۰۰ نفر بوده مغلوب شده

(نمره ۷۲)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوار گری (واصله در ۳۰ اکتبر)
طهران مورخه ۳۰ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیقعده

ازدیاد استعداد قونسولگریهای روس – مرحمت فرموده به تلگراف ۷ شهر جاری از سن‌پطرزبورغ مراجعه نمائید .

وزیر مختار روس بمن اطلاع میدهد ۱۰۰ نفر قشون روسیدرانزلی پیاده شده که به مستحفظین قونسولگری روس دررشت ملحق بشوند وگمان میکنم انتظار ۲۰۰ نفر دیگر را هم برای اضافه شدن به مستحفظین قونسولگری اصفهان دارد

وزیر مختار روس شرح اعلان ۲٤ من بدولت ایرانرا قرائت نمود

و از دولت متبوعهٔ خود در باب اعلان نمودن خودش بدولت ایران کسب تکلیف نموده

(نمره ۷۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله‌در ۳۰ اکتبر)

طهران ۳۰ اکتبر ۱۹۱۱

خانم رس تلگراف کرده که مجدداً به تهاجم اشرار دچار شده مستحفظین او بمحض رؤیت اشرار که ۴۰۰ نفر میشدند فرار نموده لباسیکه پوشیده بوده با وجه نقدیکه داشته سرقت نموده‌اند و چندین کاوله از نزدیك او عبور نموده او از آباده که ظاهراً مجبور به مراجعت بانجا شده تلگراف نموده است

(نمره ۷۴)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت امور خارجه ۳۰ اکتبر ۱۹۱۱

رجوع به تلگراف ۲۵ اکتبر شما — سوار برای همراهی قوافل نباید بگمارید البته بقونسولهای خودمان دستورالعمل داده‌اید که قشون وارد شده برای اشتغال در این امر نیست

(نمرهٔ ۷۵)

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳۱ اکتبر)

طهران ۳۱ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیقعده

پیاده شدن دسته اول سوار از کشتی بدون عیب و نقص

انجام پذیرفت

(نمره ۷۶۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲ نوامبر)
طهران ۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیقعده

در ضبط اموال برادرهای شاه مخلوع بواسطهٔ سهیم شدن آنها در شورش جنرال قونسول دولت روس بقوهٔ جبریه مداخله نموده شرح واقعه بتاریخ ۹ و ۱۰ اکتبر مختصراً از طهران به جریده تایمز اطلاع داده شده از این قرار :—

(۱) طهران ۹ اکتبر مطابق ۱۵ شوال

بموجب امر کابینه امروز خزانه‌دار کل یك نفر صاحب‌منصب و ۵ نفر ژاندارم خزانه فرستاد که ثبت اموال در طهران شعاع السلطنه را که ضبط دولت شده‌است بردارند ۲ نفر از اجزای ژنرال‌قونسولگری بلباس رسمی با ۱۰ نفر قزاق روسی مامورین را بزدن با گلوله تخویف نموده و امر به رجعت نمودند آنها هم عودت نمودند

این واقعه تاحال غیر مکشوف مانده چون شعاع السلطنه دعوی در حمایت عثمانی بودن را دارد نه روس مسئله حالیه رجوع به وزیر مختار روس شده

(۲) طهران ۱۰ اکتبر

واقعهٔ دیگری دیروز درباب ضبط اموال مختلفهٔ شعاع السلطنه رخ نمود قزاقان روسی بایك نفر صاحب منصب جنرال‌قونسولگری

در سر اموال حاضر بودند آنهـا ٥ نفر ژاندارم خزانه ویك نفر صاحب‌منصب را که برای نوشتن صورت اموال فرستـاده شده بودند دستگیر نموده و آنها را سوار قاطر نموده به قونسولگری روس فرستـادند.

امروز یك عدهٔ کثیری ژاندارم خزانه بمنزل شعاع السلطنه رفتنـد و در آنجا فقط یك عدهٔ قلیلی قزاق ایرانی دیدند آنهـا را خارج نموده و آنجا را تصرف نمودند.

از قرار مذکور حالا قزاق روسی از تمام مایملك برداشته شده

تمام این پیش آمدها بواسطهٔ سبقت جستن مسیو پختـانوف جنرال قونسول روس بوده

وزیر مختـار روس مسئله را اصلاح نموده و ظاهراً واقعه خاتمـه پذیرفته بجز اینکه دولت ایران از این اقدام جنرال قونسول پرتست نموده از ملاحظهٔ تلگرافات مزبور درك خواهیـد نمود که اقدام جنرال قونسول روس ضدیت در ضبط اموال شعاع السلطنه کـه تبعهٔ روس نیست بوده

امروز وزیرمختـار روس برحسب امر از سن پطرز بورغ دعوی برداشتـه شدن ژاندارم شوستر را (که متصرف اموالند) از اموال شعاع السلطنه نموده این اموال نزد بانك روس گرو بوده و یکی از آنها در اجارهٔ تبعهٔ روس بوده وزیر مختار روس تمام‌ترتیبات را درباب حقوق دولت روس با دولت ایران داده بود ولی دولت

روس بنای دعوی خودرا بر این قرار میدهد که بدون اعلان قبل از وقت به جنرال قونسولگری روس ژاندارم شوستر برای تصرف اموال مزبور فرستاده شده است
مسیو پکلوسکی نیز مامور است که مطالبهٔ ترضیهٔ رسمی برای واقعهٔ که در ۱۰ اکتبر درموضوع اموال مذکوره رخ نموده بنماید
باین معنی که ازقرار مذکور ژاندارمهائیکه متصرف اموال بوده اند در موقع عبور دو نفر اجزای جنرال قونسولگری تفنگهای خود ر بطرف آنها قراول رفته اند وبهمچنین بهمسکن جنرال قونسولگری ا که مجاور بماملک مزبور است طرف بحث این واقعه صاحب منصب فرمانده ژاندارم است وزیر امور خارجه ایران بوزیر مختار روس پیشنهاد نموده که بعد از تحقیق طرفین در اظهارات صاحب منصب قونسولگری اگر روایت او مقرون بصحت شد در جبران ان حاضرخواهند بود ولی دولت روس این پیشنهادرا رد نموده و دعوی ترضیه مینماید

(نمره ۷۷)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲ نوامبر)
طهران ۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیقعده

مستر لکفر که تبعهٔ انکلیس و از هواخواهان جدی حزب ملی ایران است از طرف شوستر بریاست مالیهٔ تبریز منصوب گردیده

در عرض دوسالهٔ اخیر لکفر در استخدام دولت ایران بوده ولی قبل از آن در استخدام بانك شاهنشاهی بوده است

﴿ نمره ۷۸ ﴾

مکتوب سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ ذیقعده

آقا ــ امروز عصر وزیر مختار ایران باینجا آمده واز قونسول روس مقیم استراباد درباب تحریك و تقویت او از شــاه مخلوع و بودن عدهٔ از ترکمانهای روس درجزو همراهان شاه مخلوع شکایت نمود او نیز شکایت نمود که شاه مخلوع دستور العمل حمل اسلحه و آلات ناریه از فرانسه و آلمان داده است و این محــمولات از خاك روسیــه خواهند کذشت .

در باب شکایت اولی دولت روس انکار نمود که مامورین آنها بهیچ وجه محرك شاه مخلوع نبوده اند در موضوع دوم تعهد نمــوده اند که بادارات کمرك خودشان قدغن نمایند که از عبور اسلحه ممانعت نمایند اکر چه انها نمیتوانند ضمانت نمــایند که آلات مزبوره از کمرك کریزانده نشود .

سر نیکلسن از وزیر مختار مزبور پرسید که چه از ما میخواهد بکنیم ما مداخله دراین مسئله که نمی توانیم بکنیم و نمیتوانیم هم برویم به دولت روس بگوئیم که هر چه انها می کویند ما اعتماد نمی نمائیم و راپورتی که بدولت ایران رسیده همه را معتبر می دانیم وزیر مختار اظهار داشت که ترکمان های روسیه با شــاه مخلوع هستند .

سر نیکلسن اظهار اسف نمود از اینــکه چیزیکه اسبــاب تسلیت

مشار الیه باشد نمی تواند بگوید و دولت انگلیس هم هیچ مدرکی برای مداخله در موضوع مزبور ندارد (ای گری)

(نمره ۷۹)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت امور خارجه ٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ ذیقعده ۱۳۲۹

شاه مخلوع — وزیر مختار ایران شاکی است که کشتی جنگی روس در طرف غربی استراباد قشون پیاده نموده و با ترکمان هائی که از جانب شاه مخلوع جنگ مینموده اند معیت کرده اند .

در صحت این خبر اطمینان حاصل نمائید .

(نمره ۸۰)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر اوارد گری (واصله در ۵ نوامبر)

طهران ۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذیقعده ۱۳۲۹

(دعوی تقویت روس بشاه مخلوع)

خبری در اینجا اشتهار یافت که، قشون روس بخشکی پیاده شده و در مجادلهٔ که در تلگراف ۲۹ اکتبر خودم اطلاع دادم شرکت نموده‌اند

اظهاریکه از طرف وزیر مختار ایران بشما شده (بموجب تلگراف دیروز شما) محتمل روایتی از این اشتهار است

تصدیق این خبر بمن نرسیده منشاء اخبارات موثقهٔ من در نواحی استراباد وزیر مختار روس است که اظهار می نماید این روایت بی اصل است

معدودی سرباز بعد از انقضاء مجادله بجهة اینکه علائم غارت از ترکمانها ظاهر شده بود در بندر جز پیاده شده‌اند مرکز قشون بحری در (آسورد) مساعدت طبی به مجروحین نموده بعضی از مجروحین قشون دولتی برای معالجه به مریضخانه برده شده و هنوز هم آنجا هستند

یك عده از قشون دولتی هنوز در نایب قونسولگری روس در بندر جز پناهنده هستند چون بعد از جنك عدهٔ کثیری در آنجا متحصن شدند

(نمره ۸۱)

تلگراف سرجارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله ٥ نوامبر)
طهران ٥ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذیقعده

(اموال ضبطی و واقعه روس و ایران)

هنوز علائمی از تمکین دولت ایران بتقاضاهای وزیر مختار روس چنانچه در تلگراف دوم نوامبر خودم اطلاع دادم ظاهر نیست

پیغامی از طرف وزیر امور خارجه امروز صبح بمن رسیده و تاکید نموده که وزیر مختار روس را بملایمت ترغیب نمایم

من جواب دادم خوب است دولت ایران با تقاضاهای آنها موافقت نماید و اظهار داشتم که وزیر مختار روس نمیتواند دستوریکه دولت متبوعهٔ او بعد از مداقهٔ عمیقه باو داده است تغییر بدهد

(نمره ۸۲)

تلگراف سر ادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت امور خارجه ۶ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٤ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۲ نوامبر شما ـ درباب انتخاب مستر لکفر مسلماً دولت روس از این انتخاب رنجش حاصل خواهد نمود و محل شبهه نیستکه برای مدافعه از منافع خودش بوسیله اقدامات جدی تعقیب خواهد نمود و حتی ممکن است باشغال شمال ایران‌هم منجر بشود

شما باید بشوستر نصیحت مؤکد بکنید که حتی المقدور با سفارت روس ملاطفت بنماید و اورا از سؤ نتیجهٔ این اقدامات متضاد متواتره که از طرف او بروز می‌نماید مسبوق بنمائید شما باید بالصراحة بمستر شوستر بفهمانید که دولت روس تسلط این‌را دارد وسایلی بکار ببرد که اثرات وخیمهٔ در پیشرفت مقاصد مشار الیه نماید که دفع آن برای او غیر ممکن باشد باید اورا ملتفت بنمائید که اگر تمام ادارات در منطقهٔ روس را اتباع انگلیس احاطه بنمایند یقیناً دولت روس اقدامات در حفظ منافع خود خواهد نمود و دولت انگلیس هم نمیتواند جلوگیری از این نوع اقدامات دولت مزبور بنماید چونکه مخالف مفاد معاهده ۱۹۰۷ است

دولت انگلیس ملتزم است هر نوع اختلالی را که بتوسط انگلیسان در نفوذ دولت روس در شمال ایران واقع بشود مرتفع

بدارد و بر خاطر دولت روس تاثیر نموده که بواسطهٔ رویهٔ که مستر شوستر در اداره نمودن امور تعقیب نموده این اختلال بعرصهٔ ظهور خواهد رسید

(نمره ۸۳)

تلگراف سیرجارج بارکلی بهسرادوارد گری (واصله در ٦ نوامبر)
طهران ٦ نوامبر ۱۹۱۱ ۱٤ ذیقعده ۱۳۲۹

(واقعهٔ بین روس و ایران درباب مایملك شعاع السلطنه)

جواب دولت ایران درمقابل تقاضای دولت روس بهلحن محترمانه و ملایمی است ولی رسماً تقاضا را رد می نماید شرح مراسله از این قرار استکه این تقاضا بامقام دولت ایران وروابط وداد مستقره بین ایران و روس مخالف است

دولت ایران به بی‌تقصیری خود متمسك است و اظهار میدارد که اگر دراین قضیه محاکمه بشود دولت روس تصدیق خواهد نمود که حق بجانب او نیست دولت ایران برای توضیح تمام واقعه حسن طلب می‌نمایند و برای تحقیق مسئله حاضرند چون دولت روس بعد از تدقیق عمیقانه تقاضای خود را پیش‌نهاد نموده گمان نمیرود انرا مسترد بدارد

(نمرهٔ ۸۵)

تلگراف مستر اوبرون به سرادوارد گری (واصله در ٦ نوامبر)
سن پطرزبورغ ٦ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٤ ذیقعده

﴿ شرح مکتوب ذیل مورخه ۷ نوامبر در ٦ نوامبر مخابره شده ﴾
آقا — وزیر امور خارجه موقتی روس دیروز بمن اظهار داشت که اخبار متواتره از ایران در باب اعمال غیر مرضیه به او رسیده که آتیه بسیار وخیمی را احراز می نماید و اگر التیامی حاصل نمایند حقیقتاً بر دولت روس فرض است که یك فعالیتی نماید .
آنجناب مخصوصاً به دو فقره مشاجرهٔ که بین دولت روس و ایران واقع شده رجوع نمود که یکی بعضی انتخاباتی است که شوستر نموده و دیگری واقعه بین قزاقان ایرانی وژاندارمه شوستر است که جنرال قونسول روس هم دخیل بوده وقعه ثانی این مسائل در اخبار تلگرافی طهران مندرج است .
مطابق شرح خیلی مختصریکه مسیو نراتوف برای من بیان نموددولت ایران (که برای اعمال او آن جناب تصور میکنند مستر شوستر مسؤل است) میخواستند اموال بعضی از متعلقان شاه مخلوع را ضبط نماید که منافع بانك روس هم" در آن اموال مدخلیت داشته دولت روس مخالفتی در ضبط اموال نداشته ولی در حفظ منافع بانك خودش ناکزیر بوده جنرال قونسول روس قزاق برای حفظ اموال کذارده بود و پارهٔ مشاجرات بین قزاقان و ژاندارمه‌های شوستر واقع شده بود .
در این باب دولت ایران بحدی سبقت جسته بود که تقاضای انفصال

جنرال قونسول روس و بعضی از اجزاء جزء قونسولگری را که در این موضوع دخیل بودند نموده بود وزیر مختار روس بداهة یاد داشت دولت ایران را عودت داده بود وبعضی مذاکرات ناملایم مابین مسیو پکلوسکی و وزیر امور خارجهٔ ایران رد وبدل شده بود عجالة همه چیز بسته باقدامات من بعد دولت ایران است اگر در سبکی که ایجاد مسئله را نموده بودند مصر بشوند مطلب بسیاروخیم خواهد شد و نمیدانم چه اقدامی دولت روس باید بنماید روابط بین دولتین از قراریکه من استنباط می نمایم اختلال کلی حاصل نموده،

در مسئله تعیینات مسیو نراتوف اظهار داشت مستر شوستر سه نماینده خزانه برای شیراز و اصفهان و تبریز نامزد نموده است که همه بکلی انکلیسی هستند دولت روس در تعیین دو فقرهٔ اولی هیچ مخالفتی ندارد (ودر اصفهان این دو انتخاب حسن برخورد یافته) ولی شخصیکه برای تبریز نامزد شده یك مستر لکفر نامی استکه نزد دولت روس ازجمله معاندین مشهور روس معروف است و این انتخابرا نمی‌توان تحمل نمود

من اظهار نمودم خاطر آن جناب مطمئن باشد که انتخاب مذکور بدون استحضار سرجارج بارکلی بوده و مسیو نراتوف بی تامل قبول نمود ازبابت خللیکه در روابط روس وایران واقع‌شده من اظهار نمودم خیلی مورث اسف استکه افعال یك نفر آمریکی

دولت روس را ناچار بپاره اقدامات درشمال ایران نماید که درصورت دیگر بهیچوجه در صدد تعقیب آن اقدامات بر نیامد
مقصود آنجناب این بود که از مستر شوستر دراقدام باعمال منفوره دولت روس جلو گیری بشود
بعقیدهٔ شخص من این طور می‌نمود که نمایندهای دولتین درطهران (اگر بانها در این موضوع تعلیمات داده بشود) بوسایل ممکنه توضیح نمایند که یا مستر شوستر باید ازاین رویه اعمال دست بردارد یا اخراج بشود   مسیو نراتوف مدتی در این موضوع مذاکره نمود ولی گمان نمیکرد که دراین موقع اقدام نماینده دولتین اثری در این مسئله نماید و اظهار نمود راست استکه دولت ایران بالشخصه اینقدر ها از مستر شوستر راضی نیست ولی او حامیان قدرتمند در مجلس دارد   بعلاوه کنترات او با دولت ایران استکه آنجناب تصور می‌نمود ابطال آن قبل از انقضاء مدت ان مشکل است
(هولک اپرن)

﴿ نمره ۸۶ ﴾

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد گری   (واصله در ۷ نوامبر)
طهران ۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ ذیقعده ۱۳۲۹
(خانم رس) ـ فرمانفرمای فارس بنایب الحکومهٔ شیراز دستور العمل داده استکه ۱۰۰ نفر سوار بفرستد خانم رس را از آباده که او حالا در آنجا معطل است تاشیراز مشایعت نمایند

من مردم که آیا نایب الحکومه قادر به تهیهٔ این اندازه مستحفظ خواهد بود یا خیر

عقیده قونسول انکلیس مقیم شیراز این استکه توقف اجباری خانم رس در آباده محتمل است باعث علت مزاج او بشود و نیز اطلاع میدهد که خانم مزبور نهایت اشتیاق را برسیدن بشیراز دارد و قونسول معظم الیه درخواست می‌نماید باو اجازه داده شود که یك عدهٔ متناسبی سوار هندی (البته با موافقت فرماندهٔ آنها) پس از ورود بشیراز فرستاده بشود که مشارالیهما را باتفاق خود بشیراز بیاورند مستر ناکس تصور نمیکند که حکومت محلی بهیچوجه مخالفتی در این باب بنماید مخالفت عمده این استکه اگر ما در مورد خانم رس از مستحفظین قونسولکری بکار به‌بریم محتمل مجبور خواهیم شد که در موارد دیگر هم بکار ببریم ولی اگر یك عدهٔ کافی مستحفظ ایرانی بدست نیاید یگانه طریق بسلامت رساندن آن خانم بشیراز همین است

مستر ناکس اظهار میدارد مسئله خانم رس جالب توجه اشرار شده و تردیدی نیستکه اقدامات ما در این باب اشتهار محلی خواهد یافت وباعث عطف نظر آنان خواهد شد

رجوع به تلگراف ۲۶ اکتبر شما خانم رس مبلغ غرامت‌را به‌ترتیب مقطوعه سابق الذکر قبول نموده و منهم برسم ختم‌عمل کلیهٔ غرامت در مقابل سرقت اولیه قبول نمودم مشروط براینکه

دولت ایران فوراً بپردازد اکنون درصدد پیشنهاد نمودن دعوی دیگر برای سرقت ثانوی هستم و در مبلغیکه باید مطالبه شود مشغول تدقیق هستم

(نمره ۸۷)

تلگراف مستر اوبرون به سرادوارد گری (واصله در ۷ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ ذیقعده

امروز مفاد تعلیماتیرا که در ۶ نوامبر به سر جارج بارکلی داده اید بمسیو نراتوف تبلیغ نمودم مسیو نراتوف بعد از اظهار تشکر از اقدام شما گفت بمسیو پکلوسکی دستور العمل داده استکه در پرتست بضد تعیین مستر لکفر برای مالیهٔ تبریز معیت سرجارج بارکلی را اتخاذ نماید

(نمره ۸۸)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۸ نوامبر)

طهران ۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذیقعده ۱۳۲۹

(واقعهٔ بین روس و ایران درموضوع اموال شعاع السلطنه)

مرحمت فرموده به تلگراف مورخه ۶ نوامبر از سن پطرز بورغ و تلگراف همان تاریخ من مراجعه به نمائید

وزیر مختار روس در جواب مراسله دولت ایران برای تقاضای انفصال جنرال قونسول روس آنچه مقتضی بود نوشته است

جوابیکه دولت ایران در مقابل آن داده بود فقط اظهار اسف بود

از اینکه چرا بایستی آن مراسله عودت داده بشود اگر اظهارات دولت ایران در مقابل عودت یاد داشت همین بوده که نوشته بودند پس می‌توان مسئله را خاتمه پذیرفته فرض کرد

اشکال عمده مطالبهٔ ترضیه و برداشته شدن ژاندارم از اموال مزبور است

(نمره ۸۹)

مخابرهٔ سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله‌در ۸ نوامبر)
طهران ۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غره ذیقعده

تعیین خزانه دارانکلیس درتبریز- برطبق تعلیمات مندرجه‌درتلگراف ۶ شهر حال شما من امروز عصر با مستر شوستر مذاکره نمودم او اظهار داشتکه نهایت اشتیاق را به ملاطفت با سفارت روس دارد و همیشه منظورش همین بوده ولی نمیتواند برخود هموار کند که بگذارد تمام پیشرفت در اصلاحات ایران لغو بشود ونیز عقیدهٔ او این بودکه درمحضر دولت انکلیس مشهور استکه غرض دولت روس همین است چنانچه در مکتوب علنی خودش که برای طبع نوشته ازاین بابت و از بابت موانع موجوده در ایران اشاره نموده است

مشار الیه اظهار داشتکه مالیات آذربایجان بوضع ناهنجاری است چنانچه بجای وارد شدن عایدات از آنجا بمرکز حکومت‌مرکزی مجبور است وجوهات بانجا بفرستد لکفر در عایدات آذربایجان

بصیرت کامل دارد و انتخاب او برای آذربایجان ٤ ماه قبل شده و مصمم استکه حتما اورا بمحل ماموریتش بفرستند و در موقع انتخاب ایکفر هیچ استحضاری از ضد روس بودن او نداشته و بالاخره او مجبور است آلات کار خود را از بین عده خیلی قلیلی که باو تفویض شده انتخاب بنماید

من تاکید بلیغ در احتمال وقوع مخاطره برای دولت ایران از ضدیت او با روس نمودم و سؤال نمودم بنظر او دولت ایران در مقابل پرتست روس چه روشی اتخاذ خواهد نمود مشار الیه جواب داد بنظر من " دولت ایران مثل مقصریکه منتظر بشود تا شخص قوی‌تری اورا بدار بیاویزد تامل خواهند نمود „ چنانچه در موضوع دعوی مندرجه در تلگراف ٦ شهر حال من همین تامل را دارند

(نمرهٔ ۹۰)

تلگراف مستر اپرن بهسرادواردگری (واصله در ۸ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٦ ذیقعده ۱۳۲۹

وزیر امور خارجهٔ موقتی بمن اطلاع میدهد که یك فوج مکمل (باتالیان) به تبریز اعزام شده این فوج بجای آنکه حالا در آنجا است و بواسطهٔ عزیمت افرادیکه مدت خدمتشان منقضی شده عده آن فوج خیلی قلیل شده برقرار خواهد شد و این تبدیل هیچ تغییری در ترتیب آنجا نمیدهد

(نمره ۹۱)

مکتوب سرادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت امور خارجه ۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٦ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — وزیر مختار ایران امروز از سر نیکلسن سؤال نمود که آیا در باب اشکالاتیکه دولت روس در موضوع شعاع السلطنه پیش آورده تقویتی بدولت متبوعه او خواهیم نمود یا خیر

سر نیکلسن جواب داد که ما از این مسئله مسبوقیم و برای دولت انکلیس خیلی مشکل استکه درباب اختلافیکه مابین دولتین روس وایران حادث است مداخله نماید او گفت سر جارج بارکلی کاملا ازاین قضیه مسبوق است و باوزیر مختار روس‌هم کمال خصوصیت‌را دارد بنظر او ختم این نوع مسائل در محل خود بهتر است

(ای گری)

(نمره ۹۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادوارد گری (واصله‌در ۱۰ نوامبر)

طهران ۱۰نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیقعده۱۳۲۹

شرح ذیل مورخه ۹ نوامبر از شیراز رسیده :—

دیشب سر خه ئیها به‌کاروانسرای چنار راهدار که در هشت میلی طرف غربی شیراز واقع است و آذوقه برای قشون در آنجا ذخیره شده وسه نفر سپاهی انکلیس به‌محافظت آن کماشته شده حمله برده اند وتفنکچی های محلی بعد از زخمی نمودن یکنفر از آنها و مقتول نمودن یك اسب آنها را عقب نشانده اند سپاهیان که در

مجادله شرکت نموده بودند در خواست ازدیاد استعداد نموده اند چون منتظر تجدید حمله هستند من کمان نمی کنم ازدیاد استعداد آنهـا از قشون انکلیس پسندیده باشد وشرح واقعه را به حکومت محلی اطلاع داده وترتیب یکعده مستحفظ ایرانی دیگر برای آنجا داده شده

من اقدام قونسول مزبور را تصویب نموده ام

نمـره ۹۳

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۰ اکتبر)

طهران دهم نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۸ شهر حال من — دولت روس به مسیو پکلوسکی تعلیمات داده است که فردا بدولت ایران اخطار بنماید که اگر درظرف چهل و هشت سـاعت با تقاضا های روس موافقت ننمایند تمام روابط باکابینه مقطوع خواهد بود ونیز بانهـا اخطـار بنماید که درصورت تمکین نمودن دولت ایران و قطع روابط دولت روس هر نوع اقدامی را که برای حفظ منافع خودش لازم بداند خواهد نمود

(نمـره ۹٤)

تلگراف مستر اپرن به سرادوارد گری (واصله در ۱۰ اکتبر)

سن پطرزبورغ ۱۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۹

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۱ در ۱۰ نوامبر مخابره شده)

آقا — دیروز من بملاقات وزیر امور خارجه موقتی رفتم که کسب اطلاعی درباب واقعهٔ اخیره بین روس وایران بنمایم درملاقات

٦ شهر حال که در تلگراف همان تاریخ خودم اطلاع داده بودم مسیو تراتوف هیچ ذکری از تقاضای ترضیه نمودن وزیر مختار روس برای توهین اجزای قونسولگری روس نموده بود و دیروز از مندرجات تلگراف اخیر سرجارج بارکلی درایموضوع هنوز مستحضر نبودم من فقط دراخبار تلگرافی ملاحظه نموده بودم که اختلاف بین دولتین اهمیت حاصل نموده

اکنون مسیو تراتوف به من اطلاع میدهد که وزیر مختار روس مسیو پکلوسکی سه فقره تقاضای ذیل را شفاهاً از دولت ایران نموده : —

دولت ایران دراعاده مراسله خودشان که درباب تقاضای انفصال جنرال قونسول روس نوشته بودند رضایت داشته باشند و وزیر امورخارجه ایران باید از توهینی که ژاندارمهای ایرانی بصاحب منصب قونسولگری روس وارد نموده بودند اظهار تاسف نماید واخیراً ژاندامها از منزل شعاع السلطنه (که موضوع بحث بوده) بر داشته بشوند و قزاق ایرانی بجای آنها کماشته بشود .

ظاهراً دولت ایران شق اول را که اعاده مراسله خودشان بوده قبول نموده اند اگر چه اظهار داشته بودند که از عمل مسیو پکلوسکی در اعاده آن متاسفند ولی دو فقره دعوی دیگر را رد نموده اظهار داشته بودند که بدایتاً باید طرفین رسیدگی متفق در اینباب بنمایند .

در باب توهین مسیو تراتوف توضیح نمود که دولت روس

متشکی است که ژاندارمهـا تفنك خودشان را بطـرف دو نفـر صاحب منصب قونسولگری روس که از جلو منزل شعاع السلطنه عبور میگرده اند نشانه نموده اند این واقعه را دو نفر از اجـزاء و یك نفر صاحب منصب روسی که حاضر بوده روایت کرده اند فقط شهود دیگری که بتوان اقامه نمود خود ژاندارم ها هستنـد لهـذا بیانات اجزاء قونسولگری در این باب باید پذیرفتـه شود .

مسیو نراتوف اظهار داشت که مسیو پکلوسکی از جوابی که دولت ایران در باب تقاضـای او داده بودند دولت اعلیحضـرت امپراطوری را مستحضر نموده و بنا بر این باودستور العمل داده شده که همان تقاضا را مکتوباً بدولت ایران پیش نهاد بنماید و جواب فوری بخواهد ویحتمل در همین روز که ما گفتگو می کنیم این دستور را مسیو پکلوسکی بموقع اجرا گذارده باشد و باضـافه باو تعلیمات داده شده که اگر در عرض دو روز جواب مطلوب باو نرسد باید بدولت ایران اخطار نماید که روابط خودشان با آنها قطع است و دولت روس اقداماتی را که لازم بداند خواهد نمود مسیو نراتوف محرمانه به من اطلاع داد کـه اقداماتیکه در صورت لزوم دولت روس مصمم است بنماید اعزام یکعده قشون روسی مقدمتاً بقزوین است که اگر لازم بشود مسیو پکلوسکی یکدسته از آنرا به طهران احضار بنماید که ژاندارم را جبراً از منزل شعـاع السلـطنه حرکت داده بجای آنها قزاق ایرانی بگذارند وبعد بقزوین مراجعت

نمـاینـد

من درمقابل بیانات مسیو نراتوف چیزی بجز اینکه من گمان میکنم دولت ایران تمکین بنماید اظهاری نمودم

(امضأ هوك اپرن)

(نمره ۹۵)

تلگراف سرادوارد گری به سرجارج بارکلی

وزارت امور خارجه ۱۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف ۸ نوامبر شما — محتمل است اگر شوستر بجای مخالفت باسفارت روس معـاضدت بنماید موانعی درکار خود نه بینـد

درباب مستر لکفر اگر بدولت روس از دولت ایران تقـاضا بنماید که تعیین او را تجویز نه نمایند شما بدولت ایران نصیحت کنید که با این درخواست دولت روس موافقت بنمائید دولت ایران از این عمل انتفاع حاصل خواهند نمود چونکه اگر استنکاف بورزند محتمل است دولت روس اقدامات برای حفظ منـافع خودش در ایران ننماید

(نمره ۹٦)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در ۱۱ نوامبر)

طهران ۱۱ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیقعده ۱۳۲۹

ازدیاد استعداد قونسولگریها — جنرال قونسول بوشهر اطلاع

میدهد قسمت ثانی قشون که از هندوستان تجهیز شده مشغول پیاده شدن ازکشتی هستند

(نمره ۹۷)

تلگراف سرجارج باکلی به سرادواردگری (واصله در ۱۲ نوامبر)
طهران تاریخ ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹
استکس استدعا دارد تلگراف ذیل را بوزیر هندوستان برسانید : —

" امتناع حکومت هندوستان ازقبول استعفای من به من ابلاغ شده این ابلاغ من را دوچار مشکلات نموده باین معنی که من مخیر شده ام از این دوشق یکی را انتخاب بنمائیم که یا اوامر دولت انگلیس را محل اعتنا قرار ندهم یا اعتبارات خودم را در باب شرایطی که دولت انگلیس رسماً مقرر داشته زایل بدارم (به تلگراف وزارت خارجه مورخه ۲۱ ژویه مراجعه شود)

من با کمال احترام و نهایت آرزو مندی از دولت انگلیس استدعا مینمایم که در ارادهٔ خود تجدید نظر فرموده و به من اجازه بدهند که مستعفی شوم من تاحال باکمال دیانت رفتار نموده ام ومحذوراتیکه برای من پیش آمده بهیچوجه عمدی نیست "

درپنجم نوامبر تلگرافی از حکومت هندوستان به من رسید مبنی بر اینکه نمیتوانند استعفای استکس را بپذیرند چونکه دولت انگلیس نمیتواند تصویب بکند که اعلیحضرت پادشاه استعفای صاحب

منصبی را قبول بنماید که فقط برای دخول به استخدام دولت خارجی مستعفی میشود واستعفای او هم بالطبع برای منافع دولت انگلیس مضر است من این شرح را به استکس ابلاغ نموده وباضافه بنا به تقاضای حکومت هندوستان باو تکلیف نمودم که به اسرع وقت باید به سمیلا رفته و در آنجا بصاحبمنصبان مدیره ملحق بشود

از انوقت تا بحال هم کراراً باو تأکید نموده ام که از طهران حرکت نماید ولی کلام من مؤثر واقع نشده بملاحظه اینکه محتمل است برای ترد نمودن ژاندارم شوستر در صورت تمکین نمودن دولت ایران به تقاضای دولت روس قوه قهریه بکار برده بشود مسئله جالب اهمیت کلی خواهد شد چونکه اگر استکس در اطاعت اوامر ما قصور بنماید و داخل استخدام دولت ایران بشود ممکن است درهر مخاصمهٔ که بین قزاق روسی وژاندارم شوستر واقع بشود استکس هم دخیل باشد

(نمره ۹۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۲ نوامبر)

طهران ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹

وزیر داخله مستعفی شد باقی مانده کابینه مرکب است از رئیس الوزراء و وزیر امور خارجه

(نمره ۹۹)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۲ نوامبر)

طهران ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹
نایب السلطنه امروز به مجلس اظهار داشته که او در صدد تقاضای دوماه مرخصی است

(نمره ۱۰۰)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۲ نوامبر)
طهران ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱
دیروز مجلس به شوستر اجازه داده که ده نفر آمریکی دیگر برای استخدام مالیه کنترات بنماید

(نمره ۱۰۱)

تلگراف مستر اپرن به سرادوارد گری (واصله در ۱۳ نوامبر)
سن پطرز بورغ ۱۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذی قعده ۱۳۲۹ ٠
(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۴ نوامبر در ۱۳ مخابره شده)
آقا — با کمال افتخار ترجمه لایحه رسمی را که در موضوع واقعه حدیده بین ایران و روس در طهران و اقدامات دولت روس در این باب برای درج در روزنامه ترقیم شده لفاً ارسال میدارم ٠
(هوك اپرن)

(ضمیمه نمره ۱۰۱)

(ترجمه لایحه رسمی به جریده روس)

۱۳ نوامبر ۱۹۱۱
اداره اخبارات رسمی در باب مخاصمه با دولت ایران شرح ذیل را

اعلام میدارد

این منازعه از اقدامات دولت ایران در ضبط اموال بعضی از متابعین شاه سابق محمد علی میرزا بالا ختصاص شعاع السلطنه برادر او حادث شد دولت ایران از قصد خودش در باب ضبط اموال بعضی از مرتجعین که با شاه مخلوع در مجادله با دولت معیت نموده بودند بسفارت روس اطلاع داد و سفارت روس هم بدون اظهار هیچ نوع مخالفتی با این امر دولت ایران را متذکر نمود که منافع اتباع روس که ممکن است دراین ضمن ها با مالکین اموال ارتباطی داشته باشد باید بوجه صحیحی حفظ بشود .

چند روز بعد حسب الامر مرکان شوستر مستشار خزانه یك دسته از ژاندارمهائی که خود او بتازگی تاسیس نموده وارد منزل شعاع السلطنه شدند محل مزبور هم بخواهش سفیر کبیر عثمانی سپرده به مستحفظین قزاق ایرانی شده بود از این رو مستفاد میشود که شعاع السلطنه تبعهٔ عثمانی بوده .

چندین نفر صاحب منصب و اجزاء هم با ژاندارم برای بر داشتن ثبت ما یملك شاهزاده مزبور وارد شدند .

دولت ایران لازم نشمرده بود که قبل از وقت جنرال قونسول ما مقیم طهران را ازاین مقدمه مسبوق نماید در صورتیکه وظیفه مستقیم قونسول مزبور حفظ منافع اتباع روس است .

اتفاقا جنرال قونسول از این رفتار ژاندارم مستحضر شد او

مسبوق بود که شاهزاده مزبود ببانك استقراضی روس مدیون‌است و وثیقه جز اموال شعاع السلطنه در مقابل نیست خود را مجبور دید که از اجزای خودش برای حفظ منافع اتباع روس و بانك بمنزل و املاك شاهزاده بگمارد و بانها دستور داده بود که اصرار در ترد نمودن ژاندارم از آنجا بنمایند تا زمانیکه تامینات لازمه برای مطالبات اتباع روس از دولت ایران تحصیل بشود بمجرد ورود مامورین قونسولگری که عده قلیلی قزاق روسی هم همراه داشتند ژاندارم شوستر حرکت داده شد و قزاق ایرانی بجای آنها منصوب کردید .

شوستر که ملاحظه نمود در روابط خودش با سفارت روس در این مقدمه حبط کرده معاون خودش را نزد جنرال قونسول فرستاده و حکم ضبط اموال را در آنوقت ارائه داد که بنا بعقیدهٔ جنرال قونسول معاون مزبور هم خیلی با مناعت رفتار نموده بود .

معذالك قبل از ختم مذاکره پخیتانوف با نماینده شوستر خبر باو رسید که متجاوز از صد نفر ژاندارم ایرانی مجدداً داخل خانه شاهزاده مزبور شده قزاقهای ایرانی را خلع اسلحه نمودهٔ و بیرون کرده اند بعد از آن همینکه بطرف دهیلد برانت صاحبمنصبان جنرال قونسولگری رجعت به محل خود (که مقابل منزل شعاع السلطنه واقع است) می نموده اند دیده اند مقداری ژاندارم در بالاخانه روی سر در خانه شعاع السلطنه هستند و تفنگهای خودشان را

بطرف آنها نشانه نموده اند که آتش بدهند ولی اتفاقا یك صاحب منصب قزاق ایرانی رسیده و آنها را ممانعت نموده بود (صاحب منصبان صراحة ادای کلمهٔ « حاضر باش » و صدای پر شدن تفنك را شنیده بودند) اینکه اظهار شده ژاندارمها نشناخته اند یکی قراول میروند قبول نشدنی است چون هر دو صاحب منصب لباس رسمی پوشیده بودند و کاملا معروفیت محلی هم دارند .

مع هذا بر خلاف تمام واقعات دولت ایران از سفارت امپراطوری تقاضای انفصال پختیانوف جنرال قونسول و دو نفر صاحب منصب مذکور را نموده بود و این تقاضا مکتوبا بوسیلهٔ دو طغرا یاد داشت متعاقب یکدیگر هم شده بود .

پس از تدقیق در این واقعه دولت روس صحت عمل جنرال قونسول و صاحب منصبان قونسولگری را تصدیق نموده از طرف دیگر این رفتار مخاصمانه که مخالف روابط وداد بین دولتین است نه فقط از طرف ژاندرمهای ایرانی در تحت شوستر بوده بلکه از طرف خود دولت ایران هم بوده در این موضوع همین قدر بس است بیان کنم فرستادن صد نفر ژاندارم بمنزل شعاع السلطنه قبل از خاتمه پذیرفتن مذاکره با جنرال قونسول (مثل اینکه مجادله با مامورین نظامی قونسول مارا پیش بینی نموده باشند) و بقوه قهریه ترد نمودن قزاقان ایرانی را که صاحب منصبان قونسول خانه بمحافظت آنجا گماشتهٔ بودند و بالا ختصاص قراول

رفتن ژاندارمه ها تفنگ های خودرا بطرف صاحبمنصبان ما وارسال وزیر امورخارجه ایران دوفقره یادداشت فوق الذکررا
دولت روس این رفتار مامورین ایرانی ورفتار خوده دولت ایران را نسبت بمقام روس کاملا تحمل ناپذیر میداند وبوزیر مختار اعلیحضرت امپراطوری تعلیمات داده شد که مسئله را بطریق دوستانه شفاهاً به وزیر امور خارجه ایران پیش نهاد نموده هر دو یاد داشت راعودت داده و مراتب ذیل را خواستار شود : ـ

(۱) نصب نمودن قزاق ایرانی بجای ژاندارم در منزل و سایر علاقه شعاع السلطنه تا زمانیکه در باب منافع بانك ما و اتباع روس راجع باموال شاهزاده تامینات حاصل شود .

(۲) برای سوء رفتاریکه از طرف ایرانیان نسبت بصاحبمنصبان جنرال قونسولگری شده تقدیم ترضیه شود .

علیهذا دولت ایران توضیحات وزیر مختار را رد نموده و نقشهٔ پیش نهاد نمودند که در باب رفتار صاحبمنصبان جنرال قونسولگری تحقیقات مشترك الطرفین بعمل بیاید که خود بالطبع قطعاً پذیرفته نشدنی است چونکه دولت اعلیحضرت امپراطوری بالشخصه میتواند تشخیص صحت و خلاف احکام یا اقدامات صاحب منصبان خودرا بدهد .

باین لحاظ بوزیرمختار روس تعلیمات داده شد که همان تقاضا ها را کتباً بدولت ایران پیش نهاد نموده و اخطار نماید که چنانچه

دولت ایران تمکین به آن ننماید سفیر روابط با کابینهٔ طهران را قطع خواهد نمود و دولت روس داخل در اقداماتیکه برای حفظ منافع خودش لازم باشد خواهد شد . بموجب تلگراف واصله باز پکلوسکی کزیلل وزیر مختار یاد داشتی در این باب در ۱۱ نوامبر بانضمام اخطار مزبور بوزیر امور خارجه ایران پیش نهاد شده .

(نمره ۱۰۲)

تلگراف مستر ابرن بسرادوار گری (واصله در ۱۳ نوامبر)

سن پطرز بورغ ۱۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیقعده ۱۳۲۹ .

شرح مکتوب ذیل مورخه ۱٤ نوامبر در ۱۳ مخابره شده

آقا — در ملاقات دیروز من با وزیر امور خارجه موقتی در ضمن صحبت آن جناب اظهار داشت که پس از مداقه در سوء رفتار اخیر مستر شوستر با این وضع مشکلی که در ایران جاری است هیچ پیشرفتی نمی توان فرض کرد اعمال اخیرهٔ مستر شوستر که آن جناب اظهار مینمود امتناع نمودن او از قبول سفارشات سرجارج بارکلی در باب نسخ انتخاب مستر لکفر به پیشکاری خزانه تبریز است و روشیکه او در باب مستاجرین روس در ایران تعقیب نموده آنچه من از مسیو نراتوف استدراك نمودم بتازگی خزانه دار کل اعلانی خطاب بمستاجرین و رهن داران روسی نشر نموده که اعم از اینکه اجاره یا رهن املاك از دولت ایران یا افراد مردم باشد باید بالتمام باو ابراز بشود و الا دولت ایران آنها را از درجه اعتبار

ساقط میداند باین ترتیب تجاهل نمودن مستر شوستر جنرال قونسول گری روس را مخالف با تمام تاسیسات مستقره در ایران است .

(هوك اپرن)

(نمره ۱۰۳)

مکتوب سرادوار گری به مستر اپرن

وزارت امور خارجه ۱۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیقعده ۱۳۲۹ .

آقا — امروز مسیو واتر در باب التیماتم روس بایران به سر نیکلسن اطلاعا مذاکره نموده ما قبلا از این معنی استحضار داشتیم فقط اظهاریکه سر نیکلسن داشت این بود که از لزوم همچه اقدامی متاسف است و امیدوار است که قشون روس در قزوین خواهند ماند و بهیچوجه قشون وارد طهران نخواهد شد .

مسیو واتر جواب داد هیچ قشون بطهران نخواهد رفت مگر اینکه وزیر مختار روس حضور آن را برای حفظ سفارت کاملا لازم بداند مدتی که بدولت ایران مهلت داده شده امشب منقضی خواهد شد . (ای گری)

(نمره ۱۰٤)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوار گری (واصله در ۱٤ نوامبر)

طهران ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیقعده ۱۳۲۹ .

رجوع بتلگراف ۱۲ نوامبر من در باب کابینهٔ ایران .

رئیس الوزراء و وزیر امور خارجه هم استعفا داده اند ولی مداخله

در امور دارند اوضاع بیشتر از همیشه منقلب است مجاهدات در تجدید تعیین کابینه ثمری نبخشیده .

(نمره ۱۰۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱٤ نوامبر .

طهران ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹ .

واقعه ایران و روس — بتلگراف ۱۰ شهر حال من مراجعه نمائید . دیشب تاموقع انقضای ٤۸ساعت مدت التیماتم جوابی از دولت ایران بسفارت روس نرسید ولی وزیر مختار روس در یاد داشت خودش بدولت ایران تعیین موعد معین ننموده بود .

من مجدداً تمکین بتقاضای روس را تاکید نموده‌ام ولی هر نوع مخالفتی در قبول بر داشتن ژاندارم خزانه از منزل شعاع السلطنه راجع بنفوذ شوستر است اما در باب تقاضای دیگر آنچه بر من مشهود است مشکل است وزیری پیدا بشود که قبول تقدیم معذرت بنماید .

(نمره ۱۰٦)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱٤ نوامبر)

طهران ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹

دسته اولی قشون که مرکب از ۲ اسکادرن سوار هندی است بدون آسیبی وارد شیراز شدند .

(نمره ۱۰۷)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱٤ نوامبر)

طهران ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیقعده ۱۳۲۹

در باب دسته سپاهی مقیم شیراز که مرخص شده اند .

رجوع بتلگراف مورخه ۲۲ اکتبر من بنمائید .

بلحاظ وضع مغشوش جاده بین کازرون و بوشهر جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر صلاح نمیداند که یك عده قلیلی سپاهی بتنهائی از کازرون ببوشهر مسافرت بنمایند مشار الیه پیش نهاد نموده که یك دسته قشون فرستاده شود در کازرون با سپاهیان تلاقی شوند و آنها را تا بوشهر مشایعت بنمایند من او را مختار نمودم هر عده سواریکه لازم میداند بفرستد .

(نمره ۱۰۸)

تلگراف مستر اپرن به سر ادوارد گری (واصله در ۱٤ نوامبر)

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۵ نوامبر در ۱٤ مخابره شده)

سن پطرز بورغ ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذی قعده ۱۳۲۹

در ذیل تلگراف دهم شهر جاری خودم با کمال افتخار اطلاع میدهم دیروز عصر وزیر امور خارجه موقتی را ملاقات نموده که سؤال بنمایم جوابی از طرف دولت ایران در باب مراسله مورخه ۱۱ شهر حال مسیو پکلوسکی داده شده است یا خیر ؟ مسیو نراتوف اظهار داشت که هنوز خبری از مسیو پکلوسکی نرسیده و

اگر خبر مطلوبی تا فردا صبح نرسد دولت روس شروع بعملیات خواهد نمود .

در جریده امروز تلگرافی دیده بودم که حاوی استعفای نایب السلطنه و وزرای ایران بمناسبت مراسله دولتی روس بود من رجوع باین خبر نموده و به مسیو نراتوف اظهار داشتم اگر چه من کاملا تصدیق دارم که این مسئله حاضره راجع بروس است ولی از طریق غیر مستقیم متوجه بدولت انکلیس هم میشود (آنجناب صمیمانه قبول نمود) لهذا من ذیحق خواهم بود بان جناب پیش نهاد بنمایم که هر گاه بواسطهٔ استعفای هیئت دولت تمکین فوری بتقاضای روس اساساً برای ایران غیر ممکن باشد برای دولت روس کریمانه تر خواهد بود که عوض شروع باقدامات وقت معینی را معین بنمایند — مثلا یك هفته — که در عرض آن مدت تقاضاهای مزبور را دولت ایران قبول بنماید ،

مسیو نراتوف جواب داد که او بکلی مطمئن است از این تاخیر نتیجهٔ حاصل نخواهد شد واضح است که استعفای وزرای ایران فقط یك نوع حیله برای طفره از تمکین بتقاضای روس بوده وهر وزرای دیگری که در انقضای یك هفته بمسند اینها برقرار باشند بجههٔ همین طفره از تمکین بتقاضاها عین این عمل را خواهند نمود .

او نیز اظهار داشت اگر دولت روس شروع باقدامات منظوره بنماید

همان تعهداتیکه سابقاً در باب ایران با دولت انکلیس نموده بود حال هم بر قرار خواهد داشت و بتوسط سفیر کبیر دولت روس مقیم لندن همان قسم اطمینانهائیکه در وحله گذشته در باب اعزام قشون روس بقزوین داده بودند حال هم بشما خواهند داد .

(هوك ایرن)

(نمره ۱۰۹)

تلگراف سرادوارد گری به مستر ایرن

وزارت امور خارجه ۱٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیقعده ۱۳۲۹ .

شکایت روس بضد اعمال شوستر چنانچه در تلگراف دیروز خودتان راپرت داده اید ظاهراً مبنای بهتر از موضوع اموال شعاع السلطنه دارد استدراك از حقایقی که بدست من آمده مرا در آنباب متمایل می نماید که تصور بکنم یك سوء تفاهمی شده است

شما بوزیر امور خارجه بگوئید من کاملا تصدیق دارم که دولت روس از نقطهٔ نظریکه در این مسئله اتخاذ نموده نمی تواند صرف نظر بنماید ولی اشکال واقعی علی الظاهر روش شوستر نه ضد پلتیك روس در شمال ایران است و من کمان میکنم دولت روس بضد این روش دعوی آشکار بنماید آیا دولت روس نمی تواند شکایت خود را بضد شوستر در تحت یك تقاضای رسمی پیش نهاد بنمایند .

شما باید وزیر امور خارجه را مستحضر بنمائید که امیدواری

صمیمی من این است که دولت روس در باب مقاصد خودشان از آنچه کنت بن کندرف بمن اطمینان داده است تجاوز نخواهند کرد باین معنی که اعزام قشون را بقزوین محدود نموده و هیچ قشون بطهران نفرستند مگر اینکه وزیر مختار روس برای محافظت سفارت لازم داشته باشد جای نهایت تالم خواهد بود اگر اختلال بدرجهٔ جالب اهمیت بنماید که منجر بیك تصرف دولت روس و اضمحلال دولت ایران بشود .

(نمره ۱۱۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۵ نوامبر .

طهران ۱۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹

واقعه روس و ایران — دیشب بسفارت روس دستور العمل رسیده است که روابط با کابینه را (اگر کابینه بر قرار باشد) قطع بنماید و پس از آن یکدسته از قشون روس بقزوین اعزام خواهد شد .

امروز صبح مسیو پکلوسکی تلگرافی بدولت متبوعهٔ خود نموده مبنی براینکه هنوز کابینهٔ تشکیل نشده ولی اگر بعد از تشکیل کابینهٔ جدید فوراً بتقاضای روس تمکین ننمایند روابط را قطع خواهد نمود او نیز تلگراف نموده است که بعقیده او اگر بواسطهٔ اعزام قشون بقزوین اثری در تمکین بتقاضای روس حاصل نشد لازم خواهد بود که دو هزار نفر بطهران فرستاده شود تا حصول مقصود متحتم بشود

وبرای اینکه عده دیگری سریع الوصول باشد دو هزار نفر قشون احتیاطی‌هم در قزوین لازم خواهد بود ژاندارمهٔ خزانه در موقع لزوم بیش از ۳۵۰ نفر نمی‌توانند مهیا بشوند ولی من ازان میترسم که عده قشونیکه اعزام میشود باید اینقدر زیاد باشد که در صورت امتناع دولت ایران از تمکین و وقوع خونریزی امید مجادله نمودن با قشون ما برای دولت ایران باقی نماند وبلکه خیال طرفیت با آنراهم بخود راه ندهند

﴿ نمره ۱۱۱ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ۱۵ نوامبر)
طهران ۱۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹
قونسول انگلیس از شیراز خبر میدهد که (کرنل وکلاس) مصمم است با ۲۲۰ نفر قشون به آباده برود ۱۲۰ نفر از انهارا از آنجا باصفهان بفرستد و بقیه بمنزلهٔ مستحفظ باتفاق خانم رس بشیراز مراجعت بنمایند
من این قصد کرنل وکلاس را تصویب نموده‌ام

﴿ نمره ۱۱۲ ﴾

تلگراف مستر اپرن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۵ نوامبر)
سن‌پطرزبورغ ۱۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹
(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۵ نوامبر تلگرافا مخابره شده)
امروز ملاقات دیگری با وزیر امور خارجه موقتی نمودم و بمن

اطلاع داد مسیو پکلوسکی خبر داده‌است که رئیس الوزرای ایران و وزیر امور خارجه مستعفی شده اند و عجالة هیچ احتمال تمکین به تقاضای روس نمیرود مسیو نراتوف اظهار داشت بدین لحاظ عقیـده شخص او این است که دولت روس باید شروع به عملیات بنماید من مؤکداً از آن جنـاب درخواست نمودم که یك مدت قلیل دیگری بدولت ایران مهلت بدهد

من پیش‌نهاد نمودم دولت روس ممکن است اظهـار بنماید که نظر باستعفای وزرای ایران اقدامات سریع در عملیات منظوره نخواهد نمود ولی مثلا سه روز مهلت خواهد داد که در عرض آن دولت ایران بتواند استرضای لازمه را بعمل بیاورد من اصرار نمودم که اگر دولت روس باین‌طریق عمل بنماید وسیلهٔ بهتری برای‌اقدامات مجدانهٔ من‌بعد خود درصورت اجبار خواهد داشت والا دولت روس متهم خواهد شد که این فقدان موقتی هیئت دولت ایران را برای مداخلهٔ قهری در ایران مغتنم شمرده

در این موضوع مسیونراتوف پیش نهادمن‌را درباب‌بکلی‌تاخیر ردنمود بدون دادن جواب مقطوعی اظهار نمود امیدوار استکه بتواند همین روش را تعقیب بنماید ولی گفت که الحال ۵ روز از زمان پیش‌نهاد یادداشت دولت روس گذشتـه است و اگر دولت روس راضی به تاخیر زیادتر بشود لازم استکه به تقاضاهای خود هم بیفزاید

بنظر آن‌جناب همچو میاید که تقاضای دیگری پیش‌نهاد بنماید مبنی

براینکه صاحب‌منصبان مسؤل این عمل ژاندارمه بانضمام مستر شوستر که آنها در تحت فرمان او هستند منفصل بشوند

آن جناب کفت این خیالی است که بایددر آن تدقیق بنماید

(هوك اپرن)

(نمره ۱۱۳)

تلکراف مستر اپرن به سر ادوارد کری (واصله در ۱۵ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۱۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۳ ذیقعده ۱۳۲۹

چنانچه در تلکراف ۱٤ نوامبر خودتان دستور العمل داده بودید با مسیو نراتوف مذاکره نمودم

آن‌جناب توضیح نمود که دولت روس تخلیهٔ خانهٔ مابه‌النزاع را از ژاندارمه بکلی لازم می‌شمارد درموقع تصرف اموال ژاندارمه‌ها قزاقها را خلع اسلحه نموده بودند و بعد از آن صاحب منصبان قونسولکری روس را تهدید نموده بودند بنا بر این ترد آنها از انجا ازفرایض قطعی دولت روس است وبرای این‌مسئله مخصوص در صورت لزوم یك‌دسته قشون از قزوین بطهران اعزام خواهد شد درباب پیش‌نهاد شما که دولت روس شکایت رسمی بضد شوستر بنماید مسیو نراتوف اظهار داشتکه نظر بیك نکته رسمی برای دولت روس مشکل استکه بضد تعیینات ازقبیل تعیین مسیو لکفر به تبریز شکایت بنماید چونکه یك همچو تقاضائی دال برمداخلهٔ روس در امورات داخلی ایران خواهد بود

بهر صورت آن جناب عجالة در فکر این استکه آیا برای انفصال شوستر بمناسبت مسؤل قراردادن خزانه‌دار کل را برای اعمال ژاندارمه خودش میتواند تقاضائی بنماید یا خیر (بتلگراف قبل از این من مورخه امروز مراجعهٔ نمائید)
واضح است که در موضوع اموال ضبطی شعاع السلطنه وهن کلی بمقامات دولت روس وارد آمده است تا یکدرجه ازبابت مجادله بین ژاندارم و قزاق ازطرفی و از طرف دیگر کشمکش بین شوستر و جنرال قونسولگری روس

﴿ نمره ١١٤ ﴾

مراسله مستر اپرن به سر ادوارد گری (واصله در ١٦ نوامبر)
سن پطرزبورغ ١٢ نوامبر مطابق ٢٠ ذیقعده ١٣٢٩
آقا ـ باکمال افتخار سواد شرحی‌را که وزیر امور خارجه موقتی بمن نوشته و مبنی باضافه نمودن مستحفظین قونسولگری روس در استراباد و پیشنهاد مراسله ایستکه وزیر مختار روس در موضوع واقعهٔ جدید در طهران بدولت ایران نموده است لفاً ارسال‌میدارم
(هوك اپرن)

﴿ ضمیمه نمره ١١٤ ﴾

﴿ سواد مکتوب مسیو نراتوف به مستر اپرن ﴾

سن پطرز بورغ ١٢ نوامبر ١٩١١ مطابق ٢٠ ذیقعده ١٣٢٩
دوست مکرم مستر اپرن ـ گمان میکنم باید بشما اطلاع بدهم که

نظر بدست تطاول و یغمائیکه ترکمانها بعد از غلبهٔ محمد علی شاه بر یکدسته از اردوی دولت ایران در حوالی استراباد کشوده بودند ودر واقع جان و مال اتباع روس در آن نواحی و خود شهر بواسطه تخویف آن وحشیان ایلیاتی در خطر است ما ۲۰۰ نفر قزاق بعدهٔ مستحفظین قونسولکری استراباد خودمان بانضمام دو توپ مسلسل افزودیم

الان تلکرافی از پکلوسکی رسیده که مراسله رسمی درباب اختتام واقعه مابه النزاع دیروز ۱۱ نوامبر بدولت ایران پیشنهاد شده

(مخلص شما نراتوف)

(نمره ۱۱۵)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۶ نوامبر)

طهران ۱۶ نوامبر مطابق ۲۴ ذیقعده ۱۳۲۹

ازقرار مسموع رئیس الوزرا قبل‌از استعفای خودش بشوستر دستور العمل داده که ژاندارم را از اموال مابه النزاع بردارد وشوستر جواب داده است چون حکم تصرف اموال که برطبق آن عمل شده بامضای تمام وزراء بوده تا حکم دست برداشتن هم بهمان طریق بامضای تمام وزراء باو نرسد او از اجرای این حکم امتناع خواهد داشت

(نمره ۱۱۶)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۶ نوامبر)

طهران ۱۶ نوامبر مطابق ۲۴ ذیقعده ۱۳۲۹

روابط روس و ایران — بتلگراف امروز صبح من مراجعه شود —
ازقرار مسموع رئیس الوزراء حکم خودش‌را بشوستر درباب برداشتن ژاندارم خزانه تکرار نموده این حکم بساختگی صادر شده که معلوم بدارد هنوز رئیس الوزراء بمسند خود برقرار است وباین مناسبت با فقدان کابینه حکم شخصی او به تنهائی مکفی باشد

(نمره ۱۱۷)

تلگراف مستر اپرن به‌سر ادوارد گری (واصله در ۱۶ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۱۶ نوامبر مطابق ۲٤ ذیقعده ۱۳۲۹
رجوع به تلگراف ۱۵ نوامبر من — اگر دولت روس تقاضای جدید دیگری برای انفصال شوستر برسایر تقاضاهای خود بیفزاید گمان میکنم در امتناع ایران از تمکین زیادتر احتمال برود ومتعاقب‌ان اعزام قشون روس خیلی زودتر بوقوع برسد بنا براین من بمسیو نراتوف نوشته‌ام که بعقیده شخص من در این موقع اضافه نه نمودن همچو تقاضائی اولی است

(نمره ۱۱۸)

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بار کلی
وزارت خارجه ۱۶ نوامبر مطابق ۲٤ ذیقعده ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۱۲ نوامبر شما به استکس بگوئید چونکه تعیین او باستخدام دولت ایران بالصراحه تولید مخاصمه بین روس و ایران خواهد نمود ونظر بمعاهدهٔ انگلیس و روس ما نمیتوانیم اشتغال

اتباع انکلیس را در شمال ایران تایید بنمائیم لهذا برای مامیسر نیست که اسباب تسهیل تعیین اورا بواسطهٔ قبول استعفای او فراهم بیاوریم بنا بر این تمکین او به اوامر حکومت هندوستان بدون تاخیر اولی است

(نمره ۱۱۹)

تلکراف سر ادوارد کری بمستر اپرن

وزارت خارجه ۱۶ نوامبر مطابق ۲۴ ذیقعده ۱۳۲۹

بدولت روس اظهار کنید که نظر به تلکراف ۱۵ نوامبر ازطهران ما امیدواریم دولت روس قبل از مصمم شدن باعزام قشون بطهران نهایت سعی را بنماید که حتی الامکان متوسل بوسایل دیکری غیراز اعزام قشون بشود

(نمره ۱۲۰)

تلکراف سر ادوارد کری به مستر اپرن

وزارت خارجه ۱۶ نوامبر مطابق ۲۴ ذیقعده ۱۳۲۹

بتلکراف دیروز خودتان مراجعه نموده و در موضوع ذیل با مسیو نراتوف مذاکره بنمائید :—

اکرچه دولت انکلیس کاملا موافقت دارد که ازاده و ترتیب دادن تقاضای شخصی خودش هم باید بمعیت دولت روس باشد ولی از نتیجه عاقبت اقدامات روس خیلی متزلزل است بعقیده من برای دولت روس ممکن بود که صبر بکنند تا قشون او بقزوین رسیده باشند

و آنوقت تقاضاهای خود را روی کاغذ بیاورد و قبل از اینکه اقدامات دیگری بنماید مدت مهلترا اضافه بنماید

هرگاه ما خودمان مرتفع نمودن یك همچه رنجش را درپیش داشتیم محتمل بود در وحلهٔ اول یکی از گمرکات را تصرف بنمائیم هیچ جهتی نمی‌توانم فرض بکنم که درصورت لزوم چرا دولت روس نباید یك همچه عملی‌را مجری بدارد و منتظر نتیجهٔ این عمل‌خود بشود و اگر نتیجهٔ از آن ظاهر نشد آنوقت شروع بفشارهای سخت تر بنماید

(نمره ۱۲۱)

مکتوب سر ادوارد گری بهسر بچنن

وزارت خارجه ۱٦ نوامبر مطابق ۲٤ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — در مذاکرهٔ امروز مستشار سفارت کبرای روس‌بامن مشار الیه رجوع نمود به بیاناتی‌که من‌به کنت بن کندرف‌درخصوص مکتوب مستر شوستر به روزنامهٔ طیمس راجع به مذاکرات سفیر کبیر روس در وین با شاه مخلوع نموده بودم مستشار مزبور بمن اطلاع دادکه سفیر روس دروین صراحة اظهار میدارد که‌او بهیچ‌وجه شاه مخلوع را رؤیت نه‌نموده و مذاکرهٔ هم باو بمیان نیاورده (ای گری)

(نمره ۱۲۲)

مکتوب سر ادوارد گری بسر بچنن

وزارت خارجه ۱٦ نوامبر مطابق ۲٤ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا ــ امروز بمستشار سفارت کبرای روس اظهارداشته‌ام که من کاملا درباب مسئله ایران دخیل هستم

اگر دولت روس رنجشی داشته باشد که رفع آن لازم باشد البته باید تقاضای رسمی خود را برای مرتفع شدن آن پیشنهاد نماید این بمن مدخلیتی ندارد اگر دولت مزبور تصور میکنند که بدون انفصال مستر شوستر نتیجهٔ مطلوبه حاصل نشدنی است منهم در انفصال او مخالفت نخواهم‌داشت من نمیخواهم انفصال مستر شوستر را پیشنهاد نمایم ولی ذکر آنرا برای این می‌نمایم که مبادا در سن پطرزبورغ احساساتی درتصور طرف‌داری من ازاو نمایند

درحقیقت مشار الیه بواسطهٔ انتخاب اتباع انکلیس باستخدام دولت خیلی برای‌من تولید زحمت نموده درصورتیکه من جد وافی در تعیین نشدن اتباع انکلیس نموده‌ام

بهر صورت نتایج عاقبت اقداماتیکه دولت روس خواهد نمود بما مدخلیت تام خواهد داشت دولت روس مصمم بود قشون بقزوین بفرستد و درنظر دارد قدری‌هم از آنجا بطهران بفرستد

از قرار اطلاع واصله از سر جارج بارکلی مسیو پکلوسکی باو گفته بوده استکه اگر قشونی بطهران فرستاده بشود عدهٔ آن باید زیاد باشد مثلا دوهزار نفر معنی این اشغال پایتخت ایران است و این مسلماً سوء اثری بعالم اسلامیت خواهد نمود که خیلی مسئلهٔ

مهمی است بنا براین من پیشنهاد میکنم همین که دولت روس قشون بقزوین فرستاد باید تامل نموده و دعاوی خودرا بدولت ایران پیش‌نهاد نماید اگر فشار زیادتری لازم بشود چرا دولت‌روس نباید بعضی از گمرکها را تصرف نماید یا حتی دست تصرف بمالیات تبریز بگشاید این یك نوع فشاری برای مرتفع نمودن اعمال مستر شوستر می‌بود اشغال پای تخت مربوط به تهییج احساسات عالم اسلامیت است و ممکن است نتایج نامطبوعی در هند بروز نماید خصوصاً در صورتیکه تصور بکنند ماهم راضی باین امر بوده‌ایم

(ایگری)

(نمره ۱۲۳)

(شرح مکتوب مسیو داته)

لندن سفارت کبرای روس ۱۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹

دولت انگلیس مستحضرند که دولت ایران بتازگی روش معاندی که مخالف روابط خودشان با دولت روس است اتخاذ نموده است و مسؤلیت این روش بعهدهٔ مستر مرگان شوستر مستشار مالیه است که از بدو ورود خود بایران اساساً تجاهل نمودن منافع دولت‌روس را تعقیب نموده

دولت ایران در مقابل مستر شوستر که تاییدات کلی از طرف مجلس و ملتیان جلب نموده مسلوب القدرة است

یك واقعهٔ اسفناکی جدیداً درطهران واقع شده بواسطهٔ قصد دولت

ایران در ضبط اموال متابعین شاه مخلوع محمد علی که یکی از آنها شعاع السلطنه بوده و مدخلیت بمنافع دولت روس داشته

مستر شوستر که اجرای این امر محول باو شده بود بطریق نامطلوبی نسبت بما شروع باین عمل نمود ژاندارمه‌های درتحت فرمان او نه فقط قوراً قبل ازاختتام مذاکره نماینده شوستر وجنرال قونسول روس اموال شاهزاده مزبور را تصرف نمودند و قزاقان ایرانی مستحفظ انجا را بیرون نمودند بلکه تفنکهای خود را بقصد آتش دادن بطرف نماینده‌های جنرال قونسولگری قراول رفتند

دولت ایران برخلاف تمام واقعات خود را محق فرض نمودند و دو طغرا یادداشت بما نوشته تقاضای انفصال جنرال قونسول و صاحب منصبان جنرال قونسولگری را نمودند

بلحاظ تحمل نشدنی بودن این اعمال هم از نقطهٔ نظر اهمیت و هم ازباب منافع روس دولت امپراطوری بوزیر مختار طهران خود تعلیمات داد که اولا یادداشتهای مذکور دولت ایرانرا عودت بدهد و شفاهاً تصریح نماید که ژاندارمهای خزانه باید مترود شده و قزاقان ایرانی بجای آنها منصوب بشوند تا زمانیکه معلوم بشود تاچه درجه منافع اتباع روس در اموال شعاع السلطنه مدخلیت دارد و ثانیاً تقاضائی نماید که دولت ایران بتوسط وزیر امور خارجهٔ خودش برای سوء رفتار ژاندارمه‌های ایرانی ترضیه بخواهد

برخلاف انتظارات ما این تقاضاهای ملایمانه را دولت ایران

رد نمود بنابراین دولت اعلیحضرت امپراطوری مجبور شد به مسیو پکلوسکی تعلیمات بدهد که تقاضاهای خودرا مکتوبا پیشنهاد نماید باضافه تمکین سریع بانرا هم خواستار شود و اظهار بدارد که اگر قصوری در این باب مرئی بشود روابط با دولت ایرانرا مقطوع خواهد نمود و دولت روس حق توسل باقدامات لازمه را تعقیب خواهد نمود

هنوز جوابی ازطرف دولت ایران نرسیده لهذا بوزیر مختارما تعلیمات داده شده که روابط با دولت مزبور را قطع بنماید

درضمن چون دولت امپراطوری منافع خود را در تضییع یافت بدین لحاظ لازم شمرد فشاری بدولت ایران بیاورد و مصمم شد معجلا دستهٔ قشونی با اسلحهٔ مختلف بقزوین اعزام دارند و اختیار احضار یك‌عده کافی قشون بطهران برای خارج نمودن‌ژاندارم ایرانی (که بحالة خانه و اموال شعاع السلطنه را اشغال داشته اند) بوزیر مختار مزبور داده شده

این اقدامات که بواسطهٔ پیش آمد وقایع فوق الذکر واجب بود درحقیقت یك عمل سطحی‌است وبمحض اینکه این‌واقعه خاتمه‌بپذیرد و تامینات از سبك سلوك آتیهٔ دولت ایران نسبت بما حاصل بشود قشون ما بروسیه باز گشت خواهد نمود

خبر تلگرافی درباب جوابیکه سر ادوارد گری بسؤال پارلمان در این موضوع داده‌است باعث شعف قلبی دولت امپراطوری گردیده

ما تصور میکنیم اقداماتیکه ما نموده ایم بهیچوجه بااصول روابط ما با انکلیس در باب اوضاع ایران متباین نیست و مصمم هستیم رشتهٔ هم که در آتیه تعقیب بنمائیم اساساً با اصول وداد و وفاق با انکلیس مطابق باشد

(نمره ۱۲٤)

تلکراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ۱۷ نوامبر)

طهران ۱۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹

نماینده دولت انکلیس در کرمانشاه ازقرار ذیل تلگراف نموده

اوضاع جالب اهمیت اغتشاش عظیم محتمل تمام وسایل مخابره با داخله مقطوع

(نمره ۱۲۵)

تلکراف سر جارج بارکلی به سر ادواردگری (واصله در ۱۷ نوامبر)

طهران ۱۷ نوامبر مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹

امروز بوزیر مختار روس دستور العمل رسیده که روابط با کابینه را قطع نماید مسیو پکلوسکی بمن اطلاع داده که دولت متبوعهٔ خودش باداره نظامی قفقاز دستور العمل داده اند فوراً یك عده قشونی بقزوین اعزام دارند تعداد این قشون بالاخره به ٤۰۰۰ خواهد رسید هنوز کابینه تشکیل نشده

(نمره ۱۲٦)

تلکراف مستر اپرن به سر ادوارد کری (واصله در ۱۷ نوامبر)

سن‌پطرزبورغ ۱۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹
رجوع به تلگراف ۱۵ نوامبر خودم
مکتوبی از وزیر امور خارجهٔ موقتی بمن رسیده مبنی بر اینکه بعداز تفکرات عمیقه رای او بر این تعلق گرفته که دولت روس بیش از این برای جواب ازطرف دولت ایران نمی‌تواند تحمل نمـاید بواسطهٔ تامل این مدت انها بحد کنایت تمایلات باصلاح را ظاهر داشته اند آنها باید افکار عامهٔ روس را هم که نسبت بایران خیلی مهیج است منظور داشته باشند
لهذا تعلیمات برای اعزام سریع قشون بقزوین داده شده است تا ورود قشون بانجا چند روز دیگر خواهد گذشت که باز مدت مهلتی برای دولت ایران‌خواهد بودکه درباب لزوم تمکین بتقاضاهای روس تعمق نمایند

(نمره ۱۲۷)

تلگراف سر ادوارد گری به‌سر بچانن
وزارت خارجه ۱۷ نوامبر مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹
ما هیچ میل ملاطفت باشوستررا نداریم و اگرچه من این تصوررا نمی‌نمایم ولی امکان دارد که دولت روس در فرض میل ما نسبت باو باشتباه رفته باشد لهذا شما کاملا برای مسیو نراتوف تصریح نمائید که هر تقاضائی ازطرف دولت روس برای انفصال شوستر بشود دولت انگلیس هیچ مخالفتی با آن نخواهد داشت

(نمره ۱۲۸)

تلگراف سر ادوارد گری بسر بچانن

وزارت خارجه ۱۷ نوامبر مطابق ۲۵ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۴ نوامبر شما — من گمان میکنم در این موقع باید تصریح بشود که ازطرف دولت روس بما تامینات داده میشود می شود که قشون تجهیزه بقزوین در تحت همان شرایط سابقه بانجا میروند

(نمره ۱۲۹)

(یادداشت کنت بن کندرف)

لندن سفارت کبرای روس ۱۸ نوامبر مطابق ۲۶ ذیقعده ۱۳۲۹

در ۱۱ نوامبر هذه السنه وزیر مختار دولت روس درطهران یادداشتی بدولت ایران پیش‌نهاد نمود مبنی به‌تقاضای ترضیه برای سبك رفتار نظامیان ایران نسبت بصاحب منصبان جنرال قونسولگری در طهران وعمل شنیع آنها در واقعهٔ ضبط اموال شاهزاده‌شعاع‌السلطنه در آنجا که شرح مبسوط آن دراخبار رسمی طبع و توزیع شده یادداشت مزبور ازطرف دولت ایران بلاجواب مانده که خود علامت امتناع از تمکین به‌تقاضاهای ماست بنا براین دولت امپراطوری بوزیر مختار روس امر نمود که روابط باکابینه طهران را قطع نماید و اقدام درفرستادن یك عده قشونی بایران نموده که در قزوین بعزم طهران متوقف خواهند شد

اقدامات فوق الذکر بکلی اعمال سطحی است وبمحض خاتمه پذیرفتن واقعهٔ مابه النزاع و تجدید استقرار روابط با ایران قشون مزبور بدون دفع وقت مراجعت خواهند نمود

(نمره ۱۳۰)

تلکراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۱۸ نوامبر)

طهران ۱۸ نوامبر مطابق ۲۶ ذیقعده ۱۳۲۹

رئیس کابینه وزیر امور خارجهٔ سابق (که هنوز باموررات وزارتی خود دخالت مینماید) من را ملاقات نموده و از اظهارات او همچو استنباط نموده‌ام که جواب مطبوعی محتمل است بیادداشت دولت روس داده بشود بقول او کابینهٔ ایران هیچ چارهٔ بجز تمکین (بفرس ماژور) به قوهٔ قهریه ندارد

رئیس کابینه مزبور ازوزیر امور خارجه سابق پیغامی برای من آورده بود مبنی بر اینکه بحران کابینه (که او بمن اطمینان داد بهمین زودی مرتفع خواهد شد) بکلی مسؤل تعلل دولت ایران درجواب یادداشت روس تا حال است

بمحض اینکه کابینهٔ جدیدی تشکیل بشود معجلا درصدد جواب یادداشت روس برخواهند آمد

اگر این جواب باعث استرضای روس نباشد اقداماتیرا که در نظر دارد بموقع اجرا خواهد گذاشت ولی اگر جواب مطبوعی داده بشود دیگر علتی برای آن نوع عملیات روس باقی نخواهد ماند

لهذا وزیر امور خارجه ممنون خواهد شد که من از دولت انکلیس ازجانب دولت ایران درخواست نمایم که با دولت روس در باب تعویق اقدامات منظورهٔ خودشان (که هیچ شرطی دراین‌موضوع در یادداشت روس نشده) مذاکره نمایند

روابط پلتیکی بین مسیو پکلوسکی و وزیر امور خارجه امروز عصر مقطوع شد

﴿ نمره ۱۳۱ ﴾

تلکراف سرپاچنن به‌سر ادوارد کری (واصله در ۱۸ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۱۸ نوامبر مطابق ۲۶ ذیقعده ۱۳۲۹

(تلکراف ۱۸ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر بوده) در ۱۸ شهرحال وزیر امور خارجه موقتی را ملاقات نموده و بر طبق تعلیمات مندرجه درتلکراف ۱۶ شهر حال شما خیلی باتشدد از سؤ نتیجه اشغال دولت روس طهران‌را با آن جناب مذاکره نمودم بجناب معظم‌له تاکید نمودم که قبل از بکار بردن تمام وسایل فشار بدولت ایران ازقبیل تصرف کمرکات و گذشتن مدت کافی از تصرف قزوین تا اثرات خودرا بخشد ابداً اقدام به پیشرفتن قشون ازقزوین ننمایند من نیز خاطر آنجنابرا متذکر نمودم که چقدرشما برای ثابت ماندن معاهده انکلیس و روس همیشه سعی در تایید خواهشات‌روس نموده‌اید و چکونه کراراً شما تهیجات در پارلمان را نسبت باعمال آن‌دولت دفع نموده‌اید

و از تهاجم افکار عامه انکلیس (که باید توجه بان داشته باشد) بضد اقدامات دولت روس برای آنجناب شرح داده و مصرح نمودم که بواسطهٔ ذهنی شدن بانکلیسان که قزاقان ایرانی جد وافی در ممانعت از تصرف اموال یکی از پیشوایان مرتجعین نموده بودند از برای شما تصرف پایتخت بقوهٔ قهریه سهل نخواهد بود

درجواب مسیو نراتوف بمن اطمینان کامل داد که اساس روابط انکلیس وروس مستقر خواهد بود و دولت روس اقدامیکه باعث سکته بدولت ایران باشد نخواهد نمود او تصور وارد نمودن فشار بواسطه تصرف کمرکات را غیر مکفی دانسته و رد نمود و از مهلت دادن بدولت ایران بعد از ورود قشون بقزوین هم امتناع نمود این امتناع خودرا مبنی بر این نمود که وزیرمختار روس درطهران روابط پلتیکی با دولت ایرانرا قطع نموده و دیکر مذاکره دولت روس با آن دولت خالی از وارد شدن سکتهٔ کلی بهابهت روس نخواهد بود او پیشنهاد منرا هم که درباب اخطار اخیر او بتوسط شارژ دافر ایران مقیم اینجا بدولت ایران باو نمودم رد نمود ولی پیشنهاد شخصی دیکر منرا که درباب اخطار سرجارج بارکلی بدولت ایران باو نمودم که باین مضمون است قبول نمود که اکر موجبات استرضای خاطر دولت روس بعمل نیاید نه فقط طهران را اشغال خواهد نمود بلکه بر تقاضاهای دولت روس درضمن پیشرفتن درمملکت ایران افزوده خواهد شد

در رجوع بواقعهٔ ضبط اموال شعاع السلطنه مسیو نراتوف اظهار داشتکه دولت روس بهیچوجه مخالفتی در حق تصرف دولت ایران در اموال اشخاصیکه در شورش اخیر شرکت نموده بودند نداشته آنها کلیتهٔ در این مقدمه اساساً راضی شده بودند ولی در این موضوع بخصوص دولت ایران در مسبوق نمودن جنرال قونسولگری روس از اینکه در صدد ضبط اموال شعاع السلطنه هستند قصور نموده بود باین واسطه هنگام فرستادن ژاندارمه برای تصرف آن اموال پارهٔ آلات و اشیاء متعلق بمزارعین روس که آن ملك را اجاره نموده بودند مفقود الاثر شده بود

بالاختصار این واقعه یکی از رشتهٔ اقدامات مخالفانه استکه مستر شوستر احداث نموده و اثرات مجموعهٔ این اعمال بود که دولت روس را مجبور باقدام نمود من بان جناب اظهار نمودم که اگر بواسطهٔ اشغال قشون روس طهرانرا اوضاع حاضره تغییر بنماید آنوقت یك چیز است که دولت انکلیس هرگز با آن موافقت نخواهد نمود و آن رجعت شاه مخلوع است آنجناب جوابداد که اقدامات دولت روس بکلی سطحی است فقط مقصود آن دولت مرتفع نمودن رنجش خودش است ودرجواب سؤال من که دولت ایران چه باید بکند که استرضای آن دولت فراهم شده و قشون خودرا بازگشت دهد مسیو نراتوف اظهار داشتکه اگر انفصال مستر شوستر بدولت روس اعلان بشود قشون خود را عودت خواهد داد و بواسطهٔ اخراج او

حتی از تقاضای منصوب نمودن قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه‌در منزل شعاع السلطنه هم صرف نظر خواهند نمود

(امضا جرج بچنان)

(نمره ۱۳۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۹ نوامبر)
طهران ۱۹ نوامبر مطابق ۲۷ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۷ اکتبر من — بموجب اخبار واصله قشون دولتی مجدداً سالار الدوله‌را در حوالی بروجرد مغلوب نموده‌اند

مکتوب سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۲۷ اکتبر مطابق ٤ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار خاطر شمارا مستحضر میدارم که بوصول تلگراف شما که عقیدهٔ من را درباب پیشنهاد دولت روس که ماژور استوکس ممکن است برای تاسیس ژاندارمری در اصفهان یا حوالی آن باستخدام پذیرفته شود استفسار نموده بودید من از مستر شوستر استمزاج نمودم که عقیدهٔ او چیست الحال سواد مکتوب جوابیه اورا که‌شرح آن‌را در ۵ اکتبر بشما مخابره نموده‌ام لفاً ارسال میدارم

من همکار روس خودم را از جواب مستر شوستر مستحضر نمودم و در ۱۵ شهرحال بموجب دستور العمل دولت متبوعهٔ خودش او بمستر شوستر اطلاع داد که‌چون متاسفانه استخدام ماژوراستکس

در جنوب غیر ممکن فرض شده دولت روس بضدیت خودش درباب استخدام او برای تاسیس ژاندارمری خزانه باقی خواهد بود

سابقاً مستر شوستر تهدید نموده بود که درباب ممانعت او از تعیین ماژور استوکس شرحی بضد دولتین طبع و نشر بنماید

لهذا بمحض وصول مراسله مسیو پکلوسکی در ۱۵ شهر حال بدون دفع وقت شرح مختصری بوقایع نکار روتر نوشت که از قرار معلوم عیناً در جراید لندن مندرج گردیده

بعد از آنهم چنانچه مسموع شده شرح مفصل تهمت آمیز دیگری مکتوبا بتوسط پست نوشته که محتمل است در این چند روزه در جراید لندن مرئی گردد

ضمناً ماژور استکس در طهران متوقف است اگرچه من بطریق دوستانه در حرکت او تاکید نموده‌ام ولی امتداد توقف او در اینجا ممکن است تولید ناملایمات بسیار بنماید چون با مستر شوستر هم منزل است ودراینکه او مشغول تقویت مشارالیه درتاسیس ژاندارمه خزانه است نمیتوان تردید داشت چنانچه قبلاهم راپورت داده‌ام هرآن احتمال این میرود که دولت روس ازشما تقای احضار ماژور مزبوررا بنماید

(جارج بارکلی)

(سواد مکتوب مستر شوستر به سرجارج بارکلی)

طهران ۱۵ اکتبر

دوست مکرم سرجارج — راجع بمکتوب سوم شما که من

در صدد تحریر جواب آن بودم الحال عرض می‌نمایم که پیش‌نهاد منصوب نمودن استکس در اصفهان مسلماً خارج از موضوع است هم اساساً وهم عملا

من امیدوارم یك وقتی وزارت خارجهٔ انگلیس و روس باور نمایند که وقتی که من گفتم استکس را در طهران لازم دارم بامن در تاسیس ژاندارمهٔ خزانه بواسطهٔ معلومات اختصاصی که دارد معیت نماید من همانرا میخواهم و بس بدون خیالات مکنونی بدون اعزام قشون بدون تحریکات بدون هر چیز مگر آنچه من گفته‌ام

موقع طوری شده که اعتماد نمودن بیك بیان آشکار مودتانه یا یك قصد سادهٔ غیر ممکن می‌نماید ولی اینهم هست که نه درمکتوب من ونه در مبنای اظهارات من همچو ذکر محالی شده باشد که اورا در اصفهان یاجای دیگر سر گردان بخواهم نمایم بقصد اینکه اومرا درانجا تایید وتعلیم نماید

سرجارج عزیز من وقت آن نیست که دولت معظم در همچو مسئله معطل شده و آنرا بازیچهٔ خود قرار بدهند صراحة اظهار بدارند که آیا اینها قصد دارند که در مخالفت با استخدام استکس به شرایطیکه من ذکر نموده‌ام مداومت نمایند یا خیر ؟

(مورگان شوستر خزانه‌دار کل ایران)

(نمره ۱۳٤)

مکتوب سرجارج بارکلی بهسر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۲۷ اکتبر مطابق ٤ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — با کمال افتخار خاطر شما را مستحضر میدارم که دولت ایران بتازگی حکمی صادر نمودهاند که اموال شعاع السلطنه و سالار الدوله یاغی ضبط شود

برای اجرای حکم مزبور در ۹ شهر حال مستر شوستر خزانهدار کل بهر یك از شش نقطه ملکی آنها در طهران و حوالی بموجب حکم صادره ٥ نفر از ژاندارمهٔ خود فرستاد به ژاندارمه ها تعلیمات داده شده بود که اموال‌را تصرف نمایند ومواظبت‌مخصوص در حفظ کنترات و قرارداد های اتباع خارجه در موضوع املاك مزبوره (در صورت وجودداشتن کنتراتی) چنانچه دولت ایران تعهد نموده بنمایند

یکی ازمایملك شعاع السلطنه درحوالی‌جنرال قونسولگری روس درشهر واقع است که در آنجا ژاندارمه‌ها چند نفر قزاق ایرانی‌را متصرف محل مزبور یافتند

ظاهراً اینها را سفارت کبرای عثمانی در آنجا کماشته بوده (اکرچه این کاملا واضح نیست) چون سفارت کبرای عثمانی‌دعوی این‌را دارد که شعاع السلطنه تبعهٔ اوست قزاقان ایرانی ممانعت ازدخول ژاندارم نمودند ولی بالاخره آنها داخل شده و مشغول

برداشتن ثبت اموال محتویهٔ در آنجا شدند فوراً دو نفر از صاحب منصبان جنرال قونسولگری روس که مسیو پختیانوف جنرال‌قونسول روس آنها را فرستاده بود وارد شده و بهژاندارمه‌ها گفتند شما هیچ حق مداخله در این اموال را ندارید ژاندارمه‌هاماموریت خودرا تصریح نمودند ولی صاحب منصبان مزبور شروع بهتخویف آنها نمودند و چون ژاندارمها اجازه مجادله‌نداشتند ازعمارت بیرون رفتند و قزاقان روسی تایك اندازه آنهارا تعاقب نمودند

مستر شوستر فوراً مکتوبی بوزیرمختار روس که در زرکنده بود نوشته و ازاین عمل جنرال قونسول روس دراین موضوع شکایت نمود وبهمچنین ازسؤ رفتار مامورین دیکری که قونسول برای تصرف سایر املاك شعاع السلطنه فرستاده بود اظهار تشکی نمود

روز بعد که ۱۰ اکتبر بود مستر شوستر مستر کیرن معاون خود را و ٥ نفر صاحب منصب و ٥٠ نفر ژاندارم خزانه و ۳ نفر صاحب منصب و ٥٠ نفر ژاندارم سواره در تحت فرماندهی مستر مرل فرستاده و تعلیمات اکیده بانها داده بودکه‌اموال در شهر را درصورت امکان با صلح و مسالمت تصرف بنمایند اکر تشددی در مقابل آنها شدصبربکنند تا ازطرف مخاصمین اول‌کاوله بانها شلیك بشود ولی بهر صورت مامور انجام این خدمت و تصرف باغ و خانه بودند

همینکه این استعداد بدرب عمارت رسید مستر کیرن ومستر مرل

بقونسولگری روس رفته و مسیو بختیانوف جنرال قونسول روس آنها را پذیرفت آنها حکم ضبط اموال‌را برای او قرائت نموده و تعلیماتیکه دراین‌باب بانها شده بود توضیح نمودند و پس ازاطمینان دادن باو که حقوق اتباع خارجه‌را محفوظ‌خواهند داشت ازاوخواهش تخلیهٔ آن مکان را نمودند ازقراریکه مستر مرل روایت میکند مسیوبختیانوف امتناع نمود ولی آنچه برمن مکشوف شده سفیر کبیر عثمانی برای حضور قزاق ایرانی درآنجا مسؤل بوده نه‌مسیوبختیانوف

مستر مرل بطرف در مکان مزبور حرکت نموده ولی شش نفر قزاق ایرانی مستحفظ آنجا اورا از ورودمانع شدند

مستر مرل ازدر دیگری داخل شده و تابین‌های او قزاقها را خلع سلاح نمودند و ژاندارمها با سکونت آنجارا متصرف شدند

قزاقان سعی نمودند که از بریکاد خودشان عدهٔ بتقویت بیاورند ولی پرنس وادبولسکی فرمانده روسی آنها امتناع نموده و قبول این معنی‌را منوط بحکم وزیر جنك یاوزیرمختار روس نمود

(نمره ۱۳۵)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در۲۰ نوامبر)
طهران ۲۸ اکتبر مطابق ٥ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — بعد ازشرح معروضه درچهارم شهر حال راجع بشورش تاحال خبر قطعی صحیحی بدست نیامده

درباب محل اقامت شاه مخلوع افواه‌بسیار شنیده می‌شود یکدفعه

دولت ایران خبر محرمانه داشت که او در عشق آباد خاك روس است و درمنزل حاکم آنجا متوقف است بعد معلوم شد همان طور که جنرال قونسول مشهد ما در باب رفتن شاه مخلوع به تاش‌قند بی‌اصل بود این روایت هم صحتی ندارد من گمان نمیکنم که اصلا بعد از فرار او به گمیش تپه هیچ از استراباد خارج شده باشد

بهرحال او حالا در آنجا است و ازقرار اطلاعات واصله بعضی از همراهان او بهمین تازه‌گی یکدسته از قشون دولتی را در بندرجز مغلوب نموده اند سالار الدوله بعد از مغلوب و متفرق شدن همراهانش در ۲۷ شهر ماضی بحوالی همدان فرار نمود وازآنجا بعداز نزدیك شدن قشون‌دولتی ببروجردفرار نموده‌ایلیاتیها که‌قشون‌او مرکب از آنها بود باماکن خودشان متفرق شدند

عضد السلطان برادر دیگر محمد علی که‌سالار الدوله حکومت کرمانشاهان را باو تفویض نموده بود پس از استماع شکست برادرش به‌شهبندری عثمانی در آنجا پناهنده شد و ازقرار معلوم پس ازآن عازم کربلا شده یپرم و دسته ارامنهٔ خودش بطهران مراجعت نموده اند بختیاریهائیکه باو بودند و قسمت عمده قشون فاتح مرکب از آنهابود حالیه در همدان و حوالی آن هستند بقصد باز ماندگان شورشیان یا چنانچه مخالفین آنها معتقدند برای چپاول محلهای غارت نشده

مذاکره است که یپرم را بمقابله شجاع الدوله به‌تبریزمیخواهند بفرستند شجاع الدوله هنوز شهرمزبوررا تخویف می‌نماید

اگرچه دیگر خبر مجادله او نرسیده ولی تبریز تقریباً بکلی محاصره است و بیك وضع بدی است که مقرون به اهمیت کلی است و نرخ ارزاق از قراریکه اطلاع رسیده مطابق قیمت ایام قحطی است

(جارج بارکلی)

《 نمره ۱۳٦ 》

مکتوب سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۳۱ اکتبر مطابق ۸ ذیقعده ۱۳۲۹

رجوع بمکتوب دوم اکتبر من درباب وضع ناامنی طرق جنوب
در تلگرافات اخیره خودم درخصوص ازدیاد استعداد قونسولگریها و وضع ناهنجاریکه سد معابر مابین خلیج فارس ومراکز داخلی ایرانرا نموده محترماً خاطر عالی را مستحضر داشته‌ام

بجز سرقتهای عمدهٔ مال التجاره انگلیس که در تلگرافات ۱٤ و ۲۲ اکتبر خودم راپورت داده‌ام بازهم خبرهای متواتره از قونسولگریهای انگلیس میرسد که یا قوافل را معطل نموده اند یا آنها را مجبور کرده‌اند که ازخطوط منحرفه به کرایه‌های بسیار گران و مصارف بی‌شمار برای علوفه و مستحفظ حمل مال التجاره بنمایند و ازطرف دیگر غلامهای تلگراف را دائماً سرقت نموده و زده‌اند و آلات تلگرافی را سرقت نموده یامعدوم کرده‌اند قراء درتمام خطوط را اول یك طایفه غارت کردند بعد دسته‌دیگر غارت کرده تابالاخره برای سکنه آنجاها هیچ چیز باقی نگذارده اند که وسیله معیشت آنها باشد و بدین لحاظ آنها هم

مجبور بغارت مال التجاره یا مسافرین شده اند که رفع مایحتاج زندگانی خود را بنمایند

حالا که دولت انگلیس احساسات خودشانرا برای شدت اغتشاش بواسطهٔ ازدیاد استعداد قونسولگریها بمنصهٔ ظهور رسانیده اند امید ضعیفی می‌توان داشت که یك اثر سیاسی موقتی اقلا در غارت گرانی که کم و بیش درتحت سر کردهٔ هستند از قبیل قشقائی کهکلوئی و بختیاری بنماید و بی‌نظمی طرق رو بانحطاط بگذارد و در ضمن باید منتظر نتیجه نقشه دولت ایران درباب قره سورانی طرق که ما بیطرفی قشون خودمان را در آن باب بانها اعلان نموده‌ایم بود

قونسول انگلیس از کرمان اظهار می‌نماید خوف آن میرود که اقدامات موثره درجاده بوشهر و اصفهان سارقین را دلالت بنماید که فعالیت خود را درجاده کرمان و بندر عباس بروز بدهند

(جارج بارکلی)

(نمره ۱۳۷)

مکتوب سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۳۱ اکتبر مطابق ۸ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار صورت عده قشون دولت روس را که حالیه در ایران هستند لفاً ارسال میدارم

این صورت را بواسطه حسن وداد همکار روس خودم از او تحصیل نموده ام

(جارج بارکلی)

(صورت تعداد قشون روس در ایران)

بتاریخ ۳۰ اکتبر ۱۹۱۱

قشون در اردبیل	۲۰۰۰
« در تبریز	۱۰۰۰
« در کنبد قابوس	٤۰۰
« در مشهد	۲۰۰
« در رشت	۱۵۰
« در قزوین	۵۲
« در طهران	۳۲
« در اصفهان	۱۷

(عده قشون دراصفهان به ۲۰۰ نفر خواهد رسید)

« در کرمانشاه	۱۱
« در کرمان	٤
« در بوشهر	۱۰
« در ارومیه	۱۲
« در استراباد	۱۲
« در سیستان	۱۰
« در تربت حیدری	۱۲
جمع	۳۹۲۲ نفر

﴿ نمره ۱۳۸ ﴾

مکتوب سرجارج بارکلای بەسر ادوارد کری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران غرهٔ نوامبر مطابق ۹ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا ـ درعرض چند هفتهٔماضی بحران کابینه بواسطهٔ اختلافات متشدد بین وزراء و خزانه‌دار کل مرتفع نشـده مستر شوستر مکتوب باخشونتی بوثوق الدوله وزیر امور خارجه نوشتـه بود و تشدد و تندی برای دوفقره دعاوی جزئی دولت روس که بدون مراجعه باو قطع نموده بودند کرده بود وثوق الدوله مکتوب مزبوررا بحدی سخت و متضاد فرض نموده بود که فوراً استعفای خود را تقدیم داشته بود و دونفر از همکاران او هم باو تاسی نمودند ولی چون این عمل او حدوث بحران کلی درارکان وزارتی می نمود و خود اوهم بالشخصه درید نمایندکان حامی مستر شوستر مستهلك بود استعفای خود را مسترد داشت و دونفر همکاران اوهم همان عمل را تعقیب نمودند

از ان تاریخ ببعد استعفاهای دیکر هم پیش نهاد شد که یکی از آنها استعفای حکیم الملك وزیر مالیه بود که ظاهراً مجبور به‌تعقیب این روش شده چون ازطرفی بواسطهٔ فشار همکارانش برای پول دچار مشکلات شده بود و از طرف دیگر بواسطه محکم نکاهداشتن مستر شوستر در کیسه را هنوز دیگری بجـای حکیم الملك تعیین نشده و الحق مقام وزارت مالیـه را که در تحت سلطه و اقتدار

مستر شوستر باشد ونتواند ابداً دخل وتصرفی در حدود مصارفی که مستر شوستر معین نموده نماید کمتر کسی پیدا خواهد شد که اختیار نماید

ازقرار مذکور رئیس الوزراء درتجسس شخصی استکه بتواند در مقابل شوستر مقاومت نماید یك همچو شخصی هم مشکل است بدست بیاید برای حصول رأی مجلس درمحدود نمودن اختیاراتیکه بموجب قانون ۱۳ ژوئن به‌مستر شوستر داده شده مذاکرات بسیار بمیان آمده واقعاً مصمم شده بودند که درباب تکسیر اختیارات او در مجلس مذاکره نمایند ولی هیچوقت وقوع حاصل نمود چون در جلسه ۲۳ شهر حال وقتیکه وزرا پیش‌نهاد نمودند که برای مذاکرات لازمه مجلس باید خصوصی بشود فرقه دموکرات ملتفت شدند که چه پیش خواهد آمد همگی از پارلمان خارج شدند که عده لازمه برای اکثریت آراء ناقص شود

از آن‌زمان بعد ازملاقاتهای عدیده بین شوستر وکابینه‌ازعزم محدود نمودن اختیارات خزانه‌دار کل منصرف شده اند و قرارداد موقتی بین آنها مستقر گردیده اگرچه نمیتوان امیدداشت که‌اختلال بین‌مستر شوستر و کابینهٔ حاضره مرتفع بگردد وایجاد کابینه‌مقتدری را هم واقعاً نمیتوان انتظار داشت حتی هرقدر هم شرایط مافوق ملت خواهی در آنها جمع باشد محلهـای خالی درکابینه گمان نمیرود باین زودی پر بشود وهیئت وزارتی قدرتمندی بدون معیت

مستر شوستر ازمحالات است و متاسفانه برای تهیه چنین کابینهٔ که حقیقة با او موافقت نموده و معاً مشغول کار بشوند باید متوسل به نمایندگان ملت شد ولی همچو کابینه دراندك زمانی دولت روس را به هیجان آورده عنان صبر و تحمل را از کف او خارج خواهد نمود (جارج بار کلی)

《 نمره ۱۳۹ 》

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)
طهران ۲ نوامبر مطابق ۱۰ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار صورت وقایع ماهانهٔ ایران‌را بر حسب معمول لفاً ارسال میدارم (جارج بارکلی)

《 صورت وقایع ایران درماه اکتبر 》

《 طهران 》

اعمال نظامی — شکست سالار الدوله در ۲۷ سپتامبر در تحت شرح علیحده عرض شده امیر مفخم و سردار جنك و معین همایون پس ازآن رجعت بطهران نمودند و سردار ظفر و سردار محتشم و سردار بهادر در حوالی همدان توقف نمودند یپرم که تازه که منصب سرداری باو اعطا شده در ۲۲ اکتبر رجعت بطهران نمود

مجلس — قانون انتخابات بالاخره ازمجلس گذشت قانون مزبور مبنی بر انتخاب مستقیم است و ۱۳۶ نفر وکیل بجای ۱۲۰ نفر سابق در ۵ اکتبر لایحهٔ درخواستی که ٤۱ نفر از وکلاامض

نموده بودند قرائت شد مشعر بر اینکه هیئت دولت آنچه اسناد و نوشتجات راجع به آنتریك و تحریکات بمخالفت دولت در دست دارند بمجلس ارائه دهند ولی جواب این تقاضا تاحال از هیئت وزراء نرسیده در ۱۵ اکتبر تلگرافی ازملا کاظم خراسانی مجتهد اعظم نجف خطاب بنایب‌السلطنه ومجلس مبنی بر شکایت از بی اعتنائی در طهران باوامر و نواهی مذهبی قرائت شد ولی ظاهراً چندان جالب توجه نگردید

《 تبریز 》

دراواخر سپتامبر چندنفر از یاغیان به دونفر ازتلگرافچیان انکلیسی مستخدمین کمپانی تلگراف هندو اروپ که برحسب‌خواهش جنرال قونسول روس در فاصله کمی ازشهر تبریز مشغول تعمیر سیم بودند شلیك شده به هیچیك از آنها صدمهٔ نرسیده و عجالةً این واقعه ختم شده است شجاع الدوله هنوز در محاصرهٔ شهر مداومت دارد و در اواسط اکتبر مجادلهٔ سختی واقع شده که ملتیان بمحلهٔ (قره ملك) که در تصرف متمردین بود حمله برده و ۲۵ نفر از آنها مقتول و۳۰ نفر مجروح گردیده

قونسول انکلیس بموجب خبر موثقی راپورت میدهد که رحیم‌خان شاه پرست یاغی‌معروف را مخفیانه درمحبس تبریزمقتول نموده اند مجلل السلطان پیشخدمت شاه مخلوع را که در زمان ورود ارشد الدوله وارد ایران شده بود بواسطهٔ مخالفتی که‌در اردو

نموده بوده شجاع الدوله دستگیر نموده ومغلولا بمراغه فرستاد

《گیلان و مازندران》

در ۲۰ اکتبر تلگرافی از وکیل قونسولگری انکلیس از استرابادرسید مبنی بر اینکه شاه مخلوع در خواجه نفس که درچند میلی وطرف جنوب گمش تپه واقع است متوقف است در ۳۰ اکتبر خبر شکست قشون دولتی را که مرکب از ۲۰۰ نفر در تحت سرکردهگی سردار محيي بوده اند از ترکمنهای متابعین شاه مخلوع مخابره نمود

مذکور است که سردارمحيي فرار نموده وخوف آن میرود که ترکمنها باستراباد حمله نمایند ظهیر الدوله حکمران جدید گیلان از طهران بعزم مقر حکومت خود حرکت نمود

در سلخ اکتبر متجاوز از صد نفر قزاق روسی برای ملحق شدن بهمستحفظین قونسولگری وارد انزلی شدند

《مشـــهد》

شاهزاده رکن الدوله بفرمائی خراسان منصوب شد وعنقریب ازطهران عزیمت خواهد نمود

وضع آن صوبه بسکونت باقی است شهر مشهد مغشوش نبوده ولی طرق برحسب معمول در تحت حملات سارقین بوده

نیشابور جزو حکومت خراسان شده ولی شاهزاده نیر الدوله که اول ملاك آنجا است ساعی است که آنجارا مجدداً مجزی نموده و حکومتش را قبول کنـــد

《 اصفهـــان 》

بعضی از قوافل مجاهدت نمودند که از اصفهان بشیراز و از شیراز باصفهان مسافرت بنمایند یکی از آنها که تقریبـاً مرکب از ۴۰۰ قاطر بوده ازطریق سرحد بدون مصادف شدن با آسیبی در اواسط سپتامبر وارداصفهان شد خبرهای متواتره ازسرقتهای در جاده بین اصفهان و قمیشه میرسد ونسبت آنرا بطایفه کهکلوئی میدهند قافله بزرگی شتر با محمولات قماش در ۲ اکتبر سالماً از همدان وارد شد تردد در راه اصفهان باهواز (راه بختیاری) مدتی است مقطوع شده و در ۷ اکتبر ۲۱۷۴ عدل مال التجاره برای حمل باهواز در اصفهـــان معطل بوده قافله مرکب از ۸۰۰ شتر با محمولات تنباکو ازاصفهان حرکت نمودند ولی پس از استماع بودن سارقین در راه احمال خودرا ریخته و باصفهان رجعت نمودند ازقرار مذکور سردار اشجع بختیـــاری حکمران اغلب امورات را محول بزیردستان خود که حریص وبی کفایت هستندنموده

انجمن ولایتی بعد از ورود این حکمران در ماه مه ماضی دیگر منعقد نگردیده

حیدر خان ترور قفقازی در اواخر سپتامبر از شیراز بایك عده تابعین مسلح بعزم طهران حرکت نموده او وهمراهانش را در اصفهان خلع سلاح نمودند خانم رس را که ازاصفهان بشیرازمیرفته ســارقین لخت نموده وکتك زده اند در ۲۰ اکتبر پست از

شیراز باصفهان که ۳۰۰ نفر سرباز همدانی باتفاق آن بوده با ۲۰۰ نفر کهکلوئی بمصادف شده و بعد از مجادله بسیار سختی آنهارا مغلوب و پست را بغارت برده اند سرقتهای متعدد ازمال التجاره انکلیس واقع شده و علی الرسم دعوی غرامت آنها از مامورین محلی شده است

طایفه بوئر احمدی در اواسط اکتبر بقریهٔ در چوالی آباده حمله برده و آنرا بکلی غارت نمودند دستهٔ قزاقی که در تحت فرمان دو نفر صاحب منصب روسی به کاشان برای مقابله بانایب حسین اعزام شده بود در ۱۳ اکتبر بمقصد خود وارد شده و پس از بمباردمان شهر وارد بانجا شده وملاحظه نمودند که نایب حسین فرار کرده ۱۰ روز بعد از آن خبر رسید که نایب حسین در حوالی قم علی الرسم مشغول غارت دهات است بختیاریهائیکه از طهران بوطن خود مراجعت می نمایند ازقرار مسموع درعرض راه مشغول سرقت پست و لخت نمودن مسافرین هستند

(یزد)

شاهزاده امیر اعظم والی کرمان پس ازمقاومت اهالی بالاخره در اوایل اکتبر موفق بدخول شهر گردید چند قتالی متعاقب آن شد و نایب قونسول انکلیس خبر داد که شهر آرام شده است

(سلطان آباد)

ویس قونسول انکلیس در ۱۱ اکتبر خبرداد که وضع سلطان آباد

نا منظم است و در بعضی نقاط هنوز برای سالار الدوله مالیات جمع آوری می‌نمایند وخود سالار الدوله تقریباً با پنج شش هزار جمعیت از طریق ملایر و نهاوند عازم لرستان است

حاجی سیف الدوله برادر عین الدوله که سالار الدوله اورا به حکومت عراق نامزد نموده بود بعد از شکست خوردن سالارالدوله بویس قونسول انکلیس پناهنده شده ولی عاقبت بطرف طهران حرکت نمود

(شیراز)

در ۵ اکتبر نظام السلطنه و صولت الدوله از شیراز بطرف جنوب حرکت نمودند و روز بعد از آن قوام‌الملك ازقونسولگری انکلیس خارج شد در اذهان عامه چنین رسوخ نموده که عزیمت نظام السلطنه و صولت الدوله بمناسبت اخطار وزیر مختار انکلیس بانها بوده وضع شهر شیراز فوراً التیام حاصل نمود وقوام‌الملك از جانب علاء الدوله مهام خطهٔ فارس را در دست خود کرفت و فرمان‌فرمائی علاء الدوله بفارس و بنادر خلیج در ۱۰ اکتبر علناً در شیراز انتشار داده شد

صولت الدوله قبل از حرکت از شیراز آشکارا بیان نمود که در راه بوشهر اغتشاش خواهد نمود و بقول خود هم عمل نموده خبر اغتشاش و چپاولهای متابعین او بیش از آنچه بتوان شرح داد میرسد خطوط تلگراف را هم ازطرف شمال شیراز هم

ازطرف جنوب قشقائیها وسایر طوایف خیلی‌خرابی واردنموده‌اند و باشخاصیکه برای تعمیر فرستاده می‌شوند صدمه زده و لختشان میکنند سرقت مال التجاره انکلیس در جاده های جنوب بحدی زیاد شده که نمیتوان بشمار آورد نظام السلطنه وصولت الدوله بعد از خروج از شیراز ازیکدیکر جدا شده اند نظام السلطنه تا دالکی رفته و از آنجا بکنار تخته رجعت نموده و صولت الدوله در حوالی جره مانده است دولت ایران حکمی در مردود بودن نظام السلطنه و ضبط شدن اموال او صادر نموده‌اند و قصد دولت مزبور این استکه اکر ممکن بشود اورا دستکیر بنمایند

صولت الدوله را از شغل خودش منفصل نموده‌اند و ایلخانی گری قشقائیرا به ضیغم الدوله برادر او تفویض نموده اند و مشار الیه در ۲۶ اکتبر از طهران بعزم شیراز حرکت نموده

علاء الدوله هنوز ازطهران حرکت نموده و اظهار میدارد پس از آنکه خزانه دارکل یك مبلغی پول در شیراز تهیه بنماید او حرکت خواهد نمود چون برای پرداخت حقوق سوار عرب که در شیراز است پول لازم است مستر شوسترهم تاحال ازپرداخت پول امتناع نموده و می‌ترسد آن بی‌رویه خرج بشود

خزانه دارکل مستر شیندلر را که سابقاً مستخدم بانك شاهنشاهی بوده برای نمایندکی ازجانب خودش در شیراز انتخاب نموده که در خرج وجوهات ارسالی بشیراز نظارت داشته باشد

دولت ایران خبر میدهد که استعداد زیادی باتفاق علاء الدوله بشیراز اعزام خواهد شد و قزاقهائی‌هم که حالیه در کاشان هستند جزو آن استعداد خواهد بود ۵۰۰۰ نفر قشونیکه در ماه مارس سنهٔ ماضیه در شیراز کماشته شده بود بدون پرداخته شدن حقوقشان تحلیل رفتند بجز تقریباً ۳۰۰ نفر از آنها که برای حقوق ۹ ماهه خودشان فشار آورده و حالا در خارج قونسولگری متحصن شده اند

(سیستان)

ناامنی طرق اطراف سیستان ممتد است و از اغتشاش طرق جنوبی و غربی قاینات‌هم خبر رسیده غارتگران بلوچی در نقاط غربی قاینات مشغول شرارت هستند ولی نمایندهٔ حکمران جدید کرمان سردار نصرت مشغول اقدامات برای جلوگیری از آنها است

(کرمان)

قونسول انگلیس در ۷ سپتامبر مینگارد که وضع کرمان بحدی بد است که از زمان ورود خودش در ماه مه ۱۹۱۰ بانجا تا حال هیچ وقت باین بدی نبوده حکومت محلی نه در شهر دارای قدرتی است نه در نواحی نرخ نان و گوشت در ترقی است و اسباب نگرانی اهالی شده والی کرمان هنوز در یزد است سه‌فقره سرقت درماه سپتامبر درجاده بندر عباس واقع شده ومال التجاره بعضی از تجار هندو بسرقت رفته پست متصل درراه یزد و

بندر عباس وسایر طرق سرقت میشود

(کرمانشاه و همدان)

در ۸ اکتبر سردار ظفر و سردار جنك خوانین بختیاری تلگرافی ازهمدان خطاب بعلماء و تجار کرمانشاه مخابره نموده ازورودخودشان اطلاع داده و دستور العمل داده بودند که عضد السلطان حکمران ازجانب سالار الدوله را توقیف بنمایند شاهزاده عضد السلطان از این خبر مستحضر شده به شهبندرخانه عثمانی پناهنده شد پس از شهرت یافتن تلگراف مزبور اهالی هریك از سواران کلهر را درمعابر بدست میاوردند لخت میکردند عضد السلطان بالاخره از کرمانشاه خارج شده و بطرف بغداد رفت

سالار الدوله ۳ اکتبر باعده قلیلی متابعین خود ازطریق تویسرکان ازهمدان حرکت نمودند و قراء درعرض راه خودرا غارت کردند

٤ اکتبر قشون دولتی وارد شورین که در نزدیکی همدان است شدند و منزلهای امیر افخم و پسران او احتشام الدوله وحسام الملك رایکسره غارت نمودند سردار ظفر حکومت همدان را قبول نموده در ۱۵ اکتبر سردار مظفر (داود خان رئیس ایل کلهر) از حوالی کرمانشاه بعزم مسکن ایلیاتی خود حرکت نمود

در ۱۳ اکتبر مراسلات چند از سالار الدوله که از لرستان نوشته بود بکرمانشاه رسید مبنی بر اینکه قشون جمع آوری نموده و بفرستند که باو ملحق شود درجواب خود اورا بکرمانشاه دعوت نمودند

(بوشهر)

در ۲۷ اکتبر قشون هندی عازم شیراز وارد شدند و در روز ۳۰ اکتبر پیاده شدن آنها بخشکی انجام پذیرفت بدون اینکه صدمه و آسیبی بانها وارد شود مجتهدین بوشهر به تخویف قایقچیان و دیگران درصدد تحریم امتعه (بایکات) بر آمدند ولی بالاخره برطرف شد موقر الدوله حکمران بنادر خلیج به علاء الدوله تلگراف نموده است که ضمیمه شدن حکومت بنادر بفارس مخالف مقام و ابهت خودش است مشارالیه اظهار میدارد که اگر این ترتیب تغییر داده نشود استعفا خواهد داد اگر واقعاً علاءالدوله بشیراز برود یحتمل او مجدداً دریابیگی را بحکومت بنادر خلیج منصوب بنماید

(بندر عباس)

راه بندر عباس بکرمان بواسطهٔ کثرت سارقین بکلی مسدود شده وقوافل تردد نمی نمایند

(نمره ۱٤۰)

مراسله سرجارج بارکلی به سر ادوارد کری (واصله در ۲۰ نوامبر) طهران ۳ نوامبر مطابق ۱۱ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — با کمال افتخار سواد دوفقره یادداشتی را که پس از وصول تلگراف ۲۱ اکتبر شما بدولت ایران نوشته‌ام بانضمام سواد مکاتباتیکه در تعقیب آن یادداشتها راجع بازدیاد استعداد قونسولگریهای انگلیس

در بوشهر و شیراز و اصفهان شده لفاً ارسال میدارم

(جارج بارکلی)

﴿ ضمیمه (١) نمره ١٤٠ ﴾

﴿ سواد یاد داشت سر جارج بارکلی به وثوق الدوله ﴾

طهران ٢٤ اکتبر مطابق غره ذیقعده ١٣٢٩

جناب وزیر — رجوع بیادداشت مورخه ١٠ اکتبر من و رقیمه‌جات مورخه ١١ و ١٨ اکتبر جنابعالی باکمال احترام خاطر محترم را مستحضر میدارم که قشون اضافی برای قونسولگریهای انکلیس الحال از هندوستان حرکت نموده و بفاصله قلیل مدتی به بوشهر خواهند رسید از ترتیب تقسیم این‌قشون‌هم بموقع‌خود خاطر محترم را مستحضر خواهم نمود و ضمناً خاطر مبارك ر مطمئن بدارم که اگر دولت ایران نقشه و ترتیب مؤثری برای اعاده تامین و محافظت طرق طرح بنمایند قشون انکلیس فقط‌برای حفظ قونسولگریها وجان و مال اتباع انکلیس در داخله شهرها استعمال خواهدشد ومادامیکه نقشهٔ دولت ایران بموقع اجرا گذارده میشود قراسورانی طرق و حرکت نظامی در راه‌ها نخواهند نمود وقتیکه اقدامات دولت ایران بموقع‌اجرا گذارده و مؤثرواقع شد قشون اضافی مزبور عودت داده خواهدشد (جارج بارکلی)

﴿ ضمیمهٔ (٢) نمره ١٤٠ ﴾

﴿ یادداشت سرجارج بارکلی به‌وثوق الدوله ﴾

طهران ٢٤ اکتبر ١٩١١

جناب وزیر — رجوع به یادداشت امروز من دائر به اطلاع دادن از ورود تقریبی قشون اضافی انکلیس به بوشهر با کمال احترام تمنی می‌نمایم که احکام لازمه برای تسهیل گذشتن قشون مزبور از گمرك صادر بشود ونیز خواهشمندم تعلیمات لازمه بحکمران بنادرخلیج فارس داده بشود که در پیاده نمودن قشون و اعزام عدهٔ که باید بشیراز و اصفهان بروند کمال تقویت و مساعدت را با جنرال قونسول انکلیس مقیم بوشهر بنماید (جارج بارکلی)

(ضمیمه (٣) نمره ١٤٠)

(یادداشت سرجارج بارکلی به وثوق الدوله)

طهران ٢٦ اکتبر مطابق ٣ ذیقعده ١٣٢٩

جناب وزیر — رجوع به‌دوفقره یادداشت مورخه ٢٤ اکتبر من درباب ورود قشون اضافی به بوشهر برای جنرال قونسولگری بوشهر و قونسولگریهای در شیراز و اصفهان باکمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که حکمران بنادرخلیج به جنرال‌قونسول انکلیس مقیم بوشهر اظهار نموده استکه اگرچه‌شخصاً هم‌درخواست دستور العمل ازمرکز نموده ولی هنوز تعلیمات در این باب باو داده نشده و بنا بر این نمیتواند در پیاده نمودن قشون باجنرال قونسول همراهی بنماید بعلاوه بمن خبر رسیده که‌قاقچیان و سایر مردم را تحریك نموده و مجاهدات می‌نمایند که برای ورود قشون انکلیس

بلوا بنمایند لازم باظهار من بانجناب نیستکه هر نوع مخالفتی در ورود قشون انگلیس چه عاقبت وخیمیرا سبب خواهد شد ولی باید خواهش بنمایم که تعلیمات سریع بحکمران بنادر خلیج داده بشود که کمال معاضدت را با جنرال قونسول انگلیس مقیم بوشهر نموده و نهایت مجاهدت و کوشش را درجلوگیری از هر انقلاب و مخالفتی بر علیه ورود قشون انگلیس بنماید (جارج بارکلی)

(ضمیمه (٤) نمره ١٤٠)

(مراسله وثوق الدوله به سرجارج بارکلی)

طهران ٣٠ اکتبر ١٩١١ مطابق ١٠ ذیقعده ١٣٢٩

جنابا — مرقومه محترمه مورخه ٢٤ اکتبر در باب ورود قشون اضافی برای محافظت قونسولگریها واصل و از مضمون آن آگاهی حاصل آمد ومحترما اظهار میدارم که دولت ایران در پرتست خودش بضد این اقدام که درمراسلات مورخه ١١ و ١٨ اکتبر خودم بانجناب اطلاع داده ام باقی است . دولت ایران هنوز به این خیال باقی استکه حضور این قشون بزرگترین مانع پیشرفت اقدامات خودش درباب استقرار نظم در فارس خواهد بود لهذا محترما خاطرنشان آنجناب بنمایم که دولت ایران برای اغتشاشیکه از مخاصمه بین اهالی حادث شده و علت دوام آن فقط سرگرم شدن دولت ایران درحوادث غیر منتظرهٔ شمال وغرب بوده دولت انگلیس را در اختیار قشون برای حفظ قونسولگریهای خود محق

نمیداند چنانچه قبل از این کراراً خاطر آنجناب‌را متذکر نموده‌ام دولت ایران تصور میکنند نقشهٔ اقداماتیکه برای اعاده نظم و حفظ جان و مال اتباع انگلیس در آن نقاط طرح نموده است مکفی است و بنا براین در ابقاء پرتست سابق خود مداومت دارد

(وثوق الدوله)

﴿ ضمیمهٔ (۵) نمره ۱۴۰ ﴾

﴿ مراسله وثوق الدوله بسر جارج بارکلی ﴾

طهران ۳۰ اکتبر ۱۹۱۱

جنابا — رقیمهٔ شریفهٔ جنابعالی مورخه ۲۶ شهر جاری در باب ورود قشون اضافی برای قونسولگریها به بوشهر واصل گردید و محترما خاطر آن جناب را مستحضر میدارم که تلگرافات لازمه در این موضوع بحکومت بوشهر مخابره شد درخصوص هیجان اهالی که آنجناب جلو گیری آنرا خواستار شده‌اند خاطر نشان جنابعالی می‌نمایم که هیچ دولتی نمیتواند سد احساسات عامه را نماید و دراین‌خصوص جلوگیری نمودن برای دولت ایران غیر ممکن است اینکه در مراسلات ۱۱ و ۱۸ شهر حال خودم ذکر نموده بودم که در ورود قشون باعث اخلال اجرای اقدامات منظوره خواهد شد نه فقط نظر باین بود که فتوری درنقشهٔ منظوره‌دولت وازدخواهد شد بلکه هیجان عامه هم پیش بینی شده بود که محتمل است تولید اشکالات جدیده‌هم بنماید حالا که بروز هیجان عامه مشهود

گردید دولت ایران نهایت سعی را در دفع مخالفت عمومی خواهد نمود ولی مسلماً جنابعالی اذعان خواهید نمود که از این گونه احساسات و هیجان عامه نمی‌توان جلو گیری نمود چون آن بروز شور و حس بشری است (وثوق‌الدوله)

(نمره ١٤١)

مراسله میرزا مهدیخان به سر ادوارد گری (واصله در ٢٠ نوامبر)

وزیرمختار ایران پس ازتقدیم مراسم‌ارادت به سر ادوارد گری راجع بملاقاتهای خودش در وزارت خارجه در باب وضع سلوك جدید دولت روس با ایران باکمال احترام ترجمهٔ تلگرافی که الساعه ازدولت متبوعهٔ خودش باو رسیده و مبنی بقصد دولت روس در اعزام‌قشون بایران است لفاً ارسال‌میدارد وزیرمختار ایران بانهایت آرزومندی عطف توجه سریع سرادوارد گریرا باین مسئله استدعا می‌نماید فردای دوشنبه صبح هم خودش در وزارت خارجه شرفیاب خواهد شد برای اینکه دفع وقت نشده باشد وزیرمختار ایران فوراً تلگراف دولت متبوعهٔ خودش را ارسال خدمت سر ادوارد گری می‌نماید (لندن سفارت انگلیس ١٩ نوامبر ١٩١١)

(ترجمهٔ تلگراف دولت ایران بمیرزا مهدیخان)

١٩ نوامبر ١٩١١ مطابق ٢٧ ذیقعده ١٣٢٩

دیروز ساعت ٥ بعد از ظهر مترجم سفارت روس بوزارت‌خارجه آمده و اظهار داشت که روابط دیپلوماسي بین سفارت و وزارت

امور خارجه قطع است و قشون بایران اعزام خواهد شد

من به سرجارج بارکلی اطلاع داده‌ام که جواب وزیر مختار روس بطفره نگذشته است بلکه تاخیر در جواب بواسطهٔ بحران کابینه بوده است کابینهٔ جدید امشب یا فردا صبح تشکیل خواهد شد و پس از آن جواب یادداشت سفارت روس فرستاده خواهد شد

بنا بر این دولت روس قبل از فرستاده شدن جواب یادداشت آنها باید از شروع بهر اقدامی احتراز نماید وقتیکه کابینه تشکیل یافت و تقاضای روس بواسطهٔ فرس ماژور (قوهٔ قهریه) پذیرفته شد دیگر عائق برای قطع روابط دیپلوماسی (پلتیکی) و اعزام قشون باقی نخواهد ماند در این ساعت ما کاملا امیدوار به دولت انگلیس هستیم که در اینموقع روابط وداد قویم قدیم خودشانرا بمنصهٔ ظهور و بروز برسانند

(نمره ۱۴۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)

طهران ۱۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیقعده

رجوع به تلگراف ۱۵ نوامبر خودم درباب مستحفظ برای خانم رس قشون دیروز ازشیراز حرکت کرد

(نمره ۱۴۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)

طهران ۱۹ نوامبر ۱۹۱۱

رجوع به تلگراف ۱۸ نوامبر من امید وزیر امورخارجه دربرطرف شدن تزلزل کابینه انجام پذیر نشد انعقاد مجلس بطول انجامید و بالاخره مجلس به تشکیل کابینهٔ جدیدیکه پیشنهاد شده بود رأی نداد

مجلس عجالة تشکیل کابینه را که به تقاضاهای روس تمکین نماید تصویب نمیکند

(نمره ۱۴۴)

تلگراف سر جارج بار کلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)

طهران ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیقعده

رجوع به تلگراف ۳۰ اکتبر شما — سپاهیان مستحفظ در ۱۸ نوامبر از شیراز حرکت نمودند' قونسول شیراز خبر میدهد دو نفر تبعهٔ ژاپون را که بانها اخطار شده بود سپاهیان ما مسؤل تامین آنها نیستند وجلوتر از سپاهیان مسافرت میکردند دیروز درحوالی دشت ارژن یک دسته بوئر احمدی بکلی عریان نمودند

قونسول بهسپاهیان امر نموده است که از آنجا جلوتر نروند تا یک عده استعداد ایرانی که حکومت محلی درصدد اعزام آن هست از عقب برسد و کوههای آن حوالیرا سنگر نمایند که اطمینانی درتامین مسافرت سپاهیان حاصل بشود و اگر در سلامت عبور نمودن از آنجا سؤ ظنی دارند بهزینیان مراجعت نمایند من اقدام فوق را تصویب نموده ام

(نمره ۱۴۵)

تلگراف سر ادوارد گری به سرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱

ما دلایل متین داریم و معتقدیم که اگر دولت ایران بدعاوی روس تمکین نماید قشون روس عودت داده خواهد شد بدولت ایران اینرا اطلاع بدهید و خاطرنشان آنها نمائید که در تمکین به‌تقاضاهای روس دفع وقترا جایز ندانند

(نمره ۱۴۶)

تلگراف سر بچنن به سر ادوارد گری (واصله در ۲۰ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱

درملاقات امروز عصر خودم با مسیو نراتوف چنانچه در تلگراف ۱۷ نوامبر خودتان دستور العمل داده بودید در باب مستر شوستر مذاکره نمودم مسیو نراتوف از این مذاکره اظهار کمال رضایترا نمود در مذاکرهٔ راجع بقشون روس سؤال نمودم چه‌وقت واقعاً قشون روس عودت داده خواهد شد مسیو نراتوف جواب داد که اگر بمحض رسیدن قشون روس بخاك ایران دولت ایران به تقاضاهای پیشنهاد شدهٔ دولت روس تمکین نماید دولت روس بدون پیشنهاد نمودن تقاضای دیگری قشون خودرا معاودت خواهد داد ازطرف دیگر اگر قشون مجبور به پیشرفتن از سرحد بشود آنوقت برای دولت روس لازم خواهد بود که به‌تقاضاهای خود بیفزاید

و در این صورت محتمل دولت روس اصرار به انفصال شوستر نماید

(نمره ۱۴۷)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بچنن

وزارت خارجه ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیقعده ۱۳۲۹

وزیرمختار ایران امروز بملاقات من آمده و درباب حرکت قشون روس مذاکره نمود

من باو گفتم در اساس تقاضا من نمیتوانم مذاکرهٔ نمایم چون در اموال مابه النزاع منافع دولت روس منظور است نه منافع دولت انگلیس سبك رفتار مستر شوستر هم نسبت بدولت روس کلیة بحدی بی اعتنا بلکه مهیج بوده که نمیتوان متوقع بود که دولت روس در این مسئله ملایمت نماید پس ازآن وزیرمختار ایران ازمن مصلحت خواست من اظهار داشتم دولت ایران هیچ چاره نخواهد داشت مگر اینکه به دو فقره از تقاضاهای روس تمکین نماید یکی ترضیهٔ رسمی خواستن و دیگری نصب نمودن قزاق بجای ژاندارم خزانه ونیز اظهار نمودم که این تمکین فوراً باید بشود چون بواسطهٔ شرایط نمودن وقت گذشته است او جواب داد دولت ایران باین دو تقاضا فوراً تمکین خواهد نمود و اومیتواند قول بدهد که این تمکین بوقوع خواهد رسید در صورتیکه بدولت ایران اطمینان داده بشود که قشون روس دیگر جلوتر نخواهند رفت و اگر ماهم مداخله در این امر بنمائیم وزیر مختار مزبور باین مطلب هم اشاره نمود

که اگر دولت متبوعهٔ او تمکین به تقاضای فوق بنماید و قشون روس عودت داده نشود حال دولت ایران تحمل ناپذیر خواهد بود

من اظهار نمودم که من ازجانب دولت روس نمیتوانم در باب قشون روس اطمینان بدهم و کمان‌هم نمیکنم دولت روس درمسئلهٔ که باعث اخلال (هنر) شرف خود فرض نموده مداخلهٔ رسمی از طرف دیگران‌را قبول بنماید منتهی اقدامیکه من بتوانم بکنم این‌است که بیانات وزیرمختار ایرانرا درسن‌پطرز بورغ مفهوم بدارم

شما بوزیر امور خارجه اطلاع بدهید برمن همچو مشهود شده که مسئله اصلاح پذیر خواهد شد واگر دولت روس میل داشته‌باشند من حاضرم که ارادهٔ آنهارا رسماً درتحت مذاکره بیاورم

شما ممکن است رای خودتانرا هم منضم نموده وازقول خودتان بوزیر امور خارجه پیشنهاد بنمائید که چون بتوسط من شنیده اید که دولت ایران برای تمکین به تقاضاهای دولت روس حاضر است خوب است بمسیو پکلوسکی اجازه بدهد که مسئله را یا بطور غیر رسمی در طهران ختم نماید یا بطریق رسمی به وسیله‌تجدید روابط دیپلوماسی (پلتیکی)

(نمره ۱٤۸)

مراسله سر اسپرینك رایس به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲۱نوامبر)
استکهام ۱۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲٦ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا ــ باکمال احترام خاطر عالی را مستحضر میدارم که در

روزنامه امروز اسامی ۷ نفر صاحب‌منصبانیرا که وزارت جنك برای رفتن بایران و تاسیس ژاندارمری نامزد نموده درج نموده بودند و نیز در روزنامهٔ مزبوره مسطور است که دیگر انتخابی نخواهد شد و همچو معلوم است که نظر باحتمال وقوع اختلال بهمین زودیهـا در اوضاع ایران خیال ندارند دیگر صاحب‌منصبی برای اصلاح قشون ایران بفرستند بنابر این چنین استنباط میشود که از خیال اصلاحات قشونی منصرف شده‌اند

اسامی صاحب منصبان از قرار ذیل است :

(کاپیتان کلستدت) گارد حافظ گتا در سنه ۱۸۷۱ متولد شده و درسنه ۱۸۹۳ داخل خدمت نظامی شده ودر سنه ۱۸۹٤ مامور بخدمت در (کانگو فری استیت) شده و در سنه ۱۸۹۸ از آنجا مراجعت نموده و در سنه ۱۹۰۸ بمنصب کاپیتانی مفتخر شده

(کاپیتان فلك) اجزای فوج وارملاند در سنه ۱۸۷۹ متولد شده و در هذه السنه بدرجه کاپیتانی نایل گردیده

(ریت میستر سیف ورت) اجزاء فوج سواره اسکانیادر سنه ۱۸۷۵ متولد شده

نایب (کنت لونهاپت) اجزاء فوج سواره مجرو اسکانیـا درسنه۱۸۷۷ متولد شده ودر سنه ۱۹۰۳ به‌منصب نایبی نایل گردیده مشار الیه پسر وزیر مختـار سابق دولت سوئد در لنـدن است که بعد هم وزیر امور خارجه شد

نایب (برل) اجزاء فوج پیاده نظام گتلند در سنه ۱۸۸۲ متولدشده
و در سنه ۱۹۰۷ برتبهٔ نایبی نایل گردیده
(اینتذنت نیکلین) اجزأدسته خدمتگذار قشونی درسنه ۱۸۷۸متولدشده
(نایب نرن رندل) اجزأ فوج جنکپینك درسنه ۱۸۸۰ متولد
شده ودر سنه ۱۹۰۶ بمنصب نایبی نایل کردیده
(اسپرینك رایس)

﴿ نمره ۱٤۹ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ نوامبر)
طهران ۲۱ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیقعده ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۲۰ نوامبر من ـ سپاهیان بدون آسیبی مسافرت
خود را ممتد نمودند

﴿ نمره ۱۵۰ ﴾

تلگراف سر بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ نوامبر)
طهران ۲۱ نوامبر ۱۹۱۱
چنانچه در تلگراف ۱٦ شهر حال خودتان دستور العمل داده بودید
فرمایشات شما را باستکس ابلاغ نمودم میترسم بالاخره من نتوانم
اورا بحرکت مجبور بنمایم
استکس اظهار میدارد قبل از آنکه ما بمستر شوستر اخطار نمودیم
که استکس باید قبل از منصوب شدن بشغلی از خدمت سابقه خودش
استعفـا بدهد او بشوستر قول داده بوده است که استخدام دولت

ایرانرا قبول نماید بنا بر این استکس استدعا دارد به‌مطلبی که بتوسط من ازشما خواهش نموده بود بوزیر هندوستان برسانید جواب صریح داده بشود که اقلا او بداند فقط بقوهٔ قهریه (فرس ماژور) بوده استکه مجبور به‌نقض قول خود که بشوستر داده‌بوده است شده

(نمره ۱۵۱)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۱ نوامبر)

طهران ۲۱ نوامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۲۰ نوامبر شما — صمصام السلطنه کابینهٔ تشکیل داده است و فقط کسالت مزاج او مانع از معرفی شدن امروز آنها بمجلس شده من یقین دارم که فردا آنها را معرفی خواهد نمود

حکمی بامضای تمام وزراء خطاب بمستر شوستر صادر شد که ژاندارم خود را برداشته و اموال‌را بمامورین دولت ایران تحویل نماید وبه قزاقخانه‌هم امرشده استکه مستحفظ بمنزل شعاع السلطنه بفرستد استفسار شد که آیا ترضیه خواستن شارژدافر ایران در سن پطرزبورغ استرضای دولت روس را فراهم خواهد نمود

من جواب دادم یقین ندارم که استرضای آن دولترا فراهم نماید و استفسار در این باب از آنجاهم باعث اتلاف وقت گران بها است حالا من مطمئنم که بمحض معرفی شدن کابینه بمجلس وزیر امور خارجه ترضیه خواهد خواست وزیر امور خارجه از من

تمنا نموده که تشکرات اورا برای زحمت شما در این باب تبلیغ بنمایم

(نمره ۱۵۲)

تلگراف سر بچنن به سرادوارد گری (واصله در ۲۱ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۲۱ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیقعده ۱۳۲۹

تلگراف ۲۱ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب دیل مورخه ۲۹ نوامبر است)

... بوصول تلگراف ۲۰ شهر حال شما — من مسیو نراتوف را ملاقات نموده و درموضوع مذاکره وزیر مختـار ایران باشما باانجناب مذاکره نموده و از امکان اصلاح پذیر بودن واقعـه اورا مستحضر نموده و گفتم که اگر دولت اعلیحضرت امپراطوری مایل باشند وزیر امور خارجه انگلیس حاضر است که مقاصد آنهارا رسماً بادولت ایران مذاکره بنماید

مسیو نراتوف اظهار داشت که مذاکرهٔ وزیرمختار ایران خیلی جالب اهمیت است چون از آن بی‌قراری دولت ایران مشهود می‌شود آن جناب ازمن خواهش نموده که از حاضر بودن شما برای واسطه واقع شدن تشکر بنمایم اگر قبـل از پیاده شدن قشون روس بخاك ایران این علائم اصلاح و تمکین به تقاضاهای روس ظاهر شده بود ممکن بود اطمینانیکه دولت ایران خواسته‌است داده بشود ولی حالا این مسئله را باید بارئیس الوزراء مشورت بنماید

معهذا اگر واقعـهٔ حاضره را بتوان وسیـله استقرار اوضاع صحیحی درطهران قرار داد برای هر دو دولت نافع خواهد بود فعلا مشروطه نقطهٔ واحد قرار داده شده و مجلس قدرت کامـلی را

بخود انتساب داده که بهیچوجه حق آنرا ندارد بنا بعقیده آن جناب لازم است ترتیب مجلس مزبور محدود بمجمع قانونی ساده بشود که اقدام در تاسیس مجلس سنا نمایند و اقتدارات نایب السلطنه را زیادتر نمایند باضافه حاصل نمودن انفصال مستر شوستر هم لازم است چونکه مادامیکه او در طهران متوقف باشد اینطور واقعات از قبیل تعیین مستر لکفر هرگز خاتمه نخواهد پذیرفت بجهة اینکه بر فرض این کنترات مسیو لکفر هم فسخ بشود هیچ اطمینانی نداریم که در آتیه از این قبیل انتخابات متعدد نخواهد شد

من جواب دادم اگر بنا باشد قشون روس در ایران متوقف باشند تا این پروگرام بموقع اجرا گذارده شود چندین ماه توقف آنها در ایران طول خواهد کشید من بانجناب پیشنهاد نمودم بهتر آنست همینکه وزیر امور خارجهٔ ایران از مسیو پکلوسکی ملاقات نموده و ترضیه خواست مسیو پکلوسکی ممکن است اظهار بدارد که قشون باین امید عودت داده میشود که دولت ایران ترتیباتی با دولت روس در اصلاح تمام مسائل معوقه بدهد وروابط دولتین را برمبنای مودتانه مستدامی مستقر بدارد من نیز بانجناب اظهار نمودم که درصورت پیروی باین پیشنهاد ازطرف سرادوارد گری هم کمال تقویت و همراهی با آنها خواهد شد

مسیو نراتوف جواب داد که همینطور که شما طالب رجعت قشون هستید اوهم هست ولی اگر این اقدام بشود دیگر هیچ

نوع اطمینانی نخواهد بود که وقایع مشابه بواقعات سابقه اتفاق نخواهد افتاد که مجدداً اعزام قشون لازم بشود (جارج بجنن)

(نمره ۱۵۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۲ نوامبر)

طهران ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق سلخ ذیقعده ۱۳۲۹

تلگراف ۲۰ نوامبر شما دیروز بمن رسید و فوراً بموجب تعلیمات مندرجهٔ در آن عمل نموده و امروز صبح یادداشتی بوزارت امور خارجه پیشنهاد نمودم اطلاعی که دیشب دولت ایران بمن دادند به تلگراف ۲۱ نوامبر من مراجعه بنمائید بی شبهه بمناسبت پیغام من بوده چون میدانم آن پیغام موضوع بحث اعضای کابینهٔ جدید و بعضی از متقدمین وکلای مجلس واقع شده بود

(نمره ۱۵٤)

تلگراف سر بجنن به سرادوارد گری (واصله در ۲۲ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱

شرح مکتوب ذیل مورخه ۲۲ نوامبر در ۲۲ مختصراً تلگراف شده

در ۲۲ شهر جاری مسیو نراتوف بمن اطلاع داد درمطالبی که باو اظهار نموده بودم با رئیس الوزراء مذاکره نموده ولی چون یک قسمتی ازقشون قبل از این وارد انزلی شده است درهیئت مشاورهٔ کابینه که شب قبل منعقد بوده رای داده شده استکه تا اطمینانی ازبابت آتیه حاصل نشود قشون مزبور نباید رجعت داده بشود

مسیو نراتوف توضیح نمود که هرگز چنین قصدی در نظر نبوده که دولت ایرانرا برای خاتمه دادن تمام مسائل معوقه‌دولت روس ملزم بدارد آن جناب نیز اظهار داشت که اعزام قشون نه فقط باعث حدوث نا ملایمات برای دولت‌روس شده بلکه مصارف بسیاری هم بان تعلق گرفته و دولت روس باید مطالبه مصارف مزبوره را هم پیشنهاد نماید

بالاخره من بمسیو نراتوف تاکید نمودم که بهر حال ازتجاوز نمودن قشون از رشت ممانعت نماید اگر چه‌او یك اطمینان محتمل و مشروطی دراین‌باب بمن داد ولی‌ازوضع تکلم بعدازآن معلوم بود که دولت روس‌مصمم است قشون خود را از ایران عودت ندهد تا وقتیکه از دست مستر شوستر آسوده بشود حتی اگر لازم بشود قشون خود را بطهران هم بفرستد که اورا اخراج نمایند

(جارج بچنن)

﴿ نمره ۱۵۵ ﴾

تلگراف سر ادوارد گری به‌سر بچنن

وزارت خارجه ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق سلخ ذیقعده ۱۳۲۹

شما باید بدون تاخیر مفاد تلگرافات دیروز وامروز سر جارج بارکلی را به وزیر امور خارجه اطلاع بدهید و سعی بکنید غیر لازم بودن ورود قشون را خاطر نشان او بنمائید چونکه دولت ایران ظاهراً بیکی از تقاضاهای روس تمکین نموده نهایت لزوم را دارد

که اگر به تقاضای روس تمکین بشود دیگر قشون بخشکی پیاده نشود و اگر هم پیاده شده باشد باید معجلا از بخشکی رجعت به کشتی بنمایند من کاملا حاضرم هر نوع پیشنهادیراکه دولت روس بخواهد درباب استقرار اوضاع ایران به مبنای بهتری بنماید موضوع بحث قرار بدهم بهمچنین برای مرتفع نمودن هرقسم اختلاف مهم دیگری که روی بدهد حاضرم

ترتیبی راکه در تلگراف ۲۱ نوامبر خودتان بوزیر امورخارجه پیشنهاد نموده‌اید تصویب می نمایم

(نمره ۱۵٦)

مراسله سر اوارد گری به سرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق سلخ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا ــ در ۱۸ شهر حال وزیر مختار ایران بوزارت خارجه آمده و اظهار داشت پیشرفتن قشون روس را بقزوین استماع نموده وتصدیق صحت آنرا ازما خواست مستر ملت اورا ازبیان واقعه مسبوق نموده و باو گفت که یگانه امید برگردانیدن آنها از اشغال طهران و بازداشتن از اضافه نمودن تقاضاهای خودشان تمکین فوری بشرایط دولت روس است و نیز بوزیر مختار مزبور اظهار داشت که علی الظاهر یکی از علتهای عمده جلو رفتن قشون میل بانفصال مستر شوستر است (ادوارد گری)

(نمره ۱۵۷)

تلگراف سر جارج بار کلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۳ نوامبر)

طهران ۲۳ نوامبر ۱۹۱۱

قونسول انگلیس مقیم رشت خبر میدهد که ۵۰۰ نفر سرباز روسی در ۲۱ نوامبر وارد آنجا شده اند

(نمره ۱۵۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۳ نوامبر)

طهران ۲۳ نوامبر مطابق غره ذیحجه

رجوع بتلگراف ۲۱ نوامبر من — در جلسهٔ دیروز مجلس مکتوب رئیس الوزراء که مبنی بر معرفی کابینه ناقصی بود قرائت شد وزیر امور خارجه سابق شغل خودرا مجدداً قبول نموده

از ظاهر او همچو مستفاد میشد که ازحضور در آن جلسه نگران است بهر حال من یقین دارم بمحض اینکه درمسندخود کاملا مستقر گردید (که او امید دارد امروز خواهد بود) تقدیم ترضیه بسفارت روس خواهد نمود

دولت ایران بمن اطلاع میدهند که اقدامات برای ممانعت از ثبت اموال ضبطی ٤ روز یا شاید زیادتر طول خواهد کشید بنا بر این نمیتوان ژاندارمرا از اموال مزبور فوراً برداشت

من مکرر بدولت ایران تاکید نموده ام که هردقیقه تاخیر در انجام مرام دولت روس احتمال بازگشت قشون روس را ضعیف تر مینماید

(نمره ۱۵۹)

تلگراف سر بجنن به سر ادوارد گری (واصله در ۲۳ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۲۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غره ذیحجه ۱۳۲۹
(تلگراف ۲۳ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر است)

غروب ۲۳ شهر جاری مسیو نراتوف من را احضار نموده و بمن کفت که بموجب تلگراف واصله از مسیو پکلوسکی هیئت جدید دولت ایران که فقط مرکب ازسه نفر وزیر است باو اطلاع داده اند که تا ٤ یا ٥ روز دیگر قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه منصوب نخواهد شد و تا این تبدیل مجری نشود وزیر امور خارجه مسیو پکلوسکی را برای تقدیم معذرت ملاقات نخواهد نمود

بالاخره آن جناب اظهار داشت که مستر شوستر باعث توزیع بعضی اوراق ایرانی راجع بواقعه مابه النزاع شده بقصد اینکه هیجانی بر علیه روس بر انگیخته شود این روشی است که دولت روس نمیتواند تحمل آنرا نماید و پس از مشاوره هیئت وزراء که فرداشب منعقد خواهد شد بمسیو پکلوسکی تعلیمات داده خواهدشد که انفصال مستر شوستر را خواستار شود پس از آنکه یك همچو تقاضائی بشود برای فشار در اجرای آن تحمل هر مبلغ ضرریرا باید کرد باضافه بمسیو پکلوسکی دستور العمل داده خواهد شد که فسخ کنترات مستر لکفر را هم خواستار شود

و بهمچنین اظهار بدارد که در آتیه اتباع هیچیك از دول معظمه برای خدمات مهمه در ایران نباید انتخاب بشوند و از اتباع هیچیك ازدول خارجه بدون مشاوره قبل از وقت با سفارتهای دولتین ؛ این نوع اختیارات نباید باستخدام دولت ایران پذیرفته بشوند

من سعی نمودم که آن جناب را در تاخیر مخابرهٔ این تعلیمات متقاعد بنمایم تا عقیدهٔ شمارا هم در این باب حاصل بنماید ولی فایده نبخشید

(جارج بکنن)

(نمره ۱۶۰)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بکنن

وزارت خارجه ۲۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز شما — باید بهدولت روس تاکید بنمائید که درصورتیکه دولت ایران به تقاضای روس تمکین نموده نباید بهیچوجه بگذارند قشونیکه تا حال وارد بایران شده جلوتر برود و روابط دیپلماسی (پلتیکی) در طهران باید تجدید بشود و دیگر هیچ قشون بایران اعزام نشود

اگر دولت روس با خواهشات فوق موافقت بنماید ماداخل مذاکره با او خواهیم شد که چه تغییراتی در طهران لازم است که تامینات بهتری برای منافع دولت روس حاصل بشود

(نمره ۱۶۱)

مراسله سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲٤ نوامبر)

طهران ۱۲ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا — چنانچه در تلگراف ۲ نوامبر خودم اطلاع‌دادم وزیر مختار روس بموجب تعلیمات از دولت متبوعهٔ خودش در همان روز از دولت ایران تقاضا نمود که ژاندارم خزانه از منزل شعاع السلطنه برداشته شود و قزاق ایرانی بجای آنها گماشته شود و وزیر امور خارجه برای اتفاقی که پس از تصرف ژاندارمها افتاده بود ترضیهٔ رسمی بخواهد وزیر مختار روس نیز مراسله دولت ایرانرا که درباب تقاضای انفصال مسیو بختیانوف نوشته بودند عودت داد و بهمچنین شرحی را که درمقابل جواب مسیو پکلوسکی بمراسله مزبور نگاشته بودند

در ۵ شهر حال هیئت وزراء جلسهٔ تشکیل دادند که درباب جواب تقاضاهای دولت روس شور نمایند و ازقرار معلوم متفقاً به رد نمودن آن رأی قطعی دادند تقاضاهای مزبور ازطرف وزیر مختار شفاهاً شده بود و جوابی‌هم که در ٦ شهر حال از طرف هیئت دولت داده شد شفاهی بود سواد جواب شفاهی مزبور را که در سفارت روس روی کاغذ آورده‌اند لفاً ارسال میدارم

درسواد مزبور ملاحظه خواهید نمود که دولت ایران متمسک باین است که درباب تصرف اموال شعاع السلطنه قبل از وقت به سفارت روس اعلان شده و اطمینان هم داده شده بود که حقوق دولت روس محفوظ خواهد شد من اذعان دارم که تا این‌اندازه

قول دولت ایران مقرون بصحت است و غیر رسمی بسفارت روس اطلاع داده بودند که اموال بعضی از مرتجعین را ضبط خواهند نمود و اطمینان هم داده بودند که هر مطالبهٔ مشروع دولت روس را قبول خواهند نمود ولی بالاختصاص اسم شعاع السلطنه را دولت ایران ذکر نموده بود و بی‌شك اگر دولت روس دولت ایران را مسبوق نموده بود که حقوق دولت روس در آن اموال دخیل است بقاعده‌تر بود و دولت ایران هم بعد از داشتن سابقهٔ البته موعد و ساعت تصرف اموال مزبور را اعلان می‌نمود ودر انجام آن بااطلاع و معیت جنرال قونسلگری روس عمل می‌نمود

دیروز وزیر مختار روس بموجب دستورالعمل ازسن‌پطرزبورغ تقاضاهای روس را مکتوبا پیشنهاد نمود و شفاهاً بدولت ایران اخطار نمود که اگر بدون تاخیر این تقاضاها پذیرفته نشود روابط با کابینهٔ حاضره را قطع خواهد نمود و دولت روس اقداماتیرا که برای حفظ منافع خود لازم بداند خواهد نمود (جارج بارکلی)

﴿ سواد جواب شفاهی دولت ایران به دعاوی دولت ﴾

﴿ روس در تاریخ ۲۰ نوامبر ﴾

دولت علیه ایران که نهایت اشتیاق را به استقرار روابط وداد کامله با دولت اعلیحضرت امپراطوری دارد پس از تدقیق و تعمق کامل در تقاضاهای جناب وزیر مختار که مبنی به برداشتن مامورین از اموال شعاع‌السلطنه تبعهٔ یاغی دولت ایران است و تازه کی به‌ضبط آن

اقدام شده و نصب نمودن قزاق ایرانی سابقه بجای آنها است و حاضر شدن شخص وزیر امور خارجه در سفارت روس و تقدیم ترضیه برای سؤ عملی که میگویند نسبت بصاحب منصبان جنرال قونسولگری روس شده است جواباً بیانات ذیل را اظهار میدارد

باوجود اینکه کار گذاران دولت ایران احتیاط نموده و قبل از وقت بسفارت دولت روس اعلان نمودند که منافع اتباع روس را حفظ خواهند نمود و باضافه روز بعد از این واقعه حکم دولت ایران را مکرر برای جنرال قونسول روس قرائت نموده ومثل اینکه قونسول مزبور حق دخالتی داشته خواهش نمودند که از طرف اجزای قونسولگری ممانعت یا دخالتی نشود گذشته از اینها نظر بروابط وداد دولت ایران با دولت روس که همیشه نهایت سعی درحسن توجه عامه باین مسئله شده و ازطرف دیگر تقاضای جناب وزیر مختار برای تمکین دولت ایران به پیشنهادات شفاهی ایشان باوجود عدم تقصیر مامورین دولت ایران نه فقط ابهت و مقام دولت را زایل خواهد نمود بلکه مخالف روابط حسنه و یگانگی دولتین هم خواهد بود لهذا برای دولت ایران موافقت با تقاضاهای سابق الذکر غیر ممکن است

چنانچه برای دولت اعلیحضرت امپراطوری سؤ تفاهمی حاصل شده باشد و هنوز درحقیقت مسئله تردیدی دارند دولت ایران برای تکمیل روابط حسنهٔ خودش هیئت مفتشهٔ معین می نماید که تحقیقات لازمه

بعمل آورده وحقیقت مسئله‌را کشف بنمایند ورفع هر نوع سوءظنی بشود.
در خاتمه باید اظهار بدارم که دولت ایران نمی‌تواند دراظهار اسف از این حرکت دولت متبوعه جناب وزیر مختار که مراسلهٔ دولت ایران را که مبنی به پرتست بضد این واقعه بوده اعاده داده‌اند صرف نظر بنماید

(نمره ۱۶۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲٤ نوامبر)
طهران ۲٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۲۲ و۲۳ شرح حال من — رئیس کابینه وزارت خارجه دیروز عصر مکتوب خصوصی بمن نوشته مبنی بر اینکه بنا به‌نصیحت دولت انگلیس در باب تمکین بتقاضاهای روس دولت ایران درعمل نمودن بر طبق آن هیچ دفع وقت ننموده باطمینان اینکه پس از ان قشون روس عودت داده خواهد شد وزیر امور خارجه هم حاضر شده که تقدیم ترضیهٔ رسمی بسفارت روس بنماید و امروز غروب قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه در منزل شعاع السلطنه کماشته خواهد شد من فوراً خاطر نشان او نمودم که اطمینان تی داده نشده است و از مضمون تلگراف ۲۰ شهر حال شما خاطر اورا متذکر نمودم و نیز بیان نمودم در صبح ۲۲ نوامبر که‌عبارت تلگراف شما را باو تبلیغ نموده بودم آن عبارت بالصراحة بیان واقعهٔ در آنروز بوده و بس

(نمره ١٦٣)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ٢٤ نوامبر)
طهران ٢٤ نوامبر ١٩١١ مطابق ٢ذیحجه ١٣٢٩

امروز عصر وزیر امور خارجه بسفارت روس رفته وچنانچه از طرف دولت روس تقاضا شده بود بوزیر مختار تقدیم ترضیهٔ رسمی نمود قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه درمنزل شعاع السلطنه منصوب شد و در سایر املاك اوهم امروز عصر منصوب خواهدشد

بمحض اینکه وزیر امور خارجه تقدیم ترضیه نمود مسیوپکلوسکی بانجناب اطلاع داد که دولت متبوعهٔ او او را مجاز نموده است که روابط دیپلوماسی را تجدید نماید ولی او نیز اظهار داشت که بعقیدهٔ شخصی او دولت روس در تمکین دوفقره تقاضای اساسی کاملا راضی نخواهد شد وزیر مختار مزبور خاطر آن جناب را از تاخیر دولت ایران درحصول استرضای خاطر دولت روس متذکر نمود که نتیجهٔ آن تاخیر این شد که تاحال قشون روس پیاده شده ونیز اظهار نمود که از زمان پیشنهاد تقاضاهای اصلی ما مسترشوستر ترجمهٔ مکتوب جدید خود را که بروزنامه نوشته طبع و بین تمام مردم منتشر نموده وگفت او گمان میکنند که دولت روس تقاضاهای دیگری بدولت ایران پیشنهاد خواهد نمود

(نمره ١٦٤)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ٢٤ نوامبر)

طهران ۲٤ نوامبر ۱۹۱۱
رجوع بجمله آخر تلگراف ۲۳ شما به سر بچنن
مسیو پکلوسکی بمن اطلاع میدهد که دولت متبوعهٔ او نظریات اورا
درباب وسایل حصول انفصال خزانه‌دار کل استفسار نموده است
او در ۲۱ نوامبر جواب داده است که گمان نمیکند فشـار دیپلوماسی
اثری دراین موضوع نماید وزیرمختار روس نیز اظهار داشت که
اگر دولت روس رأی قطعیش به پیشنهاد تقاضاهای جدیده قرار
بگیرد و قشون خودرا برای اجرای آن دعاوی نگاه بدارد بعقیدهٔ او
روابط بین روس و ایران بر اســاس بهتری مستقر خواهد گردید
رأی قطعی دولت روس در باب مستر شوستر بهرچه قرار بگیرد
اولی آنست که حضور قشون‌را مغتنم شمرده دولت ایران را مجبور
نمایند که معاهدهٔ بین انگلیس و روس را که سابقاً بسته شده
رسماً بشناسد
من گمان میکنم درصورتیکه قشون برای حصول تمکین به‌تقاضاهای
عدیدهٔ معینی بکار برده بشود البته این پیشنهـاد منظوره همکار
روس من مرجح است

(نمره ۱٦٥)

تلگراف سر بچنن بسرادوارد گری (واصله در ۲٤ نوامبر)
سن‌پطرزبورغ ۲٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۲۳ نوامبر من — امروز شرح خصوصی مسیو

نراتوف نوشتم که درباب پیشنهـاد دولت روس در خصوص اینکه دولت ایران برای استخدام گرفتن اتباع خارجه باید تعهدی بنمـاید ممکن است امعان نظر دولت انگلیس هم دخیـل باشد

بنا براین از او خواهش نموده‌ام که عنوان نمودن این تقاضا را بتاخیر بیاندازد تامن نظریات شمارا در این باب کسب نموده وباو تبلیغ بنمایم

(نمره ۱۶۶)

تلگراف سر بجنن بسرادوار گری (واصله در ۲٤ نوامبر)

سن پطرز بورغ ۲٤ نوامبر ۱۹۱۱

(شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر در ۲٤ مخابره شده)

بمحض وصول تلگراف ۲۳ شهر حال شمـا مجدداً بمسیو نراتوف پیش‌تر نرفتن قشون را تاکید نمودم وبانجنـاب خاطر نشان نمودم که شما از عودت فوری نمودن قشون پس از تمکین ایران به تقاضاهای دولت روس خیلی نگران هستید باضافه اظهار نمودم که امیدوارم دولت امپراطوری اقدام دیگری نخواهند نمود که در انعقـاد مجلس ملی روز دوشنبهٔ آینده زحمت شما را در استیضاحات پارلمـان راجع بامورات خارجه زیاد بنمایند

مسیو نراتوف اظهار داشت که در هیئت وزرا اصرار خواهد نمود که عجالة قشون در رشت بماند ولی نمیتواند بمن اطمینان بدهد که از آنجا جلوتر نخواهنـد رفت چون اگر این اطمینان را بدهد دولت ایران هرگز تمکین نخواهد نمود

درباب تجدید روابط دیپلوماسی بمسیو پکلوسکی تعلیمات داده خواهد شد که وقتیکه وزیر امور خارجهٔ ایران ازعزم ملاقات خودش برای تقدیم ترضیه اطلاع داد و باو اخطار نماید که تقاضاهای دیگر هم هست که عنقریب پیشنهاد خواهد شد و اگر باوجود این اخطار تقدیم ترضیه بعمل آمد آنوقت روابط دیپلوماسی تجدید خواهدشد

مسیو نراتوف گفت چون جلسهٔ هیئت وزرا ۲۴ ساعت عقب افتاده ازبابت دعاوی جدیده که دیروز در موضوع ان مذاکره نموده نمیتواند تصریح قاطعی نماید بهرصورت تقاضاهای مزبور بعقیدهٔاو راجع خواهد بود بانفصال مستر شوستر و اشتغال اتباع خارجه به خدمات عمده در ادارات دولت ایران و بطریق مصلحانه قطع وفصل شدن تمام مسائلی که موضوع بحث شده و ناقص مانده مسئله تعیین مستر لکفر درجهٔ دوم است ولی خوب است این موقع مغتنم شمرده شود و شناختن معاهدهٔ روس و انگلیس هم حاصل بشود و یك مسئلهٔ دیگری هم که بیشتر جزو مرام است ومطالبهٔ نیست پیشنهاد تشکیل مجلس سنا است

من بانجناب تاکید بلیغ نمودم که تعداد این تقاضاها را به اقل درجه محدود نماید و تشریح نمودم کهمن نمیدانم تاچه حد وزیر امورخارجهٔ انگلیس درباب اظهار سفارت انگلیس راجع باستخدام اتباع خارجه موافقت خواهد نمود چونکه این تقاضاها درواقع بطریق التیماتم مطالبه خواهد شد و ممکن است که بقوهٔ جبریه بموقع اجرا گذارده شود

باضافه اظهار نمودم که بعقیدهٔ من درباب همین مطالبه شناختن معاهدهٔ روس و انکلیس که صلاحیت را در آن می‌بینید ممکن است مخالفتی باشد آنجناب اذعان نمود که این فقره ممکن است برای دولت انکلیس خوش آیند نباشد و اظهار داشت که او سعی خواهد نمود ترتیبی برای عنوان این مسئله اتخاذ بشود که مشهود بدارد دولت روس بالنفسه این تقاضارا می‌نماید درجواب بعضی ایرادات من آنجناب بمن اطمینان داد که او درباب تصفیهٔ فوری تمام مسائل معوقه اصرار نخواهد نمود و قشون در ایران متوقف نخواهد شد تا اینطور مسائل بکلی فیصل پذیر شود و دولت روس در موضوع این نوع دعاوی بهمین درجه اقناع خواهد شد که در باب تصفیهٔ آنها بنحو مصلحانه قول صریح داده بشود (جارج بکنن)

(نمره ۱۶۷)

تلگراف سرادوارد گری به سر بکنن

وزارت خارجه ۲٤ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیحجه ۱۳۲۹

راجع بتلگراف دیروز شما — دولت انکلیس مخالفت با ترتیب تقاضاهای منظورهٔ دولت روس را برای خود غیر ممکن میداند

باوجود این از جملهٔ واجبات است که بمحض موافقت دولت ایران با دو فقره تقاضاهای اصلی روس قشون روس از جلو رفتن بازداشته بشود و ازباب دعاوی جدیدهٔ روس باید اینقدر مهلت داده بشود که بواسطهٔ فشار دیپلوماسی درطهران ازقبول آنها اطمینان

حاصل بشود البته پیشنهاد تقاضاهای اضافهٔ روس درطهران باید قبل از آنکه دولت انگلیس بتواند کاری در آنجا بکنند واقع بشود

من این‌را تعهد شده میدانم که بمسیو پکلوسکی تعلیمات داده خواهد شد که بمحض موافقت دولت‌ایران بادو فقره تقاضاهای اساسی دولت روس روابط دیپلوماسی را تجدید بنماید و پس از آنکه این عمل مجری شد معیت نمایندهٔ دولت انگلیس درطهران با مسیو پکلوسکی برای عملیات امکان پذیر خواهد بود

(نمره ۱۶۸)

تلگراف سرادوارد گری به سر بچنن

وزارت خارجه ۲٤ نوامبر ۱۹۱۱

(استخدام اتباع خارجه در ایران)

من مغایرتی در تقویت نمودن خودمان با این تقاضای دولت روس تصور نمیکنم (بتلگراف امروز خودتان مراجعه‌نمائید) چون‌ظاهراً آن باترتیبی‌که تا حال هم متداول بوده چندان متباین نیست

من بدایة تصور میکنم که بهر جهت دولت روس در پیشنهاد تقاضاها بالشخصه اقدام بنماید و مسؤلیت آن را بالنفسه بعهده بگیرد

(نمره ۱۶۹)

تلگراف سر بچنن به سر ادوارد گری (واصله در ۲٦ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۲٦ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٤ ذیحجه ۱۳۲۹

دیروز شارژ دافر ایران بملاقات من آمده و ازمن سؤال نمود

که تقاضاهای دیگر دولت روس که‌درصدد پیشنهاد نمودن است از چه قرار است او اظهار نمود بعد از مذاکرهٔ سر جارج بارکلی با دولت متبوعهٔ خودش دولت انکلیس اظهار امیدواری نموده بودند که پس از تمکین به دوفقره تقاضاهای اساسی روس قشون عودت داده خواهد شد

در این فقره من جواب دادم . که اگر دولت ایران فوراً با تقاضاها موافقت نموده بود و صبر نکرده بود تا قشون وارد بخاك ایران بشود حکم برجعت آنها میشد من به معزی الیه اطلاع دادم که معهود است جلسهٔ هیئت وزرا امشب تشکیل بشود وبعد از آن تقاضهاای اضافی پیشنهاد بشود ومن نیز اظهار داشتم که لایحه طبع نمودن مستر شوستر و توزیع نمودن آن خیلی دولت روس را متغیر نموده مشارالیه سؤال نمود آیا دولت روس انفصال مسترشوستر را تقاضا خواهد نمود من جواب دادم احتمال‌یك همچو تقاضائی میرود و نیز اظهار داشتم که بعقیدهٔ من برای دولت ایران تجدید استقرار روابط حسنه با روس خیلی اولی‌تر از آن‌است که شوستررا در استخدام خود نکاه بدارند ومسؤلیت عمدهٔ اخلال مابین‌دولتین بعهدهٔ مستر شوستر وارد است

(نمره ۱۷۰)

تلکراف سر بچنن بسرادوارکری (واصله در ۲۶ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۲۶ نوامبر ۱۹۱۱

(تلگراف مزبور حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر است)

بمحض وصول هردو تلگراف مورخه ۲٤ شهر حال شما من مجدداً لزوم ساکن شدن قشون در رشت را تاکید نمودم خصوصاً حالا که به دو فقره تقاضای اساسی تمکین شده و روابط دیپلوماسی مجدداً مستقر گردیده و نمایندههای دولتین را قادر مینماید که متفقاً کار بکنند من نگرانیرا که شما از قصد دولت روس در ابقاً قشون حاصل نموده اید مخفی ننمودم و تاکید نمودم که آن جناب مطالبهٔ ۱۵۰۰۰۰ منات خسارت قشون کشیرا که همان‌حین عن اظهار داشته بود موقوف بدارد من نیز بان‌جناب گفتم که هر نوع تقاضائی دولت روس درباب مستخدمین خارجه بخواهد پیشنهاد بنماید باید در وهلهٔ اوّل بمسؤلیت خودش باشد .

مسیو نراتوف اظهار داشت خود اوهم قصد دارد که پنج شش روز مهلت بدولت ایران بدهد ولی در موضوع خسارت قشون کشی گفت که تادیهٔ آن اثر معتناء بهی خواهد داشت و باعث این‌میشود که دولت ایران من‌بعد جسارت بمداخلات باسلاح درواقعات ننماید

مسیو نراتوف تکرار در تامین دادن خود نمود که اشغال هیچ نقطهٔ دیگر از خاك ایران در نظر نیست و یادداشت جوف را بمن داده گفت که ترتیب وضع روس کاملا در آن مصرح است

(جارج بچانن)

(ترجمهٔ یاد داشت مسیو نراتوف به سر بچنان)

(بتاریخ ۲۵ نوامبر ۱۹۱۱)

مناقشهٔ حاضره بین روس وایران که علت اصلی آن بروز واقعه در موقع ضبط اموال شاهزاده شعاع السلطنه بوده متضمن امتداد یك رشتهٔ حوادث است که باعث بروز نگرانی دولت روس شده و سبب عمدهٔ این رنجش سبك رفتار معاندت آمیز دستهٔ تندروهای ایران وروش مخالفت آمیز مستر مرگان شوشتر است مسترشوستر حتی از بدو ورود خودش بایران با این‌همه منافعی که دولت روس در ایران دارد از منظور داشتن یکی ازدعاوی مشروع آن امتناع نموده

مجاهدات مسترشوستر در مداخله بامورانیکه در دست مدایران بلجیکی گمرك ایران است برای نسخ قرار داد مابین بانك روس و دولت ایران و لجاجت او در امتناع از تعیین نمودن استکس برای ژاندارمری خزانه و انتخاب مستر لکفر وغیره برای روش معاندات این شخص خارجه نسبت بروس دلایل کافی است ولی واقعهٔ اخیر که مسترشوستر به ژاندارم خودش حکم نموده بود ویك عمل مهیج بینی نسبت به جنرال قونسولگری روس بود رشتهٔ صبررا از کف دولت روس ساقط نموده و دولت روس خود را محق دانست که در مقابل این روشها متغیر بشود و مجبور شد که بدواً متارکهٔ آن عمل را مطالبه نموده و همینکه به آن تمکین نمودند متوسل باقدامات مجدانه بشود

مجدداً در همین تازگیها مستر شوستر عملی نموده که از یك نفر مستخدم رسمی یك دولتی مستبعد است و آن طبع نمودن مکتوب بر علیه روس و انکلیس در جریدهٔ تایمز است و بالاتر ازهمه بایرانی ترجمه نمودن آن مکتوب و الحاق نمودن شرح مبسوطی بان و منتشر نمودن در ایران بقصد برانگیختن ایرانیان بمخالفت روس است

مقصودیکه دولت روس در نظر دارد استقرار روابط معنوی و مستدامی با دولت ایران است و برطرف نمودن بانیان مخالفت که برای تشیید و دوام روابط وداد بین دولتین مضر هستند

برای این قصد است که دولت روس در صدد پیشنهاد نمودن تقاضاهای جدید است

با روش اعمالی که عجالة در ایران تعقیب میشود دولت روس فقط دفاع از منافع مشروع خودش‌را در آن‌مملکت در منطقهٔ که بموجب معاهدهٔ ۱۹۰۷ باو تفویض شده مینماید عملیات روس بهیچوجه مخالف مواد معاهدهٔ مزبور نیست چون در صدد تعقیب مقاصدیکه باعث اضمحلال استقلال ایران باشد نیست باضافه دولت روس بالصراحة اظهار میدارد که اقدامات قشونی خودش درخاك ایران بکلی عمل سطحی است و بهیچوجه قصد ندارد که اصول قرارداد جاریه بین انکلیس و روس‌را درباب ایران نقض بنماید

(خلاصهٔ علل که باعث بروز تقاضاهای اولی دولت‌روس‌شده)

مسئلهٔ ضبط اموال شعاع السلطنه را که نمایندکان روس در

طهران بهیچوجه بضد اساس آن پروتست نمودند کنار گذارده
اولا سبك روشیکه ژاندارمهای خزانه بموجب حکم مستر شوستر
خزانه‌دار کل رئیس خودشان در اقدام باین امر اتخاذ نمودند باید
مطمح نظر بشود که باعث رنجش و نگرانی دولت امپراطوری گردید
و ثانیاً این حرکت دولت ایران که رفتار مستخدمین خودشان را
پسندیده و مسؤلیت را بعهدهٔ صاحب منصبان روسی وارد نمودند

واضح است که دولت امپراطوری بالنفسه میتواند تشخیص اعمال نمایندکان خودرا در آن موقع بدهد و پس از تحقیقات عمیقه دولت امپراطوری چنین نتیجه گرفته که عملیات مزبور برطبق حقوق دولت روس و ترتیبات محلی بوده ازطرف دیگر کابینهٔ سن پطرزبورغ ملتفت شدند که سبك رفتار خزانه‌دار کل و کارکنان او در این مسئله بالصراحة بمعاندت و مخالفت صاحب‌منصبان روس بوده

در این موضوع اهمیت مخصوص باید تعلق داده بشود بموجب شرح ذیل :—

(۱) تصرف مجدد منزل شعاع السلطنه بقوهٔ جبریه قبل از ختم شدن مذاکرهٔ بین جنرال قونسول روس و نمایندهٔ مستر شوستر

(۲) اعزام یك استعداد متجاوز از ۱۰۰ نفر ژاندارم بقصد فوق مثل اینکه احتمال وقوع نزاع مابین این استعداد و استعداد قونسولگری را مستر شوستر پیش بینی نموده باشد

(۳) نکتهٔ عمدهٔ این واقعه جسارت ژاندارمهای ایرانیست که

تفنگهای خود را بطرف صاحب منصبان جنرال قونسولگری بقصد شلیک نمودن قراول رفته بودند

(٤) برخلاف تمام قواعد دو طغرا مراسله دولت ایران راجع به تقاضای انفصال جنرال قونسول روس و یکی ازصاحب منصبان مادون اوست باوجود اینکه مسیو پکلوسکی در جواب یادداشت اولی شفاهاً اظهار داشته بود این تقاضا را بی معنی فرض میکنند

(٥) این حرکت مشابه عمل اولی مسترشوستر باید محسوب بشود ، بیش ازپیش باعث رنجش دولت روس شد

(٦) اثر نامطبوعی که از سؤ رفتار مامورین دولت ایران بابهت دولت روس حتی در طهران وارد شده واثری است که بر عموم روسیان مقیم طهران محسوس گردیده

(علللی که باعث لزوم پیشنهاد تقاضاهای جدید دولت)
(روس بدولت ایران شده)

(۱) قصور دولت ایران در دادن جواب یادداشتی که حاوی تقاضاهای اولیه بوده بفاصله مدت قلیلی که درواقع دولت روس را مجبور باعزام قشون بایران نمود

(۲) توضیحاتیکه برای ندادن جواب داده‌بودند وعلت‌را وجود نداشتن کابینه قرار داده بودند نمی‌توان پذیرفت نظر باینکه وزرای سابق چند روز بعد از ارسال یاد داشت استعفا داده بودند و بعــا مشهود شده که استعفای آنها بقصد دفع الوقت از تمکین به تقاضاهای

روس بوده

(۳) نکتهٔ عمده ــ مکتوب مستر شوستر بجریدهٔ تایمز که مبنی بروایات کاذبه و تهمتهای جعلی نسبت بدولت روس بوده و بالاتر ازهمه توزیع ترجمهٔ آن بزبان ایرانی با الحاقات جدیده بین اهالی ایران که غرض ّبین این عمل بهیجان آوردن ایرانیان بضدروس بوده

(٤) دولت روس مایلست روابط معنوی دائمی با دولت ایران مستقر بدارد . لهذا لازم میداند تامینات واقعی از دولت ایران برای برطرف نمودن عناصر متضاد که برای استقرار روابط وداد مابین دولتین مضرند حاصل نماید

(نمره ۱۷۱)

تلگراف سر بچنن به سر ادوارد گری (واصله در ۲٦ نوامبر)

سن پطرزبورغ ۲٦ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٤ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف سابق امروز خودم ــ الان مکتوب خصوصی از مسیو نراتوف بمن رسیده مبنی بر اینکه دیروز در جلسهٔ هیئت وزراء رأی قطعی دادهشد که تقاضاهای ذیل درطهران پیشنهاد بشود

(۱) هم مستر شوستر هم مستر لکفر باید منفصل بشوند و دولت ایران نوشتهٔ بموجب دعوی نمره ۲ بسپارد که شامل تمام مستخدمین خارجه که مستر شوستر سابقاً معین نموده باشد (باین معنی که هرچنــد نفر یرا که مستر شوستر کنترات نموده اگر دولتین تصویب نمایند کنتراتشان باطل بشود)

(۲) دولت ایران باید نوشتهٔ بسپارد که قبل‌از پذیرفتن اتباع خارجهٔ هردولتی باستخدام خود رضایت سفارت دولتین روس و انگلیس‌را حاصل نماید

(۳) مصارف اعزام قشون حاضره را دولت ایران باید بپردازد

دعاوی فوق روز ۲۸ شهر حال بطرز التیماتوم در طهران پیشنهاد خواهد شد و مدت مهلت برای قبول آن فقط ۴۸ ساعت خواهد بود درعرض مدت مهلت قشون روس از رشت حرکت داده نخواهد شد

در زمان سابق وقتی که قشون روس در سنه ۱۹۰۹ بقزوین اعزام شده بود مسیو ایسولسکی باین عقیده بود که برای دولت روس غیر ممکن است که متصل قشون خودرا در ایران پیش وپس بفرستد و باین واسطه خود را آلت استهزا قرار بدهد دراین‌موقع‌هم بکلی همان عقیده تعقیب میشود

(نمره ۱۷۲)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲۷ نوامبر)

طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۵ ذیحجه ۱۳۲۹

تلگراف ذیل را بتاریخ ۲۶ نوامبر ویس قونسول انگلیس ازرشت مخابره نموده :—

(تعداد معین قشون روس در رشت)

قزاق ۲۰۰ نفر سرباز ۷۸۰ نفر و ۷ عراده توپ

۲۵ نوامبر ۲٤۰ توپخانه و قورخانه وملزومات وارد شدند
با کشتی پستی دیروز مقداری سرباز ،و با کشتی مخصوص مقداری
سوار وارد انزلی شدند تعداد آنها معین نیست افواه ایست
۱۱۰۰ نفر ولی محتمل است این اغراق باشد

(نمره ۱۷۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۲۸ نوامبر)
طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ١٤ نوامبر من در باب سوار هندی : —
قسمت دوم سوار امروز بدون آسیب وارد شیراز شدند

(نمرهٔ ۱۷٤)

تلگرام سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۷ نوامبر)
طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٥ ذیحجه ۱۳۲۹
قشون روس در ایران — ویس قونسول انگلیس از رشت
اطلاع میدهد که ۷۰۰ نفر سرباز و توپچی و ۱۰۰ نفر قزاق روز
جمعه و شنبه وارد انزلی شدند ۱۱۰۰ نفر که سابقاً اطلاع داده بود
(بموجب تلگراف امروز صبح من)

(نمره ۱۷٥)

تلگراف سر بچنن بسرادوارد گری (واصله در ۲۷ نوامبر)
سن پطرزبورغ ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٥ ذیحجه ۱۳۲۹
(تلگراف ۲۷ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۲۹ نوامبر است)

درضمن مذاکرهٔ که در ۲۷ شهر حال با کفیل وزارت امور خارجه نمودم بانجناب اظهار داشتم از مدت مهلت قلیلی که بدولت ایران برای جواب التیماتوم داده شده خیلی نگرانم و اصرار نمودم همینکه قشون بقزوین رسید یک‌مدت دیگری بان مهلت اضافه بشود

جناب معظم‌له جواب داد که برای اقناع افکار عامه در روسیه هیئت وزرا رأی داده اند که این التیماتم ثانوی سخت تر از التیماتم اولی باشد بعلاوه التیماتم تا ۲۸ پیشنهاد نخواهد شد و چون بواسطهٔ اطلاعیکه مسیوپکلوسکی در۲٤ شهرحال درباب تقاضای انفصال مستر شوستر بوزیر امور خارجه داده دولت ایران مقدمهٔ از مفاد التیماتم مسبوق شده لهذا از آن تاریخ تا حال مدت کافی وقت برای تعمق در این مسئله داشته اند آن جناب نیز بیان نمود که تقاضاهای جدید خیلی ملایم است و مخصوصاً مسائلی است که باواقع سابق که باعث پیشنهاد التیماتم اولی شده بود اتصال دارد

درجواب استعلامیکه من از آن جناب درباب قسمت اخیر تقاضای اول نمودم اظهار داشت که آن راجع به ده نفر مستخدم آمریکا است که کنترات آنها را مجلس تصویب نموده ولی سایر مستخدمین خارجه که مشغول بخدمت دولت‌ایران هستند بسته‌برأی مسیوپکلوسکی استکه اقدامی درباب آنها هم لازم باشد یا خیر و نیز تصریح نمود که اگر دولت ایران تقاضاهای دولت روس را قبل از وارد شدن قشون بقزوین قبول نکنند بعقیدهٔ من قشون باید چندروزی

در قزوین مکث نموده بعد عازم طهران بشوند

من گفتم امیدوارم که اگر کار باشغال پایتختهم منجر بشود دیگر به تقاضاهای روس افزوده نشود وآنجناب من باب اطمینان جواب داد که در صورت واقع شدن همچو امری منتهی تقاضای دیگریکه بشود مطالبهٔ وجه خسارت زیادتری خواهد بود (جارج بچنن)

(نمره ۱۷۶)

مکتوب سرادوارد گری به سر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱

آقا — روز ۲۲ شهرحال وزیر مختار ایران به وزارت خارجه آمده و اطلاع داد که حکم برای تخلیه نمودن ژاندارم خزانه خانهٔ شعاع السلطنه را صادر شده و پس از معرفی کابینه بمجلس در ۲۲ تقدیم ترضیه مطلوبه بوزیر مختار روس خواهد شد

معزی الیه اظهار کمال امیدواری نمود که دولت انگلیس البته مراتب را بدولت روس اطلاع داده و بازگشت قشون روس را که ۲۵۰ نفر از آنها در ۲۱ وارد انزلی شده‌اند خواستار خواهند شد

مشار الیه اظهار داشت که چون بعد از ملاقات خودش با وزیرامور خارجه بدولت ایران اطمینان داده استکه پس از تقدیم ترضیه هرچیز بنحو دلخواه ختم خواهد شد گمان میکنند حالا مقام شخص او در تضییع باشد مستر ملت مشار الیه را متذکر نمود که وزیر امور خارجه هیچ تعهدی در این موضوع ننموده (وحقیقة نمیتوانسته‌هم

نماید) اوهم اذعان نمود ولی اظهار داشت که بوزیر امور خارجه گفته بودم که اگر به تقاضاها تمکین بشود و باوجود آن قشون پیش برود دولت متبوعهٔ من بوضع بسیارمبهمی دچار خواهد شد . بنا بر این او اظهار امیدواری نموده بود که وزیر امور خارجه بمنزلهٔ واسطه عمل نماید . منهم گفته بودم که نمیتوانم این کار را بکنم ولی نصیحة گفته بودم به تقاضاها فوراً تمکین نمایند چون باعث تسهیل امر خواهد شد . وزیر مختار ایران سؤال نمود آیا دولت روس جواب تلگراف ۲۰ نوامبر وزیر امورخارجه‌را داده است مستر ملت جواب داد که هنوز جواب قطعی داده نشده وزیر مختار مزبور اصرار نمود که ما مذاکره و مبالغهٔ دیگری هم بادولت روس نمائیم (ای گری)

(نمرهٔ ۱۷۷)

مکتوب سرادوارد گری به سر جارج بار کلی

وزارت خارجه ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٥ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — در ۲۳ شهر جاری وزیر مختار ایران به وزارت خارجه آمده و از مستر ملت سؤال نمود که آیا دولت انگلیس ازبابت بازگشت قشون روس چیزی شنیده اند یاخیر ؟ مستر ملت جواب داد خیر و دولت انگلیس هنوز خبر قطعی ندارد که دولت روس چه خواهد کرد . باضافه دولت انگلیس هنوزهم مسموع ننموده که دولت ایران بتقاضاهای روس تمکین نموده باشد . (ادوارد گری)

(نمره ۱۷۸)

مراسله سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۵ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — وزیر مختار ایران امروز بوزارت خارجه آمده وازسرنیکلسن استفسار نمود که آیا دولت انگلیس اطلاعی از این بابت دارند که باوجود تمکین دولت ایران به دو فقره تقاضای اساسی دولت روس باز قصد پیشنهاد تقاضای دیگری داشته باشند چون سرنیکلسن پیشگوئی تقاضاهای منظورهٔ روس را خوش آیند ندید فقط گفت که گمان میکنند این مسئله موضوع بحث هیئت وزرای روس است و بی شك بهمین زودیها از روشیکه آنها اتخاذ خواهند نمود مستحضر خواهیم شد میرزا مهدیخان اظهار داشت دولت ایران مایل است که با نصیحت دولت انگلیس دلالت بشود سر نیکلسن بمشار الیه خاطرنشان نمود که چنانچه وزیر امور خارجه بمشار الیه گفته است برای دولت انگلیس مشکل است که مداخلهٔ بین روس و ایران بنماید میرزا مهدیخان جواب داد که محتمل وزیر امور خارجه راضی بشود که بوزیر مختار انگلیس در طهران دستورالعمل بدهد که با وزیر امور خارجهٔ ایران مشورت بنماید سر نیکلسن وعده نمود که در این موضوع با وزیر امور خارجه مذاکره بنماید

(ادوارد گری)

﴿ نمره ١٧٩ ﴾

تلگراف سر ادوارد گری بسر بچنن

وزارت خارجه ٢٨ نوامبر ١٩١١ مطابق ٦ ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ٢٧ نوامبر شما — وزیر مختار ایران مقیم انجا درخواست نصیحت مارا نموده وخواهش نموده بوزیرمختار انگلیس در طهران تعلیمات داده بشود که باوزیر امور خارجهٔ ایران مشورت نماید . من حاضرم نفوذ خودم را در ترغیب دولت ایران برای تمکین به تقاضاهای روس بکار ببرم درصورتیکه بموجب تلگراف ٢٦ نوامبر شما دولت روس هم حاضر باشد ولی لازم استکه بیشتر مهلت داده بشود در اینجا در جواب بحرانهای راجع باعمال سخیف و نامطبوع روس نسبت بایران من توضیحات ازوضع روس داده‌ام ولی طبیعة احساسات سخت در تزاید است و قصور دولت روس در ممانعت از عودت شاه مخلوع و مداومت او در تضعیف دولت ایران اثرات سؤ در اذهان نموده که منجر بپارهٔ تصورات و توضیحات خواهد شد دولت انگلیس امیدوار بود که‌پس از تمکین دولت ایران بدوفقره تقاضاهای اساسی روس قشون دولت روس عودت خواهند نمود و اگر حالا قشون مزبور از رشت تجاوز بکنند یا واقعاً بطهران برود باعث نگرانی کلی دولت انگلیس خواهد شد باضافه دولت انگلیس ترتیب را باین اندازه مشکل نمي بیند که پیشنهاد یك همچو التیاتمي در عرض یك همچو مدت

کمی قطعاً لازم باشد

شما باید اصرار بلیغ بنمائید که تقاضاهای روس بدون تعیین مدت پیشنهاد بشود و فقط مشروط به بازگشت قشون باشد که اگر تاخیری در تمکین به تقاضاهای مزبور مرئی بشود آنوقت دولت روس موافقت مارا بخواهد که متفقاً تدقیق بنمائیم که چه تغییراتی در طهران برای حفظ منافع روس لازم است بیانات علنی من در اینجا بالصراحة مشهود داشته که تا چه اندازه ما تضییع نشدن منافع روس را منظور داریم شما باید شرح فوق را باشد طریق هم به رئیس الوزراء هم به کفیل وزارت امور خارجه اظهار نمائید

(نمره ۱۸۰)

مراسلهٔ سر ادوارد گری به سر بکنن

وزارت خارجه ۲۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۶ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — من امروز باسفیر کبیر روس باکمال تشدد درباب احتمالات آتیه در ایران مذاکره نمودم من تصریح نمودم که اگرچه مناقشهٔ بین روس و ایران بطریق مستقیم بما هیچ مدخلیتی ندارد ولی نتایج اعمال روس ممکن است خیلی اهمیت حاصل بنماید من گفتم خواه مندرجات در مکتوب منتشرهٔ مستر شوستر صدق باشد خواه کذب کلیة وقتی این روش را مامور رسمی یك دولتی نسبت بدولت دیگری بطریق متضاد تعقیب بنماید البته غلط است ولی تعقیب همچو عملی به ندرت باعث لزوم اشغال طهران خواهد شد پس از آن تمام عبارات

مندرجهٔ در تلگراف امروز بشما را مذاکره نمودم سفیر کبیر روس اظهار نمود که افکار روسیان بسیار مهیج شده و او همچو احساس می‌نماید که باید یك قرار صحیحی با دولت ایران داده شود ولی سفیر مزبور هیچیك از عنوانات من را نفی نمود (ادوارد گری)

(نمره ۱۸۱)

تلگراف سر جارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۲۷ نوامبر)

طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگرافات ۲۲ و ۲٤ نوامبر من — در جواب یادداشت من مراسلهٔ از دولت ایران بمن رسیده که اظهار امتنان از حسن مساعدت دولت انگلیس نموده اند در مراسلهٔ مذکور مسطور است که بموجب نصیحت مشفقانهٔ دولت انگلیس و باطمینان اینکه قشون روس عودت داده خواهد شد دولت ایران بدون دفع وقت به تقاضاهای دولت روس کاملا تمکین نمود قشونیکه قبل از یادداشت مزبور من وارد شده بود عودت داده نشده و همه روزه هم قشون در انزلی پیاده میشود و عدهٔ استعداد در رشت حالا تقریباً به ۲۰۰۰ نفر رسیده . دولت ایران در خاتمهٔ مراسلهٔ خود اظهار می‌نمایند امیدواریم که دولت انگلیس در بذل مساعدت خود در انجام مندرجات یادداشت من مداومت خواهند نمود ،، غرض آنها عبارت مسطوره در یادداشت من است که تعیین اقدام عمدهٔ که دولت ایران در موضوع مرام دولت روس باید بنماید شده بود ،،

(نمرهٔ ۱۸۲)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۹ نوامبر)
(تلگراف ۲۹ نوامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل)
(مورخهٔ غرهٔ دسامبر است)

طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا ـ باکمال احترام ترجمهٔ التیماتم روس را که ظهر ۲۹ شهر حال وزیر مختار روس بدولت ایران پیشنهاد نموده لفاً ارسال میدارم

(جارج بارکلی)

(ضمیمه نمره ۱۸۲)

(سواد مراسلهٔ مسیو پکلوسکی بوثوق الدوله)

طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱

جنابا ـ در ملاقات ماروز جمعهٔ ۲٤ شهر حال افتخار داشتم که خاطر محترم را متوجه به عللی نمایم که باعث پیشنهاد بعضی دعاوی دیگر ازطرف دولت اعلیحضرت امپراطوری خواهد شد و در این موضوع منتظر تعلیمات ثانوی از دولت متبوعهٔ خودم بودم که الحال بمن رسیده است اکنون باکمال احترام از طرف دولت اعلیحضرت امپراطوری تقاضاهای ذیل راپیشنهاد می‌نمایم

اول ـ انفصال مستر شوستر ومستر لکفر وترتیب اشخاص دیگری که مستر شوستر برای استخدام دولت ایران دعوت نموده در تحت شرایط مادهٔ دوم این دعویات خواهد بود

دوم ـ دولت ایران باید تعهد نماید که بدون حصول رضایت قبل ازوقت سفارتین روس و انکلیس هیچیك از اتباع خارجه‌را به استخدام خود نباید بپذیرد

سوم ـ دولت ایران باید مصارف این قشون کشی حالیهٔ دولت روس بایران را بپردازد تعیین مبلغ این مصارف و ترتیب تادیهٔ آن بدولت روس بعد ازوصول جواب دولت ایران مقرر خواهد شد

من وظیفهٔ خود میدانم توضیح نمایم که‌سبب اصلی این اقدامات اولا لزوم‌حتمی دریافت خسارت قشون کشی‌است که‌دولت اعلیحضرت امپراطوری مجبور به وارد نمودن آن بایران شده واعمال مغرضانهٔ جدید مستر شوستر نسبت بدولت روس‌است وبعلاوه اشتیاق‌صمیمانهٔ دولت روس در برطرف نمودن مبدأ عمدهٔ اختلافات حادثه است که برای آتیه تاسیس بنیادی نماید که دولتین روابط وداد را مستحکم بر آن بنا بنمایند و تمام مسائل و دعاوی معوقهٔ دولت روس بنحو مرضی وباجد وافی قطع و فصل بشود باضافه برمن لازم است به جنابعالی اخطار نمایم که دولت اعلیحضرت امپراطوری برای انجام این تقاضاها بیش از ٤٨ ساعت نمی‌تواند صبر نماید و درعرض این مدت قشون روس در رشت توقف خواهد نمود ولی اگر قبل از انقضاء مدت مزبور جواب داده نشود یا جواب غیرمرضی داده شود قشون پیش خواهد آمد و مسلماً پیش آمدن قشون باعث اضافه شدن مبلغ خسارتیکه دولت ایران باید بدولت روس بپردازد خواهد

شد (پکلوسکی کنزیل)

(نمره ۱۸۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد کری واصله در ۲۹ نوامبر)
طهران ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹

(راجع بتلگراف سابق امروزمن — در التیماتم هیچ ذکری از وعدهٔ بازگشت قشون پس از تمکین به تقاضاها نشده
وزیر امور خارجه رئیس کابینهٔ خودرا فرستاده و مجدداً درخواست مساعدت مارا نموده که یا قدری تسهیل تقاضاها را حاصل نمائیم یا بهرحال تطویل مدت مهلت را بدست بیاوریم تقاضاهای مزبور بکلی غفلة بدولت ایران پیشنهاد شده و مدت مهلتی که معین شده انقدر فرصت بانها نمیدهد که تعمقی در آن بنمایند اودرخواست نصیحت ازمن نمود من جواب دادم که من تعلیماتی در این باب ندارم ولی بعقیدهٔ شخصی خودم تمکین بدون تاخیر دولت ایران را اولی میدانم

(نمره ۱۸٤)

تلگراف سر ادوارد کری به سر بچنن
وزارت خارجه ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹
وزیر مختار ایران مجدداً درخواست نصیحت من‌را نموده و من باو گفتم که تا مستحضر نشوم که تقاضاهای روس علناً چطورپیشنهاد شده نمیتوانم قطعاً چیزی بگویم فقط می‌توانم بطور حتم و یقین

بگویم که تمکین باعث باز گشت قشون روس خواهدشد
مختصراً من باو اظهار قطعی نمودم که مستر شوستر مسائل‌را غیر ممکن میکند واضح است که دولت ایران نمی‌تواند تادیهٔ خسارتی نماید ومن معتقدم که اگر سایر مطالب فیصل بشود قشون روس توقف نخواهد کرد تا مبلغ خسارت بالتمام پرداخته شود اگر بنا بشود دولت ایران قبل از یك استقراضی این خسارت‌را بپردازد اسباب یأس هر نوع پیشرفتی در طرق جنوب خواهد بود و باین واسطه ضرر تجارتی دولت انگلیس خیلی زیادتر خواهد شد
لازم است من شرح تقاضاهای روس‌را بدانم که آیا میتوان قطعاً گفت که تمکین به‌آن اسباب باز گشت قشون خواهد شد یانه
وزیرمختار ایران اظهار میدارد که او شایق نصیحت است که بداند کابینهٔ جدید ایران کلیة چه نوع باید رفتار نماید که باعث حصول روابط وداد با دولت روس بشود و وزیر امور خارجهٔ روس البته میتواند در این موضوع هم یك‌چیزی بگوید آنچه من ازوزیر مختار ایران استدراك نمودم این استکه دولت ایران اذعان دارد که موقع چقدر باریك است

﴿ نمره ۱۸۵ ﴾

تلگراف سر بچنن بسرادوارد گری (واصله در ۲۹ نوامبر)
سن‌پطرزبورغ ۲۹ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۷ ذیحجه ۱۳۲۹
(تلگراف ۲۹ حاوی شرح مختصر مکتوب‌ذیل مورخه ۳۰ نوامبر است)

آقا ــ با کمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که دیروز عصر کفیل وزارت امور خارجه‌را ملاقات نمودم آن جناب اظهار کمال رضایت را از نطق شما در پارلمان نموده و گفت که به کنت بن کندرف تعلیمات داده است تشکرات وحق شناسی اورا بشما عرضه بدارد من جواب‌دادم بمن دستورالعمل‌داده‌شده که تبلیغ عنوان برخلاف آنرا بنمایم بلحاظ اینکه وزیر خارجه انکلیس مسموع نموده است که متاسفانه التیماتوم ثانویئی بدولت ایران پیشنهاد شده که در عرض ٤٨ ساعت جواب آن باید داده بشود

من عنوانیرا که سابقاً در باب کم بودن مدت مهلت باو نموده بودم تکرار نمودم و اصرار نمودم لازم است که مدت کافی وقت بوزیر امور خارجهٔ انکلیس داده‌بشود که در عرض آن بتواند نفوذ کلام خودش را بدولت ایران بکار ببرد و به‌نحو خوش آیندی اسباب خاتمه پذیرفتن این واقعه‌را فراهم بیاورد اشغال طهران بتوسط قشون روس منجر بانحراف افکار عامهٔ انکلیسان خواهد شد

بعلاوه برای اینکه او ملتفت بشود که چقدر این‌مسئله برشما سخت اثر نموده تلگرافات ۳۸ و ۳۹ شهرحال شمارا بترجمهٔ فرانسه برای آن جناب قرائت‌نمودم

درضمن صحبت طولانی مسیونراتوف یك‌دفعهٔ دیگر عناتیهائیرا که‌دولت روس را مجبور به‌تشدد این التیماتوم ثانوی نموده توضیح نمود

عقیدهٔ او این بود که التیماتوم درصبح ۲۹ بایستی پیشنهاد شده‌باشد

ولی چون تصدیق وقوع این پیشنهاد هنوز از مسیو پکلوسکی باو نرسیده او نمیتواند عیناً شرح آنرا برای من تصریح نماید

مختصراً آن سه فقره موادی که در تلگراف ۲٦ شهر حال من مصرح شده بود عیناً بطهران تبلیغ شده اگرچه چند کلمهٔ اضافه شده است مبنی بر اینکه تعیین مبلغ خسارت و ترتیب تادیهٔ آن پس از تمکین دولت ایران به سه فقره تقاضاها قرار داده خواهد شد و عین مبلغ مصارف قشون کشی در آنوقت معین خواهد شد

دولت روس برای تادیهٔ فوری اصرار نخواهد نمود و تقاضاهای خودرا هم زیادتر نخواهد نمود او خواهش من را در باب بکلی تعیین نمودن وقت یا حتی تطویل مدت مهلت رد نمود و اظهار داشت که در باب یك هفته یا ده روز توقف قشون در قزوین هم نمی‌تواند بمن اطمینان بدهد من اصرار نمودم که اگر دولت ایران به مسیو پکلوسکی اطلاع داد که چنانچه دولت روس مدت زیادتری بانها برای تعمق در این موضوع مهلت بدهد حاضر هستند که تقاضاهای مزبور را موجه بدانند البته یك همچو مهلتی بانها باید داده بشود

مسیو نراتوف جواب داد که این محال است او اظهار داشت اگر احیاناً دولت ایران اطمینان نامهٔ کتبی بسپارد که بسه فقره تقاضاها تمکین خواهد نمود او ۱۵ روز دیگر بانها مهلت خواهد داد که ترتیبات راجعه بانفصال مستر شوستر از قبیل مسئله تادیهٔ خسارت او وغیره را بدهند او نیز وعده داد که برای تعلیمات

تلگرافی دادن درباب پیشرفتن قشون از رشت بقزوین تا روز شنبه تحمل خواهد کرد پس از آن بنا بخواهش من آن جناب به رئیس الوزراء تلفن کرد و برای ملاقات من با او وقت خواست و جناب معظم‌له جواب داد که او فوراً من را خواهد پذیرفت

من آنچه را که بمسیو نراتوف گفته بودم با همان مبالغه به مسیو کوکفت سف تکرار نمودم و بان جناب اصرار نمودم که نظر به منافع معاهدهٔ انگلیس و روس در قبول خواهشات شما بیشتر موافقت نماید چون من تصور کردم اطمینانیکه مسیو نراتوف بمن‌داده بود تا آن حدیکه من میل داشتم مکفی نبود آن‌جناب اظهار داشت البته دولت انگلیس در این واقعات جدیدهٔ در ایران نسبة سهل انکاری می‌نمایند چون وقایع مزبور مستقیماً بانها ضرری نرسانده ولی دولت روس که مقاماتش در این موقع تضییع شده نمیتواند ان سهل‌انکاری را بنماید یگانه طریقی که بتوان بدولت ایران خاطر نشان نمود که با دولت روس این نوع‌ها نمیتوان سلوك نمود همین پیشنهاد التیماتوم است وخواستن جواب فوری آن ومایوسی آنها از امکان‌اصلاحی . دولت روس از طریقهٔ پیشنهاد دوفقره تقاضاهای اساسی که ملایم تر بود انتفاعی حاصل ننموده و انقدر برای جواب معطل شد تا قشون برشت رسید

من اظهار داشتم نظر باسترضای خاطریکه حالا درباب واقعهٔ اولی‌برای دولت روس فراهم گردیده بایستی که این التیماتوم ثانوی‌را به نحو

تلین تری ابراز بنمایند مسیو کوکفسف جواب داد درجلسهٔ
هیئت وزراء که التیماتوم ثانوی مسوده شد تقاضاهائیکه باید پیشنهاد
بشود بمنتها درجه کاسته شده است و او می‌تواند بمن اطمینان
بدهد که دولت روس بهیچوجه قصد اشغال طهران را ندارد و اگر
وزیر امور خارجهٔ انکلیس بتواند دولت ایران‌را متقاعد به تمکین
بنماید و باینواسطه زحمت حکم جلو رفتن قشون را از دولت روس
ساقط بنماید موجب نهایت تشکر او خواهد شد
ازعنوانات من آنجناب ملتفت شد که غرض شما اختصاصاً اصل
تقاضاهانیست بلکه طریقهٔ پیشنهاد آن ووضع تحمیل بدولت ایران
است جناب معظمله اظهار نمود که اگر او شخصاً بخواهددر
باب مواد مختلف مسطوره در تلگرافات شما تامینات قطعی بدهد
محتمل است سؤ تفاهم همکاران خود بشود و بنا براین سواد
تلگرافات مزبور را از من خواست که با همکاران خودش در آن
مواضیع مشورت بنماید آن جناب اظهار نمود که در جلسهٔ
فردا عصر هیئت وزراء آنرا موضوع بحث قرار داده و رأی قطعی
آنها را بتوسط مسیو نراتوف بمن اطلاع خواهد داد

در ضمن صحبت ما مسیو ککوتسف اظهار داشت درموضوع
خسارت قشون کشی عقاید عامهٔ روسها بر این استکه اگر دولت
ایران عمداً باعث مداخلهٔ قشونی بشود باید ازعهدهٔ مخارج قشون کشی
برآید همین‌قدرکه از طرف دولت ایران اطمینان صحیحی داده

بشود که مصارف اعزام قشون را خواهند پرداخت جناب معظم الیه راضی شده و درباب ترتیب تادیهٔ آن اینقدرها تشدد نخواهد نمود با اینکه جناب معظم له تشریحات من را درباب تطویل مدت مهلت و توقف یك هفته یاده روز قشون در قزوین بنحو مسالمت و آرامی اصغا نمود معذالك بهیچوجه خودرا تفویض نمود

امروز صبح سواد بفرانسه تلگرافات شمارا برای مسیو ککوتسف فرستاده و مکتوب خصوصی هم بان جناب نوشتم مبنی بر اینکه امیدوارم آن جناب نفوذ مقتدرهٔ خود را در متقاعد نمودن هیئت وزراء بکار خواهد برد که در موافقت بنوع مناسبی با خواهشات شما رأی بدهند

(جارج بچنن)

(نمره ۱۸۶)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر)
طهران ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

ویس قونسول انگلیس از رشت خبر میدهد که الحال ۱۹۰۰ نفر قشون روس در رشت هستند از قراریکه باو مشهود شده ۷۰۰ نفر دیگر هم دیروز از انزلی حرکت نموده و دو دسته قورخانهٔ دیگر هم تا حال وارد شده

(نمره ۱۸۷)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر)
طهران ۳۰نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز من – پیغامی الان از طرف دولت ایران بمن رسیده مبنی بر اینکه دولت ایران انقدر که به عبارت اخیرهٔ مندرجهٔ در مراسله مسیو پکلوسکی اهمیت میدهد. به‌اصل التیماتوم اهمیت قرار نمیدهد چونکه می‌ترسد عنوانات اخیره بابت پیشنهاد هرنوع تقاضای دیگریرا که دولت‌روس میل داشته باشد مفتوح بدارد و حتی ممکن است پیشنهاد یك تقاضائی بنماید که هرنوع حکومتی که مناسب حال دولت روس باشد درایران تاسیس بشود

(نمرهٔ ۱۸۸)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر)
طهران ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹
دولت روس الحال بوزیر مختار خودش امر نموده بدولت ایران‌اعلام بدارد که بمحض اینکه (۱) قسمت ابتدائی ماده اول التیماتوم بموقع اجرا گذارده شود و (۲) دولت ایران تعهد بنماید که قسمت ثانی مادهٔ اول و مادهٔ دوم را مجرا بنماید و وعدهٔ پرداخت خسارت را بنماید قشون روس باز گشت خواهد نمود تعیین مبلغ خسارت و ترتیب تأدیهٔ انرا محول بمذاکرات بعدها خواهند نمود

(نمـره ۱۸۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری واصله ۳۰ نوامبر
طهران ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذی‌قعده ۱۳۲۹
وزیر مختار روس الان بوزیر امور خارجه اطلاع داد همین قدر که

سه فقره شرایط را (بنحویکه درتلگراف قبل از این خودم تصریح شده دولت ایران قبول نمایند قشون روس عوذت داده خواهدشد) بعد از اطلاع مزبور وزیر امور خارجه من‌را ملاقات نموده و درباب شروط وتشریحات مندرجه در مراسله وزیر مختار روس صحبت نموده واز تشویش خاطری که بواسطهٔ آن برای دولت ایران حادث شده من‌را مستحضر داشت آن جناب اظهــار داشت که چون از وزیر مختار روس اطمینان حاصل نموده شخصاً دراین موضوع دیگر تشویش ندارم آنجناب بمدت مهلت خیلی اهمیت قرار داده وگفت محال است که در عرض مدت مزبور بتوان تمکین به تقاضاها نمود . رأی مجلس بکلی باقبول تقاضاهای مزبور متضاد است وطبیعةً از برای من غیر ممکن است بتوانم تصور این‌را هم بکنم که تا فردا برأی اکثریت مجلس غلبه حاصل نمایم جناب معظم الیه نیز اظهار داشت‌که من همیشه بانهایت صمیمیت مشتاق بوده‌ام که روابط بادولت روس را مستقر بدارم باضافه اظهار نمود امیدوارم که‌دولت روس این‌تاخیررا هم بهانهٔ ازبرای پیشنهاد یك مقدار تقاضاهای دیگری‌قرار ندهد

﴿ نمره ۱۹۰ ﴾

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۳۰ نوامبر)

سن‌پطرزبورغ ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

مسیو نراتوف تا الان که‌ساعت ۷ بعد ازظهراست هنوز درجلسه هیئت وزراست ولی‌مسیو کلم‌شرح‌ذیل‌رابمن نکاشته است . بوزیر مختارروس

مقیم طهران اطلاع داده شده است که اگر دولت ایران در عرض ۴۸ ساعت مهلت خود همین قدر بنویسند که سه فقره تقاضاها را رسماً قبول نموده و انفصال مستر شوستر ومسترلکفر حتمی‌الوقوع است دولت روس آنرا جواب مطلوب محسوب خواهد داشت . چون ترتیبات انفصال مستر شوستر مدتی وقت لازم خواهد داشت بوزیر مختار روس اجازه داده شده که هراندازه وقتی که او برای انجام ترتیبات اختتام عمل شوستر لازم میداند بدولت ایران مهلت بدهد درموضوع خرج قشون کشی هم همین قدر کافی خواهد بود که دولت ایران تعهد بنماید که پس از تعیین نمودن ما مبلغ آن را قرار تادیه آن‌را بدهد . اگر جواب مرضی داده بشود قشون ازرشت تجاوزنخواهد نمودولی عودت آن بروسیه فقطوقتی واقع‌خواهد شد که عمل مستر شوستر بکلی خاتمه پذیرفته باشد

(نمرهٔ ۱۹۱)

تلگراف بچنن بسرادواردگری واصله در ۳۰ نوامبر

سن‌پطرزبورغ ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف سابق امروز من — چون کفیل وزارت امورخارجه نمیتوانست من‌را بپذیرد من مکتوب خصوصی باونوشتم مبنی براینکه درمراسله که بمن نوشته شده هیچ ذکری از توقف زیادتر قشون در قزوین نشده ودرباب رجعت قشون آن طوریکه من خواسته بودم اظهار نشده . شرح ذیل جواب از طرف‌اوست ، درباب توقف

قشون در قزوین رأی داده شده که لازم است بقشون امر بشود چند روزی در قزوین توقف بنمایند ولی تعیین مدت توقف آن نخواهد شد

گمان میکنم ما انقدر وقت بعدها داشته باشیم که اگر لازم بشود در این خصوص مذاکره بنمائیم

در باب باز گشت قشون ما برای من مشکل است که جواب صریحی بشما بدهم چون حرکت آن بطرف داخلی خاك ایران بسته به پیش آمد ترتیبات خواهد بود عجالة ما قصد نداریم که تقاضاهای دیگری سوای تقاضای سابقه پیشنهاد بنمائیم ولی اگر ما مجبور بشویم که مرام خودرا بقوهٔ جبریه بموقع اجرا بگذاریم محتمل است تقاضاهای ما زیادتر بشود

﴿ نمره ۱۹۲ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به سر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذیحجه ۱۳۲۹

من بوزیر مختار ایران گفتم که ما در این موضوعات با دولت روس مشغول مذاکره هستیم ولی هیچ اسمی از مسترد داشتن روس سه فقره تقاضاهای خود را نمی‌توان بمیان آورد و اگر باین تقاضاها فوراً تمکین بشود درباب شرح وبسط آن ممکن است بعدها بطریق مودتانه ترتیبی داد ولی تاخیر در تمکین بدون گفتگو باعث پیشرفت قشون روس خواهد بود

شما به‌همکار روس خودتان و وزیر امور خارجهٔ ایران اطلاع بدهید

﴿ نمره ۱۹۳ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به‌سر بچنن

وزارت خارجه ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱

شرح تلگراف امروز من به سر جارج بارکلی را بکفیل وزارت امور خارجه اطلاع بدهید

من امروز در پارلمان بیاناتی نموده و باریك بودن موقع را تصدیق نموده و اظهار داشتم که با دولت روس در این باب باید مذاکره نمود بعد از تمکین دولت ایران به سه فقره تقاضاهای روس لازم خواهد بود که دولت‌روس درباب تسهیل استخدام اتباع‌خارجه که‌لازم‌بشود بامامعیت بنماید وبهمچنین درتسهیل وسائل یك استقراضی برای دولت ایران

﴿ نمره ۱۹٤ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادوارد گری (واصله درغره دسامبر)

طهران غره دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ ذیحجه ۱۳۲۹

امروز صبح علاء الدوله مقتول شد باینواسطه و بواسطهٔ‌التیام دولت روس ظاهراً یك‌هیجانی درشهر بروز نموده

﴿ نمره ۱۹۵ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله درغره‌دسامبر)

طهران غره دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ذیحجه ۱۳۲۹

امروز صبح درمجلس متفقاً رأی داد که کلیهٔ تقاضاهای روس ردبشود

(نمره ۱۹۶)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله درغره‌دسامبر)
طهران غره دسامبر ۱۹۱۱

امروز در تمام روز هیجان کلی در شهر جاری بود بانمایشات بسیار برعلیه روس محل تردید نیست که علاء الدوله هم بواسطهٔ متحد بودن با روس مقتول شده

(نمره ۱۹۷)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله درغره‌دسامبر)
طهران غره دسامبر ۱۹۱۱

بعد از آنکه مجلس تقاضاهای روس را رد نمود وزیر امور خارجه استعفا داد

(نمره ۱۹۸)

تلگراف سربچنن به‌سر ادوارد گری (واصله در غره دسامبر)
سن‌پطرزبورغ غره دسامبر ۱۹۱۱

(شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ٤دسامبر در غره دسامبر تلگرافا مخابره شده) من در غره شهر حال مسیو نراتوف را ملاقات نموده و ازاو اطمینان حاصل نمودم که چنانچه شما درتلگراف ۳۰ نوامبر خودتان خواستار شده بودید دولت روس حتی القوه سعی بنماید که موجبات تسهیل‌را برای انتخاب مستخدمین جدید خارجه در

ایران فراهم نماید   آنجناب پس از آن بمن اطلاع داد که مجلس از تمکین بتقاضاهای روس بکلی امتناع نموده و نیز اظهار داشت که خود آنجناب هم هیچ انتظاری نداشته که تقاضای مزبور دفعةً قبول بشود ولی امید اینرا داشته که ایرانیـان بعوض مسدود نمودن ابواب تمـام مذاکرات دیگر فقط بجواب ندادن به یادداشت روس قنـاعت خواهند نمود   نظر بوعدهٔ که آن جناب بمن داده بود حکم پیش رفتن قشون ازرشت تا فردا بعد ازظهر مخابره نخواهـد شد و چند روزی هم قشون در قزوین توقف خواهند نمود

حالیه هیچ نوع امید تمکین نمودن دولت ایران بتقـاضاها نیست مگر اینکه بتوان مجلس را ازمیان برداشت   آنجناب مطمئن نبود که آیا مشروطه بنایب السلطنه این قدرترا داده است که بتواندمجلس را منفصل کند یاخیر

درضمن صحبت که امتدادی حاصل نمود من یك مرتبهٔ دیگر بانجناب مبالغه نمودم که اشغال طهران حتماً باعث وقوع اختلالهای مهم خواهد شد و نتیجهٔ آن بروز واقعات جدیده خواهد بود که هریك بجای خود اسباب پیشنهاد تقاضاهای جدید دیگر خواهدشد

قشون روس در بدو ورودخودشان بطهران هیئت دولت منظمی درمقابل خودنخواهند دید که با آنطرف بشوند و از آنطرف محتمل است شاه مخلوع هم این موقع را غنیمت شمرده وبخواهد ازاین انقلاب انتفاعی حاصل نموده و خودرا مجدداً بر تخت سلطنت برقرار نماید

به این شق اخیر یعنی جلوس محمد علی میرزا مجدداً برتخت چنانچه سابقاً هم یکدفعه بجنابعالی اظهار داشته‌ام بهیچ نحوی دولت انکلیس راضی نخواهد شد . آنجناب بمن اطمینان‌داد که دولت امپراطوری روس بهیچوجه من‌الوجوه به شاه مخلوع تقویت نخواهد کرد . پس از آن من خاطر آنجناب را متذکر نمودم که اگر دولت روس در باب مسائلی که بادولت ایران درمیان است بی‌اندازه فشار واردبیاورند دولت انکلیس را باین واسطه دوچار مشکلات بسیار خواهند نمود و از آن جناب خواهش نمودم که این مسئله‌را منظور داشته باشد . مسیو نراتف جواب‌داد که مقام دولت‌روس باید بدرجهٔ عالی‌نکاهداشته بشود . روزنامجات دائماً بدولت روس میتازند که چرا درتسویه این مطالب قدرت کافی بروزداده نمیشود ولی‌دولت اقدامات خود را محدود بحدی که قطعاً لازم‌است نموده آنهم برای انجام مقصودی که الان ذکر شد یعنی حفظ مقام روس

(جارج بچنن)

(نمره ۱۹۹)

(تلکراف سرادواردگری بسر بچنن)

وزارت خارجه ۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلکراف ۳۰ نوامبر شما — نهایت اسف را دارم که دولت روس مدت طولانی تری بدولت ایران مهلت نداده . سوای این یك فقره که سایر تعلیماتی که بمسیو پکلوسکی داده‌اند بنظر من مرضی است . شاید وزیر مختار مزبور بموجب این تعلیمات با دولت

ایران مذاکره نموده باشد . چون لازم‌است درباب عملیات‌دولت روس وشرایطی که دولت مزبور برای عودت دادن قشون خود مقرر نموده من در پارلمان بیانات‌صریح بنمایم شمابابد از وزیر امور خارجه استعلام بنمائید که آیا ممکن است من در بارلمان تصریح بنمایم که کلیة این تعلیمات از چه قراراست یاخیر . باضافه شمـا باید اطمینـان قطعی صریح بخواهید که کتباً بیان بنمایند اصل مقصود دولت روس از این اقدامات چیست وحدود اقدامات‌خودراهم معین بنمایند چون‌برای تسکین اضطرابی که درباب معاهده روس وانکلیس حادث‌است یك‌همچه اطمینانی لازم است

(نمره ۲۰۰)

(مکتوب سرادواردگری بسرپچنن)

وزارت خارجه ۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۹ ذی‌حجه ۱۳۲۹

آقا — تلگراف جناب عالی مورخه بیست‌و ششم شهر جاری راجع به مذاکرهٔ شما باوزیر امور خارجه روس درباب تقاضای دولت‌روس ازدولت ایران و اعزام قشون برای اجرای آن واصل گردید . من عنوانات جناب عالی‌را بمسیو نراتوف دراین موقع پسندیدم واز اطمینانی که آنجناب بشما داده است که دولت روس در خیال اشغال هیچ‌نقطه از خاك ایران نیست رضایت حاصل نموده و بخاطر خود سپردم

(ادوارد گری)

(نمره ۲۰۱)

(تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری واصله در ۲ نوامبر)

طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹

دیروز درقتل دونفر از مرتجعین مجاهده‌شد وگلوله بیکی از آنها کار گر نشده ومنجر بقتل درشگچی اوگردید ولی یکنفر دیگرمقتول شد رئیس خبازان را هم که مظنون باحتکار وتضییق گندم بوددیروز مقتول نمودند . نرخ نان درترقی است واحتمال بروز بلوا برای نان میرود شوستر هم که در جمع آوری مالیات جنسی برای رفع‌احتیاجات پایتخت مشغول‌اقدامات مجدانه‌بود از دیروز دراین‌عمل سستی بروز داده

(نمره ۲۰۲)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲ دسامبر)

طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱

قونسول انگلیس از رشت خبر میدهد که کلیه عده قشون روس در رشت حالا به ۳۵۰۰ نفر رسیده ودررشت وانزلی برای صاحب منصب و قشون خانه هارا بمدت یکسال و متجاوز از یکسال اجاره مینمایند

(نمره ۲۰۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در۲ دسامبر)

طهران دوم دسامبر ۱۹۱۱

دیروز وزیر امور خارجه ایران شفاهاً بوزیر مختار روس اطلاع داد که مجلس ·تقاضاهای روس را رد نموده ولی از قرار معلوم دولت ایران درصدد تدارك مراسلهٔ هم هست

(نمره ۲۰٤)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در۲دسامبر)
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹

(التیماتم روس)

مرحمت فرموده رجوع بتلگراف ۳۰ شهرماضی من بنمائید — وزیر مختار روس امکان پیشنهاد تقاضاهای دیگررا استغنا نمی‌نماید مشارالیه بمن اطلاع میدهد که اطمینان او بوزیر امور خارجه ایران فقط مبنی بر این بوده که اگر دولت ایران درعرض چهل وهشت ساعت تمکین بتقاضاهای روس بنماید تقاضای دیگری نخواهد شد

(نمرهٔ ۲۰۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ۲ دسامبر)
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱

شرح ذیل‌را امروز قنسول انگلیس از رشت مخابره نموده :— قریب صدنفر قشون دیشب از انزلی وارد رشت شدند وهشتصد نفر دیشب بطرف قزوین حرکت نمودند .

(نمرهٔ ۲۰٦)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری واصله در دوم دسامبر
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱

سردار اسعد دیشب از اروپا وارد انزلی شد

(نمرهٔ ۲۰۷)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری واصله ۲ دسامبر
طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱

در یك مکتوبی که مستر شوستر بوزیر امور خارجه نوشته و من امروز ملاحظه نمودم مستر شوستر اشعارداشته مجله که لایحهٔ او بجریدهٔ تایمز درآن مندرج است نه او بطبع رسانیده ونه درطهران توزیع نموده سواد انکلیسی مکتوب مزبوررا ببعضی از دوستان خود ارائه داده وتقریباً دوازده نسخه یابلکه زیادتر از آن‌را در ایران برای بعضی از دوستان ایرانی خودش فرستاده (من شخصاً از او خواهش نمودم یك نسخه ازآن را برای‌من بفرستد) بعضی از دوستان ایرانی‌او ازاو سئوال نموده‌بودند که آیا اومخالفتی دربطبع‌رسیدن آنمکتوب در ایران خواهد داشت یاخیر واو جواب داده بوده است درفهمیدن عموم‌مردم مندرجات مکتوب علنی که او بروزنامه تایمز نوشته او البته مخالفتی در طبع نخواهد داشت

(نمرهٔ ۲۰۸)

تلگراف‌سربجنن بسرادواردگری (واصله در۲دسامبر)

شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ٤ دسامبر در ۲ دسامبر تلگرافا مخابره شده ــ سن‌پطرزبورغ ۲ دسامبر ۱۹۱۱مطابق ۱۰ذی‌حجه۱۳۲۹

من مسیو نراتوف را دردوم شهر حال ملاقات نموده ودر موضوع تلگراف غرهٔ شهر حال شما با او مذاکره نمودم . من‌از آنجناب

سئوال نمودم آیا وزیر امور خارجهٔ انکلیس میتواند در پارلمان درباب دوفقره مراسله که یکی از مسیو کابن در ۳۰ نوامبر ویکی از خود آنجناب بمن رسیده توضیحات بدهد (شرح مکتوب مسیو کابن را در ۳۰ نوامبر تلگرافاً خبر دادهام و سواد مراسله مسیو نراتوف را درطی مکتوب ۲۹ نوامبر خودم ارسال نمودهام) من توجه مخصوص آنجناب را بعبارت سوم و چهارم مراسله خودش معطوف نمودم که در تلوان اطمینان قطعی بتی داده شده که دولت امپراطوری روس قصد ندارد اخلالی در مقام واستقلال دولت ایران وارد بنماید واقدامات قشونی‌هم که مشغول هستند فقط بطریق سطحی‌است وهیچ قصدی در باب نقض مواد معاهده روس وانکلیس راجع بایران در نظر ندارند پس‌از قرائت مکتوبات متعدده مزبوره مسیو نراتوف اظهار داشت که شما در متمسك شدن به مراتب مندرجه در این مراسلات آزاد هستید . آنجناب اظهار داشت که تعلیمات بمسیو پکلوسکی که در مراسله مسیو کابن مسطور بوده بعداز رد شدن تقاضاهای روس دیکر ثمری ندارد و درباب مکث قشون در قزوین که درمراسله خود آنجناب مسطور بوده اومیتواند بمن بکوید که بفرمانده قشون امر شده که از قزوین تجاوز نکنند تا دستورالعمل ثانوی یا از سن‌پطرزبورغ یا از طهران از سفارت روس باو داده شود آنجناب اظهار داشت بهر صورت نمیتواند تعهد بکند که قشون در قزوین توقف خواهد نمود چونکه اکر درطهران بی‌نظمی یابلوائی بروز بنماید

ممکن است لازم بگردد که بقشون حکم بشود برای حفظ سفارت فوراً بطهران بروند . پس از آن سئوال نمودم آیا آن جناب میتواند یك اطمینان مقطوع تری بمن بدهد که اگر احیاناً بنا بشود دولت روس تقاضاهای دیگری پیشنهاد نماید آن تقاضاهائی که بالاخره باید پیشنهاد بشود از چه قرار خواهد بود و بعد ازمقداری مذاکره دیگر شرح ذیل را که من نوشتم وبه آنجناب ارائه دادم پسندید :

„ چنانچه بواسطه پیش آمدهای غیر منتظره لازم بشود که تقاضاهای دیگری پیشنهاد بشود آن تقاضا ها از مسائلی که انتفـاع مخصوصی برای دولت داشته باشد تجاوز نخواهد نمود مثلا از قبیل قطع وفصل شدن مطالب معوقه دولت روس که در سوابق ایام موضوع بحث واقع شده یا از قبیل مسائل دیگری که در منطقه روس منافع اختصاصی دولت روس را حاوی باشد خواهـد بود که خدشهٔ در مسائلی که منافع پلتیکی عمومی را داراست وارد نماید“ (جارج بچنن)

(نمره ۲۰۹)

تلگراف سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹

(تعیین ماژور استکس باستخدام دولت ایران)

در تاریخ ۲۲ شهر ماضی تلگراف ذیل بحکومت هندوستـان مخابره شده :ـــ

استکس عرضحالی بدولت انگلیس نموده و استـدعای تجدید نظر

شدن در رأی مقطوعهٔ دولت‌را کرده بنابراین دولت انکلیس نهایت شعف‌را حاصل خواهد نمود اگر شما به استکس اطلاع بدهید که دولت انکلیس تصور میکنند اولین وظیفهٔ یك صاحب‌منصب‌رسمی دولت انکلیس اطاعت اوامری است که ازطرف دولت باو شده و بدینجهت ازقبول استخدام دولت ایران بایدامتناع نماید دولت‌انکلیس کناره جستن اورا از استخدام دولت ایران لازم میدانند و هر مسؤلیتی از این کناره نمودن او ظاهر بشود بعهدهٔ خود میگیرند علت مصمم شدن دولت انکلیس برد استعفای او سابق‌براین مفصلا برای‌او توضیح شده این تلگراف راجع‌بتلگراف ۲۱ نوامبرشما است

(نمرهٔ ۲۱۰)

تلگراف سرادوارد گری. بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۲ دسامبر ۱۹۱۱

نظر به سبك رفتار شاه مخلوع درزمان ماضی دولت‌انکلیس بهیچوجه من الوجوه نمیتواند اورا مجدداً بسمت سابق بشناسد

(نمره ۲۱۱)

تلگراف سر ادوارد گری بسر بچنن

وزارت خارجه ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹

عنوانیرا که درباب شاه مخلوع نموده‌اید (چنانچه در تلگراف غره دسامبر شما مسطور شده است پسندیدم من از این مشعوفم که کفیل وزارت امور خارجه هم با این عنوان باشما موافقت نموده

باکمال جدیت بر من معلوم است که قشون روس طهران‌را اشغال نخواهند نمود مگر در صورت منحصربودن چاره وتقاضاهای جدید مبسوط‌تر دیگری بتوسط آنها پیشنهاد نخواهد شد این خیلی مهم است و امیدوارم چنانچه پیشنهاد تقاضاهای جدیدی‌را لازم بدانند بدواً با دولت انگلیس شور خواهند نمود خطریکه من پیش بینی می نمایم این است که دولت مزبور تقاضاهای جدیدی پیشنهاد نمایند که نه قبول شدنی باشد ونه با معاهدهٔ انگلیس و روس موافقت داشته باشد و مدافعه از آن در محضر پارلمان برای من میسر نباشد

(نمره ۲۱۲)

مراسله سرادواردگری به‌سربچنن

وزارت خارجه ۲ دسامبر ۱۹۱۱

آقا — امروز درباب تشویش خودم راجع بایران خیلی سخت با کنت بن کندرف صحبت نمودم

من اظهار نمودم ابتدا به ساکن بدبختانهٔ دولت روس مبنای التیماتوم خودرا مسئلهٔ اموال شعاع السلطنه‌قرار داده که نسبة چندان جالب اهمیت نبوده و دعوی دولت روس در این موضوع چندان شدید نمی‌نمود من نیز اظهار تاسف نمودم که پس از تمکین دولت ایران به دو فقره تقاضاهای اولی راجع باموال مزبور قشون روس عودت داده نشده راست است که در تمکین نمودن دولت‌ایران

چند روزی تاخیرشد ولی مقدماتیهم که دولت روس درعملیات خود قرار داد چندان پسندیده نبود

اکنون سه فقره تقاضا پیشنهاد شده درباب دو فقره اولی که راجع بمستر شوستر و تعیین مستخدمین خارجه در آتیه است من نمی‌توانم مخالفتی بنمایم چون مستر شوستر نصایحی‌راکه ما بتوسط وزیرمختار طهران خودمان باو نمودیم رد نموده ومارا بوضع‌غیرمطلوبی مبتلا نموده‌بود وترتیب‌دادن یك‌قراری با دولت‌ایران درباب‌مستخدمین خارجه لازم بود حتی از نقطهٔ نظر دولت انکلیس هم برای اینکه دیگر ما مبتلا بیك همچو وضعی که شوستر مارا دچار نموده‌بودنشویم

ولی بنظر من بهتر این بود که از دولت ایران درخواست بشود که وعده بنماید من بعد بدون مشورت با سفارتین دولتین روس و انکلیس اتباع خارجه را باستخدام خود نپذیرد نه‌اینکه دولت ایران ملتزم بشود که رضایت دولتین را اتخاذ بنماید ولی باز این مسئله هم نسبة صورت صحیحی دارد

اما من از مطالبهٔ خسارت قشون کشی نمودن دولت‌روس متاسفم خسارت تجارتی دولت انکلیس خیلی بیشتر از خسارت تجارت دولت روس بوده درحقیقت بواسطهٔ سد ابواب تجارت انکلیس در جنوب تجارت روس در شمال منتفع شده برای استقرار نظم درجنوب وجود پول بسیار لازم است و مطالبهٔ خسارت قشون کشی نمودن دولت روس دراین موقع برای امید استقرار نظمی که درجنوب

برای تجارت انگلیس لازم است بی‌نهایت مضر است

چون این تقاضا پیشنهاد شده است دولت ایران ناچار باید درجواب آن بگوید „ بله “ ولی من گمان میکنم یا برای تادیهٔ آن نباید فشار وارد بیاید یا بعدها بیک نوعی با یک مسئلهٔ نافع دیگری معاوضه بشود

پس از آن من بسفیر کبیرروس اصرار بلیغ نمودم که قشون روس نباید بطهران برود مگر اینکه بکلی چاره منحصر بشود و دولت روس دیگر هیچ نوع تقاضاهای باین سختی بدون مشورت باما نباید پیشنهاد نماید اگر دولت روس آمال خود را بهمین تقاضاهای حاضره محدود نماید و بدون منحصرشدن چاره قشون خودرا وارد طهران نماید گمان میکنم بتوان این مشکلات موجوده را بیک نحوی مرتفع نمود آنوقت ما ممکن است یک دولت ایرانی در برابر داشته باشیم که ملتفت شده است باید بطریق خوش و بسبک صحیحی حکومت نماید که منافع دولت روس همیشه منظور باشد نه اینکه با دولت مشارالیها مخالفت نماید ماهم میتوانیم همچو دولتی را بوسیلهٔ مستشارهای خارجه تقویت نموده و اسباب تسهیل استقراضی هم با شرایط مطبوعی برای او فراهم نمائیم امورات ایران آنوقت بهتر از آنچه تا حال بوده خواهد شد ولی حالیه ما موقع بسیار باریک و مهمی را طی می‌نمائیم و بیم آن است که دولت در سن پطرزبورغ ملتفت نباشند که چه روش مهمی در پیش است و چه اندازه احتیاط

لازم است که جلو گیری از انفصال بین دولتین شود
(ادوارد گری)

(نمره ۲۱۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سرادواردگری (واصله در ۳ دسامبر)
طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ ذیحجه ۱۳۲۹
نمایشات بضد روس دیروز امتداد داشت مجاهدات بعمل آمده که امتعه و معاملات روس تحریم بشود

(نمره ۲۱۴)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳ دسامبر)
طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف غره دسامبر من — وزیر امور خارجه استعفای خودرا مسترد داشته چون باو اطمینان داده شده که‌رد نمودن‌مجلس تقاضاهای روس را دلالت به سلب اعتماد مجلس از شخص‌او ندارد

(نمره ۲۱۵)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادواردگری (واصله در ۳ دسامبر)
طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ ذی‌حجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۲ دسامبر شما — دیروز تلگرافی بهمان مضمون که شما خواسته بودید ازحکومت هندوستان بمن رسید و من هم به استکس ابلاغ نمودم

(نمرۀ ۲۱۶)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۳ دسامبر)

طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱

(شرح مکتوب ذیل مورخه ۳ دسامبر در همان تاریخ تلگرافا مخابره شده) آ قا ــ در ذیل تلگراف غره شهر حال خودم با کمال افتخار ترجمۀ جواب دولت ایران به التیماتوم روس را لفاً ارسال میدارم ونیز راپورت مختصری از جلسۀ که صبح غره شهرحال برای مذاکره درباب التیماتوم تشکیل یافت ارسال میدارم با وجود اینکه روز مزبور روز جمعه بود ولی تعطیل عمومی در همۀ شهر دایراست بهر حال نتیجۀ جلسۀ مزبوره رأی متفق در ردتقاضاهای روس بود پیغام مندرجه در تلگراف ۳۰ شهر ماضی شما را دو ساعت قبل از ظهر همان روز جلسه بوزیر امور خارجه تبلیغ نمودم و در موقعی که آنجناب در جلسۀ مجلس برای التیماتوم حضور داشته باو رسانیده شد ملاحظه خواهید نمود کهازمفاد آن ابلاغ مجلس را مستحضر نموده (جارج بارکلی)

(سواد مراسلۀ وثوق الدوله بمسیو پکلوسکی)

طهران ۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹

جنابا ــ درجواب مراسلۀ نمرۀ ۱۵۸ جنابعالی مورخه ۲۹ نوامبر باکمال احترام زحمت افزا میشود پس از آنکه دولت اعلیحضرت امپراطوری بتوسط جنابعالي در تحت مراسله نمرۀ ۱۵۶ بعضي تقاضاها

درموضوع ضبط اموال شعاع السلطنه بدولت ایران پیشنهـاد نمود باوجود اینکه دولت ایران مقدمتاً بوسیلهٔ پیغام شفاهی حقیقت امر ومنظور خودرا از اقدام درضبط اموال بجناب عالی اطلاع داده بود ودر صورتیکه قبل از وصول مراسله جنابعالی کابینه دربحران بود مع ذالك دولت ایران اقدامات جدی سریع بروفق روابطوداد بعمل آورده ومحض استحکام مبانی اتحاد وحسن روابط ازطرف این دولت لازمه مجاهدت برای موافقت با تقاضاهای دولت روس بروز داده شد ماتصور می‌نمودیم که این نیات حسنه و مقاصد مصلحانه از طرف ما باعث مرتفع شدن هرنوع رنجش وتکدر خاطر دولت روس خواهد شد وبهمین جهت اقدام بان نمودیم ولی برخلاف این انتظارات ما درصورتیکه درمراسلهٔ نمرهٔ ۱۵۶ جنابعالی هیچ تعیین وقتی برای تمکین به‌تقاضاها نشده‌بود ودولت اعلیحضرت‌امپراطوری هم از بحران کابینه مستحضربود وباوجود اینکه نه درمراسلهٔمزبوره ونه بوسیلهٔ پیغام شفاهی هیچ اخطاری نشده بود که اگر دعویات مزبور رد بشود دولت روس قشون واردخواهند نمود غفلةً خبر دادند که روابط قطع است و قشون هم اعزام شده و باوصف اینکه بر جنـابعالی مشهود شده‌بود که اعزام قشون برای تمکین نمودن به تقاضاها است پس از تمکین هم امر به‌عودت آن‌نشده

بدبختانه دولت روس حتی باین‌هم اقناع نشده وروابط وداد قدیمه‌را هم که همیشه آن سفارت محترم درمراسلات‌خود متکی بان‌میشد‌منظور

و برقرار نداشته وحالا در مراسلهٔ نمرهٔ ۱۵۸ خودشان تقاضاهای دیگری بدولت ایران پیشنهاد می‌نمایند

فوق‌العاده بودن این تقاضاها واضح است بعضی‌از آنها که بالصراحة مخالف استقلال این‌مملکت است وبااینحال مدتیکه برای انجام آن معین شده بقدری قلیل است که طبیعة غیر ممکن‌است بتوان درعرض این‌مدت آن‌را در تحت مداقه وامعان نظر قرار داد و باینجهة ابواب بحث و شور هم درموضوع آن مسدود است

آنچه بیشتر ازهمه باعث تعجب‌است این استکه درمراسلهٔمزبور این تقاضاها مصرح شده : اولا لزوم قطعی تأدیهٔ خسارت و بعد اعمال جسورانهٔ مستر شوستر و اخیراً ارادهٔ صمیمانهٔ دولت روس دربرطرف نمودن مبانی اختلال و استقرار روابط حسنه بر اساس وبنای مستحکمی وحال آنکه دولت ایران بهیچوجه درمسئلهٔاعزام قشون روس اختلاطی نداشته

تا جهة واقعی لزوم خسارت مشهود نشود و مادامیکه دولت ایران ازفراهم نمودن موجبات استرضای خاطر دولت روس‌درموضوع جسارت مزبور امتناع ننموده هیچ جهتی برای شکایت دولت روس نمیتوان فرض نمود درصورتیکه جسارت مزبور بهیچوجه موضوع بحث دولتین واقع نشده وتحقیقات مقدماتی بعمل نیامده که معلوم بشود اصلا واقعیت دارد یاخیر و درچه واقعاتی بروز جسارت‌نسبت به آن دولت بهم شده

اراده برطرف نمودن اختلافات وتاسیس روابط اتحاد برمبنای مستحکمی نسبة بیشتر مقرون بطریقهٔ مصالحت وموافقت است

پس ازمقدمات فوق عطف توجه جنابعالی ودولت امپراطوری روس را به‌بیان واقع این‌مسئله درخواست می‌نماید ونظر به‌روابط‌مستحسنه بین دولتین و لزوم استقرار آن خواهشمندم که دولت ایران‌را از تمکین به این تقاضاها معذور بدارید وباکمال احترام خاطر آن جناب را مستحضر میدارم که دولت ایران حاضراست برای تغییر و تبدیل پیشنهادات سابق الذکر داخل گفتگوبشود وهرنوع پیشنهادی که مقرون بصحت و صواب باشد قبول بنماید (وثوق الدوله)

(مذاکرات روز غره دسامبر ۱۹۱۱ در مجلس)

اعضاء کابینه که درآن‌جلسه حضور داشتند ازقرار ذیل است :—

مشیرالدوله وزیرمعارف معاضدالسلطنه وزیرپست‌وتلگراف

محتشم السلطنه وزیر عدلیه وثوق‌الدوله وزیر امورخارجه

وزیر امور خارجه ازقرار ذیل نطق نمود :—

ظهر روز چهارشنبهٔ ماضی یادداشتی ازسفارت روس بوزارت خارجه رسیده و اگرچه آقایان وکلا از شرح آن مستحضرند ولی محض آگاهی عموم الحال‌هم آنرا قرائت می‌نمایم

پس ازقرائت یادداشت دولت روس که حاوی سه فقره تقاضاها و ٤۸ ساعت مهلت دادن برای قبول آن بود وثوق الدوله بیانات ذیل را نمود :—

بواسطهٔ بعضی علتها وزارت خارجه انتظار داشت که یك همچو تقاضائی پیشنهاد بشود و هم قبل از وصول یادداشتهم بعدازوصول آن مشغول اقدامات مجدانه شد ولی متاسفانه منتج بهیچ نتیجهٔ نکردید

چون یك قسمت یادداشت قدری مبهم است ما تصور نمودیم یحتمل تقاضاهای دیگری‌هم متعاقب این سه فقره تقاضای مندرجهٔدر این یادداشت پیشنهاد خواهد شد لهذا استیضاح نمودیم و اکنون بما اطمینان داده شده که تقاضای دیگری پیشنهاد نخواهد شد

بنا بر این کابینه قبول این سه فقره تقاضاها را تصویب می‌نماید

بعلاوه لازم است اظهار بنمایم که ما شرحی هم بسفـارت انکلیس نوشته و وساطت دولت‌انکلیس را خواستارشدیم ولی‌سفارت‌مزبورهم درجواب تصویب نموده که بدون تاخیر تقاضاها پذیرفته بشود

حالا البته برطبق رأی مجلس رفتار خواهیم نمود

خطابه‌های متعدد بعد از آن شد و اگرچه عبارت آنها ملایم بود لیکن باقبول شدن تقاضاها بکلی مخالف بود و تقاضاها را با استقلال مملکت متباین میدانستند

متین السلطنه در تأیید رای کابینه (که ظاهراً قبل از وقت بایکدیگر تعهدی نموده بودند) اظهار داشت او پیشنهاد می‌نماید بهیئت دولت اختیار داده بشود که باتقاضای اول و ثالث موافقت بنمایند ولی‌تقاضای دوم را رد بنمایند چون آن با استقلال‌مملکت منافی است

با این پیشنهاد فقط ٦ نفر توافق آراء نمودند

حاجی عزالممالك پس از مخالفت نمودن با قبول تقاضاها شرح ذیل را که معلوم است قبل ازوقت حاضر نموده بوده پیشنهاد نمود

پس از استماع بیانات هیئت دولت مجلس شورای ملی تقاضاهای دولت روس را با استقلال مملکت منافع میداند و بنا بر این ما نمی‌توانیم آن تقاضا را قبول بنمائیم از هیئت دولت تقاضا میشود که برای تصفیهٔ این امر داخل مذاکرات بشوند ولی‌مذاکره دراین موضوع در مجلس خاتمه پذیرفت پیشنهاد او متفقانه تصویب شدفقط ۶ رأی بضد آن داده شد

﴿ نمـره ۲۱۷ ﴾

تلگراف سر جارج‌بارکلی بسرادوارد گری (واصله در۳دسامبر)

طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف مورخهٔ امروز من — از قراریکه از ماژور استکس مسموع شده مشارالیه به‌خزانه‌دار کل اطلاع داده است که رأی‌قطعی دولت انکلیس به‌قبول نمودن استعفای او تعلق گرفته

مستر شوستر اظهار نهـایت اسف نموده است از اینکه رأی دولت انکلیس بر نسخ اجازهٔ که بدواً خودشان‌به‌ماژور استکس داده‌بودند قرار گرفتـه و اگر چه تعیین نمودن او ماژور استکس را بفرماندهی ژاندارم خزانه باطمینان همین اجازه بوده ولی گمان میـکند حالا مجبوراً کنتراتیرا که‌ماژور استکس بناباجازهٔ دولت انکلیس باخزانه‌داری بسته بوده فسخ بنماید

ماژور استکس بمن اظهار نموده که او مصمم است بمحض فیصل دادن امورات شخصی خود بطرف هندوستان حرکت نماید

(نمـرهٔ ۲۱۸)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۳ دسامبر)

طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱

دستهٔ سوار هندی که برای ملحق شدن بمستحفظین قونسولگری اصفهان میرفتند در ۳۰ نوامبر درحوالی یزد خواست بایك عده ایلیاتیان مسلح مصادف شده اند یکی از صاحب منصبان هندی موسوم به ماژور غلام محمد برانش کاوله خورده ولی حالتش خوب است وزخمش خطرناك نیست

(نمرهٔ ۲۱۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۳ دسامبر)

طهران ۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۱ ذیحجه ۱۳۲۹

وزیرمختار روس بمن اطلاع میدهد که ۲۵ نفر قزاق ازقزوین احضار نموده که بمستحفظین سفارت ملحق بشوند .

عجالةً سفارت و قونسولگری روس بهمه جهت ۵۰ نفر قزاق دارند نظر باوضاع حاضره این مقدار استعداد چندان زیاد نیست

(نمـره ۲۲۰)

مراسله سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ٤ دسامبر)

طهران ۲۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیقعده ۱۳۲۹

آقا باکمال افتخار صورت مذاکرات مجلس درجلسهٔ ۱۳ شهر

حال را که مستر چرچیل نوشته لفاً ارسال میدارم وازآن ملاحظه خواهند نمود که.درآن جلسه باکثریت ٤٦ رأی درمقابل ٦ رأی امتداد مدت.وکالت نمایندکان حالیه تصویب شده (جارج بارکلی)

《 راپورت مستر چرچیل راجع بمذاکرات مجلس 》

《 درجلسهٔ ۱۳ نوامبر مطابق ۲۱ ذیقعده 》

من در اول جلسهٔ مجلس حاضر شده ومذاکراتیکه بعمل آمد اصغا نمودم ومذاکره درباب امتداد مدت وکالت نمایندکان حاضره تا وقتیکه بیش از نصف عدهٔ نمایندکان جدیدبطهران برسند بود

از وضع برداشت مذاکرات بکلی واضح بود که احساسات عمومی مجلس متمایل بامتداد مدت انعقاد مجلس‌است ولی باوجوداین اغلب اعضا (ازقبیل حاج‌امام‌جمعهٔ خوئی) درصورتیکه بلزوم‌امتداد مدت اذعان داشتند مخالف با قانون بودن این ترتیب‌را اظهارداشتند

در مخالفت این پیشنهاد اصرار شد کـه مجلس نمیتواند قانوناً بدون مراجعه به آراء ملت ایجاد قانونی نماید که‌ناقض قانون‌اساسی باشد و درتایید این مسئله مراجعه بسـابقهٔ کمیسیون قانون انتخابات ماه ژوئیهٔ ۱۹۰۹ شده معلوم شد که در آن موقع لازم دیده‌اند که ٤ ماده ازقانون موضوعهٔ مشروطه‌درماه دسامبر ۱۹۰٦ جرح وتعدیل بشود یعنی (مواد ٤ و ٥ و ٦ و ٤۹) برای انجام این عزم‌بانجمنهای ایالتی مراجعه شده و آنها هم بمجلس اختیار داده بودند که‌در جرح و تعدیل مواد قانون انتخابات مشروطه مختار باشد

تلگرافات از بعضی ولایات رسیده بود که اصرار در امتداد مدت انعقاد مجلس نموده بودند واین تلگرافاترا برای انجام مسئلهٔ منظوره مستمسك قرار دادند آنهائیکه مخالف بودند اظهارداشتند که ماااقدامی در کسب آراء عمومی ملت دراین موضوع نمودهایم وهمچو وانمود میکردندکه در حقیقت انتخاب کنند کان مایل بامتداد مجلس نیستند
باضافه مذکور شد که تاحال در هیچیك ازممالك اروپا سبقت بهامثال این روش منظوره نشده و متین السلطنه رجوع بسابقهپارلمان طولانی انکلیس و بالاخره منفصل شدن آن بتوسط کرمول نموده و متکی بکلمات یکی از مشاهیر انکلیس شد مبنی بر اینکه هیچ عملی فضیحتر از این نخواهدبودکه یك پارلمانی دورهٔ انعقادخودش را ممتد نماید
مختصراً این مذاکرات چندان اثری نموده و عدهٔ که مؤید این امتداد بودند متمسك باین شدند کهبا مخاطراتیکه امروزه مملکت بان مصادم است لازم است نمایندکان ملت در این اوضاع منقلبه ناظر اعمال هیئت دولت باشند و دولت مافوقی در برابر خود داشته باشد
و اظهار شد که اگر تمام ولایات اشتیاق خود را در این باب ابراز نموده اند بواسطهٔ این است کهقوای مرتجعه از بعضی از آنهاجلوگیری نموده اند و اگر مجلس منفصل بشود ومنتظر انتخابات جدیده بشویم وسیله بدست دشمنان مشروطه خواهد افتاد و از انتخابات جدیده ممانعت خواهند نمود و باینواسطه انعقاد مجلس مجمل خواهد ماند

بالاخره به راپورت کمیسیون رأی گرفته شد و باکثریت ٤٦ رأی در مقابل ٦ رأی تصویب شد

قانون تصویب شده از این قرار است : —

انعقـاد مجلس تا وقتی که نصف عده وکلای جدید باضافهٔ یك نفر وارد طهران بشوند دوام خواهد داشت و دولت باید در انتخابات جدید هرچه زودتر اقدامات نمـایند

(نمره ٢٢١)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٤ دسامبر)

طهران ٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٢ ذیحجه ١٣٢٩

دیروز اینجا در تمام روز نمایش ملی ممتد بود

اگرچه تاحال اجتماعات منظم بوده ولی استعفای یپرم رئیس پلیس محتمل است باعث سوء اثر در این انتظـام بگردد چون علائم واقع شدن مخاصمهٔ بین متابعین یپرم و بختیـاریها آشکار است

احساسات عامه بحدی متهیج است که از امکان مخاطرهٔ اتباع خارجه نمیتوان قطع نظر کرد ولی آنچه برمن مشهوداست این احتمال خطر سریع الوقوع نیست

(نمره ٢٢٢)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٤ دسامبر)

طهران ٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٢ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ٢ دسامبر من — تلگراف ذیل بتاریخ ٣ دسامبر

از قونسول انکلیس مقیم رشت رسیده :—
۸۰۰ نفر قشونیکه در شب ۲ دسامبر حرکت نمودند سه ساعت بعد حکم شد برشت مراجعت نمایند ۱۰۰۰ نفر سرباز و ۶۰۰ نفر قزاق امروز صبح بعزم طهران حرکت نمودند

(نمره ۲۲۳)

تلکراف سرجارج بارکلی به‌سرادواردکری (واصله در ٤ دسامبر)
طهران ٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلکراف ۲ شهرحال شما به‌سربچنن و تلگراف امروز من اکر بتوان بدولت ایران اظهارداشت که مادامیکه دولت ایران انتظامات لازمه را در طهران مستقر بدارد قشون روس برای فشار وارد آوردن بجهة تقاضاهای دیگری بکار برده نخواهد شد و بمحض اینکه به‌تقاضاهای حاضره تمکین بشود قشون مزبور عودت داده خواهد شد محتمل است بلوای عامه در اینجا قدری التیام حاصل نماید

(نمره ۲۲٤)

تلکراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ٤ دسامبر)
طهران ٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلکراف ۳ دسامبر من درباب حمله به سواران هندی
ظاهراً بروز مجادله بین سواران هندی و ایلیاتیان بواسطهٔ این بوده که قافلهٔ مرکب از ۶۰۰ شتر و قاطر بفاصلهٔ جزئی درجلو قشون ما مسافرت می‌نموده و ۳۰ یا ٤۰ نفر سارقین ایلیاتی بر آنها حمله‌نموده‌اند

و ممکن نبوده قافلهٔ مزبور را از توسل به قشون انکلیس ممانعت نمود
پس از آنکه اِکفرد صاحب منصب فرمانده قشون‌را ازاین مهاجمه
مستحضر نموده‌اند به‌جلو رفتن قشون فرمان داده که در طرد نمودن
سارقین مجاهدت نماید

﴿ نمره ۲۲۵ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در ٤ دسامبر)
طهران ٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگرافات مورخهٔ ۲۸ اکتبر و ۲ نوامبر من
مستر شوستر لکفر و هیکاك و اشنیدلررا معزول نموده

(نمرهٔ ۲۲۶)

تلگراف سرادواردگری به سرجارج بارکلی
وزارت خارجه ٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۲ دسامبر شما — آیا فرض میکنید مخاطرهٔ برای
سفارت موجود باشد ؟

﴿ نمره ۲۲۷ ﴾

تلگراف سرادوارد گری به سرجارج بارکلی
وزارت خارجه ٤ دسامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ۳ دسامبر ۱۹۱۱ — آیا اضافه نمودن عدهٔ مستحفظین
سفارت انکلیس را لازم میدانید ؟ اگر لازم بدانید ممکن است
یك عده ازقشون اعزام شدهٔ بجنوب بطهران فرستاده شود

(نمره ۲۲۸)

تلگراف سر ادوارد گری بسر بچنن
وزارت خارجه ٤ دسامبر ۱۹۱۱

پس از اظهارات کفیل وزارت امور خارجهٔ روس اگر من در اینجا بیانی بنمایم مبنی بر اینکه هرگاه در تعقیب وقایع حاضره هر نوع تغییراتی هم در طهران حاصل بشود بهر صورت دولت انگلیس نمی‌تواند مجدداً شاه مخلوع را بسمت سابق بشناسد گمان نمیکنم دولت روس از این بابت نگرانی حاصل بنماید
من چنین استنباط می‌نمایم که یك همچو اظهاری نهایت لزوم را داشته باشد لهذا شما این عنوان را به کفیل وزارت امور خارجه بکنید و ضمناً خاطرنشان او بنمائید که اگر من در اینجا بعلاوه بیان بنمایم که در اینخصوص دولت روس باما موافقت ومعاهدت دارد باعث حدوث اثرات مطبوعی در انگلیس خواهد شد

(نمرهٔ ۲۲۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٥ دسامبر)
طهران ٥ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۳ دسامبر من. — دیشب وزیر امورخارجهٔ ایران را ملاقات نمودم آنجناب بمن اطلاع داد که نهایت جدوجهد را برای متقاعد نمودن مجلس در قبول تقاضاهای روس بعمل آورده است ونیز اظهار نمود که بعد ازرأی دادن مجلس برد تقاضاها

کابینه استعفا دادند ولی بواسطهٔ اظهارات نایب السلطنه و خواهش مجلس استعفای خودرا مسترد نموده و مجدداً مشغول کار شدند

حالا آن جناب شایق است با دولت روس داخل مذاکرات در این باب بشود و ترتیبی بدهند که تقاضاهای دولت روس مستقیماً مخل استقلال ایران نباشد حتی اگر مجلس هم بقبول تقاضاهای حاضره متقاعد بشود آن تقاضاها اثرات سوء در شدت تهییج احساسات مملکت خواهد نمود و منجر به نتایجی خواهد شد که بکلی مخالف با اظهاری است که دولت روس در التیماتوم خود ذکر نموده است که میل دارد روابط وداد بین دولتین را بر اساس مستدامی برقرار بدارد آن‌جناب سؤال نمود آیا بنظر من احتمال آن میرود که وزیر مختار روس از دولت متبوعهٔ خودش تقاضا نماید که بیك نحوی تقاضاهای خودرا التیامی بدهند

من بوزیر امور خارجه جواب دادم که من همچو امیدی را از وزیر مختار مزبور ندارم ولی چون در غروب همان‌روز قرار ملاقاتی با مسیو پکلوسکی داشتم بان جناب وعده نمودم که این اظهار را به مسیو پکلوسکی ابلاغ نمایم

بعد از ملاقات همکار روس خودم و مذاکرهٔ با او بوزیر امور خارجه اطلاع دادم که گمان میکنم مجاهدات آن جناب برای متقاعد نمودن مسیو پکلوسکی که از دولت متبوعهٔ خودش درخواست جرح و تعدیل تقاضاهارا نماید ثمری نخواهد بخشید

(نمـره ۲۳۰)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۵ دسامبر)

طهران ۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ٤ دسامبر من

قونسول انکلیس از رشت خبر میدهد بازهم قشون روس دیروز بعزم طهران از رشت حرکت نمود

تا حال ۲۰۰۰ نفر سرباز و ۳۰۰ نفر قزاق از اینجا حرکت کرده‌اند

(نمره ۲۳۱)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۵ دسـامبر)

طهران ۵ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ٤ دسـامبر شما من احتمال خطری برای سفارت فرض نمیکنم و اضافه شدن مستحفظین سفارت هم لازم نیست

(نمـره ۲۳۲)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری(واصله در ۵ دسامبر)

طهران ۵ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ٤ دسامبر من

دیروز بلوا و هیجان کمتر بود برای مرتفع شـدن مخاصمه بین بختیاریهـا و متابعین یپرم مشـار الیه متابعین خود را بخارج شهر فرستاده است

(نمرهٔ ۳۳۳)

تلگراف سر بکانن بسر ادوارد گری (واصله در ۵ دسامبر)

سن پطرز بورغ ۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذیحجه ۱۳۲۹

(تلگراف ۵ دسامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل مورخهٔ ۹ دسامبر است) بمحض وصول تلگراف ۲ شهر حال شما مکتوب خصوصی به کفیل وزارت امور خارجهٔ روس نوشته واظهار نمودم امیدوارم که دیگر از این نوع تقاضاهای صعب‌الاجری بدون‌مشورت با دولت انگلیس بدولت ایران پیشنهاد نخواهند نمود و در ملاقاتیکه بتاریخ ۵ شهر حال با آن‌جناب نمودم در ضمن صحبت مراجعه باین مطلب نمودم مسیو نراتوف اظهـار داشت علت اینکه جواب مراسلهٔ شما را ننوشتم این است که میخواستم از شما سئوال کنم آیا اتفاقی روی داده که باعث سوء تفاهمی شده باشـد والا با وجود آن‌همه اطمینان‌هائی که بشما داده‌ام جهتی ندارد سرادواردگری همچو نظریات متشددی در این مسئله اتخاذ نمایند من جواب دادم که ما تمام اقوال آن جناب را معتبر دانسته و آنچه را درباب مقـاصد دولت روس بمن گفته است مورد اعتماد کامل قرار داده‌ایم ولی‌ممکن است چنان وقایع غیر منتظرهٔ یك‌مرتبه حادث بشود که ایفای به مواعید و ابقاء به تأمینات سابقه برای دولت روس غیر ممکن بشود باینجهت است که سرادواردگری اصرار دارند که قشون روس نباید طهران را اشغـال نمایند مگر در صورت منحصر شدن چاره

ورود قشون روس به پای‌تخت بطور حتم تولید حوادث اسف انگیز خواهد نمود و از احتمال گذشته بلکه یقین‌است که‌یك‌مقدار قتال در خود طهران واقع خواهد شد آنوقت محتمل‌است بما گفته بشود که نظر ببعضی تکدرات جدیدهٔ دولت‌روس لازم‌میداند دعوی تمکین شدن به‌پارهٔ تقاضاهای دیگر رابنماید که البته آن تقاضاهامشکل‌تر از امثال سابق آن خواهد بود و متعاقب آن خطر دیگری خواهد بود که اگر قشون روس حالیه طهران را فقط موقتاً اشغال نماید ولی آنوقت بواسطهٔ پیش آمد حوادث اسفناك مجبوراً توقف موقتی قشون در طهران مبدل بیك مدت نا محدودی خواهد شد

آن جناب جواب داد که فقط در دو صورت امر به‌پیش رفتن قشون بطهران خواهد شد یکی اینکه تا وقتیکه بنا بشود قشون از قزوین حرکت بنماید تقاضاهای دولت‌روس پذیرفته نشده‌باشد ودیگر اینکه مسیو پکلوسکی حضور قشون‌را برای حفظ جان اتباع خارجه لازم بداند دستهٔ عمدهٔ قشون تا ۸ روز دیگر بقزوین خواهد رسید وچون باید وسایل دست رسی به انزلی فراهم بشود محتمل است که لازم بگردد دو سه روزهم درقزوین مکث بنمایند

از اینقرار دوهفته طول میکشد تا قشون بطهران برسد ولی اینراهم باید درنظر داشت که شاید هر آن وضع طهران طوری بشود که مسیو پکلوسکی یك‌دسته قزاق بانهایت‌عجله برای محافظت خودش‌بخواهد

ظاهراً بموجب راپورتیکه بان‌جناب رسیده یك‌عدهٔ قلیلی‌استعداد

و یکی دو عراده توپ درطهران ترتیب داده شده که درصورت ورود قشون روس با آنها مقابله نمایند و این اسباب کمال اسف است چون اگرچه مجادله یك همچو دستهٔ قابل اهمیت نیست ولی خوب بود که مجادلهٔ مستقیم و منظم کلیةً واقع نمیشد بجهت اینکه یك همچو مجادلهٔ عاقبت تولیـــد اختلافات و مشکلاتی خواهد نمود که منجر به نتایج سوء خواهد شد ونیز آنجناب اظهار نمود که اعمـــال و مجادلات نظامی طبیعةً بسته بدست فرماندهٔ قشون است و آنچه موکول به رأی خود او خواهد بود این استکه اکـــر بنای مجادلهٔ بشود صلاح در اشغال کدام قسمت شهر است

من مجدداً رشته کلام را معطوف نمودم به مسئله امکان پیشنهـــاد تقاضا های مجددی ومسیو نراتوف جواب داد که هیچ تقاضای دیکر پیشنهاد نخواهد نمود که مخل پلتیك آتیه ایران باشد مکر اینکه قبل از وقت باما مشورت نموده ورضایت ما را اتخاذ نماید

پس از ان من شروع بمذاکره مفاد تلـگراف ٤ شهر حال شما در موضوع شاه مخلوع نمودم . من اظهار نمودم اکر آنجناب شما را مختار نماید که درپارلمان اظهار نمائید که دولتین تعهد نموده اند بهیچوجه وبهیچ نهج شاه مخلوع را دیکر نشناسند یك همچه اظهـــار بحدی مؤثر واقع خواهد شد که ضدیتی کـــه در انکلیس نسبت به اعمال جدید روس حاصل شده است مرتفع خواهد شد ودر ضمن ما را ملتزم مینماید . که من بعد در ایران با اعمال دولت روس معیت

داشته باشیم مسیو نراتوف جواب داد که درهمین چند روزقبل خود او باعث شده که به محمد علی میرزا از طرف دولت روس اخطار شده است تصور اینرا نکنند که دولت روس به او تقویت خواهد نمود آنجناب اظهار داشت نمیداند غرض سر اداوارد گری از عنوان مسئله شاه مخلوع دراین موقع چیست من اظهار نمودم مصلحت دراین است دولتین معاهده بنمایند که حتی اگر تاچند سال دیگر هم اهل ایران شاه مخلوع را دعوت بایران بنمایند دولتین بهیچ وجه اورا بسمت سلطنت نشناسند

من گفتم قصد سر ادوارد گری در این موضوع تغییر ناپذیر است و لازم است در این موقع رأی سر ادوارد گری در باب دیگر نشناختن شاه مخلوع بسمت سابقه علنی بشود چون در ایران عقیدهٔ عموم بر این است که نمایندگان دولت روس در تهیهٔ دفع موانع و تسطیح طرق برای رجعت محمدعلی میرزا هستند حتی در بعضی از نقاط انگلستان هم این مسئله در اذهان رسوخ نموده باضافه مشهور است که قشون روس در صدد این هستند که محمد علی را مجدداً بتخت سلطنت بنشانند بنا براین لازم است این سوء ظن از اذهان عامه خارج بشود و مشهود بگردد که این روایات مقرون بصحت نیست

من خاطر مسیو نراتوف را متذکر نمودم که در تابستان گذشته وقتیکه شاه مخلوع وارد بخاك ایران شد ما باو خاطر نشان نمودیم که ما دیگر اورا نخواهیم شناخت چونکه اگر برخلاف این روش عمل

بنمائیم مخالف با رویه‌ایست که ما همیشه در باب مداخله نمودن در اینطور مخاصمات داخلی ایران سرمشق خود قرار داده‌ایم ولی اعلیحضرت معظم ازموافقت با این مذاکره ما امتناع نمود حالا وضع اینمسئله بکلی تغییر نموده محمد علی مجاهدات خود را نموده و نتوانسته کاری از پیش ببرد و شکستهای پی درپی ازقشون دولتی خورده تا منجر به یأس کلی شده اگر حالا او در بچنك آوردن سریر سلطنت موفق بشود مسلماً بواسطهٔ عزیمت قشون روس بطهران است که باعث ضعف دولت ایران شده و موقع مغتنمی بدست شاه مخلوع افتاده لهذا چنانچه ما در این موقع ساکت بمانیم هر اتفاقی بیفتد توبیخ و ملامت آن را بعهدهٔ دولت روس وارد خواهند نمود

آنجناب صحت بیانات من‌را تصدیق نموده و فرمودند ولی اگردر عرض چند سالهٔ آتیه توجهات‌عموم بطرف شاه مخلوع معطوف بگردد و برای رجعت او حسن طلب بشود ما مجبور خواهیم بود که‌مجدداً اورابشناسیم من اظهار نمودم وقتیکه در چند ماه قبل مذاکرهٔ‌مجدداً پناهنده شدن شاه مخلوع به روسیه بود آنجناب بالشخصه بمن گفته بود که ما در آتیه بکلی از این بابت آسوده خواهیم بود چون اعلیحضرت معظم از این پذیرائی سردی که در ایران از او شده بحدی مکدر است که دیگر هرگز روی خود را هم در ایران نشان نخواهد داد

پس از آن مسیو نراتوف چندین شق پیشنهاد نمود که بنظراو

برای تامینات لازمه در این موضوع مکفی می‌نمود و از آن جمله یکی این است که دولت روس اطمینان بدهد مادامیکه قشون او در اشغال ایران باقی باشد شاه مخلوع شناخته نشود و یك شق دیگر این است که دولت روس بدون رضایت دولت انکلیس شاه مخلوع را نشناسد من اظهار نمودم عنوانیکه تعیین وقت در آن بشود معنی آن این است که شاه مخلوع دعوت بشود که پس از انقضاء مدت معینه رجعت نماید و بالاخره من از آنجناب تمنا نمودم که نظر بمشکلاتیکه سر ادوارد کری را در این باب دچار نموده همانقسمیکه او پیشنهاد نموده بدون اسم بردن ازمدت یاچیزدیگری عنوان این مسئله‌را نماید چون باین قسم برای منافع معاهدهٔ انکلیس و روس‌هم مرجح است من نیز اظهار نمودم که هیچ نوع صفات حمیده و خصایص پسندیده تا حال از شاه مخلوع بروز نموده که‌اورا لایق سلطنت بدارد واگر آنجناب در این‌مسئله بنحویکه سر ادوارد کری تقاضا نموده موافقت نماید من یقین دارم سرادوارد کری بااو معیت خواهدنمود که ترتیب حکومتی درطهران داده بشود که روابط وداد را بادولت روس کاملا مفتوح بدارد و مقصودیکه هردو دولت در نظر دارند همین است هردو دولت اشتیاق دارند رویهٔ مستدامی در ایران تاسیس بشود فقط اختلاف دولتین درباب وسایلی است که برای انجام این مقصود باید بکار برده بشود من باکمال اطمینان اظهار داشتم که اقدامات متفقانه نمایندهای دولتین خیلی مؤثرتر از پیشنهاد

تقاضاها با سر نیزهٔ تفنك خواهد بود

مسیو نراتوف جواب داد آمال صمیمانهٔ او همین است که استقرار معیت دولتین را به‌بیند و درباب مسئلهٔ شاه مخلوع هم قول داد که سعی بنماید یك‌عنوانی ترتیب بدهد که‌موجب استرضای خاطرجنابعالی باشد - (جارج بچنن)

(نمره ۲۳٤)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بچنن

وزارت خارجه ٥ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجعت شاه مخلوع بعقیدهٔ من فقط محلل مسئلهٔ استقرار حکومتی در ایران که طرفدار منافع روس باشد واقع نخواهد شد لهذا نمیتوان موافقت نمودن دولت روس را در این‌مسئله باما منحصر به‌لازم بودن آن برای حوائج روس نمود چونکه آن باعث فراهم شدن مشکلات برای ماهم خواهد بود بنظر من برای دولت انگلیس محال‌است که بعد از نقض عهد نمودن شاه مخلوع و مراجعت نمودن‌او بایران‌دیگر دولت انگلیس بتواند اورا بشناسد

(نمره ۲۳٥)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بچنن

وزارت خارجه ٥ دسامبر ۱۹۱۱

خزانه‌دار کل انتخاب مستر لکفر را بریاست مالیهٔ تبریز نسخ نموده از وزیر امور خارجهٔ موقتی روس سؤال کنید که غرض دولت‌روس

از تقاضای انفصال لکفر همین بوده یا بکلی منفصل شدن اورا از استخدام دولت ایران خواستارند حالا دو سال است که او مستخدم دولت ایران است و من باین عقیده هستم که دولت روس فقط تعیین نشدن او به پیشکاری خزانه تبریزرا میخواستند

(نمره ۲۳۶)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۶ دسامبر)
طهران ۶ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۴ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۵ دسامبر من .— یپرم مجدداً بریاست نظمیه منصوب شد وظاهراً هم او و هم متابعین او بابختیاریها صلح نمودند

(نمره ۲۳۷)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادو ارد گری (واصله در ۶ دسامبر)
طهران ۶ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ٤ دسامبر من .— دستهٔ قشون انگلیس بدون آسیب دیگری باصفهان رسیدند حالت صاحب‌منصب مجروح هم رو به بهبودی است کرنل دوگلاس تلگرافا اطلاع میدهد که فرماندهٔ قشون بهیچوجه با قافله معیت نداشته همینکه شنیده است قافلهٔ جلورا سارقین احاطه نموده‌اند او تاخت نموده تا بسارقین رسیده و آنها را متواری نموده کرنل دوگلاس گمان میکند هیچ نسبت دیگری به‌صاحب‌منصب مزبور نمی‌توان داد و اورا مقصر فرض کرد

(نمره ٢٣٨)

تلگراف سر جارج بارکلي به سر ادوارد گري (واصله در ٦ دسامبر)

طهران ٦ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٤ ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ٥ دسامبر من — قونسول انگلیس از رشت خبر میدهد که یك دستهٔ دیگر از قشون روس مرکب از ٩٠٠ نفر سرباز ٤ دسامبر بعزم قزوین ازرشت حرکت نمودند

(نمره ٢٣٩)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)

طهران ٦ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٤ذیحجه ١٣٢٩

سردار اسعد دیروز وارد طهران شد

(نمره ٢٤٠)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در٦ دسامبر)

طهران ٦دسامبر ١٩١١

وزیر امور خارجهٔ ایران مشتاقانه امیدوار است که بملاحظهٔ اقدامات مجدانهٔ که او درمتقاعد نمودن مجلس برای ترتیب قراری با روس دارد قشون روس ازقزوین حرکت ننمایند و قدری در آنجا مکث کنند چون اگر حرکت بنمایند ترتیبی که او در نظر دارد بکلی برهم میخورد و اوضاع صورت دیگر پیدا نموده ومنقلب خواهدشد

(نمره ٢٤١)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)

طهران ٦ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٤ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۷ نوامبر من — هم پستخانه و هم تلگرافخانه مکاتبات و مخابرات برای کرمانشاه را قبول نمیکنند تلگراف اخیر قونسول انگلیس که با قاصد بهمدان فرستاده شده واز آنجا مخابره شده بود دیروز بمن رسید و مبنی بر این بود که وسایل مخابرهٔ با بغداد هم مقطوع است باضافه قونسول مزبور غارت شدن کرمانشاه‌راهم پیش بینی نموده بود

(نمره ۲٤۲)

تلگراف سر بچنن به سر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)

سن پطرز بورغ ٦ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ٥ دسامبر شما — کفیل وزارت امورخارجه روس در باب رجوع خدمت نمودن دولت ایران با مسیو لکفر در محلهائیکه خارج از منطقهٔ روس باشد مخالفتی ندارد

(نمرهٔ ۲٤۳)

تلگراف سر بچنن بهسر ادوارد گری (واصله در ٦ دسامبر)

سن پطرزبورغ ٦ دسامبر ۱۹۱۱

من در ٦ شهر حال مسیو نراتوف را ملاقات نمودم آنجناب اظهار داشت امیدوار است ما یك ترتیبی برای حل این معما بدهیم که برای دولتین مناسب باشد ولی هنوز بمخالفت خود باقی بود و ازهر نوع عنوانی در باب رجعت شاه مخلوع که‌دولتین‌را ملتزم بدارد ودر آتیه‌هم

تغییر نکردنی باشد امتناع داشت آنجناب در تایید این عقیدهٔ خودش اظهار نمود که ازقرار مسموع بعضی ازبختیاریها درباب رجعت محمد علی موافقت دارند و بعد از آنکه ما معاهدهٔ درباب نشناختن شاه مخلوع بنمائیم اگر فرضاً بختیاریهای مزبور اورا مجدداً بهتخت سلطنت جای دادند آنوقت ما چه خواهیم کرد من جواب‌دادم که سرادواردگری همهٔ اینهارا بلکه احتمال هرنوع اتفاقهای دیگرراهم تصور کرده و هیچ چیز رأی‌قطعی اورا در این‌باب تغییر نخواهد داد بختیاریها اینقدر خواهان شاه مخلوع نیستند که اصرار در تجدید سلطنت او داشته باشند خصوصاً درصورتیکه ما قبل ازوقت بانها اطلاع بدهیم که ما اورا باین‌سمت نخواهیم شناخت

من از بیاناتیکه وزیر امور خارجهٔ ایران به سر جارج بارکلی نموده بود مسیو نراتوف را مستحضر نمودم (بموجب تلگراف سربارکلی مورخه ٥ دسامبر) آن جناب اذعان نمود نکتهٔ که‌در تقاضاهای روس ممکن است احساسات دولت ایران‌را متلاطم بدارد تقاضائی است که در مادهٔ دوّم درباب مستشارهای خارجه شده ولی هر تغییر و تبدیلی در این نکته بشود باز اسباب ابتلای ما خواهد شد چون ممکن است دولت ایران یك نفر خارجهٔ دیگر را انتخاب بنماید که اعمال او عیناً مثل اعمال‌شوستر باشد بانجهت نمیداند چطور میتوان تغییری در آن تقاضا داد بعلاوه تقاضای دولت روس فقط بیان‌مطلبی است که همیشه دولتین معاهدتین در آن موضوع

اصرار داشته‌اند و عملاً هم ملاحظه نموده اند

درموضوع دعوی خسارت‌هم اگر دولت ایران فقط قبول معاهدات لازمه را بنماید دولت روس باکمال میل مساعدت در تسهیل آن خواهد نمود

(نمره ٢٤٤)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ٦ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٤ ذیحجه ١٣٢٩

خزانه‌دار کل — شما باید با مسیو پکلوسکی مذاکره بنمائید که‌نهایت لزوم را دارد همان آن که‌بتقاضاهای روس‌تمکین بشود بدون هیچنوع دفع وقت شخص دیگری بجای شوستر منصوب بشود ونیز مذاکره بنمائید کی برای این شغل مناسب‌تر ومقبول‌تر است

(نمرهٔ ٢٤٥)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٧ دسامبر)

طهران ٧ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٥ ذیحجه ١٣٢٩

وزیر مختار روس بمن اظهار داشته که ٤٠٠ نفر از قشون روس وارد قزین شدند

(نمره ٢٤٥ ایضاً)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری(واصله در ٧ دسامبر)

طهران ٧ دسامبر ١٩١١

قایم مقام شوستر — راجع بتلگراف دیروز شما

همکار روس من مرنارد را برای منصوب شدن بجای مستر شوستر تصویب می نماید پس از انفصال مسیو نوز مرنارد رئیس کل گمرکات ایران بوده رفتار او همیشه مرضی من بوده و گمان میکنم نظر به تجربیات طولانی او در ایران و سبك سلوك مساعدی که تا حال نسبت بسفارتین تعقیب نموده انتخاب او برای این مقام در این موقع بسیار مناسب باشد

(نمره ۲٤٦)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۷ دسامبر)

طهران ۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۵ ذیحجه ۱۳۲۹

سردار اسعد مشغول بکار بردن نفوذ خودش است که التیامی در ترتیبات حاضره بدهد و ظاهراً رجعت او بایران اسباب تسهیل و ترفیهٔ اوضاع شده احساسات عمومی ظاهراً مناسب تر می نماید تمام فرق در مجلس حتی فرقهٔ دمکرات هم متمایل بموافقت شده اند و امید آن هست که کابینه در متقاعد نمودن مجلس به تمکین تقاضاهای روس موفق بشود

(نمره ۲٤۷)

تلگراف سر ادوارد گری به سرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۷ دسامبر ۱۹۱۱

گمان میکنم حالا موقع مقتضی است که من نظریات دولت انگلیس را در باب بعضی مسائل لازمه صراحةً روی کاغذ بیاورم که خوف

امکان وقوع اختلاف بین‌دولتین مرتفع بگردد و شرایط اتفاق‌دولتین در آتیه فراهم بشود شما باید یادداشتی مبنی بمواد ذیل بوزیر امور خارجهٔ دولت روس پیشنهاد نموده و اظهار امیدواری در پذیرفته شدن آن مواد بنمائید و در ضمن دولت مزبور نظریات خودش‌را هم بیان بنماید شما باید بهر حال توضیح بنمائید که‌من نمیخواهم با گرفتاریهای حاضره بواسطهٔ شرح و بسط دادن در این موضوعات زحمات مسیو نراتوف را زیاد بنمایم و اذعان دارم که‌فقط مسئلهٔ قایم مقام مستر شوستر باید سریعاً موضوع بحث قرار داده بشود و بس : —

۱ — تسویهٔ اختلافات موجوده باید بنحوی بشود که‌ترتیب حکومتی درایران داده بشود که‌باموا‌د معاهدهٔ انکلیس‌وروس موافقت‌داشته باشند ودرباب منافع مخصوصهٔ که دولتین در ایران دارند بی‌اعتنائی ننمایند.

۲ — من امیدوارم دولت روس هیچنوع قراردادی‌را که‌مربوط به‌رجعت شاه مخلوع باشد تجویز نخواهند نمود رجعت او فقط باعث تزلزل اوضاعیکه تاحال منقلب بوده خواهد شد که خود منافی بامقصود فوق‌الذکر است پس‌از آنکه شاه مخلوع درهمین‌اواخر نسبت باخطاریکه دولتین باو نمودند که رجعت بایران نماید بی اعتنائی نموده شناختن او بسلطنت با مقامات ما بکلی متباین است . باضافه عودت او باعث اقدامات منتقمانهٔ او نسبت باشخاصیکه اسباب اخراج‌او شده‌اند خواهد شد

۳ ـ بمحض حرکت مستر شوستر نهایت لزوم‌را دارد یکنفر خارجهٔ دیگر که مقبول دولتین باشد انتخاب‌بشود که بجای‌او برقرار بگردد در این‌موضوع وزیرمختارهای دولتین باید باهم مذاکره نموده وشخص مناسبی‌را نامزد و معرفی نمایند

٤ ـ پس از آنکه دولت‌ایران با تقاضاهای روس موافقت نمود باید بانها معیت بشود که مملکت‌را منظم بدارند و برای انجام‌این مقصود پول لازم خواهند داشت لهذا دولتین باید با دولت مزبور مساعدت بنمایند که تحصیل استقراضی بنماید

۵ ـ اگر دولت روس در باب تأدیهٔ خسارت اصرار بنماید دولت ایران در این باب خیلی متزلزل‌خواهد شد بنا براین امیدوارم پس از مرتفع‌شدن اختلافات موجوده یك‌طریقی هم برای دفع این مشکل اتخاذ بشود

٦ ـ معلوم است که اشغال نمودن روس خاك ایران‌را واقدامات قشونی حالیهٔ او دائمی نیست وعمل سطحی‌است و البته بمحض اینکه دولت ایران تقاضاهای روس‌را بپذیرد و اعادهٔ نظم در شمال ایران مسلم بگردد این اقدام موقوف شده وقشون روس عودت خواهند نمود

﴿ نمره ۲٤۸ ﴾

تلگراف سر ادواردگری بسر برتی

وزارت خارجه ۷ دسامبر ۱۹۱۱

محض استحضار مسیو سازنوف شما باید یا مستقیماً یابتوسط

کنت بنکندرف یادداشتی باو پیشنهاد نمائید که حاوی همان نظریات دولت انکلیس باشد که در تلگراف امروز من به سر بچنن مصرح شده

(نمرهٔ ٢٤٩)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٨ دسامبر)
طهران ٨ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٦ ذیحجه ١٣٢٩
بتلگراف ٦ دسامبر که از سن پطرزبورغ مخابره شده مراجعه نمائید
دوسال است که مستر لکفر در طهران دروزارت مالیهٔ ایران در طبقات نازل اشتغال داشته و خدمات مفیده نموده است و در مدت مزبور دولت روس هیچ مخالفتی در باب اشتغال او در اینجا نداشته‌اند آیا واقعاً اصرار دارند که حالا مستر لکفر از شغل در وزارت مالیه خودش هم دست بردارد

(نمره ٢٥٠)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٨ دسامبر)
طهران ٨ دسامبر ١٩١١
وزیر امور خارجهٔ ایران دیروز بعدازظهر بسفارت روس رفته‌ودر موضوع تقاضاهای روس با وزیرمختار مذاکره نموده بود آن جناب اظهار داشته بود که مادهٔ دوم التیماتوم عمده مسئله ایست که مشکلات پیش آورده چون آن مخل استقلال مملکت ایران است فرضاً اگر دولت ایران تعهد نماید که در تعیین مستشارهای خارجه ملاحظات لازمه‌را مرعی بدارد که بمنافع دولتین ضرری وارد نیاید یك نوع

عنوانی است که شامل همان نتیجهٔ مطلوبهٔ دولت روس خواهد بود و اینطورهم بالصراحة مخل استقلال ایران نخواهد بود ممکن است بواسطهٔ این تغییر عبارت مجلس هم آنرا قبول نماید وبهمین وسیله نیز ممکن است مجلس را متقاعد نمود که آن دو فقره تقاضاهای دیگر را هم قبول نمایند

وزیر امور خارجه اظهار نموده بود امیدوار است پس از انجام مسائل فوق الذکر دولت روس قشون خود را عودت بدهند ونیز بیان نموده بود که چون عموماً باین عقیده هستند که ورود قشون روس بایران برای این استکه مجدداً شاه مخلوع را برقرار نمایند لهذا بجهت اینکه اعادهٔ روابط وداد بین دولتین روس وایران مشهود بگردد هیچ بهتر از این نخواهد بود که اعلیحضرت معظم را هم طرد نمایند

آن جناب نیز اظهار داشت که دولت ایران خیلی احتیاج بیك استقراضی دارد یا اقلاً یك مبلغ مساعدهٔ و برای تحصیل یکی ازاین دو فقره تقویت وهمراهی دولت روس لازم است

﴿ نمرهٔ ٢٥١ ﴾

تلگراف سر بچنن بهسر ادوارد گری (واصله در ٨ دسامبر)
سن پطرز بورغ ٨ دسامبر ١٩١١ مطابق ١٦ ذیحجه ١٣٢٩
(تلگراف ٨ دسامبر حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل)
(مورخهٔ ٩ دسامبر است)

من مجدداً دیروز مسیو نراتوف را ملاقات نموده و یادداشتی را که حاوی

۶ فقره مسائل مندرجهٔ در تلگراف روز قبل شما بود بان جناب تقدیم نمودم من توضیح نمودم که برای دفع هر نوع سوء تفاهمی که محتمل است واقع بشود سر ادوارد گری صلاح بر این دیده که بعضی نکات لازمهٔ پلتیکی را روی کاغذ بیاورد و باینواسطه اسباب متفقانه عمل نمودن دولتین فراهم شود باضافه اظهار نمودم امیداست دولت روس نظریات دولت انکلیس را با نظریات خود موافق به بیند

مسیو نراتوف پس از وعده دادن که توجه مخصوصی درموضوع این ۶ نکته بنماید اظهار داشت درباب قایم مقام مستر شوستر عقیدهٔ او بر این است که مستشارهای خارجه بهیچوجه نباید دیگر از اتباع یا اعیان دول معظمه انتخاب بشوند ودر آتیه باید با نهایت دقت اختیارات مستشار مالیه محدود بشود که بهیچوجه نتواند باقدرت مطلق العنان عمل بنماید پس از آن در موضوع استیضاح در پارلمان راجع بشاه مخلوع بامسیو نراتوف صحبت نمودم وبالاخره آنجناب عبارت ذیل را قبول نمود چون راه مخالفتی بر آن مفتوح نیست اگرچه باز اظهار نمود که باید بدواً آنرا بمسیوسازانوف پیشنهاد بنماید ومسیو سازانوف هم حالا در پاریس است :—

" دولت انکلیس بدولت روس اطلاع داده است که اگر شاه مخلوع بخواهد خود را بسلطنت برقرار نماید دولت انکلیس نمی تواند اورا باین سمت بشناسد علیهذا دولت روس هم ازطرف خودش بدولت انکلیس اطمینان داده استکه هرگاه شاه مخلوع حالا در مجدداً جلوس

نمودن بتخت سلطنت مجاهدت نمـاید دولت روس نیز متساویاً اورا باین سمت نخواهد شناخت و مادامیکه قشون روس در ایران توقف دارند بهیچوجه اقدام در تشجیع یا تسهیل عملیات شاه مخلوع برای بدست آوردن سلطنت نخواهند نمود "   (جارج بچنن)

(نمره ۲۵۲)

تلگراف سر ادوارد گری به سر بچنن

وزارت خارجه ۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز من

شما باید یادداشت مضاعفی بکفیل وزارت امور خارجهٔ روس پیشنهاد نمائید و درآن توضیح نمائید که مقصود ازعبارت ششم دریادداشت قبل این استکه بمحض اعادهٔ نظم تمام قشون روس بانضمام عدهٔ که در تبریز و اردبیل هستند باید از شمال ایران عودت داده بشود

(نمره ۲۵۳)

مکتوب سر برتی به سرادوارد گری (واصله در ۹ دسامبر)

پاریس ۸ دسامبر ۱۹۱۱

آقا — وزیرامور خارجهٔ روس که حالا درپاریس است امروز عصر بملاقات من آمد برای اینکه درباب اوضاع ایران بامن مذاکره نماید و محض استحضار شما نظریات خودش را درخصوص اوضاع کنونی ایران توضیح نماید   من در شروع بمذاکره از تشویش شمـا درباب وضعی که در ایران حادث شده صحبت نموده و از نگرانی شما

در موضوع پیشنهاد تقاضاهای روس بدولت ایران و حضور قشون روس در آن مملکت آن جنابرا متذکر نمودم بملاحظهٔ اینکه شاید سفیر کبیر روس مقیم لندن غفلت نموده باشد که بیانات شمارا در موضوع نکات مهمهٔ راجع بایران که در دوم شهر حال بسفیر مزبور عنوان نموده بودید بوزیر معظم الیه اطلاع بدهد من تلگراف شما را بسر بچنن در باب عنواناتیکه باید کتباً بمسیو نراتوف بنماید بمسیو سازانوف ارائه دادم بعد از آن یادداشتی مبنی به نظریات شما که در تلگراف دیروز شما بسر بچنن مسطوراست بآنجناب تقدیم داشتم و سواد آن یادداشت را باکمال افتخار لفاً ارسال میدارم

مسیو سازانوف اظهار داشت تا درجهٔ که عقیدهٔ شخصی او مدخلیت دارد او با نظریات شما موافقت نموده و آنها را قبول دارد

ولی در موافقت وزیر مالیهٔ روس درباب نظریات شما راجع بوجه خسارت نمیتواند جوابی بدهد بمحض اینکه در ۱۳ شهر حال به سن پطرزبورغ وارد بشود نهایت سعی را خواهد نمود که یا دعوی تأدیهٔ وجه خسارت نسخ بشود یا یکنوع تعویضی بجای ان معین بشود که نتیجهٔ آن تسهیل این تحمیل باشد و پس از امعان نظر درباب اوضاع ایران درسن پطرزبورغ باسفیر کبیر انگلیس درموضوع کلیهٔ امورات راجع بایران مذاکره خواهد نمود بعدازآن مسیو سازانوف به تکدراتیکه دولت روس از دولت ایران حاصل نموده مراجعه نموده گفت رنجشهای روس بسیار است و بملاحظهٔ ضعیف

بودن ایران و توجه دولت روس باین مسئله متدرجاً ماده غلیظ شده ولی دولت ایران این ملاحظهٔ روس را بضعف دولت روس تعبیر نموده یعنی باز گشت قشون روس در وهلهٔ سابق که بطرف طهران میرفت دولت ایران را دلالت باین تصورات نموده دولت ایران ازصبوری دولت روس متمتع شده مسیو سازانوف نیز اظهار داشت که او کاملاً تصدیق دارد که نبـاید گذارد مسئلهٔ ایران بحدی غامض بشود که تولید اثرات سوء در روابط بین دولتین روس و انکلیس بنماید و سرادوارد گری باید مترصد اقدامات من باشد وحتی القوه سعی خواهم نمود قراری دراین باب بگذارم که ازوقوع همچو نتیجهٔ جلوگیری بشود آن جناب کمان میکرد تشددهای جاریه در انکلستان راجع بسبك رفتـار روس در ایران غیر لازم است دولت روس بهیچوجه مایل نیست که طهران را اشغـال بنماید مگر درصورتیکه برای اجرای مقاصدخودش بکلی مجبوربشود ومیلی‌هم بعودت شاه مخلوع ندارد اعلیحضرت مزبور بکلی در ایران بی اعتبـار شده و باینواسطه وجود او برای اجرای مقاصد روس نسبت بمقام دولت ایران هیچ فایدهٔ ندارد درصورتیکه‌دولت روس‌هم واقعاً مقصودی در نظر ندارد

مسیو سازانوف شب ۱۱ شهر جاری از پاریس حرکت خواهد نمود

(امضا) فرانسیس برتی

(سواد یادداشت سر برتی بمسیو سازانوف)

مبدأ کلیهٔ تشویش سرادوارد گری مسائهٔ ایرانست سرادوارد گری در این موضوع مذاکرات متشدد با کنت بن کندرف در ملاقات دویم شهر حال نموده و بی تردید سفیر کبیر مزبور درباب آن مذاکرات خاطر محترم مسیو سازانوف را مستحضر خواهد نمود سرادوارد گری میل دارد نظریات خودش را در بعضی نکات لازمه روی کاغذ بیاورد برای اینکه احتمال وقوع اختلاف بین دولتین روس و انکلیس را مرتفع بدارد وشرایطی مقرر بشود که باعث امتداد موافقت دولتین بگردد و برای فراهم نمودن وسایل این اتفاق تشریح مواد ذیل را لازم میداند یعنی

۱ — تسویهٔ اختلافات موجوده باید بنحوی بشود که ترتیب حکومتی در ایران داده بشود که با مواد معاهدهٔ انکلیس و روس موافقت داشته باشند ودرباب منافع مخصوصهٔ که دولتین درایران دارند بی اعتنائی ننمایند

۲ — مجدداً شناخته شدن شاه مخلوع بسمت سلطنت بامقامات دولت انکلیس منافی است چون پس از آنکه از طرف دولتین روس و انکلیس باو اخطارشد که بایران رجعت ننماید او باین اخطار وقعی نکذارده وبرخلاف آن رفتار نمود عودت او بمقام سابقه بامقاصدیکه بموجب مادهٔ اول درنظراست بکلی متضاد است بعلاوه رجعت او بایران باعث اقدامات منتقمانه از طرف او خواهد شد که نسبت باشخاصیکه مؤسس اخراج او از ایران شده اند تلافی ماسبق را بنماید

بنا براین سر ادوارد گری امیدواراست که دولت‌روس راضی نخواهد شد که بواسطهٔ اجازهٔ رجعت دادن بشاه مخلوع اوضاع ناگوار کنونی منقلب‌تر بشود

۳ ــ وزیرمختار روس و انگلیس در طهران باید دفعةً در باب انتخاب یك مستشار مالیهٔ خارجه باهم شور نموده وهر کس‌را تصویب نمودند برای قایم‌مقامی مستر شوستر معرفی بنمایند چونکه خیلی لازم است شخصی انتخاب بشود که مقبول دولتین روس و انگلیس باشد

٤ ــ پس از آنکه دولت‌ایران تقاضاهای دولت‌روس‌را قبول نمود دولتین‌روس وانگلیس باید اقدامات درتسهیل حصول‌استقراضی برای دولت ایران بنمایند که‌درباب اعادهٔ نظم درایران با آن‌دولت مساعدت شده باشد

۵ ــ دعوی خسارت که دولت روس بایران پیشنهاد نموده اگر اصلاح نشود با مقصود مذکوره درمادهٔ ٤ متباین است

سرادوارد گری امیدواراست که پس‌ازمرتفع شدن اختلافات‌موجودهٔ دولت روس سعی بنماید وسایلی‌فراهم بیاورد که اشکالاتیکه از مطالبهٔ تأدیهٔ خسارت برای دولت ایران حادث شده برطرف بشود

٦ ــ بسر ادوارد گری همچو مفهوم است که بمحض تمکین دولت ایران بتقاضاهای دولت روس واستقرار نظم در شمال ایران دولت روس ازاشغال خاك‌ایران دست برداشته واقدامات قشونی خودرا

که حالیه درجریان است ومیگویند اقدامات مزبور سطحی است ودائمی نخواهد بود موقوف خواهد داشت سر ادوارد گری به‌سربرتی امر نموده است که در موقع تبلیغ مواد فوق بمسیوسازانوف اظهار بدارد مسئلهٔ که‌میشود اقدام فوری درباب آن‌نمود عمل تعیین‌قایم‌مقام مستر شوستر است که باید نماینده‌های دولتین روس و انگلیس در طهران در این‌موضوع عطف توجه بنمایند سر ادوارد گری امیدوار است مسیو سازانوف با او همعقیده شده و اقرار خواهد نمود که مواد مذکوره با نظریات دولت روس موافقت دارد

پاریس ۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۶ ذیحجه ۱۳۲۹

(نمرهٔ ۲۵٤)

تلگراف سر بچنن به‌سر ادواردگری (واصله در ۹ دسامبر)

سن پطرز بورغ ۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ ذیحجه ۱۳۲۹

من در موضوع تلگراف ۸ دسامبر سرجارج بارکلی امروز بامسیو نراتوف مذاکره نمودم مسیو نراتوف جواب داد که اشتغال مستر لکفر در طهران در وزارت مالیه مخالف میل دولت روس است هم بواسطهٔ حرکات ضد روس‌او که کاملاً مشهود گشته هم‌بواسطهٔ ارتباطی که او در این اواخر با مستر شوستر و استکس داشته آن جناب اظهار داشت که مشغله پیدا نمودن مستر لکفر در جای دیگر نباید برایش اشکالی داشته باشد

(نمره ۲۵۵)

تلگراف سرجرج بچنن بسر ادوارد گری (واصله در ۹ دسامبر)
سن پطرزبورغ ۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ ذیحجه ۱۳۲۹
(تلگراف ۹ دسامبر حاوی شرح مکتوب ذیل)
(مورخهٔ ۱۳ دسامبر است)

آقا — باکمال احترام خاطرمبارکرا مستحضر میدارم که بموجب تعلیمات مندرجهٔ درتلگراف ۸ شهر حال شما بتاریخ ۱۰ شهرحالمن یادداشت اضافی به کفیل وزارت امور خارجهٔ روس نوشته و توضیح نمودم که مقصود از عبارت مادهٔ ششمیادداشت مورخهٔ ۸ دسامبر من این بوده که پس از اعادهٔ نظم در شمال ایران کلیهٔ قشون روس بانضمام انهائیکه در تبریز و اردبیل هستند باید از ایران خارج بشوند
الحال باکمال افتخار سواد شرحی که کفیل وزارت امور خارجه بتاریخ ۹ دسامبر نگاشته لفاً ارسال میشود مراسلهٔ مزبور مبنی بر این استکه آن جناب در موضوع مادهٔ سوم یادداشتمن مخالفتی ندارد و تصدیق دارد که بنمایندههای دولتین درطهران باید تعلیمات داده بشود که بدون تأخیر برای انتخاب یك نفر خارجه بجای مسترشوستر مشورت بنمایند مسیو نراتوف نیز اشعار داشتهاست که اختیارات این مستشاریکه نامزد خواهد شد باید بکلی بوظایف حوزهٔ ادارهٔ مالیهٔ ایران محدود بشود

(جارج بچنن)

《 سواد یادداشت جوابیهٔ مسیو نراتوف بسر بچنن 》

سن پطرزبورغ ۹ دسامبر ۱۹۱۱

سفیر کبیر عزیزم — راجع بمادهٔ سوم مسطوره در یادداشت دیروز شما من در مستحضر داشتن شما عجله می‌نمایم که هیچ جهتی ندارد من مخالفتی در این داشته باشم که بوزیر مختارهای دولتین روس و انکلیس در طهران تعلیمات داده بشود بدون تأخیر در باب انتخاب یکنفر خارجه بجای مستر شوستر مشورت نمایند البته بر طبق قراریکه داده شده این مستشار باید ازبین اتباع یکی ازدول صغیره انتخاب بشود من در صددم که در این موضوع تلگرافی به مسیو پکلوسکی بنمایم و از او تقاضا خواهم نمود که بدون تأخیر از نتیجهٔ مشاورهٔ با سرجارج بارکلی در این باب من را مطلع بدارد

نکتهٔ مهمی که باید جلب توجه شما را بان بنمایم این است که لازم است مقدمةً حدود اختیارات این مستشار مالیه تعیین بشود باین معنی که اختیارات او باید بکلی منحصر بشود بانچه وظیفهٔ یکنفر مستشار ادارهٔ مالیه است این عمل باعث کاسته‌شدن ازاختیاراتی ست که مجلس به‌مستر شوستر اعطا نموده بود و مشار الیه بواسطهٔ همین اختیارات قدرت مطلق العنانی پیدا کرده بود مسلماً اگر قایم مقام مستر شوسترهم ترتیبش طوری بشود که‌بتواند همان نفوذ مستر شوستر را پیدا بنماید چندان تفاوتی در مجاری امور حاصل نخواهد شد من از مسیو پکلوسکی استفسار خواهم نمودکه

بعقیدهٔ او بهترین طریقی که بوسیلهٔ آن بتوان این نتیجهٔ مطلوبه را در باب اختیارات مستشار جدید حاصل نمود چیست

(امضا) نراتوف

﴿ نمره ۲۵۶ ﴾

تلگراف سرجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۹ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۷ ذیحجه ۱۳۲۹

(شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۱۳ دسامبر بتاریخ)

(۹ دسامبر، تلگرافاً مخابره شده)

باکمال افتخار خاطر مبارکرا مستحضر میدارم که در ملاقات ۹ شهر حال خودم با مسیو نراتوف یك نوبت دیگر اهمیت اوضاع حاضره را مطرح مذاکره قرار دادم من اظهار نمودم اقدامات اخیرهٔ دولت روس در ایران تولید مناقشات بسیار در مجلس ملی انگلستان نموده و حتی از هیئت دولت انگلیس استیضاح شده که چرا باید دولت انگلیس بگذارد همچو اقداماتی بفعل برسد بموجب تلگرافاتیکه بتازگی از سر جارج بارکلی رسیده ظاهراً دولت ایران حالا برای قبول تقاضاهای روس بیشتر تمایل حاصل نموده اگر نظر بامیدیکه ظاهر شده دولت ایران بهمین زودیها به تقاضاهای روس تمکین خواهد نمود لازم حتمی است که دولت روس دفعةً اطمینان قطعی بدهد که بمحض اینکه دولت ایران سه فقره تقاضاهای روس را قبول نماید قشون روس عودت داده خواهد شد مسیو نراتوف در جواب

اظهار داشت دولت ایران دولت روس را مجبور باین اقدامات نموده و تقاضاهای روس هم خیلی معتدل است. و چون مسیو سازانوف تا چهار شنبهٔ آتیه وارد خواهد شد آن جناب نمیتواند عجالةً این مسؤلیت را بعهدهٔ خود بگیرد که یك همچو اطمینانیکه من تقاضا می‌نمایم بدهد ولی‌در این‌موضوع با رئیس الوزراء مذاکره خواهد نمود . و او شخصاً کمان میکند محتمل است دولت روس اطمینان بدهد که قبل از ۲۱ این‌ماه قشون ازقزوین جلوتر نروند و اگر تا ۲۱ سه فقره تقاضاهای روس قبول بشود قشون سیار خود را عودت بدهد درصورتیکه در این ضمن واقعهٔ جدیدی ازقبیل حمله بقونسولگری روس وغیره روی ندهد در باب رجعت قشون روس که در تبریز است و بموجب تعلیمات مندرجهٔ در تلگراف ۸ دسامبر شما من سابقاً توجه آن جناب را بدان معطوف داشته بودم مسیو نراتوف اظهار نمود این مسئله باید موضوع معاهدهٔ مخصوصی با دولت ایران قرارداده بشود که‌بجای قشون روس یك‌عده‌استعدادی ازطرف دولت ایران معین بشود که نظم و تأمین را در شمال ایران مستقر بدارند پس از آن مسیو نراتوف سئوال نمود که اکر دولت روس بخواهد شخص معینی را برای رئیس الوزرائی ایران‌نامزد بنماید آیا دولت‌انکلیس با او در این قصد موافقت خواهد نمود من اظهار نمودم این مسئله ایست که من نمیتوانم جواب بدهم ولی من همینقدر میدانم که سر ادوارد کری در ضمن مذاکرهٔ که

تازکی با کنت بن کندرف نموده بود اظهارداشته بود دولتین بایستی تشکیل هیئت دولتی در ایرن بنمایند که روابط حسنهٔ نسبت بدولت روس اتخاذ نمایند من بانجناب پیشنهاد نمودم بهتر آن است که هر قصدی دولت روس برای استقرار روابط خودش با دولت ایران بهمبنای مستحکم تری درنظر دارد بتوسط مسیو پکلوسکی در طهران بهسر جارج بارکلی عنوان نماید و این پیشنهاد من را جناب معظم الیه پسندیده وپس از آنکه مسیو پکلوسکی با سرجارج بارکلی در آن موضوع مشاوره نمود آنوقت سر جارج بارکلی نظریات خودش را در آن باب به سر ادوارد گری اطلاع خواهد داد .

(امضاء) جارج بچنن

(نمره ۲۵۷)

تلگراف سر بچنن به سر ادوارد گری (واصله در ۱۰ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۱۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۸ ذیحجه ۱۳۲۹

(تلگراف ۱۰ دسامبر حاوی شرح مکتوب ذیل)

(مورخهٔ ۱۳ دسامبر است)

آقا — باکمال افتخار سواد مکتوب خصوصی که مسیو نراتوف بمن نوشته لفاً ارسال میدارم مسیو نراتوف درملوّ مراسلهٔ مزبور بیان نامهٔ از نظریات دولت روس در موضوع شـاه مخلوع ارسال داشته است

(امضاء) جارج بچنن

(سواد مراسلهٔ خصوصی مسیو نراتوف به‌سر بچنن)

سن پطرزبورغ ۱۰ دسامبر ۱۹۱۱

سفیر کبیر عزیزم — لفاً بیان‌نامهٔ از نظریات دولت متبوعهٔ خودم درباب شاه مخلوع ارسال میدارم که باضافهٔ این موضوع باسایر مواد مشروحهٔ شما هم که‌روزجمعه بمن دادید موافقت‌دارد من مصلحت در این دیدم که شرح نظریات خودمان را درباب اعمال آتیهٔ قشون روس که حالیه درقزوین هستند بان اضافه بنمایم

من امیدوارم چنانچه ازطرف سر ادوارد گری تقاضا شده بود این بیان‌نامه بروفق دلخواه‌اورا از کما کیف مسلك روس درایران‌مسبوق خواهد نمود که بتواند در پارلمان در این‌باب توضیحات لازمه را بدهد

(امضاء) نراتوف

(سواد بیان‌نامهٔ مسیو نراتوف ملفوفهٔ دریادداشت فوق)

اگرچه دولت امپراطوری روس کراراً اظهار داشته است که اقدامات قشونیکه مجبوراً درایران نموده بهیچوجه مدخلیتی بمجاهدات محمد علی‌شاه برای بدست آوردن سلطنت ایران ندارد اکنون هم میل دارد یك نوبت دیگر تکرار بنماید وبطریق صریح قطعی اظهار بدارد که عملیات قشونی دولت روس در ایران بهیچوجه من‌الوجوه مدخلیت باقدامات محمد علی‌شاه ندارد دولت روس بهیچوجه میل ندارد که همچو نسبتی باو داده بشود که پس ازاشتهاراتیکه خودش دربدو امر داده است و مداخله نمودن خودش را درباب‌مجادلات بین

شاه‌مخلوع و دولت حاضرهٔ ایران رسماً اعلام‌داشته الحال قصد اقدامات برخلاف آنرا داشته باشد و بخواهد سلطانی برای ایران تعیین‌نماید بنا بر این دولت اعلیحضرت امپراطوری اظهار می‌نماید که اگر شاه‌مخلوع بخواهد حضور قشون سیار روس‌را در ایران مغتنم شمرده و از آن انتفاعی حاصل نموده مقصود خودرا انجام بدهد دولت روس بدون اینکه مقدمةً ترتیباتی در این باب بادولت انگلیس بدهد معظم الیه را بسمت سلطنت در آن مملکت نخواهد شناخت

دولت امپراطوری روس ازمذاکرهٔ سر بجنن درباب اینکه کابینهٔ لندن مصمم هستند مساعدت مجدانه در استقرار روابط صحیحهٔ بین دولتین روس و ایران بنمایند نهایت مسرت را حاصل نموده بهمچنین دولت روس از موافقت دولت انگلیس در باب تشکیل یك کابینهٔ در ایران که نسبت بدولت روس روابط ممتحن‌تری اتخاذ بنمایند مشعوف است وزارت‌خارجه دولت‌اعلیحضرت امپراطوری‌بیان می‌نماید که دستهٔ قشون روس مجموعه‌درقزوین قبل‌از ۲۱ دسامبر بطرف‌طهران‌حرکت نخواهند نمود مگر اینکه درصورت خطرناك شدن اوضاع وزیرمختار روس مجبور بشود که قبل‌از تاریخ مزبور قشون‌را بطهران احضار نماید دولت اعلیحضرت امپراطوری نهایت اشتیاق‌را دارد که زودتر قشون‌مزبوررا از قزوین عودت بدهد و بمحض تمکین نمودن دولت ایران بتقاضاهای روس این‌عمل بموقع اجرا گذارده خواهد شد دولت روس امیدوار استکه حادثهٔ جدیدی ازقبیل

اعمال تهدید آمیز نسبت بافراد مامورین دولت روس و مهاجمه باماکن دولت روس یا قشون روس و افعال تغییر آمیز نسبت بدولت روس و خلاف نظم از هر قبیل وغیره در ایران رخ نماید چون اقدام به هریك از این نوع اعمال برعکس رجعت قشون را غیرممکن می نماید

بتاریخ ۱۰ دسامبر ۱۹۱۱

(نمره ۲۵۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۱ دسامبر)

طهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

وزیرمختار روس بمن اطلاع داده که قشون روس تافردا یاپس فردا در قزوین جمع خواهند شد

(نمره ۲۵۹)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۱ دسامبر)

طهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹ رجوع بتلگراف ۸ دسامبر من دیروز مراسلهٔ خصوصی بوزیر امور خارجهٔ ایران نوشته و نظریات مندرجهٔ در تلگراف ۳۰ نوامبر شما را تکرار نموده و اظهار امیدواری نمودم که انشاء الله کابینه در متقاعد نمودن مجلس بقبول تقاضاهای روس موفق شده درضمن مذاکرهٔ که امروز صبح با وزیر امور خارجه بمیان آمد جناب معظم الیه بمن اطلاع داد که بعضی تغییرات در هیئت کابینه داده شده وامروز هیئت جدید کابینه بمجلس معرفی خواهند شد آن جناب بمن اطمینان داد که

هیئت جدیدی که برای کابینه ترتیب داده شده اشخاصی هستند که محل وثوق مجلس هستند و مجلس مصمم است باین کابینهٔ جدیداختیار تام بدهد که درمواد التیماتوم بنحوی که باستقلال ایران بر نخورد بادولت روس قراری بدهند وزیر امور خارجه نیز اظهار داشت رأی کابینه بر این تعلق گرفته که انفصال خزانه دارکل را با خسران فوق العادهٔ که دارد قبول بنمایند و مادهٔ دوم التیماتوم روس را هم قبول بنمایند درصورتیکه به‌ترتیب ذیل اصلاح بشود : —

« دولت ایران سعی خواهد نمود که در کنترات نمودن مستخدمین خارجه هرنوع اشکالاتیرا کهباعث تضییع منافع دولتین باشد مرتفع بدارد »

من درجواب اظهار نمودم که این عنوان با عبارتیکه آن جناب بوزیر مختار روس پیشنهاد نموده بود متباین است ولی وزیر مزبور عبارت فوق را مرجح و اصلح میدانست

وزیر امور خارجه ایضاً اظهار نمود که تقاضای سوم‌هم قبول‌خواهد شد درصورتیکه بدولت ایران اطمینان داده بشود که دولت روس یك مبلغ گزافی برسم خسارت مطالبه نخواهد نمود بلکه تقاضای یك مبلغ خسارتی خواهد نمود که با وجود عسرت فوق العادهٔ که امروزه دولت ایران دارد بتواند از عهدهٔ تأدیهٔ آن‌مبلغ برآید

درخاتمهٔ صحبت آن جناب درخواست نمود که دولت انکلیس حسن مساعدت خود را مبذول بدارند که مادامیکه دولت ایران مشغول ترتیب قراری در این باب هست قشون روس درقزوین‌توقف بنمایند

(نمره ۲۶۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۱ دسامبر)
طهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

وزیر امور خارجهٔ ایران امروز صبح بمن اطلاع داد که مسموع نموده است دولتین روس و انگلیس مصمم هستند در باب اصلاح روابط خودشان با دولت ایران ترتیب پر گرامی بدهند لهذا او در صدد است بوزیرمختار ایران مقیم لندن تعلیمات بدهد که از طرف دولت ایران ازشما خواهش بنماید که در مذاکرات در این موضوع وزیرمختار مزبوررا هم مشترك بنمائید دولت ایران نیز میل‌دارد در هر قراردادیکه از این مذاکرات استخراج بشود تلیثاً شرکت داشته باشد آن جناب اظهار داشت دولت ایران نهایت اشتیاق را دارد که از این نوع گرفتاریهای خارجی که تاحال دولت ایران را از رسیدگی بامورات داخلی خودش بازداشته آسوده بشود بانجهت نهایت میل را دارد که تأسیس روابط حسنهٔ مستدامی بادولت‌روس بنماید و برای نیل باین مقصود اگر دولت ایران در مذاکراتی که در پیش است شرکت حاصل بنماید اصوب است چون بواسطهٔ این اشتراك دولت ایران ازنظریاتیکه هست مسبوق شده ودرصدد تدارك ترتیبات لازمهٔ در ایران بر میاید که هر قراری بالاخره بعد از مذاکرات داده بشود قبول بنماید والا ممکن است یك قراری بین دولتین روس و انگلیس داده بشود که وقتیکه بدولت ایران‌پیشنهاد

بشود قبول آن برای دولت ایران غیر ممکن باشد

(نمرهٔ ۲۶۱)

تلگراف سرادواردگری بهسربجنن

وزارت خارجه ۱۱دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۸ دسامبر شما — شرحی را که در باب شاه‌مخلوع بمسیو نراتوف پیشنهاد نموده اید پسندیدم عبارت تصحیح شدهٔ در این موضوع را اگر مسیو سازانوف تصدیق نماید ما قبول خواهیم نمود

(نمره ۲۶۲)

تلگراف سرادواردگری بهسربجنن

وزارت خارجه ۱۱دسامبر ۱۹۱۱

وزیر مختار ایران بمن اطلاع میدهد که انفصال مستر شوستر را دولت ایران قبول نموده مشار الیه اظهارات مشتاقانه نموده که یك‌عبارت دیگری در باب مستشارهای خارجه ترتیب داده بشود و مداخلهٔ من را در این موضوع درخواست نموده من جواب‌دادم هیچنوع قولی در این باب نمیتوانم بدهم چون دولت‌روس تقاضاهائی‌پیشنهاد نموده و نسخ آن با مقامات آن دولت متباین است بهر صورت اگر یك نوع عبارت دیگری ترتیب داده بشود که مبنی به تأمینات کافی در باب مستشارهای آتیه باشد من خیلی خوشوقت خواهم شد ولی وضع طرح نمودن آن قسمی باشد که قبول آن برای دولت

ایران سهل‌تر باشد من گمان میکنم اولی آنستکه در این موضوع دولت ایران مستقیماً با وزیر مختار روس مقیم طهران مذاکره نماید شما بکنیل وزارت امور خارجهٔ روس اظهار بدارید که اگر دولت روس بتواند بدون تحریف اساس این مسئله عبارت آنرا تغییر بدهد آنوقت من به سر جارج بارکلی تعلیمات خواهم داد که در طهران برای متقاعد نمودن دولت ایران در قبول آن مساعدت نماید

وزیر مختار ایران امروز ازمن خواهش نموده که هرگاه سوای سه‌فقره تقاضاهای اساسی دولت روس مایل‌باشد تغییرات دیگری هم دراوضاع داده بشود محرمانه با دولت ایران مذاکره نماید که قرار آن داده بشود لازم نیست دیگر تقاضاهای آشکار پیشنهاد نمایند

من جواب دادم همینکه بسه فقره تقاضاهای روس تمکین شد من حاضرم در این موضوع نفوذ خودمرا بکار ببرم ولی مشروط براینکه بمن اطمینان داده بشود که واقعاً دولت ایران میل بموافقت بادولتین دارد

(امضا) ادوارد گری

﴿ نمره ۲۶۳ ﴾

مراسلهٔ سر ادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۱دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — در ٥ شهر حال وزیر مختار ایران بوزارت خارجه آمده و بطور غیر رسمی سئوال نمود آیا دولت انکلیس حاضر خواهد

بود که اقدامات در خواهش نمودن از دولت روس بنماید که قشون خود را از قزوین جلوتر نبرد که مجالی برای دولت ایران حاصل بشود که بتوانند مشورت نمایند بچه نوعی بهتر میتوانند تقاضاهای دولت روس را قبول بنمایند

سر نیکلسن بمیرزا مهدیخان جواب داد بعقیدهٔ او بهترین ومستقیم ترین طریق برای دولت ایران این استکه درطهران با وزیر مختار روس مذاکره نمایند چون با ترتیب حاضره برای دولت انگلیس مشگل است بتواند این اقدام را بنماید (امضا) ادوارد گری

(نمره ۲٦٤)

مکتوب سرادوارد گری بسر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱

آقا — وزیر مختار ایران در ۸ شهر حال بوزارت خارجه آمده و باکمال اشتیاق تقاضا نمود که دولت انگلیس سعی نماید دولت روس را متقاعد نماید که مادهٔ دوم تقاضاهای خود را اصلاح بنمایند

سرنیکلسن بمیرزا مهدیخان جواب داد که چندی قبل پیش از آنکه این اختلافات موجوده ظاهر بشود سفارتین دولتین در دو وهله یك همچو خواهشی در باب مستخدمین خارجه از دولت ایران نمودند آن خواهش دولتین برای اخلال نمودن در استقلال ایران عنوان نشده بود بلکه بقصد این بود که از پیش آمد یك همچو مناقشه و اختلافی جلوگیری بشود میرزا مهدیخان اظهار داشت شارژدافر

ایران از سن پطرزبورغ باو تلگراف نموده است که ممکن است دولت روس راضی به‌تسویهٔ این مسئله بشود

سر نیکلسن جواب داد اگر دولت روس حاضر باشد که تغییری درعبارت مادهٔ دوم‌التیماتوم بدهد و رفع نگرانی دولت ایران بشود از طرف‌دولت انگلیس هیچ نوع مخالفتی نخواهدشد (امضا) ادوارد گری

(نمره ۲٦۵)

تلگراف سرجارج بارکلی‌به سرادوارد گری (واصله در ۱۲ دسامبر)

طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹

سفارت روس از اظهار امیدواری دولت ایران درباب احتمال راضی شدن دولت روس بتغییر عبارت مادهٔ دوم التیماتوم مستحضر شده و همکار روس من دیشب بدولت‌ایران اطلاع داد که‌دولت متبوعهٔاو بهیچوجه‌باو اجازه نداده است که‌درباب مواد التیماتوم مذاکره نماید و کابینه باید در مذاکرهٔ با مجلس برای متقاعد شدن بقبول تقاضاهای روس در باب عین عبارت سه فقره مواد التیماتوم گفتگو بنمایند که بدون تغییر و تبدیل پذیرفته بشود

(نمره ۲٦٦)

تلگراف سرجارج‌بارکلی‌بسر ادوارد گری(واصله در ۱۲ دسامبر)

طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذی‌حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز من

دیروز بعد از ظهر مجلس سراً منعقد شد و کابینـه هم که گویا از

طرف وزیر امور خارجه بآنها تهدیدات شده بود حضور داشتند
ازقرار مسموع در جلسهٔ مزبور تشددات بسیار بوده .
در آنروز هیچ انعقاد مجلس عالی نشد و اعضاء کابینه هم رسماً معرفی نشدند

(نمره ۲۶۷)

تلگراف سر جارج بار کلی بهسرادوارد گری (واصله در ۱۲ دسامبر)
طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱
رجوع بتلگراف ۶ دسامبر من — بموجب اطلاعیکه از وزیر امور خارجه کسب شده قشونیکه ازطرف دولت برای کرمانشاه فرستاده شده الحالوارد کرمانشاهشدهاند

(نمره ۲۶۸)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در۱۲ دسامبر)
طهران ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹
اطمینانیکه وزیر امور خارجهٔ ایران بمن داده بود که مجلس کابینهٔ جدید را محل وثوق و اعتماد خود قرار خواهدداد صورت نگرفت
الحال برمن معلوم شده که علت رسماً معرفی نشدن کابینه به مجلس این بوده که مجلس راضی نشده است اختیار تام به کابینه بدهد که در باب اختلافات موجوده بادولت روس قرار قطعی بدهند
راوی این خبر از ملاحظهٔ وضع مجلس بکلی مأیوس است که بشود امید بموافقت مجلس درموضوع فوقالذکر داشت راوی مزبور

اظهار داشت که کابینه مصمم است مناقشهٔ با دولت روس را ختم نماید و وسیلهٔ دیگری بجز رضایت مجلس بدست بیاورد

(نمره ۲۶۹)

تلگراف سر بچنن بسر ادوارد گری (واصله در ۱۲ دسامبر)

سن پطرز بورغ ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱

(شرح مختصر مکتوب ذیل مورخه ۱۳ دسامبر)

(در ۱۲ دسامبر تلگرافاً مخابره شده)

درطی مذاکرهٔ که درتاریخ ۱۲ شهر حال با مسیو نراتوف بمیان آمد به آنجناب اظهار داشتم که عبارت یاد داشت او قدری من را نگران نموده چون آنطوری که بمن وعده شده بود و من منتظر بودم آن مطالب بعبارت صریح نوشته نشده است جناب معظم الیه این اظهار من را قبول ننموده وعقیده اش براین بود که اطمینانی که بموجب آن یاد داشت داده شده چه درباب شاه مخلوع وچه درباب عودت قشون روس کاملا واضح و صریح بوده است .

پس از آن من اصرار نمودم آنجناب عبارت دیگری برای ماده دوم التیماتم طرح نماید که اسباب سهولت قبول آن برای دولت ایران فراهم شود وپیشنهاد نمودم که اگر کلمه (مشورت بجای لفظ (رضایت) درماده مزبور نصب بشود این مقصود حاصل خواهد شد مسیو نراتوف جواب داد این تغییر محال است و بهمچنین چندین قسم پیشنهاد دیگری راهم که من درباب تغییر عبارت ماده

مزبور نمودم رد نمود آنجناب اظهار داشت که دراصل مبنای التیماتم نمیتواند هیچ تغییری بدهد ولی او بی میل نیست که در عبارت این ماده جرح وتعدیلی بشود و او به مسیو پکلوسکی اختیار داده است که سعی بکنند عبارت دیگری پیدا نماید که رفع این تردید دولت ایران را نماید و تصریح نموده است اگر الفاظ دیگری بتوان طرح نمود که همان معنی را داشته باشد معظم الیه چندان اصراری نخواهد داشت که حتما کلمهٔ (رضایت) و (تعهد) در ماده مزبور ذکر بشود مثلا اگر دولت ایران اظهار بدارد که در آتیه هیچ مستشار خارجه ما را بدون (موافقت) یا (میل) سفارتین باستخدام نخواهد پذیرفت آن جناب بدان اقناع خواهدشد.

من مفاد اظهارات شما را بوزیر مختارایران که در تلگراف ۱۱ دسامبر شما مندرج بود بانجناب اطلاع دادم و مسیو نراتوف اظهار مسرت از این عنوان شما بوزیر مختار مزبور نموده بموجب اختیاری که از جنابعالی داشتم به جناب معظم الیه اطمینان دادم کهسرادوارد گری بسرجارج بارکلی دستور العمل خواهند داد در باب هر عنوانی که مسیو پکلوسکی برای تاسیس روابط مستحسنه بین روس و ایران نماید با او مشورت و موافقت نماید و خود سرادوارد گری هم صمیمانه مایل و حاضر هستند که هر پیشنهادی در اینخصوص ازطرف دولت روس بشود دراجرای آن مساعدت نمایند وآن جناب

اظهار امتنان از این معیت شما نمود مسیو نراتوف اظهار نمود البته مسیو پکلوسکی درمذاکرهٔ با سر جارج بارکلی در باب هر پیشنهادیکه دولت روس برای ترتیبات پلتیکی درایران صلاح بداند قصورنخواهد نمود ولی آنچه من استنباط نمودم مسیونراتوف لازم نمیداند درباب مطالبی که اختصاصاً مدخلیت بمنافع دولت روس دارد مشاورهٔ بین سرجارج بارکلی ومسیو پکلوسکی واقع بشود (امضاء) جارج بیوکنن

(نمره ۲۷۰)

تلگراف سرادوارد گری بهسر بیوکنن

وزارت خارجه ۱۲دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹

اگرچه ما نمیتوانیم بامسالك دولت روس در این باب مخالفت بنمائیم ولی باوجود این ما باید قراری بگذاریم که یك مأموریت دیگری درخارج از منطقهٔ روس برای مستر لکفر تحصیل بنمائیم ما امیدواریم دولت روس تا این درجه موافقت خواهد نمود که بگذارد مستر لکفر اینقدر تأمل بکنند که تعیین مشغلهٔ جدیدی برای او بشود و آنوقت منفصل بشود

این تلگراف راجع بتلگراف ۹ دسامبر شما است

(نمره ۲۷۱)

تلگراف سرادوارد گری بهسر بیوکنن

وزارت خارجه ۱۲دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۱ دسامبر من در باب عبارت مادهٔ دوم التیماتوم

سفیر کبیر روس بمن اطلاع میدهد که ممکن است یك همچو تغییری در مادهٔ دوم التیماتوم داده بشود ولی فقط در صورتیکه وزیر مختار روس مقیم طهران طرح عبارت آن را بنماید

من جواب داده‌ام که اگر وزیر مختار روس تغییری در عبارت مادهٔ دوم التیماتوم بدهد و پس از آن دولت ایران ازما درخواست صلاحیت بنماید ما بدولت مزبور نصیحت خواهیم نمود که آن عبارت اصلاح شده را قبول بنمایند

(نمره ۲۷۲)

مکتوب سر ادوارد گری بسر بچانن

وزارت خارجه ۱۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۰ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — کنت بن کندرف امروز بمن اظهار داشت که مسیو سازانوف در پاریس باو گفته است که او نه فقط مصمم است معاهدهٔ روس و انگلیس را محفوظ بدارد بلکه عزم راسخ دارد که روابط بین روس و انگلیس را پیوسته منظور داشته باشد چون معاهدهٔ مزبور بسته بروابط این دو دولت است مسیو سازانوف پس از آنکه مواد مرقومهٔ من راجع به نکات پلتیکی ایران را قرائت نموده اظهار داشته است که هیچ عبارتیکه محل ایراد او باشد در مواد مزبور ملاحظه نمی نماید ولی قشون ساخلو روس در تبریز و اردبیل را فقط وقتی میتوان عودت داد که استقرار نظم در آن نواحی مسلم بشود من برای کنت بن کندرف توضیح نمودم که من مجبور

بودم قشون ساخلو در تبریز و اردبیل را در این‌مورد اسم ببرم چونکه اگر اسمی از آن نمی بردم ازیادداشت من همچو معلوم‌میشد که علت اصلی اعزام قشون بانجا ها مفقود است و توقف آن قشون در آنجاها دائمی خواهد بود

من اظهار نمودم پس از آنکه مواد ثلاثهٔ التیماتوم دولت روس‌پذیرفته شد ما باید باهم معیت نموده ودولت ایران را به صراط مستقیم‌بگماریم

چندی قبل ما پیشنهاد نموده‌بودیم که دولت ایران باید برای تشکیل قشون منظمی بجهت تأمین‌طرق جنوب صاحب‌منصبان‌انکلیسی بگمارد بهمین طریق بایستی دولت‌ایران بالاخره یك عدهٔ قشونی در تحت فرماندهی صاحب‌منصبان روسی ترتیب بدهد که مراقب‌حفظ انتظام در شمال ایران باشند اگر آن پیشنهـادما بموقع اجرا گذارده شده بود طولی نکشیده بود که استقرار نظم در شمال‌ایران بیش از آن اندازه میشد که در عرض چند سالهٔ اخیر تا حال دیده شده و آنوقت تمام قشون روس ممکن بود عودت داده بشود

نتیجهٔ اشکالات موجوده هم ممکن‌است بهمین قسم بحدی مطبوع‌بشود که تا حال مشابه آن دیده نشده باشد (امضـا) ادوارد گری

(نمره ۲۷۳)

تلگراف سرجارج بارکلی به سر ادوارد گری (واصله در ۱۳ دسامبر)

طهران ۱۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۲ دسامبر من — دیشب وزیر امور خارجهٔ ایران

با وزیرمختار روس ملاقات نموده وعبارت دیگری ازبرای مادهٔ دوم تقاضاهای روس طرح وعنوان کرده که ازقرار ذیل است :—

« در باب کنترات مستشارها وصاحب منصبان خارجه که دولت ایران برای اصلاح کلیهٔ امورات لازم داشته باشد چون دولت ایران مایل است در هر موردی روابط مستحسنه با دولتین انگلیس و روس را منظور بدارد مراقبت خواهد نمود که انتخاب این نوع مستخدمین بقسمی بشود که برای منافع مشروع دولتین درایران مضر نباشد

بنا بر این دولت ایران حاضر خواهد بود که در باب این قسم مستشارها و صاحب منصبان باسفارتین تبادل نظریات نماید »

وزیر امور خارجه بوزیر مختار روس اطمینان داده که اگر دولت روس این عبارت را قبول نماید دو مادهٔ دیگر التیماتوم را هم دولت ایران قبول خواهد نمود اگر مجلس هم از قبول آن امتناع نماید مجلس را منفصل خواهند نمود وزیر مختار روس عبارت مذکور را بدولت متبوعهٔ خود پیشنهاد نمود

﴿ نمره ۲۷٤ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادواردگری (واصله در ۱۳ دسامبر)

طهران ۱۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیحجه ۱۳۲۹

قونسول انگلیس بتاریخ ۸ دسامبر شرح ذیل را از مشهد تلگراف نموده و دیروز واصل شده :—

اوضاع اهمیت حاصل نموده چون اهالی مسلح شده‌اند .

همکار روس من پس ازمشاورهٔ بامن استعداد خواسته است قونسول روس مقیم مشهد درخواست استعداد زیاد برای مشهد و قوچان نموده ولی وزیرمختار روس عجالةً اعزام ۱۰۰ نفر قزاق را تجویز نموده

(نمره ۳۷۵)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در۱۳دسامبر)
طهران ۱۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۱ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف امروز صبح من — پس از مشاورهٔ هیئت وزراء دیشب وزیر امور خارجهٔ ایران بوزیر مختار روس اطلاع داده است اطمینانیکه درباب قبول شدن التیماتوم روس داده است مشروط براین استکه ازطرف دولت روس هم اطمینان داده بشود که بمحض قبول شدن التیماتوم قشون روس فوراً ازقزوین عودت داده خواهد شد

وزیر امور خارجه منتظراست که بواسطهٔ پذیرفتن التیماتوم روس خشم و غضب عمومی نسبت بوزراء بروز نماید وزیر مزبور بمن اطلاع میدهد که باوجود اینطور هیجان افکار عمومی برای کابینه غیر ممکن است بتواند اقدامات مجدانه در منفصل نمودن مجلس بنماید درصورتیکه انفصال مجلس مقدمةً برای قبول تقاضاهای روس لازم است لهذا تاکابینه از رجعت قشون روس مطمئن نشود نمیتواند این اقدام را بنماید چون عودت قشون روس را میتوان وسیلهٔ اسکات هیجان و قهر و غضب مردم قرار داد

برای توضیح مسئلهٔ که بالصراحة معلوم بشود درباب تعیین هریك از اتباع خارجه باستخدام دولت ایران باید دولت ایران با سفارتین مشورت بنماید وزیر امور خارجهٔ ایران عبارتی راکه برای مادهٔ دوم التیماتوم طرح نموده بود باین نحو اصلاح نموده در جملهٔ آخری مابین کلمه (درباب) (و این‌مستشارها) لفظ (اشتغال) را اضافه نموده

(نمره ۲۷٦)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)

طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹

ماژور استکس امروز صبح حرکت نمود

(نمره ۲۷۷)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)

طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۳ شهرحال من

کابینه یك نقشهٔ دیگری برای انفصال مجلس طرح نموده‌است

چون استعفای قریب ۲۰ نفر از نمایندن باعث فقدان عدهٔ کافی برای اکثریت میشود کابینه در صدداست که وکلای اعتدالی‌را ترغیب‌نماید از مقام خود استعفا بدهند باین‌ترتیب اسباب‌تسهیل قبول التیماتوم روس فراهم خواهد شد بمن اطلاع داده شده که‌استعفای عدهٔ لازمهٔ نمایندکان متحتم است

(نمره ۲۷۸)

تلگراف سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)
طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۱۳ دسامبر من —
دیروز وزیرمختار روس در موضوع دو فقره عبارات آخری بیان نامهٔ کفیل وزارت امور خارجهٔ روس شرحی بدولت ایران نوشته عبارات مذکور راجع به بیان نامه ایست که در تلگراف ۱۰ دسامبر سر بچنین مسطور است

(نمره ۲۷۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)
طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
قونسول انکلیس از شیراز خبر میدهد که مجتهد اعظم شیراز حکمی صادر و منتشر نموده که مسلمـانان از معامله و معاشرت با قشون انکلیسی ممنوعند و مجتهدین مجدانه کسبه را از فروش بقشون انکلیس ممانعت نموده و بنّاها و سایر کارگران ایرانی را از اشتغال به کارهای مرجوعه از طرف قشون جلوگیری نموده اند
مسئلهٔ آذوقه کم کم جالب اهمیت شده من مراتب را بدولت ایران اطلاع داده و در مرتفع داشتن این تحریم (بایکات) تأکید نموده‌ام

(نمره ۲۸۰)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)

طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۳۹ اکتبرمن . —
بموجب اطلاعات واصله در دامغان واقعه در راه مشهد ترکمانهای تابع شاه مخلوع اردوی دولتی را مغلوب نموده‌اند

(نمره ۲۸۱)

تلگراف سر جارج بار کلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)
طهران ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
بواسطهٔ انقلابیکه ملاها در شیراز جاری نموده اند درعرض چندروزهٔ گذشته کار بر بانك شاهنشاهی شیراز سخت شده و قونسول انگلیس خبر میدهد که همه روزه نوت‌های بانك را برای مبادلهٔ به پول ابراز میدارند و بانك روزی ۱۵۰۰۰ پول در مقابل نوت‌های ابراز شده می‌پردازد و این بیشتر اهمیت دارد که بواسطهٔ نبودن مستحفظ یك قافله حامل پول نقد برای بانك شیراز درکازرون معطل است

(نمره ۲۸۲)

تلگراف سر بجین بسر ادوارد گری (واصله در ۱٤ دسامبر)
سن پطرز بورغ ۱٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹
(شرح مکتوب ذیل مورخه ۱۹ دسامبر)
(در ۱٤ دسامبر تلگرافاً مخابره شده)
آقا — باکمال افتخار خاطر مبارك را مستحضر میدارم که مسیو سازانوف در ۱۳ شهر حال وارد سن پطرز بورغ شده ومقام وزارت

خارجهٔ خودرا مجدداً اختیار نمود غروب روز بعد از ورود او من بدیدن آن جناب رفتم و پس از تبریك ورود واظهار امیدواری در اعادهٔ صحت مزاج او شروع بمذاکره در باب اوضاع حاضره ایران نمودم و از گرفتاریکه شما در این خصوص حاصل نموده اید خاطر جناب معظم الیه را مستحضر نموده و مخصوصاً تکیهٔ کلام را به سوء نتیجهٔ که از ورود قشون روس به طهران ظاهر خواهد شد قرار دادم

مسیو سازانوف اظهارداشت هنگامیکه درپاریس بوده کنت بن کنلدرف هم در این موضوع خیلی با او مذاکره نمود ولی امیدوار است سؤ ظن و انحراف عقایدیکه بواسطهٔ اقدامات جدیدهٔ دولت روس در ایران در بعضی نقاط انکلستان اشاعه یافته بود تا حال برطرف شده باشد بهر حال آنجناب ازمن خواهش نمود بشما اطمینان بدهم که او هیچ میل ندارد امر به پیشرفتن قشون بطرف طهران نماید و امیدوار است بمحض تمکین سریع دولت ایران به التیماتوم روس لازمهٔ اقدام دردفع این امر بعمل بیاید

پس از آن شروع بمذاکره در باب یك بیك مواد التیماتوم نمودیم در باب مادهٔ اول مسیو سازانوف توضیح نمود که فقط تعهد نمودن در باب اخراج مستر شوستر کافی نیست تا کنترات استخدام شوستر با دولت ایران رسماً فسخ نشود قشون روس عودت داده نخواهد شد من سئوال نمودم که آیا مقصود معظم الیه از این بیان این است که

مستر شوستر بکلی ازطهران خارج شده باشد و آن جناب جواب داد اگر هم حتماً لازم باشد که اویك مدت قلیلی در آنجا توقف نماید باید صراحة تعهد بشود که در عرض آن مدت او بهیچوجه مداخله مستقیم یا غیر مستقیم در امورات دولت ایران نخواهد نمود

مادهٔ دوم در موضوع باستخدام پذیرفتن مستشارهای خارجه مسیو سازانوف، اظهار داشت علی الظاهر دولت ایران برای قبول این ماده با مشکلات بسیار مصادف است حالا دولت مزبور حاضر شده است که این تقاضا را در تحت عبارت ذیل قبول نماید :—

"در باب کنترات مستشارها و صاحب منصبان خارجه که دولت ایران برای اصلاح کلیهٔ امورات لازم داشته باشد چون دولت ایران مایل است در هر موردی روابط مستحسنه با دولتین انگلیس و روس را منظور بدارد مراقبت خواهد نمود که انتخاب این نوع مستخدمین بقسمی بشود که برای منافع مشروعهٔ دولتین در ایران مضر نباشد بنا بر این دولت ایران حاضر خواهد بود که درباب این قسم مستشارها و صاحب منصبان با سفارتین تبادل نظریات نماید "

آنجناب بالشخصه حاضر است با این مرام دولت ایران موافقت نماید درصورتیکه بجای کلمات (تبادل نظریات نماید) این کلمات نصب بشود (ترتیب قراردادی بشود) چونکه کلمات مذکورهٔ دولت ایران خیلی مبهم است وهیچ شرط و تعهدی از آن مشهود نیست

من اظهار نمودم اصلاح عبارتیرا که آنجناب درنظر دارد بعقیدهٔ من

اصل نقطهٔ نظری را که دولت ایران درعنوان آن عبارت دارد معدوم می‌نماید چون عبارت (تبادل نظریات) باب مذاکره رابرای دولت ایران باز میگذارد و آنهارا ملتزم به‌تعهدی نمیدارد ولی (ترتیب قراری بدهند) صورت معاهده را پیدا می‌نماید

پس از قدری مذاکرهٔ دیگر من عبارت ذیل را پیشنهاد نمودم که دولت ایران در قبول آن یا درقبول عبارت مسیو سازانوف مخیّر باشد (داخل درتبادل نظریات بشوند بقصداینکه ترتیب قراردادی باسفارتین بدهند) خوش‌بختانه مسیوسازانوف این‌پیشنهادرا پسندید ولی گفت بدون اینکه این عبارتهارا برای تجویز بامپراطور عرضه بدارد نمیتواند رأی قطعی درقبول آنها بدهد

درباب مسئلهٔ خسارت مسیو سازانوف بمن اطمینان داد که بهیچوجه قصد ندارد بدولت ایران سخت گیری نماید یا بخواهد یك مبلغ گزافی بانها تحمیل نماید

(امضا) جارج بچنن

(نمره ۲۸۳)

تلگراف سر بچنن به‌سر ادواردگری (واصله در ١٤ دسامبر)

سن پطرزبورغ ١٤دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۲ ذیحجه ۱۳۲۹

(تعیین استخدام مسترلکفر)

امروز در موضوع تلگراف ۱۲ دسامبر بامسیو سازانوف مذاکره نمودم جناب معظم الیه هیچ میل ندارد که مستر لکفر در وزارت مالیهٔ طهران باقی بماند هر قدر هم که مدت دوام‌او قلیل باشد

منتهی مدتیکه او راضی بشود مستر لکفر در آنجا متوقف باشد دوهفته الی سه هفته است آن جناب اظهار داشت که تحصیل یك مشغله برای مستر لکفر در منطقهٔ انکلیس نباید مشکل باشد

(نمره ۲۸٤)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ١٥ دسامبر)

طهران ١٥ دسامبر ١٩١١ مطابق ٢٣ ذیحجه ١٣٢٩

الان رئیس بانك شاهنشاهی نزدمن آمده واظهار داشت که بواسطهٔ کمی پول شعبهٔ بانك شیراز دیگر نمیتواند پول بقشون انکلیس بپردازد یك قافله حامل پول نقد بواسطهٔ فقدان مستحفظ دربرازجان معطل است ولی من امیدی به تهیه شدن مستحفظ ایرانی ندارم وتاقافلهٔ مزبور به شیراز نرسد هیچ امیدی به رهائی بانك ازمشکلات نمیتوان داشت این عقیده در نظر من جلوه گر شده که اجازه بدهم قافلهٔ حامل پول بمستحفظین همراه مستر اسمارت ملحق بشود مستراسمارت بهمین زودی از بوشهر حرکت خواهد نمود ولی تا شما ملحق شدن قافلهٔ حامل پول را بمستحفظین تصویب ننمائید من شخصاً نمیتوانم همچو اجازهٔ بدهم

(نمره ۲۸٥)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ١٥ دسامبر)

طهران ١٥ دسامبر ١٩١١ مطابق ٢٣ ذیحجه ١٣٢٩

رجوع بتلگراف ١٥ دسامبر من —

مستحفظ برای قافلهٔ پول از حکومت ملی تحصیل شده والحال قافلهٔ مزبور حرکت نموده

(نمره ۲۸۶)

تلگراف سر جارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۵ دسامبر)
طهران ۱۵ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۱۴ دسامبر من درباب تحریم (بایکات) درشیراز
امروز قونسول انگلیس شرح ذیل‌را ازشیراز تلگراف نموده
مسئله ارزاق خیلی اهمیت حاصل نموده   خرید آذوقه بکلی غیر ممکن است واغلب چیزهای لازمه‌را فقط بقدر کفایت یك روز دیگر موجود داریم   اگر حکومت مرکزی متقاعد نشود که اقدامات مجدانه سریع درجلوگیری ازاین وضع ناهنجار بنماید ماجبور به بعضی اقدامات محلی خواهیم شد

سبك اعمال و حرکات مأمورین محلی بکلی مخرب اوضاع است
کارگذار صراحتاً پسندیدن این اقدام ملاها را مشهود میدارد چون رسماً به من نوشته است که حکومت‌محلی نمیتواند باملاها طرف‌بشود .

امروز عصر کارگذار را ملاقات نموده و به او اخطار خواهم نمود که مأمورین محلی بواسطه اقدام ننمودن درجلوگیری ازاین هیجان معاند تولید مسئولیت بسیار مهمی برای خود خواهند نمود هنوز برمن مشهود نگردیده که چنانچه وزیر امور خارجه اظهار داشته تعلیماتی ازطرف او به اینجا رسیده باشد   امروز عصر سعی

خواهم نمود ازکارگذار کشف نمایم که همچو دستوری رسیده‌است یاخیر

﴿ نمره ۲۸۷ ﴾

تلگراف سرادواردگری بسرباركلی

وزارت خارجه ۱۵ دسامبر ۱۹۱۱

مطابق ۲۳ ذی حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱٤ دسامبر سر بچنن — لازم است شغلی درخارج ازمنطقه روس برای مستر لکفر تحصیل بشود ممکن است همچه شغلی پیدا بشود یا خیر اکر ممکن نیست آیا او میتواند برای یك مدت قلیلی مرخصی گرفته برود تا یك شغلی برای او پیدا بشود ؟

﴿ نمره ۲۸۸ ﴾

تلگراف سر جارج باركلی به سرادواردگری (واصله در ۱٦ دسامبر)

طهران ۱٦ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲٤ ذی حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱٤ دسامبر من — وزیر مختار روس دیروز مجدداً به وزیر امور خارجه ایران اطلاع داد که بمحض تمکین دولت ایران به سه فقره مواد التیماتم دولت روس شروع به عودت دادن قشون از قزوین خواهد نمود این اطمینان البته تابع شرایطی است که درآخر یاد داشت مسیو نراتوف به سربچنن سفیر کبیر انکلیس مقیم سن پطرز بورغ ذکر شده ومحتمل است دولت روس این هیجانیرا که حالیه مجتهدین ایران به دستیاری علماء نجف بضد روس در ایران اشاعه داده اند به اعمال تغیر آمیز تعبیر نماید

وزیر مختار روس نیز بوزیر امور خارجه اطلاع داده عبارتیرا که جناب معظم الیه برای ماده دوم اولتیماتم توجیه نموده باجزئی اصلاحی قبول خواهند نمود (بتلگراف سیزدهم دسامبر من مراجعه شود) از اینقرار اسباب تسهیل تمکین دولت ایران فراهم شده ولی با اینکه از قرار معلوم عدهٔ کافی از وکلاء از مقام خود استعفا نموده اند که اکثریت آراء در مجلس غیر ممکن بشود معهذا بهیچوجه نمیتوان یقین داشت باخوفیکه کابینه از خشم و غضب عمومی دارند بقبول تقاضاهای روس مبادرت نمایند بی شبهه کابینه پیش بینی می نمایند که اگر در عودت قشون روس تأخیری بشود خشم عمومی زیادتر خواهد شد .

(نمره ۲۸۹)

تلگراف سر جارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱۶ دسامبر)
طهران ۱۶ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲٤ ذیحجه ۱۳۲۹ .
رجوع بتلگراف ۳ دسامبر من
قونسول انگلیس بتاریخ پانزدهم شهر حال از قرار ذیل تلگراف نموده : — دویست نفر سرباز و چهار صد نفر قزاق وارد انزلی شدند.

(نمره ۲۹۰)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱۶ دسامبر)
طهران ۱۶ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف دیشب من در باب تحریم (بایکات) شیراز . دیشب وزیر امور خارجه حکم سختی بکار گذار محابره نمود . من بقونسول انکلیس مقیم شیراز تعلیمات داده ام که هیچ اقدامی بدون مشورت با من ننماید . باضافه باو دستور العمل داده ام بکار گذار بگوید که اگر اوجدیت در جلوگیری ازتحریم (بایکات) ننماید من عزل او را خواستار خواهم شد .

(نمره ۲۹۱)

تلگراف سرادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۶ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۴ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز شما در باب آذوقه برای قشون انکلیس مقیم شیراز — شما مجازید بقشون مقیم شیراز اختیار بدهید که هر اقدامیرا حتماً برای تهیه آذوقه بجهة خودشان لازم میدانند معمول بدارند قونسول انکلیس باید با فرمانده قشون مشورت نماید که بقوهٔ قشونیکه حاضر دارید چه نوع اقدامیرا برای تحصیل آذوقه ممکن است تعقیب نمایند در صورتیکه تمام وسایل آنها برای تحصیل آذوقه بی ثمر بشود میتوانند متوسل بقوهٔ قهریه بشوند هرچه بگیرند قبض رسیدی در مقابل آن باید بدهند که در پرداختن قیمت آن بالاخره اشکالی پیش نیاید .

آیا تصور میکنید که بواسطهٔ فرستادن کشتی های جنگی به بندر بهبودی در وضع شیراز حاصل بشود ؟

﴿ نمره ۲۹۲ ﴾

تلگراف سرادوارد گری بسرجارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۶ دسامبر ۱۹۱۱

وزیرمختارایران مجدداً ازمن خواهش نموده که اطمینانهای درباب مادهٔ دوم التیماتوم روس مخفی بماند من باوخاطر نشان نمردم که موادیرا که دولت روس آشکاراً پیشنهاد نموده نمیتوان انتظار داشت که باطمینانهای مخفیانه اقناع بشود همچو در انظار عامه جلوه گر شود که مادهٔ مزبور نسخ شده من اظهار نمودم از قراریکه بر من مفهوم شده دولت ایران عبارتی برای ماده‌دوم التیماتوم طرح‌نموده بودند که‌دولت‌روس هم مساعدانه آنرا موجه‌قرارداده‌بود درصورتیکه آنعبارت تشیدلازم‌دارد پس از آنکه معظم الیه درباب اطمینان برای باز گشت قشون‌وسایر مطالب اصرار نمود من اظهار داشتم که من نمیتوانم به اطمینانهائیکه وزیر مختار روس درباب قشون مستقیماً بدولت ایران داده هیچ چیزی اضافه بنمایم وکلیتاًمن نمیتوانم در این موضوع مقام وساطت را اختیار بنمایم پس از آنکه تاحال واقع شده دولت روس طبیعةً درباب سه فقره مواد التیماتم توسط قبول نخواهد نمود .

تا با این مواد موجوده‌موافقت نشود من هیچ کاری نمیتوانم بکنم پس ازخاتمه‌پذیرفتن این‌مواد چنانچه درنطق پنجشنبهٔ‌من درپارلمان مذکوراست من نفوذ خودم را درباب اقدامات آتیه که برای دولت ایران هم مساعد خواهد بود بکار خواهم برد . وزیر مختار ایران اظهار داشت

احساسات عمومی بضد التیماتم روس بحدی متشدد است که مافوق قوهٔ دولت ایران است . بجزاینکه عبارت موادالتیماتم تسهیل بشود ودر باب باز گشت فوری قشون تازه ورود روس اطمینانی داده بشود بنحو دیگری از قوهٔ دولت ایران خارج است که بتواند کاری بکند مراتب فوقرا بوزیر امورخارجه اطلاع بدهید .

(نمرهٔ ۲۹۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصلهٔ در۱۷ دسامبر)

طهران ۱۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۲ شهر حال من در باب اوضاع کرمانشاه الساعه تلگرافی از قونسول انگلیس مقیم کرمانشاه به من رسیده که بتاریخ ۹ دسامبر مخابره شده . تلگراف مزبور توسط قاصد به همدان ارسال ودیروز از آنجا مخابره شده . درنهم دسامبرجنك مابین متابعین سالارالدوله و قشون دولتی شروع شده . تلگراف مزبور مشعر براین است که مشاغل عمومی تعطیل است وکوچه‌ها نا امن است بانك شاهنشاهی وقونسول خانه درخط شلیك واقع است وخطر جانی ومالی مسلم است

(نمرهٔ ۲۹٤)

تلگراف سرجارج‌بارکلی بسرادوارد گری (واصله در۱۷ دسامبر)

طهران ۱۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع به‌تلگراف ۱۵ دسامبر من

رئیس بانك شاهنشاهی بمن اطلاع میدهد که استخلاص از مشکلات موجودهٔ درشیراز ازیکبابت فقط منحصر بورود قافله حامل پول است که حالا در راه بوشهر بطرف شیراز در حرکت است . رئیس بانك جداً از من خواهش مینماید قافله دیگری که حامل پول است و عجالةً در بوشهر منتظر موقع حرکت است در تحت حراست مستحفظینی که بااسمارت عازمند حرکت به نماید . من برئیس بانك اظهار نموده ام که قبل از اجازهدادن به همچو حرکتی من باید اجازهٔ مخصوص از سر ادوارد گری تحصیل بنمایم ولی در ضمن من درصدد هستم که مستر اسمارت‌را در بوشهر معطل بنمایم چون باید حالا او تازه ازبوشهر حرکت کرده باشد یادر صدد حرکت بطرف شیراز باشد

﴿ نمره ۲۹۵ ﴾

تلگراف سرجارج‌بارکلی بسرادوارد گری (واصله در۱۷ دسامبر)

طهران ۱۷ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۵ ذی حجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف دیروز شمادرباب شیراز . چندین‌تلگراف دیگر ازقونسول انکلیس رسیده که از آنها مستفاد میشود کار گذار پارهٔ اقدامات در مرتفع داشتن تحریم‌معاملات باانکلیسان نموده . قونسول انکلیس مجبوراً مساعدت نایب الحکومه را برای تهیهٔ آذوقهٔ یك هفته قبول نموده ولی مسلماً این ترتیب مرضی خاطر نیست . من کمان میکنم اعزام کشتی‌های جنکی ببندر بیشتر باعث هیجان درباب تحریم بشود لهذا من این نوع اقدامات را تصویب نمینمایم

﴿ نمرهٔ ۲۹۶ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۱۷ دسامبر)

طهران ۱۷ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع به تلگراف دیروز من — سردار اسعد بوزیر مختار روس اطلاع میدهد که یك نوبت دیگر درباب گذراندن موادالتیماتم از مجلس مجاهدت خواهد شد . تا نتیجهٔ جدو جهد در این نوبت مشهود نگردد استعفای وکلای اعتدالی صورت وقوع حاصل نخواهد نمود . مجلس روز سه شنبه منعقد خواهد شد واگر مجدداً درقبول التیماتم روس امتناع بنمایند استعفای مذکور صورت فعلیت حاصل خواهد نمود و آنوقت اعلان خواهد شد که مجلس حاضره را نمیتوان باقی گذارد وباید منفصل بشود

بعقیدهٔ من عین واقع این است که هیجان عمومی باعث تخویف نمایندگانی که باستعفا تشویق شده بودند شده واز استعفا دادن احتراز نموده اند . اگرچه آن طور نمایشهای وطن پرستانهٔ که در اوایل ابراز التیماتم بظهور میرسید تخفیف یافته ولی بواسطهٔ نفوذ دیرینهٔ که کلام مجتهدین در اذهان عامه دارد احساسات برخلاف قبول التیماتم در تزاید است مقدمهٔ تحریم امتعهٔ روس که مدتی بود بظهور رسیده بود علی الظاهر بعوض تقلیل نسبةً در تزاید است

﴿ نمره ۲۹۷ ﴾

مکتوب سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۱۸ دسامبر)

طهران ٢٢ نوامبر ١٩١١ مطابق ٣٠ ذیقعده ١٣٢٩

آقا ــ قانون انتخابات که‌در ٢٢ اکتبر (٢٨ شوال)ازمجلس گذشته بود در ٤شهر حال بامضای نایب السلطنه موشح گردید ازعبارت دستخط نایب السلطنه همچو مستفادمیشود که اومیخواهد کاملا تصریح بنماید که درمبنای قانون مزبور بهیچوجه دخالتی نداشته چون می‌نویسد حتی بدون فرصت قرائت فوراً این قانون رابوزارت داخله فرستادم

قانون انتخابات ١٩٠٩ ١٢٠ نفر وکیل برای پارلمان مشخص نموده و انتخابات بتوسط حوزه‌های انتخابیه صورت‌میگرفته ولی قانون‌انتخابات حالیه که ترجمهٔ آنرا لفاً ارسال میدارم ١٣٦ نفر نماینده تعیین می‌نماید و انتخابات هم‌باید مستقیم باشد تعدادنمایندگان درصفحات علیحده مشخص وبقانون مزبور ملحق شده تعداد نمایندگان ولایات‌عمده ازقرار ذیل معین شده :ــ

آذربایجان	١٩ نفر	خراسان	١٥نفر
عربستان	٤ نفر	کرمانشاه	٤ نفر
کرمان‌وبلوچستان	٧نفر	مازندران	٥ نفر
اصفهان	٥ نفر	طهران	١٥نفر

فارس ١٣نفر گیلان ٦نفر یزد ٤ نفر

تعداد وکلای آذربایجان وطهران تغییر نموده وهمان عده استکه در قانون انتخابات سابق تعیین شده ولی برای فارس بجای ٨ نفر

سابق ۱۳ نفر مشخص شده و در تعداد باقی ولایات هم تغییری داده نشده خالی از تعجب نیست که درصورتیکه قانون انتخابات سابق انتخاب ۱۲۰ نفر نماینده را تجویز نموده بود ولی هیچوقت بیش از ۸۰ نفر در طهران حاضر نبوده و بموجب شمارهٔ که شده معمولا ٦۰ الی ۷۰ نفر نماینده در جلسات مجلس حضور بهمرسانیده‌اند

قانون انتخابات کنونی رأی عمومی را تجویز نموده فقط یکی از اختصاصات مهم ٦ ماه سکونت درمحل انتخاب است

مقصرین پلتیکی کەدرمخالفت بادولت سهیم شده اند در جزواشخاصیکه از انتخاب نمودن و انتخاب شدن محرومند محسوب شده اند

مسلماً تغییر عمدهٔ که در قانون انتخابات داده شده تبدیل انتخاب غیر مستقیم به انتخاب مستقیم است ولی باید دید در مملکتی که تا حال احصائیهٔ در کار نبوده چگونه بترتیب انتخاب مستقیم میتوانند عمل نمایند

(امضا) جارج بارکلی

﴿ ملفوف در نمرهٔ ۲۹۷ ﴾

﴿ ترجمهٔ قانون انتخابات مورخهٔ ٤ نوامبر ۱۹۱۱ ﴾

﴿ مطابق ۱۲ ذیقعده ۱۳۲۹ ﴾

﴿ فصل اول ﴾

﴿ تعداد نمایندگان ملت و تقسیم آنها بایالات و ولایات ﴾

مادهٔ اوّل ــ عدهٔ نمایندگان ملت برای مجلس شورای ملی درمملکت ایران ۱۳٦ نفر است

مادهٔ دوم — تقسیم نمایندگان ملت بجمعیت تخمینی هر ولایت است بموجب صورت تشخیصی که ضمیمهٔ این قانون است

(فصل دوم)

(اوصاف انتخاب کنندگان)

مادهٔ ۳ — انتخاب کنندگان باید متصف باوصاف ذیل باشند

۱ — انتخاب کنندگان باید تبعهٔ ایران باشند

۲ — باید اقلاً ۲۰ سال داشته باشند

۳ — باید اهل همان محلی باشند که در آنجا انتخاب میکنند یا اقلاً ۶ ماه قبل از انتخاب در آن محل متوطن شده باشند

مادهٔ ٤ — اشخاصیکه ازحق انتخاب کردن محرومند

۱ — اناثیه

۲ — اشخاصیکه به سنّ بلوغ نرسیده‌اند و کسانیکه محتاج به قیّم شرعی هستند

۳ — اتباع خارجه

٤ — اشخاصیکه خروج آنها از مذهب ثابتهٔ اسلام در حضور یکی از پیشوایان دین مبین مسلم و مسجل شده باشد

۵ — اشخاصیکه سنّ آنها کمتر از ۲۰ سال باشد

۶ — ورشکستگان بتقصیر

۷ — سائلین و اشخاصیکه بوسایل بی شرفانه تحصیل معیشت می‌نمایند

۸ — متهمین بقتل و سرقت وسایر تقصیرات که بموجب قانون شریعت

اسلام مستوجب مجازات باشند

۹ ــ مقصرين پلتيکي که بمخالفت دولت مشروطه واستقلال مملکت قيام نموده‌اند

مادهٔ پنجم ــ اشخاصيکه بواسطهٔ شغل ومقام خود از حق انتخاب کردن محرومند

۱ ــ اشخاصيکه درخدمات نظامى برّى و بحرى هستند بجز آنهائيکه دارای مشاغل افتخاری هستند

۲ ــ صاحب منصبان و مستخدمين نظميه و ژاندارمری درحوزهٔ مأموريت خودشان

﴿ فصل سوّم ﴾

﴿ اوصـاف منتخبين ﴾

مادهٔ ششم ــ منتخبين بايد متصف باوصاف ذيل باشند

۱ ــ بايد قائل بدين حضرت محمدابن عبدالله ص باشند سوای آنهائيکه نمايندهٔ ملل عيسويه و زردشتيه و يهود باشند

۲ ــ بايد تبعهٔ ايران باشند

۳ ــ خط و سواد ايرانى بحد وافى داشته باشند

٤ ــ معروفيت محلى داشته باشند

۵ ــ سن آنهـا کمتر از ۳۰ و متجاوز از ۷۰ نباشد

٦ ــ دارای اعتبار صحت عمل باشند

مادهٔ هفتم ــ اشخاصيکه از انتخاب شدن محرومند :ــــ

۱ ــ شاهزادگان طبقهٔ اول (پسرها و برادران و عموهای سلطان)

۲ ـ اناثیه
۳ ـ اتباع خارجه
٤ ـ مستخدمین در اعداد ژاندارم وپلیس واعضای نظامی برّی و بحری بجز صاحب منصبانیکه دارای مشاغل افتخاری هستند
٥ ـ حکام وقایم‌مقام و معاونین حکام درحوزهٔ مأموریت خودشان (ملاحظه) سایر مستخدمین دولت قابل انتخاب هستنددرصورتیکه برای مدت وکالت از خدمت خود مستعفی شوند
٦ ـ ورشکستکان بتقصیر
۷ ـ متهمین بقتل و سرقت و سایر جنایات که بموجب قوانین اسلام مستوجب مجازات باشند
۸ ـ معروفین بشرك یا اشخاصیکه خروج آنها از مذهب ثابتهٔ‌اسلام در محضر یکی از پیشوایان دین مبین به ثبوت رسیده باشد
۹ ـ مقصرین پلتیکی که‌بمخالفت دولت مشروطه و استقلال مملکت قیام نموده اند

(فصل چهارم)
(تشکیل انجمن نظارت)

مادهٔ ۸ الی ۱۲ ـ مبنی به‌تشکیل هیئت موقتی برای نظارت درانتخابات است در تحت حکومت محلی و چند نفر ازاعضای انجمن محلی

(فصل پنجم)
(وضع انتخاب)

مادهٔ ۱۳ – انتخاب نمایندکان مجلس شورای ملی درتمام مملکت ایران مستقیم و بیکدرجه باید باشد

ماده ۱٤ – درمحلهائیکه بموجب قانون انتخابات حق انتخاب یك نفر نماینده را دارند انتخاب باید واحد باشد ودر محلهائیکه بیش از یك نماینده باید انتخاب بنمایند انتخاب باید متعدد باشد

(توضیح) غرض ازانتخاب متعدد این استکه هر یك نفر انتخاب کنندهٔ درورقهٔ رأی خود اسم چندین نفر از اشخاصیرا که باید درآن محل انتخاب بشوند می نویسد غرض از انتخاب فردی این است که هر یك نفر انتخاب کنندهٔ درورقهٔ رأی اسم یك نفر منتخب رامینویسد

مادهٔ ۱۵ – انتخاب نمایندکان باید باکثریت نسبی باشد

مادهٔ ۱٦ – در موارد تساوی آراء مابین دو نفر یابیشتر اگر انتخاب یکنفر از آنها لازم باشد آن یك نفر از بین آنها بحکم قرعه معین خواهد شد

مادهٔ ۱۷ – ایلات عمده باید بر طبق تشخیص قانون انتخابات هر ایلی یك نفر نماینده مستقیماً بمجلس شورای ملی بفرستند سایر ایلاتیکه ذکر نشده باید در حوزهٔ خودشان رأی بدهند

مادهٔ ۱۸ – در حوزهٔ انتخابیکه چنــدین محل دیگر هم باید درانتخاب شرکت داشته باشند هرگاه بعضی از آن محلها درانتخاب نمودن در عرض مدتیکه هیئت ناظرهٔ مرکزی معین نموده (بموجب این قانون) قصور نمودند حق انتخاب از آنها سلب است و انتخاباتیکه درسـایر نقاط آن حوزه صورت گرفته صحیح و پذیرفته خواهد بود

مادهٔ ۱۹ ــ هیچیك از انتخاب کنندکان حق بیش از یك مرتبه رأی دادن را ندارد مگر درمواقعیکه تجدید انتخابی لازم بشود

مادهٔ ۲۰ ــ انتخاب کنندکان حتماً مجبور نیستند که از بین متوطنین در شهر خودشان انتخاب کنند

(فصل ششم)

(درباب اوراق رأی برای انتخاب کردن ازمادهٔ ۲۱ الی ۲۴)

(فصل هفتم)

(درباب اخذ اوراق رأی وحساب عدهٔ منتخبه‌است ازماده ۲۵ الی ۴۳)

(فصل هشتم)

(درباب شکایات راجعه بانتخابات‌است ازمادهٔ ۴۴ الی ۴۸)

(فصل نهم)

(متفرقه)

مادهٔ ۴۹ ــ همینکه نصف عدهٔ نمایندکان باضافهٔ یك نفر وارد طهران بشوند مجلس شورای ملی مفتوح خواهد شد و رأی آنها باکثریت نسبی مکفی وموجه خواهد بود

مادهٔ ۵۰ ــ مدت انعقاد مجلس دو سال شمسی است که از روز افتتاح مجلس شورای ملی شروع میشود

مادهٔ ۵۱ ــ مخارج ایاب وذهاب نمایندکان ازمحل انتخاب الی طهران را بایددولت ازقرار هر فرسنکی ۵ قران بپردازد مخارج لازمه راجع بانتخابات را باید دولت با اطلاع حکومت محلی بپردازد

مادهٔ ٥٢ ـ هرگاه یکی از اعضاء مجلس شورای ملی استعفا نماید یا فوت شود و بیش از سه ماه بمدت انعقـاد مجلس باقی مانده باشد اهل آن محلی که اورا انتخاب نموده بودند باید یك نفر نمایندهٔدیگر بجای او انتخاب نمایند ولی اگر انتخاب کنندکان‌او تا انقضاء سه ماه از تاریخ اعلان همچو انتخابی یك نفرنمایندهٔ دیگر بجای او انتخاب ننمایند مجلس شورای ملی یك نفر نماینده بجای آن منتخب مستعفی یا متوفی انتخاب خواهد نمود

مادهٔ ٥٣ ـ سه ماه قبل از انقضاء مدت انعقاد مجلس دولت باید اعلان انتخاب عمومی بنماید وانتخاب کنندکان اگر مایل باشند میتوانند هریك از نمایندکان سابق خود را که بخواهند انتخاب نمایند

قانون‌انتخابات که‌مشتمل به ٥٣ ماده است با کثریت ٥٢ رأی ازمجلس گذشت بتاریخ ٢٨شوال١٣٢٩

حسین مؤتمن الملك رئیس مجلس شورای ملی

این قانون انتخابات‌مجلس‌شورای ملی موافق مواد ١٧ و ٣٣ قانون اساسی بانجانب پیشنهادشده . درتاریخ ١٢ ذیقعده غروب این قانون‌بتوسط وزارت داخله نزدانجانب فرستاده شده وچون وقت برای قرائت آن نبود فوراً بوزارت‌داخله فرستاده‌شد که تأخیری در آن‌واقع نشده‌باشد

بتاریخ ١٢ ذیقعده ١٣٢٩ (ناصر الملك نایب السلطنه)

برحسب‌امر والاحضرت‌اقدس آقای نایب السلطنه بموقع‌اجرا گذارده‌شد

بتاریخ ١٢ ذیقعده ١٣٢٩ (قوام السلطنه وزیر داخله)

«صورت ولایات انتخابیه»

ایالات و ولایات		توابع ومضافات ایالات وولایات	عــدهٔ نمایندکان	مرکز حوزهٔ انتخاب
آذربایجان	(۱۹ نفر)	تبریز و مضافات	۹	تبریز
		اردبیل ومضافات	۲	اردبیل
		قرجه داغ «	۱	اهر
		سراب «	۱	سراب
		مراغه «	۲	مراغه
		ساوجبلاغ «	۱	ساوجبلاغ
		ارومیه «	۱	ارومیه
		خوی «	۲	خوی
استراباد	(۱ نفر)	استراباد «	۱	استراباد
اصفهــان	(۵ نفر)	اصفهان «	۳	اصفهان
		قمشه «	۱	قمشه
		فریدن «	۱	نجف آباد
لرستان	(٤ نفر)	بروجرد «	۲	بروجرد
		خرم آباد «	۲	خرم آباد
خراسان	(۱۵ نفر)	مشهد ومضافات	٤	مشهد
		کلات «	۱	دره جز

ایالات و ولایات	توابع و مضافات ایالات و ولایات	عدهٔ نمایندگان	مرکز حوزه انتخاب
	ترشیز و مضافات	۱	سلطان آباد
	سبزوار	۲	سبزوار
	تربت	۱	تربت
	نیشابور	۱	نیشابور
	قوچان	۱	قوچان
	بجنورد	۱	بجنورد
	طبس	۱	طون
	قاینات	۱	بیرجند
	سیستان	۱	سیستان
خمسه ۳ نفر	زنجان	۳	زنجان
سمنان و دامغان ۲ نفر	سمنان	۱	سمنان
ساوه و زرند ۱ نفر	ساوه	۱	ساوه
شاهرود ۱ نفر	شاهرود	۱	شاهرود
طهران ۱۵ نفر	طهران	۱۲	طهران
	غار	۱	شاه‌عبدالعظیم
	خار	۱	ایوانکیف
	شهریار	۱	گردان

ولایات و ایالات		توابع و مضافات ایالات و ولایات	عدهٔ نمایندگان	مرکز حوزهٔ انتخاب
دماوند	(۱ نفر)	دماوند و مضافات	۱	دماوند
عراق	(۲ نفر)	سلطان آباد	۲	سلطان آباد
عربستان	(٤ نفر)	دزفول	۱	دزفول
		شوشتر	۱	شوشتر
		محمره	۱	محمره
		مبنی طرف	۱	مبنی طرف
فارس	(۱۳)	شیراز	٥	شیراز
		فسا	۱	فسا
		آباده	۱	آباده
		بهبهان	۱	بهبهان
		بوشهر	۲	بوشهر
		لار	۱	لار
		عباسی	۱	عباسی
		جهرم	۱	جهرم
قزوین	(۲ نفر)	قزوین	۲	قزوین
کاشان	۲ نفر	کاشان	۲	کاشان
کردستان	(٤ نفر	سنهٔ	۳	سنه
		سقز	۱	سقز

ولايات و ايالات	توابع و مضافات ولايات و ايالات	عـدهٔ نمايندهگان	مركز حوزهٔ انتخاب
كرمانشاه (٤ نفر)	كرمانشاه و مضافات	٤	كرمانشاه
گروس (١ نفر)	بيجار	١	بيجار
كرمان و بلوچستان (٨ نفر)	كرمان	٢	كرمان
	رفسنجان	١	رفسنجان
	سيرجان	١	سيرجان
	رائين	١	بم
	جيرفت	١	جيرفت
	بلوچستان	١	قهرج
كلپايگان (٢ نفر)	كلپايگان	١	كلپايگان
	كمره	١	محلات
گيلان (٦ نفر)	رشت	٢	رشت
	انزلى	١	انزلى
	خمسه	١	گركانرود
	فومن	١	فومن
	لاهيجان	١	لاهيجان
مازندران (٥ نفر)	سارى	٢	سارى
	بارفروش	٣	بارفروش
ملاير (٢ نفر)	ملاير	٢	دولت آباد

ایالات وولایات	توابع ومضافات ولایات وایلات	عدهٔ نمایندگان	مرکز حوزهٔ انتخاب
همدان (۲ نفر)	همدان ومضافات	۲	همدان
یزد (٤ نفر)	یزد ومضافات	۳	یزد
	نائین	۱	نائین
ایلات (٥ نفر)	بختیاری	۱	تعیین وزارت داخله
	شاهسون	۱	
	ترکمان	۱	
	قشقائی	۱	
	خمسه	۱	
ملل متنوعه (٤ نفر)	ارمنی های آذربایجان وکلدانیان	۱	تعیین وزارت داخله
	ارمنیان جنوب	۱	
	زردشتیان	۱	
	یهود	۱	

﴿نمرهٔ ۲۹۸﴾

مکتوب سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصلهٔ در ۱۸ دسامبر)
طهران بتاریخ ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ ذیحجه ۱۳۲۹
آقا — در تعقیب شرح معروضه در ۱۲ شهر حال با کمال افتخار خاطر مبارك را مستحضر میدارم که قبل ازانقضاء مدتیکه دولت روس برای تمکین دولت ایران به تقاضاهای خودشان درباب ضبط اموال شعاع السلطنه قرار گذارده بود (یعنی ۴۸ ساعت اگرچه این مدت صراحةً بدولت ایران نوشته نشده بود) بقیهٔ اعضاء کابینهٔ که مرکب از رئیس الوزرأ و وزیر امور خارجه بود استعفا نمودند
لهذا مسیو پکلوسکی مشکوك بود که درباب تعلیماتیکه دولت متبوعهٔ او در ۱۴ شهر حال باو داده بودند که روابط باکابینه را قطع نماید چه نوع باید عمل نماید مشار الیه بدولت متبوعهٔ خودش تلگراف نمود که هرگاه کابینهٔ جدید پس از تشکیل یافتن به دوفقره تقاضاهای روس تمکین نمودند (یعنی تقدیم ترضیهٔ رسمی و نصب نمودن قزاق ایرانی بجای ژاندارم خزانه بحفاظت اموال شعاع السلطنه) او روابط با آن کابینه را قطع خواهد نمود در جواب آن تلگراف به وزیرمختار مزبور دستور داده شد که روابط را فوراً قطع نماید
دولت روس بوزیر مختار مزبور اطلاع داده بودند که درصورت امتناع دولت ایران از قبول دوفقره تقاضاها چه اقداماتی در نظر دارند
اقدامات منظوره اعزام قشون روس بقزوین بود که یك دستهٔ ازآنرا

وزیر مختار مزبور بطهران احضار نماید که ژاندارم خزانه را ازمنزل شعاع السلطنه خارج نماید و مسیو پکلوسکی تصویب نموده بود که برای حصول این مقصود ۴۰۰۰ نفر قشون فرستاده بشود

دراینموقع بمسیو پکلوسکی اطلاع داده بودند که بحکومت قفقاز امر شده اینعده قشونرا اعزام بدارد در ۱۸ نوامبر وزیرمختار روس تعلیمات دولت متبوعهٔ خود را بموقع اجرا گذارده ومترجم اول خودرا بوزارت امور خارجه فرستاد که اظهار بدارد روابط او با دولت ایران مقطوع است و برای مذاکرات درباب امور جاریه با اجزاء او مکاتبه نمایند باضافه اظهار بدارد که قشون روس هم عزام شده وثوق الدوله که با وجود مستعفی بودن هنوز امور وزارتخانهٔ خودرا اداره می‌نمود فوراً رئیس کابینه‌خود معین‌الوزاره‌را نزد من فرستاده و ازمن خواهش نمود که درخواست دولت ایران‌را به‌جنابعالی تبلیغ نمایم که در سن پطرزبورغ وساطت نمائید که‌اعزام قشون روس معوق بشود معین الوزاره اظهار داشت که‌کابینه در شرف تشکیل یافتن است و بمن اطمینان داد که هیئت وزرای‌جدید استرضای‌دولت روس‌را درخصوص‌دوفقره تقاضا بعمل خواهند آورد

در ۲۰ مجدداً معین الوزاره من‌را ملاقات نموده و اظهارداشت اگر بدولت ایران اطمینان داده بشود که پس از قبول دو فقره تقاضاها قشون روس عودت‌داده خواهد شد و قشون‌مزبور اسباب پیشنهاد مواد دیگری نخواهد شد بمحض تشکیل‌کابینه وزیر امور

خارجه تقدیم ترضیهٔ رسمی بسفارت روس خواهد نمود و ژاندارم خزانه هم از اموال شعاع السلطنه برداشته و قزاق ایرانی بجای آنها منصوب خواهد شد چنانچه ملاحظه میشود درهمان روز یك همچو مذاکرهٔ هم بتوسط وزیر مختار ایران مقیم لندن با شما شده بوده که ازجانب دولت ایران درخواست نصیحت دولت انگلیس را نموده

بوصول تعلیمات مندرجه در تلگراف ۲۰ نوامبر شما من هم شفاهاً وهم بوسیلهٔ یادداشت بدولت ایران اطلاع دادم که عقیدهٔ دولت انگلیس بر این استکه اگر دولت ایران دو فقره تقاضاهای روس ر قبول نمایند قشون روس عودت داده خواهد شد و نیز اظهار داشتم صلاح دولت ایران بر این استکه بدون دفع وقت بتقاضاهای روس تمکین نمایند این اطلاع را من در صبح ۲۱ دادم و غروب همان روز وثوق الدوله بمن خبرداد که بالاخره صمصام السلطنه کابینهٔ خودرا تشکیل داده وفردامعرفی خواهندشد معین الوزاره که راوی ین پیغام بود دستور العمل داده شده بود که از من خواهش نماید تشکرات وزیر امور خارجه را در ایضای حسن مساعدت و نصیحت شما تبلیغ نمایم و نیز باو امر شده بود بمن اطلاع بدهد که عضای کابینهٔ جدید و بعضی از وکلای نامی درموضوع یادداشت من مشاوره نموده و نتیجه این شده که رأی قطعی داده‌اند فردا پس از معرفی شدن کابینه بمجلس بدو فقره تقاضاهای روس تمکین بشود

در ۲۲ نوامبر کابینه بیك نحو ناقصی بمجلس معرفی شد و در

همان روز غروب معین الوزاره نزد من آمده اظهار داشت وثوق‌الدوله که مقام خود را مجدداً قبول نموده بواسطهٔ کسالت مزاج نتوانسته در مجلس حاضر بشود ولی امیدوار است تا روز بعد بحدی اعادهٔ صحت مزاج او بشود که بتواند تقدیم ترضیهٔ رسمی نماید و بهر زودیکه ممکن بشود ژاندارم خزانه برداشته شده و قزاق ایرانی بجای آنها منصوب خواهد شد

در ۲٤ معین الوزاره شرحی بمن نوشته واستفسار نموده بود چه‌وقت وزیرمختار روس حاضر خواهد بود که وثوق الدوله اورا ملاقات نموده و تقدیم ترضیه نماید و اشعارداشته بود که قزاق ایرانی بمحافظت اموال شعاع السلطنه بجای ژاندارم خزانه برقرار شده

بعد از ظهروقت برای وثوق الدوله معین شد ودر ساعت دو ونیم او با لباس رسمی نزد وزیرمختارروس رفته و تقدیم ترضیهٔ مطلوبه را نمود در همین ساعت قزاق ایرانی در منزل شهری شعاع السلطنه بجای ژاندارم خزانه نصب شده بود و عدهٔ قزاقی‌هم معین و اعزام شده بود که املاك خارج شهر را تصرف نمایند

وزیرمختار روس پس از استماع ترضیه ازوزیر امور خارجه اظهار داشته بود که باو اجازه داده شده که‌روابط کابینه را مجدداً برقرار نماید ولی نظر به تاخیری که در تمکین نمودن دولت ایران بدو فقره تقاضاهای دولت متبوعهٔ او ظاهر شده و بلحاظ ورود مقداری از قشون روس بخاك ایران اوکان نمیکند که دولت متبوعهٔ او

کاملا از این موافقت دولت ایران اقناع بشود

محتمل است دولت روس تقاضاهای دیگری پیشنهاد بنماید و نظر باینکه از زمان پیشنهاد تقاضاهای اصلی از مستر شوستر اعمال مغرضانه بیشتر ناشی شده که از آنجمله در ایران منتشر نمودن ترجمهٔ شرحی است که او در این اواخر به روزنامه نوشته است در پیشنهاد تقاضاهای مضاعف احتمال کلی میرود

سواد مراسلهٔ را که در ۲۳ شهر حال من بوزیر امور خارجه نوشته ام وسواد جوابیرا که آن جناب نگاشته لفاً ارسال میدارم بانضمام سواد شرح الحاقی که نوشته‌ام

(امضا) جارج بارکلی

《 ملفوفه در نمره ۲۹۸ 》

《 سواد مراسلهٔ سر جارج بارکلی به معین الوزاره 》

طهران ۲۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ ذیحجه ۱۳۲۹

دوست عزیزم معین الوزاره — هر یك دقیقهٔ تأخیر باعث کمتر شدن احتمال عودت قشون روس است بنا بر این من کمال تعجب را دارم که تا حال قزاق ایرانی بجای ژاندارم منصوب نشده

نقاهت وثوق الدوله باعث تاسف بسیار است من میل داشتم او توانسته باشد دیروز تقدیم ترضیه نموده باشد جارج بارکلی

《 ملفوف در نمره ۲۹۸ 》

《 مراسله معین الوزاره به سرجارج بارکلی 》

طهران ۲۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ ذیحجه ۱۲۳۹
وزیر مختار عزیزم — من درجواب مرقومهٔ امروز صبح جنابعالی عجله نموده و خاطر محترم را مستحضر میدارم که ازطرف ما هیچنوع دفع وقتی درقبول نمودن تقاضاهای روس برطبق نصایح دولت انکلیس نشده و این تمکین مشروط باطمینان کلی درباب عودت قشون روس است اصل اموال و مسکن شخصی شعاع السلطنه امروز غروب ازتصرف ژاندارم خارج وتحویل قزاق ایرانی خواهدشد
وثوق الدوله هنوز منتظر خبر ازطرف جنابعالی است که چه وقت او باید برای اجرای مادهٔ دوم تقاضا حاضر بشود باکمال شعف اطلاع میدهم که امروز حالت جناب معظم الیه بهتر است (حسین خان)

《 ملفوف در نمره ۲۹۸ 》

《 مراسلهٔ سرجارج بارکلی به معین الوزاره 》

طهران ۲۳ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ ذیحجه ۱۳۲۹
دوست عزیزم معین الوزاره — درجواب مراسلهٔ شما که الان رسیده باید خاطر شما را مستحضر بدارم که هیچ وعدهٔ صریحی درباب عودت قشون روس پس ازقبول تقاضاها نشده
البته بخاطر دارید عبارتیکه من در این باب نوشته بودم این بود (عقیدهٔ دولت انکلیس بر این است) که در واقع ظهر روز سه شنبه وضع همینطور هم بود و این عبارت من بیان واقع آنروز بود همینقدر که کرنل وادبلسکی بوزیر مختار روس خبربدهد قزاق

ایرانی بجای ژاندارم نصب شده وزیرمختار معظم در پذیرفتن وزیر امور خارجه برای تقدیم ترضیه حاضرخواهد بود (جارج بارکلی)

(نمره ۲۹۹)

مکتوب سرجارج بارکلی به سرادوارد گری (واصله در ۱۸ دسامبر)

طهران ۲۵ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — در تعقیب مشروحهٔ مورخهٔ ۲۸ شهرماضی خودم با کمال افتخار خاطر محترم‌را مستحضر میدارم جنگی که در حوالی بندرجز واقع شده و در همان مکتوب ۲۸ اطلاع داده بودم ظاهراً بیش از آنچه بدایةً معروف بود اهمیت داشته وقشون دولتی را که مرکب از ۶۰۰ نفر بوده‌اند شعاع السلطنه برادر شاه مخلوع با ۷۰۰ نفر ترکمانیکه داشته بکلی شکست داده‌اند من خبر جدید دیگری که محل وثوق باشد ندارم ولی ظاهراً تمام ناحیهٔ استراباد مجدداً بتصرف شاه مخلوع در آمده

وضع تبریز تقریباً رو به بهبودی است ازقرار معلوم شجاع‌الدوله برای اینکه رعایا بتوانند محصول خودرا بفروشند و باین‌وسیله بر عایدات او افزوده بشود اغلب طرق ورود آذوقه بشهررا مفتوح‌داشته یك عده از اهل شهر در یکی دو هفتهٔ قبل بسمت نمایندگی در باسمنج اورا ملاقات نموده و عنوان صلح نمودند ولی نتیجهٔ ازاین عمل حاصل نشده واو هنوز بایك استعدادیکه قریب ۱۵۰۰ نفر میشوند شهر را تهدید می‌نماید یك‌دفعه مذاکره این‌شد که ازطهران قشونی برای دفع او اعزام بشود ولی این نقشه تاحال صورت وقوع حاصل نموده

سالار الدوله‌را بختیاریها در تحت فرماندهی سردار بهادر تا لرستان تعاقب نمودند وبموجب اطلاعاتیکه ازدولت کسب شده تقریباً در ۱۶ نوامبر یك نوبت دیگر قشون بختیاری درتحت فرماندهی سرداربهادر درحوالی بروجرد سالار الدوله را مغلوب نموده‌اند

در این جنك سالار الدوله تقریباً دوهزارسوار داشته و ازقرارمذکور ۵۰۰ نفر از آنهـا مقتول و مجروح شده‌اند حالیه معلوم نیست سالار الدوله در کجا هست

(امضا) جارج بارکلی

(نمره ۳۰۰)

مراسلهٔ سر جارج بارکلی بسرادواردکری (واصله در ۱۸ دسامبر)

طهران ۲۷ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۵ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — در مشروحهٔ مورخهٔ ۳۱ اکتبر خودم اظهار داشته بودم که محتمل است اضافه شدن عدهٔ مستحفظین قونسولگریهای ما اثر معنوی بنماید و تخفیفی در انتشاش طرق جنوب حاصل بشود

تا حال درجادهٔ شیراز به بوشهر ظاهراً همین اثر را نموده چون بجز یك فقره سرقتی که بتاریخ ۴ نوامبر درحوالی کازرون بتوسط قشقائیها از یك قافلهٔ مختصریکه حامل محصولات محلی و آلات تلگرافی بوده شده و یك فقره تهـاجم بقافلهٔ حامل دونفر ژاپونی دیگر از زمان حرکت دودسته قشون انکلیس در دوم شهر جاری ازبوشهرهیچ راپرت سرقتی بمن نرسیـده و تلگرافیکه امروز از قونسول انکلیس مقیم‌شیرازرسیده‌مبنی‌براین‌استکه‌قوافل‌معمولی آزادانه‌درحرکتند اگرچه

درصورتیکه بانك شاهنشاهی شیراز نهایت احتیاج را به پول نقد دارد حکومت محلی اذعان دارد که نمیتواند مستحفظ برای همراهی قوافل حامل پول تهیه نماید نظر به راپورت ویس قونسول چیك که قشون انکلیس را تاکازرون مشایعت نموده بود لازم دانسته شده که سپاهیان مأمور سابق اصفهان در مراجعت از اصفهان به هندوستان از کازرون به بوشهر نه تنهائی مسافرت نمایند . قونسول چیك درمراجعت ازکازرون به بوشهر در باب اثراتیکه عبور قشون انکلیس در اذهان رؤسای ایلات آن نواحی نموده نظریات عمیقه کرده است قونسول مزبور اظهار میدارد که رؤسای ایلات خیلی اظهار کراهت میکردند که راهداری یا باج راه نا مشروعی در جاده دایر شده چون یکی از مستحفظین بی احتیاط در عرض راه برای تهدید یك مکاری که متعلق به قشون انکلیس بوده یك تیر خالی نموده بود و برای این عمل تفنك او و اسلحهٔ سایر تفنکچیان را کرفته وضبط نموده‌اند این واقعه و اخبارات بی اساسیکه در جراید محلی طبع میشود مشعر بر اینکه دولت انکلیس خیال دارد در آتیه قشون خود را برای همراهی با قوافل بکار ببرد ظاهراً رؤسای ایلات مزبوررا خیلی متغیر و نکران نموده

درباب راه شیراز باصفهان هیچ آثار بهبودی ظاهر نبوده که بتوان راپورت آنرا داد جنرال قونسول انکلیس مقیم اصفهان در ۱۱ نوامبر خبر میدهد که در راه اصفهان بشیراز بهیچوجه قوافل تردد نموده‌اند و در ۱۸ نوامبر هم همین قسم خبر میدهد یك قافلهٔ که عازم

قمشه بوده در حوالی گردنهٔ ارچنی باحملات سارقین کهکلوئی مصادف شده در ۸ نوامبر تجار اصفهان تلگرافی بوزیرداخله مبنی برشکایت از نا امنی کلیهٔ راهها مخابره نموده اند راه بختیاری هنوز به‌ترتیب غیر مرضی سـابق باقی است ولی برودت فوق العادهٔ هوا و تکثیر سارقین ظاهر گردیده مقدار کثیر مال التجاره که سابقاً اطلاع داده شده بود در راه مانده حالا واردشده

قافلهٔ مرکب از ۱۵۰ شتر که متعلق بکمپانی لینچ بوده در مال‌امیر درعرض این ماه باحملات سارقین مصادف شده و در۸ شهر جاری در حوالی گردنهٔ (کار پیشه) دولنگه لوازمات شخصی دو نفر سوار هندی که بعزم قونسولگری اصفهان میامدند بسرقت رفته که قیمت آنرا بمحض وصول صورت جزئیـات آن از دولت ایران مطـالبه خواهم نمود

(جارج بارکلی)

(نمره ۳۰۱)

مکتوب سرجارج بارکلی به‌سرادوارد گری (واصله در ۱۸ دسامبر)

طهران ۲۸ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ٦ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — درچند هفتهٔ ماضی بحران کابینه ممتد بوده وصمصام السلطنه هنوز از نیـل بمرام خود در موضوع مسئلهٔ که همیشه نایب السلطنه مبالغهٔ کثیره در آن داشته محروم است — باین معنی که نایب‌السلطنه جدیتی داشته که کابینهٔ مقتدر باید متکی باکثریت مستدام مجلس باشد و هنوز همچو مقصودیرا صمصام السلطنه نتوانسته حاصل نمـاید

چنانچه در تلگراف ۱۴ شهر جاری خودم اطلاع داده‌ام باقی ماندهٔ اعضای کابینه که فقط مرکب بود از رئیس الوزرا و وزیر امور خارجه در ۱۳ شهر جاری مستعفی شدند در عرض هفته‌های ماضی صمصام‌السلطنه برای پر نمودن مقامهای خالی در کابینه مجاهدات بیهوده نمود ولی نتوانست مجلس را متقاعد نماید که داوطلبان اورا بوزارت قبول نمایند مقامیکه بیشتر از همه حاوی مشکلات بوده وزارت داخله است که مجلس اصرار داشت مقام مزبور باید مجدداً بقوام السلطنه تفویض شود درصورتیکه معزی الیه بواسطهٔ مناقشهٔ با رئیس الوزرا مستعفی شده بود قوام السلطنه یکی از پیشقدمان دموکرات است و بدینجهت دراین‌موقع که انتخابات جدید در نظر است صمصام‌السلطنه در تفویض نمودن وزارت داخله باو بیشتر از هروقت مخالفت دارد

بعقیدهٔ من اشکالات تشکیل دادن کابینه پیش ازالتیماتوم‌روس صمصام السلطنه را دلالت باستعفا نموده تقریباً ۱۰روز ابداً کابینه‌وجود نداشت تا بالاخره هیئت وزرائیرا که صمصام السلطنه در۲۲شهرحال بمجلس معرفی نمود مرکب از ٤ وزیر بود باین ترتیب ناقص برای این معرفی شدند که درقبول دو فقره مواد التیماتوم روس‌در موضوع اموال شعاع السلطنه بیش ازاین تأخیر نشود

تاحال مقامهای خالی کابینه پر نشده و مجلس هنوز به‌خودرأیی در رد نمودن نامزدکان صمصام السلطنه باقی است اکثریت حزب

اعتدالیون مصنوعی مجلس معدوم شده وحزب دمکرات با فرقهٔ بی طرفه که تا حال مابین دو حزب معوق الحال بوده متفق شده‌اند وظاهراً اکثریت مجلس را حالا دارا هستند

(نمره ۳۰۲)

مراسلهٔ سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری

طهران ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۸ ذی حجه ۱۳۲۹

آقا — با کمال افتخار لفاً صورت وقایع ماهیانهٔ معمولی را که راجع بحوادث ٤ ماههٔ ماضی ایران است ارسال میدارم

(امضا) جارج بارکلی

(ملفوفهٔ در نمره ۳۰۲)

(صورت وقایع ایران در عرض ماه نوامبر)

(طهران)

کابینه — پس از بحرانهای متواتره و مخالفتهای کثیره از طرف یك حزب مجلس برای داخل شدن محتشم السلطنه در جزو کابینه عاقبت در ۲۹ نوامبر کابینه از قرار ذیل تکمیل گردید : —

صمصام السلطنه رئیس الوزراء و وزیر داخله

وثوق الدوله وزیر امورخارجه سردار محتشم وزیر جنك

ذکاء الملك وزیر مالیه مشیر الدوله وزیر معارف

معاضدالسلطنه وزیر پست وتلگراف محتشم السلطنه وزیرعدلیه

مجلس — در ۳۱ اکتبر حکم قطع وظایف و مستمری اشخاصیکه

بعد از عفو عمومی سنه ۱۹۰۹ بمخالفت دولت قیام نموده اند ازمجلس گذشت و در ۹ نوامبر حکم دیگری برای قطع مستمری مرتجعین معروف که معادل مبلغ ۱۸۷۸۵ تومان بود و تکسیر مبلغ بعضی از مستمریات دیگر از مجلس گذشت

در ۲ نوامبر اجازهٔ کنترات ده نفر مستخدمین امریکی دیگر برای وزارت مالیه و اعتبار ۲٤۹۰۰ دلار بجهت مواجب آنها تصویب شد

در یك جلسهٔ مکتوب مهمی که نایب‌السلطنه بمجلس نوشته بود قرائت شد ودر آن مکتوب والاحضرت اقدس مجلس‌را تخویف نموده بود که اگر بعضی شرایط منظوره را بموقع اجرا نگذارند استعفا خواهد داد .

لفاً ترجمهٔ این دستخطرا ارسال میدارم. درهمان جلسه تلگرافات از تبریز و رشت و مشهد وبعضی ولایات دیگر مبنی بامتداد دورهٔ مجلس قرائت شد و پس از مذاکرات بسیار در ۱۲ و ۱۳ نوامبر در جلسهٔ ۱۳ باکثریت ٤٦ رای درمقابل ٦۹ رأی تصویب شد که دورهٔ انعقاد مجلس ممتد بشود تا بیش از نصف نمایندگان جدید در طهران حاضر بشوند . دورهٔ انعقاد دوسالهٔ مجلس در ١٤ نوامبر منقضی شد

هیئتی از مجلس انتخاب شد که با نایب السلطنه درباب خیال استعفای ایشان مذاکره بنمایند و پس از مذاکرات راپورتی بمجلس پیشنهاد نمودند که علناً قرائت نشد هیئت مزبور اظهار داشتند که

بواسطهٔ کسالت مزاج نایب السلطنه بعد از تشکیـل کابینـه باید در تحت مرخصی برای مدت قلیلی باروپ بروند

در ۲۲ نوامبر صمصام السلطنه بوسیلهٔ مراسلهٔ سه نفر وزیر دیگر برای کابینه که یکی از آنها وثوق الدوله بوزارت امور خارجه بوده معرفی نمود و در ۲۹ نوامبر پس از مشاجره و مذاکرهٔ متشددی عدهٔ کابینه مطابق تفصیل سابق الذکر تکمیـل شد که ٤۱ نفر از وکلا در قبول آن رأی دادند و ۱۸ نفر در رد آن رأی دادند

التیماتوم روس — التیماتوم روس درباب اموال شعـاع السلطنه بدایةً در ۱۱ نوامبر بدولت ایران پیشنهادشد در ۲۳ نوامبر ژاندارم خزانه‌ازمایملك مزبور متروDشد و روز بعد وزیر امور خارجه تقدیم ترضیهٔ رسمی بوزیر مختار روس نمود

در ۲۹ نوامبر وزیر مختار روس التیماتوم ثانوی درباب انفصال مستر شوستر در عرض ٤۸ ساعت را پیشنهاد نمود

متفرقه — در ۲۸ اکتبر سردار جنك از همـدان و امیر مفخم از سلطان آباد وارد طهران شدند

در ۳ نوامبر مستر شوستر ژاندارم خزانه بمنزل علاء الدوله فرستـاد که مالیـات دریافت نمایند و علاء الدوله فوراً برئیس الوزرا شکایت نمود امیر مجاهد و سردار جنك باتفاق علاء الدوله بمنزل‌او آمده و ژاندارم خزانه را خلع سلاح نمودند عاقبت رئیس الوزراء از مستر شوستر ترضیه خواست ومسئله خاتمه پذیرفت

در ٤ نوامبر فرمانفرما بسمت حکمرانی تبریز از طهران حرکت نمود
چند روز بعد از توزیع لایحهٔ مستر شوستر بجریدهٔ تایمز در لندن بتاریخ ۱۲ نوامبر ترجمهٔ همان لایحه بجد وفور در طهران منتشر شد نرخ ارزاق در ترقی است و نان خیلی گران است

《 دستخط والاحضرت اقدس نایب السلطنه به رئیس مجلس 》

۱۱ نوامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیقعده ۱۳۲۹

یادداشتی درجوف ارسال داشته و خواهشمندم آنرا بمجلس پیشنهاد نموده که باتوجه کامل نمایندگان قرائت شود چون شما بخوبی از اوضاع حاضره مستحضرید یقین دارم بحقانیت من در پیشنهاد همچو یادداشتی تصدیق خواهید نمود و خواهش من را درباب تصریح اینمسئله به آقایان نمایندگان قبول خواهید نمود من امیدوارم که این یادداشت منتج باثرات مطلوبه بگردد

مقام مقدس مجلس شورای ملی

چون نمایندگان کاملاً از ترتیب اوضاع حاضره مستحضرند تصریحات در این موضوع زیادی است چیزیرا که لازم است فقط اظهار بنمایم وهمهٔ آقایان کاملاً مسبوق هستند در عرض یك مدتی کابینه ناقص بلکه مشرف به منحل شدن بوده اگرچه خدماتیرا که حضرت اشرف آقای صمصام السلطنه رئیس الوزراء بمنصه ظهور و بروز رسانیده اند بر دولت و ملت بخوبی مشهود است که از بحرانهای متواترهٔ کابینه و لزوم مساعدت بحدی دچار زحمات شدند که بالاخره

رأی ایشان بمستعفی شدن تعلق گرفت ومن جناب معظم الیــه را
از این عمل ممانعت نمودم   ولی واضح استکه بدون تکمیل و
تشکیل کابینه و بدون وجود مســاعدت لازمه جنــاب معظم الیه هم
نمیتواند مقاصد عالیهٔ خودرا بموقع اجرا بگذارد

چون انتخابات جدید درکار است ودرسنهٔ آتیه زحمــاتی درپیش است
مسلم است که اگر فوراً یك کابینهٔ کهمتکی بتقویت لازمهٔ مجلس باشد
تشکیل نشود و پروگرام صحیحی برای نظم مملکت بموقع اجرا گذارده
نشود و جلوگیری از سختیهای محتملهٔ در این بهار نشود (که خود
مدخلیت تامه در پیشرفت انتخابات دارد) واگر مجلس اقداماتیرا که
برای استقرار نظم درنظر است تصویب ننماید با این بحران حاضره
بکلی مشکل است بتوان تصور نمود کههیچنوع اقدامی برای جلوگیری
از انقلابات آتیه بشود نمود

نظر باین مراتب من باید فقط اهمیت موقع را خاطر نشــان نموده
و امیدوار باشم که مجلس تقویت کامل با رئیس الوزرا خواهند نمود که
کابینهٔ خود را تشکیل داده و پروگرام خودشانرا ترتیب بدهند

بعلاوه لازم است اظهار بدارم که چنــانچه در تلگراف خودم از
اروپ شرح دادهام تقویت همه بیك نایب السلطنهٔ مملکت مشروطه
لازم است واختلافات فرق باعث تخریب وبحران خواهدشد وباینکه
ملاحظه میشود با وضع حاضره نظم و سکون نهــایت لزوم را دارد
اینطور مناقشات بکلی با منافع مملکت متضاد است

زمانیکه من در مجلس درباب بعضی تشکیلات قانونی مذاکره نمودم اظهار داشتم که اگر بدبختانه اختلافات باعث شدت انقلاب اوضاع بشود مناظره و تحمل اینطور اوضاع نا مساعد برمن ناگوارا است

ولی چون از سه ماه قبل باینطرف علائم اختلاف و حتی سؤ نسبت بمقام نیابت سلطنت که مقام مقدسی است بمنصهٔ ظهور رسید (چنانچه برهمهٔ نمایندگان معلوم است) من در همان اوقات خیال استعفا از نیابت سلطنت را داشتم . لیکن چون زحمات خیلی مهم پیش آمد من تأمل نموده و دراجرای مقصود خود اقدام ننمودم که مبادا همچو تصور شود که من در مسئولیت خودم بی‌قیدم ولی برای اینکه این امر واقع نشود بدون اینکه تهیهٔ مقدماتی شده باشد درعرض چند روزهٔ ماضی من اقدام باین امر نمودم و از نمایندگان خواهش نمودم با هیئت دولت مشاوره نموده وهراقدامیرا لازم میدانند نمایند

لهذا خاطر نمایندگان محترم را مستحضر میدارم که اگر دراین مسئله اقدامات مجدانه بعمل نیاید من مجبور خواهم بود خیال خودرا بدون هیچنوع اخطار دیگری بموقع اجرا بگذارم ومطلب را علنی بکنم زمانیکه درمجلس در باب تشکیلات قانونی مذاکره نمودم اظهار داشتم که هیچ شخص با وجدانی نمیتواند من‌را برای این‌مسئله مسؤل قرار بدهد و برای بر طرف کردن این اختلاف من بیش از آنچه در قوهٔ بشر است مجاهده نمودم ولی متاسفانه تمام مجاهدات من بی نتیجه شد بعقیدهٔ من نمایندگان مسئول ملت هستند و برعهدهٔ آنها

فرض استکه هموم عالیهٔ خود را مصروف اجرای این امور مهمه بدارند . و تا برای مرتفع داشتن این اشکالات نتیجهٔ مطلوبه حاصل نشود نباید مسئولیت را ازعهدهٔ خود ساقط بدانند

درخاتمه مجدداً در باریکی موقع تأکید می نمایم ولزوم بموقع اجرا گذاردن مقاصد فوق‌را وسوء نتیجهٔ‌را که از قصور دراین باب حاصل خواهد شد تکرارمی‌نمایم . و ازساقط بودن مسئولیت ازعهدهٔ خودم خاطر آقایان‌را مستحضر میدارم وچون من به تکلیف خود عمل نموده و جلب توجه شما را بمراتب فوق نموده‌ام بوظایف وجدانی خود رفتار نموده ومن بعد بری‌ءالذمه هستم

(تبریز)

در اوضاع تبریز بهبودی حاصل نشده . شجاع الدوله با دو هزار جمعیت هنوز بمحاصرهٔ شهر مداومت دارد مجاری امور درشهر خیلی سخت است وبسیاری از سکنهٔ قرأ حوالی درمسکن ییلاقی قونسول جنرال‌روس متحصن شده و ازتعدیات و صدماتیکه بانها وارد میشود شکایت دارند اهل شهرهم با شجاع الدوله اصلاح نمودند و بدون مداخله و مساعدت دولت ایران قدرت استخلاص از این زحمت‌را هم که‌دچار هستند ندارند ظاهراً یگانه وسیلهٔ اطمینان داشتن باستقرار نظم حضور قشون روس است درتعداد قزاق روس بواسطهٔ منقضی شدن مدت خدمت اغلبی از افراد آنها نقصان حاصل شده وفوج جدیدی بجای این دسته که حالیه در آنجا هستند

اعزام خواهد شد

《 گیلان و مازندران 》

وکیل قونسولگری انگلیس (آژآنس) از استراباد خبر میدهد که محمد علی هنوز در خواجه نفس است ونیز اطلاع میدهد که ترکمانها در ۱۱ نوامبر بشهر هجوم آورده ٤۷ نفر را مقتول و ۳٥ نفر را اسیر نمودند وبواسطهٔ حضور آنها در حوالی استراباد عدهٔ کثیری از اهالی درقونسولگری روس تحصن اختیار می‌نمایند

۲۰۰ نفر قزاق و دوعراده توپ مسلسل باستعداد قونسولگری روس در استراباد اضافه خواهد شد که‌حفظ جان ومال اتباع روس‌را نمایند عدهٔ قشون روس که تا ۲۷ نوامبر وارد رشت شده‌اند ازقرار ذیل است : —

۳۰۰ نفر قزاق ۱۷۲۰ نفر سرباز وتوپچی جملتان ۲۰۲۰ نفربانضمام ۸ عراده توپ و٦ دستگاه توپ مسلسل

《 مشهد 》

رکن الدوله فرمانفرمای جدید خراسان هنوز وارد نشده

نیر الدوله هنوز مشغول جدو جهد استکه هیئت دولت را متقاعد نماید که مجدداً نیشابور را ازایالات خراسان مجزی بنمایند

وضع خودمشهد مغشوش نیست ولی طرق‌حوالی آن پر ازسارقین است

《 اصفهان 》

نگرانی اهل شهر بواسطهٔ گرانی ارزاق در تزاید است اطراف

اصفهان بواسطهٔ حضور غارتگران بختیاری و کهکیلوئی باعلی درجهٔ نا امنی باقی است این وضع ناهنجار بشدت مناسب نبودن سردار اشجع برای حکومت اصفهان میافزاید تجار عمدهٔ که برای نا امنی طرق بطهران شکایت نمود اند شاید مداخلهٔ قشون خارجه را برای قراسورانی طرق استقبال بنمایند

تعیین مستر هیکات تبعهٔ انکلیس به پیشکاری خزانه‌داری کل در اصفهان باعث استرضای اعیان آنجا شده مجاهدات حکومت و پیشکار مالیهٔ سابق و علما در برانگیختن مخالفین برعلیه مستر هیکاك ثمری نبخشیده در آنجا شروع بتشکیل ژاندارم خزانه شده وتا ۱۱ نوامبر ۲۹ نفر ژاندارم گرفته شده بوده

یك دسته سوار هندی در ۲۷ نوامبر از آباده بطرف اصفهان حرکت کردند

(یزد)

امیر اعظم والی کرمان برای اعادهٔ نظم و سیاست کافیه مشترکین در اغتشاش جدید آن ولایت قاصراست

اهالی تفت و سایر غارتگران در آنجا اغتشاش نموده و سلب امنیت ازطرق می‌نمایند چندین دفعه سیم تلگراف را مقطوع ومخروب نموده‌اند زردشتیان که باخسارات و مشکلات بسیار دچارهستند ظاهراً آرزومند مداخلات خارجه هستند

《 شیراز 》

علاء الدوله فرمانفرمای فارس هنوز ازطهران حرکت ننموده

در ۲۹ اکتبر قافلهٔ که‌از اصفهان بشیراز میرفت در حوالی خانهٔخره با حملات سارقین مصادف شده و تمام اسباب خانم رس که باتفاق آن قافله مسافرت می‌نمود سرقت شده وبخود اوهم صدمه‌وارد آمده خانم مزبور خودرا به آباده رسانیده پس از مسافرت اختیار نمودن از آباده مجدداً یك نوبت دیگر با سارقین مصادف شده و مجبور با رجعت به آباده گردیده

در۲۳ نوامبر دودسته ازسواران به آباده رسیدند یك‌دسته از آنجا عازم اصفهان خواهند شد و یك‌دسته باتفاق خانم رس معاودت بشیراز خواهند نمود و در ۲۸ شهر حال حرکت می‌نمایند

درشب ۲٤ و۲٥ نوامبر یك‌دسته سارق به‌باغی که مجاور قونسولگری است حمله نمودند ومدتی رد و بدل گلوله شد

دودسته سوار هندی در۱۲ و ۱۳ نوامبر وارد شیراز شدند درجادهٔ که آنها عبور نموده بودند هیچ واقعهٔ قابل الذکری روی نداده سرقتهای بسیار راپورت داده شده ولی بر روی‌هم وضع اغتشاش شیراز و حوالی آن در تنزل است

《 سیستان 》

وضع طرق سیستان و قائینات آرام است ولی قوافل نمیتوانند بدون مستحفظ کافی تردد بنمایند

(كرمان)

وضع ايالت كرمان بهمان قسميكه درصورت واقعات ماه قبل راپورت داده‌ام باقی است عدهٔ راه‌زنان بلوچی در تزاید است خصوصاً در حوالی بم یك رفعت نظام نامی است که نفوذ کامل در بلوچها دارد ومشغول افساد مابین کارگران و ادارهٔ تلگراف انگلیس است

(كرمانشاه)

قونسونسول از کرمانشاه خبر میدهد که وضع آنجا بدتر از سابق است و سرقتها بحدی کثرت دارد که مشار الیه روی انبارهای مال التجارهٔ انگلیسی بیدق انگلیس را نصب نموده

(لرستان)

اخبارات رسمی دولت ایران مشعر بر این استکه در ۱۵ نوامبر قشون بختیاری در تحت فرماندهی سردار بهادر سالار الدوله را درحوالی بروجرد مغلوب نموده‌اند بموجب راپرت واصله ازطرف سالار الدوله ۵۰۰ نفر مقتول و مجروح شده و از طرف بختیاریها تقریباً ۵۰ نفر

(بوشهر)

تنگستان مرکز عمدهٔ اغتشاش است ومجادلات متواتره بین‌سرکردگان محلی واقع میشود

(اهواز)

خطوط تلگرافی درعرض ماه گذشته خیلی مغشوش بوده و اسباب

زحمت و خسارت فوق العادهٔ تجارت‌خانه‌هـای انگلیس در اهواز و محمره شده خطوط مزبور تعمیر کلی لازم دارد
در هفتهٔ اول ماه اکتبر یك قافله از اهواز باصفهان حرکت نموده و از آن‌تاریخ ببعد جاده بکلی مسدود شده چون مستحفظین بختیاری از ترس وبا فرار کرده اند هیچ احتمال تکسیر مقدار اجناسیکه در اهواز موجود است ظاهر نیست و کمپانی لینچ و اخوان درصدد ترتیبات برای انبار کردن اجناس درعرض زمستان‌هستند

(بندر عباس)

درعرض هفتهٔ اول اکتبر ٥ قافلهٔ بزرك برای کرمان ولار حرکت کردند سایر طرق تجارتی از سارقین مملوّ است و هیچنوع اقدام مجدانهٔ ازطرف حکومت محلی در دفع آنها بعمل نیامده

(نمره ۳۰۳)

تلگراف سرجارج بار کلی بسر ادوارد گری
طهران ۱۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲٦ ذیحجه ۱۳۲۹
رئیس بانك‌روس درهمدان که قونسول روس‌هم هست اطلاع میدهد که جان و مال اتباع روس در خطر است علیهذا وزیر مختـار روس ۱۰۰ نفر قزاق از قزوین به‌همدان فرستاده

(نمره ۳۰٤)

تلگراف سر بچنن بسر ادوارد گری
سن پطرزبورغ ۱۸ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱٦ ذیحجه ۱۳۲۹

(تلگراف ۱۸ حاوی شرح مختصر مکتوب ذیل)
(مورخه ۱۹ دسامبر است)

آقا — در ۱۷ شهر حال با کمال افتخار تلگراف مورخهٔ روز قبل از تاریخ مزبور شما را زیارت نمودم و ازاینکه وزیر مختار ایران یك نوبت دیگر در باب التیماتوم روس بشمامراجعه نموده‌وجوابیکه شما به مشار الیه دادداید مستحضر شدم مفاد تلگراف مزبوررا بوسیلهٔ مراسلهٔ خصوصی بوزیر امور خارجهٔروس تبلیغ نمودم

چون دیروز من بواسطهٔ کسالت مزاج نمیتوانستم‌از منزل خارج بشوم درموقعیکه برای ملاقات معین شده‌بود مسترابیرن بجای‌من نزد مسیو سازانوف رفت و سؤال نموده بود که بالاخره دولت روس در موضوع مادهٔ دوم التیماتوم رأی خودرا بچه قرار داده‌اند

مسیو سازانوف جواب داده بود که‌رأی دولت‌روس براین تعلق گرفته که عبارتیرا که دولت ایران پیشنهاد نموده اند باجرح وتعدیلی که‌من درضمن مذاکرهٔ خودم باجناب معظم الیه در ۱٤ شهر حال طرح نموده‌ام قبول بنمایند باین معنی که‌قسمت اخیر عبارت مزبور رادولت ایران باینقسم قرار بدهند (داخل تبادل ملاقات خواهندشد بقصد اینکه ترتیب قراری بدهند یا دراین‌موضوع قرارداد خواهندنمود) جناب معظم الیه اظهار داشته بود که پس ازآن مذاکره من با او بفاصلهٔ مدت‌قلیلی تعلیمات لازمه در اینخصوص بمسیو پکلوسکی داده شده است

(امضا) جارج بچنن

(نمره ۳۰۵)

تلگراف سر ادوارد گری به‌سر جارج بارکلی

وزارت خارجه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر شما درباب بانک شاهنشاهی شیراز شما مختارید که اجازه بدهید استثناءً قافلهٔ حامل پول باتفاق قونسول موقتی روانه بشیراز بشود

(نمره ۳۰۶)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری

طهران ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر من

کابینه دوفقره مواد ذیل را دیروز بمجلس پیشنهاد نموده‌اند

۱ — مجلس باید به‌کابینه اختیار تام بدهد که مناقشهٔ بین روس و ایران را قطع نمایند

۲ — یک کمیسیونی از مجلس برای تقویت با کابینه باید منتخب بشود که دیگر کابینه هیچ مراجعهٔ به‌مجلس ننماید

فقط ۵ نفر ازوکلا در پذیرفتن این مواد رأی دادند و ۲۶ نفر در رد آن رأی دادند چون ۳۴ نفر ازنمایندگان از رأی دادن در این موضوع امتناع نمودند عدهٔ رأی دهندگان برای اکثریت کافی نبود بنا براین رأی آن‌عده‌هم بی‌نتیجه ماند

پس از آن وزیر امور خارجه پیشنهاد نمود یک کابینهٔ جدیدی تشکیل

بشود که بتوانند با این ترتیب مشکلی که پیش آمده عمل نمایند
ازقرار مسموع رئیس مجلس در اواخر جلسهٔ نمایندکان دمکرات را احضار نموده و نطق متشددی برای آنها نمود از قرار معلوم مجلس امروز مجدداً منعقد خواهدشد

﴿ نمرهٔ ۳۰۷ ﴾

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد کری

طهران ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۳۰

رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر من درباب تحریم معاملات با انکلیسان در شیراز دیروز صبح یك مقدار آذوقه خیلی طرف احتیاج شده بود صاحب‌منصب ناظر قشون شخصاً برای تحصیل آن ببازار رفته بود ولی دکاندارها از فروختن باوامتناع نموده بودند

قونسول و دوکلاس مشورت نموده بودند که چه روشی را باید اتخاذ نمایند و نتیجه این شده بود که یك نفر صاحب‌منصب دیگر با ۲۰ نفر باتفاق ناظر ببازار فرستاده بودند بانها حکم شده بود که اگر مجدداً کسبه ازفروش امتناع نمودند اشیاء لازمه به آرامی برداشته بشود و یك قبض رسید در عوض آن تسلیم بشود

اکنون قونسول مزبور خبر میدهد که این روش کاملا مفید واقع شده آذوقهٔ لازمه تحصیل شده وهیچ واقعهٔ روی‌نداده وهیچکس‌هم شکایتی نموده

(نمرهٔ ۳۰۸)

تلگراف سر بچنن بسر ادوارد گری (واصله در ۱۹ دسامبر)

سن پطرز بورغ ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ذیحجه ۱۳۲۹

مسیو سازانوف مراسلهٔ خصوصی بمستر ابیرن نوشته مبنی براینکه اگر لازم بشود قشون از قزوین جلوتر برود قبـل از صدور حکم برای حرکت قشون اخطار دیگری بدولت ایران خواهد شد

(نمره ۳۰۹)

تلگراف سر لوثر بسر ادوارد گری (واصله در ۱۹ دسامبر)

قسطنطنیه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱

جنرال قونسول موقتی انگلیس مقیم بغداد ازقرارذیل تلگراف نموده

" خسارت فوق العاده وابتلاآت بسیار برای تجار انگلیسی و تجارت انگلیس در اینجا فراهم شده چون طرق تجارتی از بغـداد بایران در عرض دوماههٔ ماضی بکلی مسدود بوده

الان معادل یك ربع ملیون لیره اجنـاس انگلیسی در اینجا جمع شده (تجارت انگلیس بالغ بر سـالی یك ملیون لیره میشود .)

آیا جنابعالی تصور میکنید که باین زودیها احتمال افتتـاح طرق تجارتی برود ؟ ,,

(نمره ۳۱۰)

مراسلهٔ سر ادوارد گری به سر جارج بارکلی

وزارت خارجه مورخه ۱۹ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۷ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا — وزیرمختار ایران در ١٤ شهر حال باین وزارتخانه آمده و مندرجات تلگرافیرا که ازدولت متبوعهٔ او مخابره شده بود بمستر ملت اظهار داشته بود مبنی بر اینکه دولت ایران بدولت روس اطلاع داده که مواد التیماتوم را دولت‌ایران قبول خواهد کرد درصورتیکه‌شرایط ذیل مجری بشود (١) درعبارت مادهٔ دوم التیماتوم در باب استخدام مستشارهای خارجه بنحویکه ازطرف دولت ایران طرح عبارت آن‌شده‌جرح و تعدیل بشود (ظاهراً همان عبارت اصلاح شده‌ایست که در تلگراف ١٣ دسامبر شما مسطور است) (٢) مبلغ خسارت قشون کشی و وضع پرداخت آن معین بشود

(٣) پس ازقبول التیماتوم فوراً قشون روس ازقزوین عودت داده بشود (٤) التیماتوم دیگری پیشنهاد نشود (٥) بانک روس و انگلیس در پرداخت پول بدولت‌ایران معجلاً تسهیلات لازمه‌را فراهم بنمایند (٦) اسباب تسهیل خرید اسلحه فوراً آماده بشود

وزیرمختار مزبور توضیح نمود که دو فقره مواد اخیر برای وضعیکه پس ازقبول التیماتوم روس پیش خواهد آمد لازم است

میرزا مهدیخان اصراری داشت که نظریات من‌را درباب جواب استعلام بنماید که آیا من بدولت روس در قبول نمودن این شرایط دولت ایران که آخرین کلام است اصرار خواهم نمود درجواب باو اطلاع داده شد که من حاضر نیستم دیگر در این مسئله بدولت‌روس

فشاری وارد بیاورم (امضا) ادوارد گری

﴿ نمرهٔ ۳۱۱ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۰ دسامبر)
طهران ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۳۰
اوضاع یزد — بسیاری از اعضای حوزهٔ انگلیسان در یزد که اغلب آنها زنها و اطفال هستند بویس قونسول انگلیس اظهار داشته‌اند که اگر انقلابی در آنجا واقع بشود حکومت محلی همچو استعدادی ندارد که بتواند اتباع خارجه‌را محافظت نماید طایفهٔ زردشتیان هم از ویس قونسول مزبور درخواست تقویت نموده‌اند
عقیدهٔ ویس‌قونسول معظم این است که عجالةً برای حوزهٔ اتباع خارجه خطری متصور نیست من پیشنهاد مینمایم که‌درصورت مسلم شدن مخاطره برای اتباع خارجه یك قسمت از مستحفظین قونسولگری اصفهان به یزد اعزام شود مسافت مابین اصفهان و یزد را ممکن است در ٤ روز طی نمود

﴿ نمره ۳۱۲ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۰ دسامبر)
طهران ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف ۱۹ شهر جاری من — اظهار وزیر امور خارجه بمجلس محل شبهه شده بود که آیا کابینه استعفای خود را تقدیم داشته یا خیر ؟ اکنون وزیر امور خارجه بمن اطلاع میدهد که

کابینه استعفــا نموده چون مجلس نتوانسته هیئت وزرای جدیدی تشکیل بنمــاید

(نمره ۳۱۳)

تلگراف سر ادوارد گری به‌سر لوتر

وزارت خارجه ۲۰ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۸ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۹ دسامبر شما درباب طرق تجارتی از بغداد بایران شما ممکن است به‌تجار اطلاع بدهید که عجالةً هیچ همچو امیدی نیست که تأمینی در طرق مزبور حاصل بشود

(نمرهٔ ۳۱۴)

تلگراف سر جارج بار کلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۱ دسامبر)

طهران ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتلگراف ۱۹ شهر جاری من — دیشب مجلس عالی منعقد شده وخیــلی طولانی شد و درجلسهٔ مزبور در موضوع مادهٔ دوم پیشنهاد وزرا که در تلگراف مورخهٔ ۱۹ شهر جاری اطلاع داددام مذاکرات بعمل آمده و تصویب شد ۵ نفر از نمایندگان انتخاب خواهند شد که بمنزلهٔ هیئت مشاوره باکابینه اشتغال ورزند

(نمره ۳۱۵)

تلگراف سر جارج بار کلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲۱دسامبر)

طهران ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۹ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع بتگراف ۱۵ شهر جاری شما — ازقرار معلوم مستر لکفر

نمیتواند ادعائی از دولت ایران بنماید چونکه قبل از تعیین به پیشکاری مالیهٔ تبریز برای استخدام در وزارت مالیه کنتراتی ننموده حتی مستر شوستر برای پیشکاری مالیهٔ تبریز هم باو کنتراتی نداده از قرار مسموع مستر شوستر ازجانب او مشغول اقدامات است

پس از ورود مستر لکفر بطهران درباب آتیهٔ او من با او مذاکره خواهم نمود چنانچه بمن اطلاع داده شده مشارالیه بهمین زودیها مراجعت بطهران خواهد نمود

(نمره ٣١٦)

مکتوب کمپانی ذیکلر بسر ادوارد گری (واصله در ٢٢ دسامبر)

منچستر ٢١ دسامبر ١٩١١

آقا — محل شبهه نیست که خاطر محترم از تحریم امتعهٔ انگلیس در شیراز که در دوهفتهٔ قبل انتشاریافت مسبوق است ودر همان اوقات ادارهٔ ما ازشیراز تلگرافاً بما اطلاع دادند که کلیهٔ معاملات بعهدهٔ تعطیل است ما امیدوار بودیم که این غدقن تجارت انگلیس چندان طولانی نخواهد شد ولی بموجب تلگرافیکه الساعه از شیراز رسیده تحریم امتعهٔ مزبور هنوز ممتد است و این مسئله باعث بسی نگرانی است تجارتخانهٔ ما نیز اطلاع میدهد که مشتریان ما ازاین مقدمه خیلی مکدر هستند چون تجار ایرانی مشغول فروش مال التجارهٔ موجودهٔ خود مال التجارهٔ ذرعرض راه هستند وباینواسطه اصرار نموده‌اند که ما فوراً این مسئله را بعرض عالی رسانیده باضافه اظهار بداریم که

برای این اخلال در تجارت انکلیس باید دولت ایران‌را مسئول قرارداد ما با کمال صمیمیت امیدواریم که جنابعالی صلاح خواهید دانست که برای مرتفع داشتن این قطع معاملات اقدامات مجدانه بمنصهٔ ظهور برسد و منتظریم این عرضحال ما بجنابعالی باعث برطرف شدن سستی جریان تجارت انکلیس درجنوب ایران بگردد (کمپانی ذیکار)

(نمره ۳۱۷)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله‌در ۲۲ دسامبر)
طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹

وزیر مختار روس بمن اطلاع میدهد دیروز دولت ایران شفاهاً باو اطلاع داده‌اند که تقاضاهای ثلاثه را قبول خواهند نمود

(نمره ۳۱۸)

تلگراف سر جارج بار کلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)
طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱

رجوع بتلگراف ۱۷ دسامبر من — قونسول انکلیس از کرمانشاه خبر میدهد که‌اعظم‌الدوله کفیل حکومت کرمانشاه در قونسولگری ما متحصن شده تلگراف اخیر دیگری ازقونسول معظم الیه ورود سالار الدوله را بانجا خبر میدهد

(نمرهٔ ۳۱۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)
طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹

قونسول انکلیس مقیم تبریز در ۲۱ دسامبر تلکراف ذیل را بمن مخابره نموده : —

" قونسول روس بمن اطلاع داده که یك عده سرباز روسی دیشب مشغول تعمیر سیم تلفن بودند و غفلةً یکی از پلیسهای کشتی بیك نفر از سربازان مزبور حمله نموده سربازان روسی شلیك نمود و دو نفر از پلیسهای مذکور را مقتول نمودند

مجدداً امروز صبح فدائیان بیك دسته قشون سیار روس شلیك نموده ویکی از آنها را مجروح نمودند پس از آن شلیك امتداد حاصل نموده الحال روسها مشغول بمبارده نمودن ارك هستند که تقریباً ۲۰۰ نفر فدائی در آنجا محصورند پس از آنکه محل مزبور تصرف بشود من کمان میکنم کلیةً مجادلهٔ حاضره خاتمه بپذیرد

ضمناً اطمینان میدهم که هیچ مخاطرهٔ برای اتباع انکلیس موجود نیست مگر اینکه یك کلولهٔ بخطا و منحرفانه با کسی مصادف بشود بهر صورت قونسول روس از فرماندهٔ قشون روس خواهش نموده که در حراست اتباع خارجه احتیاط لازمه را منظور بدارد

من کمان میکنم قشون روس بتوانند کاملا از عهدهٔ مقابله در اینموقع بر آیند چون در چند روز قبل تقریباً ۵۵۰ نفر هم از اردبیل بآنها مدد رسیده „

(نمره ۳۲۰)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)

طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹
رجوع بتلگراف امروز صبح من در باب واقعهٔ تبریز —
قونسول انکلیس تلگراف دیگری بشرح ذیل امروز مخابره نموده
" قشون روس در تمام مدت دیروز بعد از ظهر بدفعات ازاردوی
خود مشغول بمباردهٔ ارك بودند و مدافعین با کمال تشدد جواب
شلیکهای آنها را میدادند روسها بهیچوجه در صدد یرش مستقیم
بردن بارك وتصرف آن برنیامدند در کوچهای حوالی قونسولگری
روس بدفعات عدیده مجادلات واقع شده و تا ساعت ٤ بعد از ظهر
امتداد داشت و در این کوچهها دستههای قلیلی از سربازان روسی
بودند تا حال هیچ انقلاب عمومی ظاهر نشدهٔ درواقع ایرانیان
اهالی شهر بکلی ساکت ماندهاند و آنچه تا کنون من تحقیق نمودهام
بهیچیك از اروپائیان صدمهٔ وارد نشده علی الظاهر روسها
بیش از آن اندازهٔ که انتظار بود در اینمسئله دچار مشکلات شدهاند
رابطات با افراد حوزهٔ انکلیسان دوردست غیر ممکن شده
بهرصورت تا امروز غروبهم هیچ اثری از این ظاهر نبود که
بهسربازان روسی دستور داده شده باشد که درصدد حراست اماکن
مسکونی اتباع انکلیس و آلمان باشند درصورتیکه تا امروزظهر وسایل
رابطهٔ جنرال قونسول روس با اردوی روسهم مقطوع شده بود
بالاخره قبل از غروب امروز من توانستهام اطمینان حاصل بنمایم
که تاحال باماکن انکلیسها و آلمانها آسیبی وارد نیامده

بمباردهٔ ارك امروز صبح زود تجدید شد و تاالآن ممتد است محصورین آنطوری که دیروز مجدانه جواب شلیك را میدادندامروز چندان حرارتی بروز نمیدادند „

(نمره ۳۲۱)

تلگراف سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲۲ دسامبر)

طهران ۲۲ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳۰ ذیحجه ۱۳۲۹

رجوع به تلگراف امروز من — الان رئیس کابینهٔوزارت امورخارجه نزد من فرستاده شده که بمن اطلاع بدهد که بالاخره مشکلاتیرا که برای قبول تقاضاهای روس در پیش بوده مرتفع نمودهاند ودولت ایران بسفارت روس اطلاع داده است که تقاضای روس را باین اطمینان می‌پذیرند کههیچ تقاضاهای جدید دیگری پیشنهاد نشود و قشون اعزام شدهٔ روس هم معجلا ازایران خارج بشود

وزیر امور خارجهٔ ایران امیدوار است حالا کهدولت‌ایران تقاضاهای روس‌را قبول نموده مواعیدی که دولت انکلیس بوزیر مختار ایران مقیم لندن نموده بموقع اجرا گذارده بشود باین‌معنی که مساعدت لازمه از طرف دولت انکلیس در باب اصلاح بین روس و ایران و استقرار روابط مستحسنه مبذول بگردد وزیر امور خارجه اظهار میدارد که او و همکاران او مصمم شده‌اند کهازسبك‌مصلحانهٔ که در این موضوع اتخاذ نموده اند احتراز نمایند باضافه او اظهار مینماید که نهایت جدیت در اطفای حرارت و هیجان عامه بعمل آمده

اگرچه از قراریکه مشهود است اعمال مخاصمانهٔ روسها در تبریز و رشت عنقریب زحمات سابقهٔ کابینه‌را بهدر خواهدداد ونتایج وخیمه از اثرات اعمال سؤ آنها بظهور خواهد رسید

(نمره ٣٢٢)

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله‌در ٢٣ دسامبر)
طهران ٢٣ دسامبر ١٩١١ مطابق غرهٔ محرم ١٣٣٠
شرح ذیل را ویس قونسول انگلیس مقیم رشت درموضوع واقعهٔ که در رشت روی‌داده مخابره نموده :ـــ

" در ٢١ دسامبر بعضی از سواران طالش بابعضی ازقزاقهای روسی درحین عبور در کوچه یکدیگررا تهدید نمودند دراواسط روز قزاقان روسی بدارالحکمه وارد شده واظهار نمودند که ازآنجا تیر خالی شده و اصطبل دار الحکومه‌را تفتیش‌نمودند باضافه پستخانه و تلگرافخانه را هم تفتیش نمودند غفلةً شروع به شلیك شد و دفعةً عمومیت پیدا کرد مستحفظین قونسولگری روس در سبز میدان بنای شلیك را گذاردند علت این غوغای آنی عجالةً مجهول است سه‌نفر قزاق روسی و اقلا ٨نفر ایرانی مقتول شدند بواسطهٔ درپیش بودن ماه محرم احتمالات انقلاب اوضاع بسیار است "

ویس قونسول مزبور نیز خبر میدهد که در ٢١ دسامبر زد و خورد وآشوبی‌هم در انزلی برپا شده ویك نفر صاحب‌منصب روسی مجروح

و ده نفر ایرانی مقتول شده‌اند

(نمرهٔ ۳۲۳)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در۲۳ دسامبر)

طهران۲۳دسامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ محرم۱۳۳۰ رجوع بتلگراف دیروز من — همکار روس من بمن اطلاع میدهد که درباب پیشنهاد نمودن تقاضای جدید دیگری قول نداده‌است وفقط اطمینانیکه برای عودت قشون اعزام شده روس داده بهمان ترتیبی استکه در تلگراف ۱۶شهر حال من مصرح شده‌است

(نمره ۳۲۴)

تلگراف سر بجنن بسر ادوارد گری (واصله در ۲۳ دسامبر)

سن پطرزبورغ ۲۳دسامبر ۱۹۱۱

امروز عصر من درباب مجادلهٔ در تبریز و رشت از مسیو سازانوف استعلام نمودم جناب معظم الیه اظهار داشت که مهاجمه فدائیان بر قشون روس بطریق خائنانه وغفلتی بوده و بعلاوه بکلی بی مقدمه بوده یك دسته قشون روس که مرکب از ۵۰۰ الی ۶۰۰ نفر باشد از جلفا به کمك قشون مقیم تبریز اعزام خواهد شد

مسیو سازانوف بمن اطمینان داد که رأی قطعی دولت روس بواسطهٔ این حوادث جدیده بهیچوجه اختلال حاصل نخواهد نمود وقشون اعزام شدهٔ روس بقزوین بمحض مسلم شدن انفصال مستر شوستر و اعتراف کتبی نمودن دولت ایران بقبول تقاضاهای ثلاثهٔ روس عودت داده خواهد شد جناب معظم الیه اذعان نمود که سبك

رفتـــار دولت ایران درموضوع وقایع جدیدهٔ رشت و تبریز ازروی صحت بوده ونیز اظهار داشتکه این حوادثرا باید بکلی مسئلهٔ علیحدهٔ دانست و بهیچوجه مدخلیتی بواقعات سابقه که باعث اعزام قشون به قزوین شده ندارد

(نمره ۳۲۵)

تلگراف سر ادوارد گری بسرجارج بار کلی

وزارت خارجه ۲۳ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق غرهٔ محرم ۱۳۳۰

رجوع بتلگراف ۲۰ دسامبر شما در باب اوضاع یزد —

درصورت نهایت لزوم بعد ازمشاورهٔ با کرنل شما مجازید که برطبق پیشنهادیکه نموده اید عمل بنمائید ولی‌ما عقیده‌نداریم که قشون خودمان‌را بیشتر از این تجزیه بنمـــائیم

(نمرهٔ ۳۲۶)

تلگراف‌سر جارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ۲٤ دسامبر)

طهران ۲٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ محرم ۱۳۳۰

رجوع بتلگراف ۲۲دسامبر من — درباب واقعهٔ تبریز —

تلگراف‌دیگری‌ازقونسول‌انکلیس‌مقیم‌تبریزازقرار شرح ذیل خبرمیدهد

" دیروز هیچ بمبارده قطع نشد وشلیك سختی تا چندساعت از پشتبام قونسولگری روس و ازیك دستهٔ مجاهدین که بفاصلهٔ کمی از قونسولگری متوقف بودند امتـــداد داشت اگرچه شلیك از طرفین مقطوع شده‌بود ولی‌امروز صبح بعضی ازروسیان‌درحوالی

قونسولگری انگلیس مشغول تیراندازی بودند ودر عرض این شلیك
یکنفر ایرانی ازطبقهٔ فقرا را که جزو جنك نبوده مقتول نمودند
من این رفتار سؤرا بهمکار روسی خودم گوشزد نمودم که جلوگیری
از تکرار وقوع این نوع اعمال بنماید ,,

﴿ نمره ٣٢٧ ﴾

تلگراف سر جارج بار کلی بسرادوارد گری (واصله در ٢٥ دسامبر)
طهران ٢٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ٢ محرم ١٣٣٠
رجوع بتلگراف امروز صبح من — سیم تلگراف تبریز مغشوش
شده ولی دیشب در اواخرشب تلگرافی بوزیر مختار روس رسیده
مشعر بر اینکه مجادلهٔ شدیدی تسلسل یافته بقونسولگری روس
شلیك شده دونفر از قزاقان مستحفظ قونسولگری مجروح شده‌اند
ویك صاحب منصب مقتول بموجب انتشارات در جراید ایرانی
دراینجا تلفات قشون روس در کلیهٔ منازعه بسیار است ولی چون
قونسول روس مقیم تبریز نمیتواند با اردوی روس مذاکره و
مخابره بنماید همکار روسی من اطلاعات جدیدی دراین موضوع ندارد

﴿ نمرهٔ ٣٢٨ ﴾

تلگراف سرجارج بارکلی بسر ادوارد گری (واصله در ٢٥ دسامبر)
طهران ٢٤ دسامبر ١٩١١ مطابق ٢ محرم ١٣٣٠
رجوع بتگراف ٢٣ دسامبر من امروز یادداشتی از دولت ایران
بوزیر مختار روس رسیده مبنی بر اینکه تقاضاهای ثلاثهٔ روس را

قبول نموده اند

درباب مادهٔ اول التیماتوم دریادداشت مزبور مذکور است که دولت ایران مستر شوستر ومستر لکفر را از استخدام خود خارج نموده اند

یادداشت درخواست می نماید که مادهٔ دوم التیماتوم بنحویکه در تلگراف ۱۳ شهر حال من ودر تلگراف ۱۸ دسامبر سفیر کبیر انکلیس مقیم سن پطرزبورغ مصرح شده است جرح و تعدیل بشود

دریادداشت اشعار شده حالا که دولت ایران با تقاضاهای دولت روس موافقت نموده و روابط بین دولتین تشییدشده دولت ایران امیدواری کامل دارد که دولت روس فوراً تمام اقداماتیرا که برای اجرای التیماتوم خود لازم دانسته و بفعل رسانیده مرتفع خواهدنمود که دولت ایرانهم در آتیه متکی به حمایت و تقویت دولت روس باشد

همکار روس من درجواب اظهار رضایت نموده وعبارت اصلاح شدهٔ مادهٔ دوم التیماتوم را قبول نموده

(نمره ۳۲۹)

تلگراف سرجارج بارکلی بسرادواردگری (واصله در ۲۵ دسامبر)
طهران ۲٤ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۲ محرم ۱۳۲۹

امروز عصر مجلس مفصلی از تمام طبقات در دربار منعقد شد نایب السلطنه در اجلاس مزبور حضور داشت ولی چون کسالت مزاج داشت وزیر امور خارجه ازطرف او بحضار خطاب نموده گفت

هیئت، دولت تصور میکنند که مجلس اسباب تخریب روابط خارجهٔ دولت و ادارات داخلی است وبانجهت او پیشنهـاد مینماید که مجلس باید منفصل بشود هیچکس باپیشنهـاد مزبور مخالفت ننموده و دستخطی ازطرف دولت صادر شد که دورهٔ انعقاد مجلس ختم است

امروز عصر جمعیت حول وحوش مجلس‌را باکمال سکونت متفرق نموده و درهای آنرا مسدودنمودند تااندازهٔ که من بتوانم درك نمایم پیرم و بختیاریهـا تمـام ترتیبات را در تحت سلطه و تصرف خود دارند پس از چنـدین روز بسته بودن بازار امروز عصر دکاکین باز شد

(نمره ۳۳۰)

تلگراف سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲٦دسامبر)

طهران ۲۵ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۳ محرم ۱۳۲۹

اوضـاع طهران ــ یك شخصیکه بچشم خود دیده است بمن اطلاع میدهـدکه اجلاس دربار بنحویکه در تلگراف دیروزمن مسطوربود و بمن خبر داده بودند چندان مفصل نبوده امروز عصر مجمع اعتراضیهٔ برعلیه اقدامات دولت در بازار منعقد شده بود ولی پلیس بسهولت آنها را متفرق نمود

(نمره ۳۳۱)

تلگراف سرحارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در۲٦ دسامبر)

طهران ۲٦ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ٤ محرم ۱۳۳۰

رجوع بتلگراف ۲۳ دسامبر من — ویس قونسول انگلیس مقیم رشت بتاریخ ۲۵ دسامبر ازقرار ذیل تلگراف نموده :—

" بلوای انزلی خاتمه پذیرفت و دیروز بازارها باز شد بازار رشت هنوز بسته است روسها خانه‌ها و مساجدرا تفتیش نموده اسلحه و آلات ناریه از مخزن باردوی روس که‌در خارج شهر است برده شده شهر بکلی آرام است ومن هیچ اغتشاش دیگریرا پیش بینی نمی‌نمایم "

(نمره ۳۳۲)

مکتوب سرجارج بارکلی بسرادوارد گری (واصله در ۲۵ ژانویه)

طهران ۱۰ ژانویه ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ محرم ۱۳۳۰

آقا — باکمال افتخار شرح واقعات فارس در عرض دوماهه ژویه و اوت را که قونسول انگلیس از شیراز ارسال داشته لفاً تقدیم میدارم این مشروحهٔ که حاوی بیانات سودمند از اوضاع شیراز درعرض ماههای مزبور است نظر به‌اغتشاش وضع پستی اکنون بمن رسیده

(امضا) جارج بارکلی

(ملفوفه در نمره ۳۳۲)

(مراسلهٔ قونسول تاکس به سرجارج بارکلی)

شیراز ۷ سپتامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۳ رمضان ۱۳۲۹

آقا — باکمال افتخار شرح واقعات فارس‌را در عرض دو ماههٔ ماضی لفاً تقدیم میدارم .

متاسفم که باین امید باطل که شاید در این ایام صورت اصلاحی در اوضاع حاصل بشود که درضمن این وقایع مورد توجه بکردد و از مفاسد پرده پوشی نماید ارسال این راپورت را تا این اندازه بتأخیر انداختم ولی باضافه ازحاصل نشدن مقصود خوف آن استکه این راپورت بکلی مبنی بر شرح اغتشاش مشابه بسابق باشد

درشب ٢٦ ژوئن اوضاع بواسطهٔ حرکت انتظام الممالك بیشتر مختل شد (انتظام الممالك یکانه وارث ذکور طایفهٔ قوامیها است)

بمحض وصول این خبر قوام الملك بتوسط من باتلفن پیغامی بکدخدای سیوند فرستاد که پسر اورا در آنجا نکاهدارد دو روز بعد پیغام بخود انتظام الممالك رسیده بود ودرشب سیم ژوئن بشیراز مراجعت نمود غرض و نتیجهٔ این حرکت مذبوح هنوز مستور است

متعاقب این اتفاق واقعهٔ دیگری رخ نمود که آتش غیر منتظرهٔ درفارس برافروخت درعرض پائیز سال گذشته یك نفر ازبین یك دسته از دهاتیان بلواردی (که انتساب دور دورانهٔ باایل قشقائی دارند) درضمن یك منازعهٔ طایفهٔ با علی اکبر ده بزرکی مقتول شده بود بفاصلهٔ مدت قلیلی بعد از وقوع این قتل قوام الملك که در آن ایام حکمران موقتی بود در صدد دستگیری علی اکبر بر آمد ولی او بطرف اصفهان حرکت نمود وبعداز مدت زمانی غیبت پس از آنکه باستخدام نظام السلطنه داخل شده بود باتفاق جناب معظم وارد شیراز شد بلواردیان پس ازمجاهدات مکرره

برای قصاص خونریزی مزبور در اوایل ژوییه یک عدهٔ اناثیه‌را ازقریهٔ خودشان اعزام نمودند که مسئله‌را بعدلیه پیشنهاد نموده وانجام آنرا بخواهند و عدلیه ازطرف حکومت بانها اطمینان داد که در عرض ٤ روز قصاص لازمه بموقع اجرا گذارده خواهد شد

حضرات باین‌وعده متقاعد نشده وروز ٤ بطرف شهر آمده وتقریباً ۸۰ نفر جوانان کاری از آنها درمنازل همشهریان خود درنزدیکی سعدی (یا دروازهٔ شمال‌شرقی) سکنی گرفتند درعرض شب ایالت یک‌عده استعداد و پلیس‌وغیره فرستاد که برادر شخص مقتول‌را دستگیر نمایند چون منشا این فتنه و عداوت او بود

بلواردیان از تسلیم او امتناع نموده و پس ازمقداری منازعه بالاخره با پلیس ردوبدل گلوله‌نمودند روز بعد بلواردیان دروازهٔ شهر را تصرف وسنگر نموده واز آنجا اخطار نمودند که تاعلی‌اکبر بانهـا تسلیم نشود از آنمحل حرکت نخواهند کرد

در عرض روز هیچ اقدامی در متفرق نمودن آنهـا نشد ولی‌در شب شلیک تفنك درتمام شهر برپا شد قصد مامورین حکومت‌و بلواردیان از این شلیک بیداری و خبرداری یکدیگر بود که فقط بطرف هوا شلیک میکردند ولی بسیاری از اهالی شهر بانهـا تأسی نموده و از پشتبام منازل خود تیر اندازی می‌نمودند چنانچه در ایام مخـالفت با حکومت مرسوم بوده که برای بروز کراهت خود از حکومت وبرای اینکه شهرت بدهند که شهر بی‌نظم است این عمل‌را

می‌نموده‌اند روز بعد نظـام السلطنه برای مشهود داشتن اقتدار خودش یك سارقی را که چندین ماه محبوس بوده دم توپ گذارد وپس از آن دونفر ازطباخان قوام‌الملك را که بجرم خبر ندادن‌حرکت انتظام الممالك را بحکومت محبوس بودند برای بدارزدن حاضر نمودند ولی بالاخره مجازات آنها را بعهدهٔ تعویق گذاردند

بفاصلهٔ مدت قلیلی بعد از این واقعه اغلب از علمــای متنفذ در امامزاده سید علی‌الدین حسین که‌در جنوب شرقی شهر واقع است متحصن شدند یك عدهٔ کثیری از این‌علماً دربلوای بضدقوام که هم درماه آپریل ومه بروز نموده بود شرکت داشتند

این‌عمل تحصن اختیار نمودن حضرات محتمل است ناشی ازاثرات افعال مقتدرانهٔ ایالت باشد. که دراین اواخر بواسطهٔ دستگیر نمودن ضرغام الشریعه نوهٔ امام جمعه مشهود گردیده بنا براین حضرات میخواهند باین‌وسایل از سلطهٔ ایالت کاسته وبقدرت خود بیفزایند

ازتحقیقاتیکه من در تحصیل منبع این اغتشاشات نموده‌ام نتیجه اینطور گرفته‌ام که مبادی تمام این‌فتنه وغوغا مناقشات شخصی‌بلواردیان بوده که از منسوبان طایفهٔ قشقائی هستند وبهیچوجه مدخلیتی بطایفهٔ قوام ندارد.

شکایتهای متواترهٔ که‌درباب دعوت قوامیها ایلات‌را به‌تقویت خودشان شده بکلی‌بی‌اصــل است در صورتیکه حضور افراد ایلات در منزل قوامیها آنچه تا حال دیده‌شده فقط آمدن دونفر از رؤسای طایفهٔ

بهارلو محض ملاقات بوده که درضمن تلگرافی‌هم بامضای یك عده از هم مسلکان‌خود به نایب السلطنه مخابره نمودند مبنی بر اینکه در باب تسویهٔ اوضاع شیراز بزودی اطمینانی بانها داده بشود و اگر در این باب قصوری برود خود آنها بااستعداد کامل برای اعادهٔ نظم و تمشیت بشهر خواهند آمد

بعد از تقریباً ۱۰روز اغتشاش عمومی که‌متضمن شلیك‌دائمی در شبها بود در ۱۷ ژویه نظام السلطنه بعضی از اعاظم تجار را برای اصلاح امر نزد علما فرستاد و آنها راضی به‌تمکین شدند مشروط بر اینکه عفو عمومی داده بشود و عطاء الدوله و نصیر الملك و بهاء السلطنه و مغیث الدوله هم تبعید بشوند چند ساعت بعد استعداد ایالت که یك‌عده دهاتیان قشقائیهم بتازگی بانها ملحق شده بودند به سه‌نقطه از سنگرهای طرف شرقی شهر اجماعاً حمله بردند ولی پس از تلف شدن تقریباً ۳۰ نفر حملهٔ آنها ردشد

متعاقب این نظام السلطنه دو دستهٔ قلیل سوار به‌سروستان که در آنجا قوام املاك زیاد دارد فرستاد درضمن دهاتیان سرخه و قشقائی از یکطرف در حول وحوش شیراز باکمال جدیت مشغول چپاول بودند و ازطرف دیگر بدفعات به‌سنگرهای طرف شرقی شهر حمله می‌نمودند و در ۲۳ ژوئیه یك‌عده ایلیاتی از طرف صولة الدوله وارد شدند

یك‌دسته از این عده که تقریباً ۶۰ نفر بودند لدی الورود داخل

باغی شدند که رئیس کمپانی ذیکلر در آنجا سکنا دارد و باوجود تعرضی که مستحفظین ایرانی مقیم آنجا بآنها نموده بودند معذلك مسموع نیفتاده بود تا بالاخره با کمال زحمت آنها را از آنجا خارج نموده بودند بعد از شکایات بایالت در این باب محض استرضای من برای این ورود متهاجمانه بمنزل یك تبعهٔ انکلیس وتهدید کماشتهٔ تبعهٔ انکلیس پنج شش نفر را در حضور منشی قونسولگری تنبیه نمودند ولی من ظن قوی دارم که این اشخاصیکه تنبیه شده‌اند اصلا در جزو آنهائیکه مرتکب ان عمل شده‌اند نبوده‌اند

درهمین اوقات بود که بی اعتدالی قشقائیها در تزاید بود و من بتجویز جنابعالی بصولة الدوله تلکراف نمودم واز رفتار ناهنجار قشقائیـــان در حوالی شیراز اورا مستحضر نموده و از او خواهش نمودم معجلا بوسیلهٔ تلکراف جلوگیری از این اعمال آنها نمـــاید

چند روز بعد بمن خبر رسید که صولة الدوله حکم مشددی باتباع خود مخابره نموده که غارت وچپاول را متروك بدارند (که این حکم بکلی مورد اعتنا واقع نشد) و تقریباً ده روز بعـــد از مخابرهٔ تلکراف من مکتوبی از او بمن رسیـــد مشعر براینکه برطبق خواهش من عمـــل نموده است

حمله به سنگرهای شرقی شهر هنوز گاه‌گاهی ممتد میشود ولی بدون هیچنوع پیشرفتی تلفات از طرف قشقائیـــان و همکاران آنها بوده و بنا باعتراف خودشان تا حال عدهٔ تلفات به ۲۰۰ نفر رسیده

دستهٔ مخالف هنوز کاملا بدفاع خود باقی هستند و خیلی کمتر تلفات دارند و تاحال ابداً راهی به‌متهاجمین نداده‌اند

از زمان بروز بلوا در شیراز هرج و مرج کامل در اغلب از نواحی وقراء بوده خصوصاً در داراب وفسا که در آنجاها عربهای بهارلو و مزیدی یك عراده توپ از دست فرستادگان ایالت که برای جمع آوری مالیات و منهدم نمودن شهر فسا رفته بودند گرفته‌اند و درضمن اظهار داشته‌اند که آنها در تهیهٔ این بوده‌اند که با استعداد کامل بشهر بیایند و عیال بیوهٔ نصر الدوله‌را که از منسوبان اقرب رؤسای آنها است حفظ نمایند آمدن دونفر رؤسای‌سابق‌الذکر به‌شهر و مخابره نمودن تلگراف به نایب السلطنه ظاهراً بر تفرعن و نخوت آنها افزوده است

درضمن این اغتشاشات مکرر بتوسط دسته‌های مختلف بمن اصرار شده که مصلح واقع بشوم ولی من مجبور بوده‌ام که برای شرکت نمودن بنام قونسولگری دولت انکلیس در این مسائل و داخل نشدن در این جنبش عمومی فارس از قبول آن امتناع نمایم معذلك حتی الامکان من نفوذ خودم را در مورد نظام السلطنه و قوام الملك هردو بکار برده‌ام که بنحو خوشی بین آنها را اصلاح نمایم ودرملایمت نظام السلطنه اصرار نموده ومحرمانه خاطر نشان‌او نموده‌ام که اصرار او در مداومت باقدامات قهریه فقط باعث تشیید مجادله خواهد بود در صورتیکه تاحال مشاهده شده که بدون تحمل مشکلات

بسیار و پیش آمدن مخاطرات بیشمار برای طبقهٔ آرام و سالم اهالی و منافع اروپائیان نمیتوان بدستهٔ مخالف ظفر یافت وحال آنکه هر خسارتی بمنافع اروپائیان وارد بیاید جز اینکه باکمال تشدد ازشخص او مطالبهٔ جبران آن بشود شق دیگری نخواهد داشت به‌قوام هم کراراً اخطار نموده‌ام که هر عمل نامشروعی که ازطایفهٔ او سر بزند نتیجهٔ آن پاپیچ خوداو خواهد شد ولی درهر موقع که من در این موضوع‌ها ازاوخواهش نموده‌ام برحسب تقاضای من به‌فامیل خودش نوشته است بهمچنین درهر موقعی که‌مذاکرات صلح بمیان آمده بدون هیچنوع مخالفتی بمتعلقات خود اصرار نموده که بهر قرارداد مصلحانهٔ که پیشنهاد بشود اوموافقت و تمکین نمایند

از وقتیکه بنظر من آمده که قبول نمودن هر اندازه مسؤلیتی در موضوع منازعهٔ این دودسته برای‌ما نامناسب است درمقابل تمام پیشنهاداتیکه دراین باب شده بمن شده جواب داده‌ام که من اجازه ندارم بهیچوجه درخصوص شرایط صلح مداخله نمایم

در موضوع خروج قوام الملک از قونسولخانه باکمال اسف اطلاع میدهم که تا حال هیچ‌علائم‌بهبودی ظاهر نشده . اظهارات دولت ایران درباب تصویب نمودن تأمیناتیکه باو داده شده در نهم ژوئیه باو ابلاغ شد قوام الملک جواب داد تهدید نظام السلطنه در آنوقت برای مهاجمه بطایفهٔ من دال بر بی اعتباری تأمینات او است والامن داوطلبانه حاضرم فقط بیکی از شرایط ذیل ازقونسولخا

خارج بشوم :—

یکی اینکه دولت ایران نوشتهٔ بسپارد که در ایام غیبت من از ایران سرپرستی املاك من‌را بنمایند و قروض من‌را بپردازند و از حاصل املاك مقرری هم بمن برسانند مشروط بر اینکه پس از مراجعت من مجدداً املاك را بتصرف خودم بدهند

یکی اینکه دولت ایران به جنابعالی اطمینان رسمی بدهند که متضمن تأمین جان و آزادی طایفهٔ من واستقلال املاك من باشد (وتأمینات مزبور بتوسط قونسولگری کتباً بمن تبلیغ شده و تشریح بگردد که جنابعالی در صحت آن تصدیق دارید) . دیگر اینکه اگر یك فرمان فرمائی برای فارس تعین بشود که عداوت شخصی بامن نداشته باشد من حاضرم بتوسط قونسولگری تعهد نامهٔ کتبی بسپارم که از ایران خارج بشوم وتا هر مدتی که دولت امر بنمایند مراجعت نمایم بدون تقاضای هیچنوع تأمینات یا شروطی

پس از آنکه نظام السلطنه اصرار نمود که از شرح تأميناتيكه حکومت مرکزی بشما داده‌اند او را مستحضر نمایم من مفاد دو فقره شرایط اولی فوق الذکر را برای او بیان نموده و اظهار داشتم که من وزیر مختار را کاملاً از این شرایط مسبوق نموده‌ام

بعد از این نظام السلطنه شخصاً باقوام الملك مذاکره نموده و وعده داده بود که هر نوع اطمینانی برای تأمین او بدهد .

قوام الملك درجواب اظهار داشته بود که هر نوع اطمینانی ازاین بابت

باید بتوسط سفارت دولت انکلیس باو برسد

تا ۱۱ اوت هیچ مذاکرهٔ دیگری نشده و آنوقت صمصام السلطنه بهقوام الملك تلگراف نمود که تعهـدات لازمه در باب تأمین او بتوسط نایب السلطنه و قونسولگری انکلیس خواهدشد وپس ازحرکت او از فارس خودش بهفرمانفرمائی کرمان و پسرش بهریاست ایلات خمسه منصوب خواهند شد و ترتیبـات مقتضیه برای تأمین املاك او داده خواهد شد درجواب این پیشنهاد قوام الملك اظهار داشت که او باید اقلاً ٤۰ روز درمنزل خودش متوقف بشود که قبل ازحرکت امورات شخصی خود و امور ورّاث نصر الدوله را تصفیه نمـاید

تا اندازهٔ قلیلی که من ازوضع صولةالدوله مشاهده نمودهام محققاً او هنوز حاضر است که حتی القوه به نظام السلطنه تقویت نمـاید ولی قوای او که درعرض ۱۸ ماههٔ ماضی رو بضعف نهاده بود ظاهراً در این تابستان بیشتر ازپیش تحلیل رفته ودرهمین تازگیها یك عدهٔ کثیری از رؤسای ایلات مختلف بسر کردگی محمد علیخان کشگولی و ایازخان دره شوری و احمد خان شش بلوکی رسماً بصولةالدوله نوشتند که من بعد از تأدیهٔ مالیات امتناع خواهند نمود چونکه آنچه درعرض سه سالهٔ ماضی پرداختهاند فقط صرف پر نمودن کیسهٔ او شده ونیز اشعار داشته بودند که معیت او با نظـام السلطنه در قتل نصر الدوله ایل قشقائیرا نوعاً ننگین نموده هرگاه عطف نظری بهفدویت تاریخی این ایلیاتیان نسبت بایلخانی خودشان بشود مشهود

خواهد شد که این عنوانیرا که آنها نموده‌اند تا چه درجه جالب اهمیت است

بنا بر این عجالةً هیچ امید بهبودی در وضع دهات و اطراف نمیرود ایالت در قاصر بودن از ساکت نمودن نواحی منقلبه امتحانات کامل داده در ایام استقرار او بمسند حکومت کراراً مشهود گردیده که اقوال او در هیچ مسئلهٔ محل اعتماد نیست و منتها مسئلهٔ که در خیال او نفوذ کامل دارد پیش بینی منافع نقدی است بدین لحاظ باید منتظر بود که دشمنان او با سکونت بمدافعهٔ خود باقی خواهند بود تا زمانیکه بعزل او موفق بگردند

گمان نمیکنم در لزوم عزل یك همچو ایالتی که آنتریك شخصی او باعث یك همچو اغتشاش مهمی شده و مقاصد انقلاب خواهی خودرا بهیچوجه مستور نمیدارد هیچکس منکر باشد ولی دولت ایران که خود بااین زحمات مصادم هستند وبی‌شبهه دچار ترتیب مشکلی شده‌اند متاسفانه مسئله در نظر آنها کهنه‌شده ومعلوم نیست چه‌وقت درصدد اقدام جدی در این باب خواهند بود اگرچه بالاخره مجبور به‌تعقیب این روش خواهند شد و بنظرمن یکانه وسیلهٔ امیدبخش همین‌است

در اوایل ماه اوت دولت تا حدی درباب انفصال ایالت مجد شده بود که درصدد تعیین کار کذار به‌نیابت‌حکومت بر آمده‌بودند و ازقراریکه خود نظام السلطنه و پیشکاراو بمن اطلاع دادند اورا رسماً منفصل نموده‌اند ورئیس الوزراء در این باب تلگرافی بمجتهد

اعظم و رئیس قشون مخابره نموده بود ولی در این موقع یك شخص بی حالی مثل یدالله میرزا را مکفل حکومت فارس نمودن باعث دوچندان شدن خرابیهای قبل و تکمیل شدن نواقص معایب ایالت سابق است .

نتیجهٔ تلگراف مزبور این شده که عجالةً قریب دو هزار نفر قشقائی ودشتستانی ودهاتی مسلح با نظام السلطنه نصفهٔ غربی شهر را متصرفند در طرف شرقی شهر تقریباً ۱۰۰۰ نفر شهری و دهاتی از سکنهٔ قراء حوالی تحت السلاح هستند و احتمال مجادله بین این دو دسته که باعث خونریزی بسیار است هر آن میرود و تاحال بحدی تولید خصومت بین آنها شده که تمام این ایالت دربحران وهیجان است بعلاوه حرکت ایل قشقائی بطرف جنوب برای قشلاق نزدیك است و این باعث ورود صولة الدوله و احتمال تجدید نمودن روش ماه مه ماضی خودش خواهد شد باضافه احتمال کلی میرود که ایلات خمسهٔ وحشی تر از اینها هم در این هرج و مرج عمومی شرکت بنمایند ودر این صورت بایك فرمانفرمائیکه خود قدم بعرصهٔ یاغی گری آشکاری گذارده معلوم است چه ترتیب وخیمی در پیش است از تمام این تصورات معلوم میشود مادامیکه یك استعداد دولتی برای دفع این اغتشاشات وجود نداشته باشد ما باید خود را آماده بنمائیم که در صورت وقوع زدوخوردی اتباع انگلیس را که در معرض خطر واقع شده‌اند درشیراز حفظ بنمائیم چونکه درهرحال

یا از دوام این اوضاع خشم و غضب عمومی بهیجان آمده و باعث مجادله خواهد شد یا یك دستهٔ برای حفظ جان خودشان مداخله در این امرخواهند کردکه آنهم جزو مجادله محسوب خواهدشد

بنـا بر این وضع حالیه بنظر من نه فقط آتیهٔ ناکواریرا متضمن است بلکه عاقبت بسیار وخیمی‌را نشـان میدهد

درفارس هیچکس نمیتواند از نتایج سوئیکه از تجزیه شدن قوای حکومت مرکزی ایران بعد ازشروع بهیجان برای مشروطه حاصل شده صرف نظر نماید (امضاء) ج ج ناکس

﴿ نمره ۳۳۳ ﴾

مکتوب سرجارج بارکلی به‌سر ادوارد گری (واصله در ۲۷ دسامبر)

طهران ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ مطابق ۱۹ ذیحجه ۱۳۲۹

آقا ــ باکمال افتخار سواد مکتوبی‌را که قونسول انکلیس از شیراز نکاشته لفاً ارسال میدارم این مراسله یك تاریخ جامعی ازاغتشاشات تابستان گذشتهٔ شیراز است

قونسول ناکس درخاتمهٔ مراسلهٔ خودش تصدیق ازحسن خدمت مستحفظین سواره و پیادهٔ قونسولگری شیراز نموده و بهمچنین از حسن مساعدت مستر اسمیت نایب رئیس تلکراف خانهٔ هند و اروپ و منشی قونسولگری اظهار رضایت نموده امیـدوارم تصدیق مشارالیه از حسن خدمت مستحفظین سواره و پیاده و از مساعدت مستر اسمیت را مقرر خواهندداشت که بمقامات لازمه خاطر نشـان

بشود من نیز در این موقع که مدت خدمت مستر ناکس قریب بمنقضی شدن است مغتنماً اظهار کمال رضایت از کمکی که مستر ناکس درمدت کفالت قونسولگری انکلیس بمن نموده می‌نمایم خصوصاً از اینکه بیشتر آن‌مدت اوضاع منقلب و مغشوش بوده
اعمال او درتمام مدت مزبور بانهایت قابلیت بوده و کاملا مطبوع شده و تلکرافات و مراسلات اوهم حاوی روایات و اخبارات سودمند از اوضاع منقلبه در عرض چند ماههٔ ماضی است
(امضا) جارج بارکلی

﴿ ملفوف در نمره ۳۳۳ ﴾

مکتوب مستر ناکس قونسول موقتی بسر جارج بارکلی
شیراز ۲۰ اکتبر ۱۹۱۱ مطابق ۲۶ شوال ۱۳۲۹
آقا — باکمال افتخار خاطر محترم را مستحضر میدارم که پس‌از شرح معروضه در ۷ سپتامبر درباب کلیهٔ اوضاع فارس وقایع‌سرعت جریان حاصل نموده و بالاخره منجر بعزل نظام‌السلطنه ومنقضی شدن تحصن ۵ ماههٔ قوام‌الملك در قونسولگری انکلیس شد
مستحفظین قشقائی که در اطراف قونسولگری گماشته شده بودند چنانچه در مکتوب ۷ سپتامبر ذکر شده تقریباً در ۷ سپتامبر عدهٔ آنها زیادتر شده و جری‌ترهم شده بودند دائماً مزاحم مستخدمین قونسولگری میشدند ; یکی از آن مستخدمین را که نشان هم بکلاهش بود و بخوبی شناخته میشد سخت زده و لخت

کرده بودند وسایرین را چندین ساعت توقیف نموده بودند)
مستخدمین تلگرافخانه وسایر اروپائیان‌راهم همینطور اذیتهامینمودند

در این موقع من درباب مزاحمت نوکرهای اتباع خارجه شکایت سخت به نظام السلطنه نمودم و دوروز بعد دسته‌های قشقائی‌را از آنجا حرکت دادند شاید بنا به تعلیماتیکه ازطهران داده‌شده‌بود

مطالبهٔ غرامت مهاجمهٔ که در این موقع نموده بودم بهیچوجه مورد اعتنا نگردید

ضمناً عصر ۷ سپتامبر یك عدهٔ کثیری از ایلات عرب و بهارلو درتحت سر کردگی ۹ نفر از رؤسای متنفذ خودشان در حوالی شیراز وارد شده و بعد از مجادلهٔ شدیدی با قشقائیان ایالت وارد شهر شده وشرحی باستعداد قونسولگری نوشته اخطارنمودند که برای تقاص قتل نصر الدوله آمده‌اند و از دولت مطالبهٔ تسلیم نمودن نظام السلطنه و سایر محرکین‌را نموده‌اند و نیز اشعار داشته بودند که اگر برای اجرای این مقصود مجبور باقدامات‌قهریه بشوند حفظ جان و مال اروپائیان‌را بعهده خواهند گرفت مشروط بر اینکه اجزاء و اتباع تمام قونسولگریها در یك نقطه جمع بشوند

من برطبق دستور العمل شما جواب دادم که رؤسا باید از چپاول اماکن اتباع انگلیس جلوگیری بنمایند ولی این پیشنهاد آنها که اتباع انگلیس باید در یك نقطه جمع بشوند خارج ازموضوع و قبول نشدنی است

منازعات مختصره در حوالی شیراز اغلب واقع میشد تا در ۱۳ سپتامبر نظام السلطنه تمام توپهـای دولتی را که عبارت از ٤ عراده توپ اطریشی ۷۵ میلیمتری کوهستـانی و دو عراده توپ قدیمی دهن پر بود به نقاط مختلفه بیرون شهر بسمت شمـالی فرستـاد و تا سه روز قسمت شرقی شهررا بمبارده کردند ولی بدون هیـچ نتیجه قابل الذکری در این موقع به تعقیب پیشنهاد کرنل کاکس که اگر قوام‌الملك را بدست رؤسای خمسهٔ بدهیم محتمل است التیـامی در اوضاع حاصل بشود لیکن بعد از آنکه بدواً تلگرافی از قوام بدولت ایران بگیریم مبنی بر اینکه تعهد بنماید با این ایلیاتیان در فاصلهٔ بعیدی از شیراز که تیر رس نباشد توقف بنماید تا وقتیکه خود آنها قراری در باب اوضاع فارس بگذارند)

بنا بدستور العمل شما من با ایالت در این موضوع مذاکره نموده و نظریات اورا سؤال نمودم نظـام السلطنه بدون تأمل اظهـار عقیده نمود که مادامیکه قوام الملك در قونسولگری انگلیس محرمانه محصور است خیلی مأمون‌تر از این است که آزاد باشد ویك عدهٔ کثیری ایلیاتیان همراه او باشند و اگر انطور نوشتهٔ هم که در نظر است بسپارد هیـچ انتظاری نمی‌توان داشت که یك روزهم بتواند برطبق آن عمل بنمـاید

بفاصلهٔ مدت قلیلی بعد از بمباردمان رئیس الوزرا تلگراف خیلی سختی به‌رئیس قشون مخابره نمود که از مداخلهٔ استعداد دولتی دراین

مخاصمه بکلی ممانعت بنماید حکم او بی اثر ماند و صاحب منصبان و تابین نظامی در بکار بردن توپها مداومت نمودند در عرض این مدت شب وروز شلیك تفنك از طرفین ممتد بود و در ۱۶ سپتامبر بعد از آنکه بمباردمان قطع شد هر دو دسته به نقاط نزدیکتر آمده و قشقائیان در حمله بردن به نقاط مختلف شهر مجاهدت نمودند ولی ازهر طرف که هجوم بردند بعد از تلفات کثیره عقب نشانده شدند

روز بعد آرامی مختصری ظاهر شده و مجادله قدری تخفیف یافت و تلگرافی ازطرف دولت ایران به اعیان شهر رسید که مبنی بر عزل نظام السلطنه و تعیین رکن الدوله بجای او بود که تا زمان ورود او نیابت حکومت با میرزا حبیب الله خان پیشکار مالیه باشد

در این موقع رئیس الوزرا تلگرافی به قوام الملك مخابره نموده ورا از این ترتیب مخبر نموده بود و دستور العمل داده بود که نهایت مساعدت را با میرزا حبیب‌الله خان بنماید

دربدو وصول این خبر نظام‌السلطنه واضح نمود که برای این انفصال هم مجدداً مدافعه خواهد نمود و بواسطهٔ فرستادن یك عراده توپ کوهستانی ویك عدهٔ کثیری سوار نزد صولة الدوله که در آنوقت در ۲۵ میلی بطرف شمال شیراز در قریهٔ (بزآ) بود در این عزم خود راه شبههٔ باقی نگذارد در همان روز من معاون پیشکار مالیه را ملاقات نمودم و او بمن اطلاع داد که میرزا حبیب الله خان برای بدست گرفتن عنان نیابت حکومت حاضر است ولی ازعداوت

صولة الدوله خیلی خائف است و حقیقةً قبل از انقضاء ۱۲ ساعت یك دسته قشقائی در تحت حکم یکی از نوکرهای شخصی صولةالدوله وارد خانهٔ میرزا حبیب الله خان شده اورا کتك زده باخود بردند و هرقدر از اموال شخصی و اسناد رسمی او که بدست آنها افتـاد غارت کردند اورا به بزآ و بعـد از آنجا به فیروز آباد برده در آنجا قبل از آنکه بگذارند بشیراز مراجعت نماید یك مبلغ گزافی از او اخذ نمودند و در۱۹ اکتبر با حالت تکسر از صدماتیکه در این سفر باو وارد شده بود مراجعت بشیراز نمود

در این زمان اوضاع بیشتر از هر وقت منقلب شده بود بازارها بسته بود و همین قسم باقی ماند تا انتهای نزاع تمام طبقات مردم‌در بیم و هراس چپاول و غارت شهر بودند و ورود صولةالدوله فقط درجهٔ خوف مردم را دو برابر نمود که‌نسبت بوضع جاریه‌حق‌هم داشتند چون‌با حضور تقریباً ۱۲۰۰ نفر قشقائی مسلح درسنگرهای قسمت تجـارتی شهر یا در اردو در قرب وجوار شهر که با تقریباً ۲۲۰۰ نفر از ایل خمسه و اهل شهر و دهاتیان که در سـایر نقاط شهر در سنگر بودند وهر ساعت درمجادله بودند آخر عاقبت غارت شدن شهر انتظار دیگری نمی‌توانستند داشته باشند

یك اقدامیکه بعقیدهٔ من در این موقع تا یکدرجه محتمل بود اسباب التیام اوضاع بشود این بود که اگر ممکن میشد قشقائیان به آرامی از شیراز خارج بشوند درصورتیکه با ضعف قوائیکه از

صولة الدوله مشهود گردیده بدلیل کمی عدهٔ که توانسته فراهم نماید باکمال مسرت میتوان پیش بینی نمود که عربها فایق خواهند شد و هر جدیقی که آنها در خارج نمودن قشقائیان از نقاط با ثروت شهر نمایند بی تردید اول ضرریکه وارد بیاورد به تجار انکلیس است

بعلاوه همین عمل دستگیر و جلب نمودن نایب الحکومه برای اثبات یاغی گری آشکار صولة الدوله نسبت بدولت ایران کافی است و کلیهٔ سبك رفتار او برای جسارت و مخالفت او دلایل واضح است

لهذا من مصلحت چنان دیدم که پیشنهاد نمایم بمن اجازه داده بشود که باو اخطار نمایم اگر او ومتابعینش ازحول وحوش شهر دور نشوند و حکومت مرکزی را بحال خود نگذارند که بتوانند بهرنحوی مقتضی میدانند اعادهٔ نظم را در فارس مستقربدارند دولت انکلیس فوراً برای حفظ منافع خود اقدامات خواهد نمود

در همان روز شرحی بصولة الدوله نوشتم مبنی بر اینکه ازطرف وزیر مختار دولت متبوعهٔ من بمن تعلیمات داده شده که بشما اطلاع بدهم که حضور شما و طایفهٔ شما در شیراز فقط تولید اغتشاش می نماید و هرگاه بواسطهٔ واردشدن صدمهٔ جانی ومالی باتباع انکلیس مداخلهٔ ما لازم بشود تمام تحمیلات بگردن شما وارد خواهد آمد

بعد از مدتی تأخیر جواب داد که من برای استقرار نظم به شیراز آمده‌ام و محافظت اتباع انکلیس را منظور خواهم داشت وضمناً خواهش نموده بود که در آتیه مکاتبات رسمی‌را بتوسط

کارگذار با او بنمایم

در این‌ضمن در ۱۹ سپتامبر رئیس الوزرا تلگرافی به‌قوام الملك مخابره نموده و باو دستورالعمل داده بود حتی القوه سعی بکنند که از تحریکات نظام‌السلطنه جلوگیری نماید واعلانی هم دراین موضوع درشهر منتشر نماید بعد از آنکه درباب عمل نمودن قوام‌الملك برطبق تلگراف مزبور مادامیکه در قونسول خانه است من از شما تحصیل اجازه نمودم مشار الیه شرح تلگراف را نزد پسر خود فرستاده که طبع و نشر نماید متعاقب این‌تلگراف یك تلگراف دیگری رسید که صمصام السلطنه سؤال نموده بود آیا قوام الملك برای کفالت امور فارس حاضر است یا خیر و اگر ضیغم الدوله به ایلخانی گری قشقائی منصوب بشود امید همراهی و معیت ایلات را با او میتوان داشت یا خیر ؟ ونیز اشعار داشته بود که اگر قوام الملك این ترتیب را اجرا شدنی تصور نماید فرمانفرما بایالت منصوب خواهد شد قوام الملك جواب داد که بمعیت ایلات خمسه اعتماد کامل میتوان داشت و قشقائیهم برقرار شدن ضیغم الدوله را استقبال خواهند نمود باضافه معزی الیه پیشنهاد نمود که دولت ایران اخطار خیلی متشددی برای خروج صولةالدوله نماید

بفاصلهٔ مدت قلیلی بعد ازاین تعیین فرمانفرما بایالت را خبر دادند

از این اقدام ظاهراً دولت ایران امیدوار بودند که از دوستی مابین صولة الدوله و فرمانفرما انتفاعی حاصل نموده و مابین صولة

الدوله و نظام السلطنه را تفریق بنمایند

در ۲۲ سپتامبر صولة الدوله اعلانی منتشر نمود مبنی بر اینکه او در صدد خارج نمودن اعراب از شیراز است وچون در داخل شهر بانها حمله خواهد نمود هرصاحب خانهٔ که از راه دادن قشقائیان بخانهٔ خودش امتناع بنماید برای هر نوع خساراتیکه از دخول قهری آنها بمنزل او وارد بشود کاملاً مسئول خواهد بود

فقط اقدامیکه در این موضوع نمودند این بود که قشقائیان بیك محلهٔ که بکلی بیطرف بودند حمله نموده و در آنجا یك عده خانه را غارت بلکه منهدم نمودند بفاصلهٔ چند ساعتی اعراب در آنجا به قشقائیان هجوم نموده وبعد از یك روز تمام جنك سخت قشقائیان را با تلفات کثیره عقب نشاندند

پس از این منازعه ایلخانی وضع خود را درحالت ضعف و فتور دیده به تجار ایرانی اخطار نمود که او از محافظت راه بوشهر استعفا داده بلکه ظاهراً از این معنی مقصودش این بود که چنانچه سابقاً مرسوم بوده تجار را مجبور بکنند مجدداً از او استغاثه بنمایند که در حفظ منافع آنها قیام بنماید در این موقع هم تدبیر او سودمند نگردیده بالاخره در صدد این بر آمد که جبراً از تجار تلگرافات در تمجید و توصیف از خدمات غیر نافعهٔ خودش بحکومت مرکزی صادر بنماید . ولی سایرین با مخابره از سیم انکلیس این تلگرافات را تکذیب نمودند بهر حال بر همه واضح است که

در آن زمان وضع صولة الدوله بقسمی نبود که بتواند تأمین طرق و عبور و مرور را عهده نماید . مجملا صولة الدوله از تصورات سابقهٔ خود در همراه نمودن دستهٔ تجاررا باخویش بکلی صرف نظر نمود و جداً مشغول اخاذی از آنها شد حتی در بعضی موارد بقوهٔ قهریه بعنوان اینکه آنها باید مصارف سوارهائیکه او برای استقرار نظم در شیراز همراه خود آورده متحمل بشوند در صورتیکه در همان حین آن سوارها باکمال بی پروائی در خارج شهر مشغول غارت اموال مردم بودند

در همان اوقات لفتنت ویلن را که بتازگی مأمور قونسولگری انگلیس در محمره شده بود وبشیراز میامد یك دسته قشقائی در ۱۲ میلی شیراز آورالخت نمودند خبر آمدن مشار الیه بشیراز خیلی دیر بمن رسید و بنا بر اغتشاش عمومی من نهایت سعی را نمودم که تهیهٔ یك عده مستحفظی برای او بنمایم یا اقلا باواطلاع بدهم که حرکت نماید تا مستحفظ باو برسد ولی از مساعی من ثمری حاصل نشد و در پل فسا او بایك عده اشخاص مسلح مصادف شده که تمام ملزومات شخصی اورا غارت نموده خود اوراهم از اسب پائین کشیده ملبوس اورا پاره نموده وبالجمله نهایت بدسلوکی را با او نموده بودند

پس از آن ایلیاتیان در یك دهی در آن نزدیکی یك شبانه روز اورا نگاهداشته وخودشان مشغول اعمال فضیحه و چپاول شده هر چیزیکه بدست آنها افتاده بود بغارت برده و دهاتیان را بانهایت

وحشیگری صدمه زده بودند در این هنگام بصولةالدوله مراجعه شد و بالاخره امر نمود اموال اورا مسترد نموده و خودشرا هم تا قونسولگری بدرقه نمودند و عاقبت بسلامت وارد شد

درضمن اوضاع شیراز یوماً فیوماً متزلزل‌تر میشد سبك رفتار صولة الدوله و اتباع او تخویف کننده بود باغلبی از اعیان شهر تهدیدات آشکار در مهاجمه وچپاول منازل آنها میشد مجادلهٔ دائمی بدون انقطاع جاری بود و اخطارات متواتره از محلهای مختلف بمن میرسید که عنقریب حملهٔ بقونسولخانه هم خواهدشد قشقائیان که آزادانه از این احتمال مذاکره می‌نمودند

در اینوقت تقاضاهای مکرره از منچستر و بمبئی برای حراست اتباع انگلیس و تجارتخانه‌های انگلیس ازمن میشد بهمچنین از طرف نمایندهای محلی آنها و ازطرف اتباع ایران از هر طبقه حتی حاکم بوشهر با نهایت نگرانی درخواست محافظت فامیل خودش را که در شیراز بودند نموده .

کارگذار در جواب مراسلهٔ من که استفسار نموده بودم که دولت ایران چه اقدامی برای محافظت جان و مال اتباع انگلیس در نظر دارند نوشته بود که ایالت منفصل بکلی از مداخلهٔ درامور ایالتی امتناع دارد و نایب الایالهٔ جدید هم از شیراز خارج شده وخود اوهم ازطرفیت مستقیم با رؤسای ایلات دراینطور مسائل احتراز می نماید دوروز بعد از آنکه شرح این مراسله را بسمع شما

رسانیده بودم کارگذار یك عدهٔ قلیلی از سربازان ایرانی مندرس‌را جمع نموده و آنها را باسم مستحفظ دراماکن مختلفهٔ اتباع انکلیس متفرق نمود.

این سربازهاهم بعد از اندك مدتی سعی نمودند که از صاحب خانهائیکه خود را مستحفظ آنها میدانستند فوق العاده بکیرند و اظهار نمودند چند ماه است حقوق نکرفته‌اند واز شیراز رفتند

در این موقع من باتباع انکلیس و به نمایندههای واقعی تجارتخانه‌های انکلیس که توانستند من‌را اقناع نمایند که‌حقیقهً مال التجارهٔ انکلیسان در اماکن آنها هست بیرق تقسیم نمودم .

این اقدام با مقتضیات کنونی و وضع جاریه البته مکفی نخواهد بود چونکه پر واضح است که یك کله ایلیاتیکه بسیاری از آنها شاید هرکزیك نفر اروپائی راهم ندیده اندهمینکه دست بغارت‌عمومی بکشایند ملاحظهٔ ترتیبات بین المللی یا خوف جبران عاقبتی آنها را ممانعت از عمل خودشان نخواهد نمود و نظر به‌فقدان قدرت مأمورین محلی که حتی نمیتوانند یك جدیت اساسی هم درمحافظت جان ومال اتباع خارجه بنمایند من هیچ شق دیگری جز این نمیتوانم فرض بنمایم که ازطرف دولت انکلیس به صولة الدوله اخطار بشود که فوراً از انجا خارج بشود ولی یك اقدام کافی برای حفظ منافع انکلیس باید بشود .

در عرض این چند روزه جنك بدون هیچ سکته امتداد داشت و

و نتیجهٔ آن شکست متوارد قشقائیان بود و در ۲۹ سپتامبر قریب ۱۵۰۰ نفر عرب بامداد همسران خود ازمعابر گذشته بمقامات دستهٔ مخالف درطرف شمالی شهر حمله بردند و آن محلهارا بدون تصادف با تلفات قابل الذکری ازدشمن تخلیه و تصاحب نموده وازقشقائیان منهزم عدهٔ کثیری مقتول نمودند وبالاخره وارد شیراز شده و در محله‌های شرقی شهر برفقای خود ملحق شدند که‌عدهٔ ایلیاتیان در آن قسمت شهر بالغ بر ۳۰۰۰ نفر شد در این موقع که‌فتح عاقبتی خمسه‌ها متحتم گردیده بود (وحقیقةً کار صولة‌الدوله بجائی رسیده بود که یکی ازمنسوبان خود ورسولهای دیگررا برای طرح آشتی نزد قوام بفرستد) من به‌رؤسای ایلات خمسه شرحی نوشته و صورت خانه‌هائی را که اتباع انگلیس در آنها سکنا دارند و اما کنی را که مخصوص تجارت و مشاغل آنها است فرستاده‌وتوصیح نمودم که درصورت لزوم باید نهایت احتیاط بعمل بیاید که محلهای مزبور مأمون ومحفوظ بماند

در سوم اکتبر وقتیکه جدال عمومی هنوز درکار بود من به صولة‌الدوله نوشتم کـه بمن تعلیمات داده شده که باو اخطار نمایم اگر سریعاً جمعیت خود را برندارد وازحوالی شهر نرودوزیرمختار دولت متبوعهٔ من ازدولت‌خود درخواست خواهدنمود کـه‌اقدامات عاجل درحفظ منافع انگلیس بنمایند درضمن به‌رؤسای ایل خمسه هم اخطار نمودم که هرگاه خسارتی بجان و مال اتباع انگلیس

وارد بیاید وزیر مختار دولت متبوعهٔ من ازدولت خود درخواست خواهد نمود که اقدامات لازمه‌را برای دریافت غرامت آن از آنها بعمل بیاورند رؤسای مزبور درجواب مراسلهٔ من نوشته‌بودند که حتی القوه سعی خواهند نمود که اروپائیان‌را محفوظ بدارند وسواد تلگرافی‌راهم که رئیس الوزرا بانها مخابره نموده بود که آنها باید در شیراز توقف نمایند و بخدمتگذاری ایالت قیام نمایند لفاً ارسال داشته بودند از صولةالدوله جوابی بمن نرسید ودوروز بعدازآن بنهٔ او و نظام السلطنه در تحت حفاظت یك عدهٔ کثیری سوار از شهر خارج شد

مقارن همین ایام بود بود که قوام الملك یك نوشتهٔ راکه صولة الدوله قبلا امضا نموده بود مهر نمود و آن نوشته مبنی بر این بود که کلیهٔ اموال منهوبه بتوسط طرفین باید مسترد بگردد و طرفین باید فوراً استعداد خود را از شهر خارج نمایند وهر حاکمی‌را که دولت یران تعیین نماید طرفین قبول نمایند و صولة الدوله باید درمحافظت راه بوشهر مداومت نماید لازم باظهار نیست که باین قرارداد هیچ وقعی نگذاردند و شرایط آن‌را تکمیل ننمودند و قوام الملك بحدی آنرا معتنا فرض نمینمود که حتی سواد آنراهم برنداشت

قصد صولة الدوله از این بازیچه (بقسمیکه رسولهای خودش علناً تصریح نمودند) این بوده که باینواسطه از وقوع اختلال بین فامیل و منسوبان خود بجهت این مغلوبیت جلوگیری نموده باشد

و درمادهٔ قوام الملك اگر فرض بشود که مقصود او از تن‌دادن باین قرار داد اثبات صمیمیت خودش در آسایش نوع بوده چندان بی مبنی نیست چون کلیة برای شخص‌او انتفاعی نداشته وبرای‌اهالی شیراز نافع بوده همان روز غروب صمصام السلطنه تلگرافی به قوام الملك مخابره نمود که مشعر بر تعیین احتمالی علاء الدوله به ایالت و تفویض ایلخانی گری قشقائی به ضیغم الدوله بود و ضمناً اظهار نموده بود که علاء الدوله بدون حاصل نمودن اطمینان از معیت قوام قبول ایالت را نمی‌نماید

همینکه قوام الملك این‌مسئله‌را موضوع بحث قرارداد بمن اظهار نمود که تا عموم رؤسای خمسه هم‌قسم نشوند که باین اتحاد منظوره‌تقویت کامل بنمایند وتا ازطرف‌من باو قول داده نشود که درصورت تفویض نیابت حکومت باو دولت انکلیس با او همراهی خواهد نمود نمیتواند جواب کافی باین تلگراف بدهد

من بموجب دستوریکه داشتم باو جواب‌دادم که اگر او رسماً به نیابت حکومت منصوب بشود میتواند دولت انکلیس را باخود همراه و مساعدبداند

روز بعد نظام السلطنه و صولة الدوله از شیراز حرکت نموده و شب‌را در ۶ میلی شیراز اردو زدند و صولة الدوله علناً اظهار داشته بود که در راه بوشهر اغتشاشی برپا خواهد نمود که تا حال مشابه آن دیده نشده باشد بی‌شك می‌توان از یك بابت اخطار

مارا باعث حرکت او فرض کرد ولی از یك بابت که بیشتر احتمال میرود این است که چون همراهان او متدرجاً از دور او متفرق میشدند و با اینکه موقع کوچ بهقشلاق در پیش بود این عمل بیشتر تعقیب میشد و نگاهداری از آنها برای او خالی از اشکال نمی‌بود معزی الیه سبقت نموده و بواسطهٔ حرکت خودش از وقوع تزلزل بین آنها جلوگیری نمود در همانشب رئیس الوزرأ و وزیر داخله تلگرافی به قوام الملك مخابره نموده اورا بسمت نیابت حکومت اختیار تامه دادند وباو اطلاع دادند که ۵۰ هزار تومان اعتبار در بانك شاهنشاهی ایران باو داده اند که یك عده سوار خمسهٔ تا زمان ورود ایالت نگاه دارد قوام الملك از قبول این امر خیلی منزجر بود و کراراً برای من تصریح نموده بود که بدون توسل باقدامات مجدانه نمیشود تمشیت کامل مستقرداشت و از مبادی تحریکات جلوگیری نمود و اگر بخواهد این عمل را مجری بدارد عموماً براین عقیده خواهند شد که این اقدامات علائم انتقام شخصی است. بنا بر این قبل از وصول این تلگرافات او بدولت ایران تلگراف نموده و اصرار کرده بود که اگرچه مدبرالسلطنه شخصاً شیرازی است ولی در عرض این چند ماهه بکلی خودرا بیطرف قرار داده و شخص پلتیك دانی است و برای اداره نمودن امور ایالتی که بخودش تفویض شده او خیلی مناسب‌تر است روز بعد قوام الملك رأی خودرا به خروج از قونسولگری قرارداد ویك ازدحام کثیری از همان اهل

شهر که در ۵ ماه قبل برای ریختن خون او اجماع نموده و فریاد و فغان میکردند در خارج قونسولگری برای استقبال او جمع شده بودند بفاصلهٔ وقت کمی قریب دوهزار نفر از ایلیاتیان خمسهٔهم با تمام رؤسای خودشان بانها ملحق شدند انتظام الممالك (که حالا نصر الدوله است) و اسعد السلطنه ایلخانی سابق قشقائی هم حاضر شدند پس از آن رؤسای مزبور یك یك آمدند که اظهار انقیاد به قوام الملك بنمایند و دربرابر او بزانو درآمده دست وزانوی اورا می بوسیدند بعد از اتمام این عمل معزی الیه آنهارا مخاطب ساخته شرح مفصلی عنوان نمود مبنی بر اینکه تا کنون درهیچ تاریخی ثبت نشده که یك همچو عدهٔ برای حفظ قانون و نظم در انجا جمع شده باشند و امیدوار است که پس از حصول این تجربه بیشتر از بیش در خدمتگذاری و جانفشانی برای نظم و اتحاد با یکدیکر خواهند کوشید درجواب بیانات او اظهار کمال فدویت نموده ودر خدمتکذاری بدولت خود معزی الیه اطمینان دادند

پس از آن قوام الملك امر نمود که ایلیاتیان بدوقسمت منقسم بشوند و خودش و پسرش ازطرق مختلف حرکت نمودند

این احتیاط صحیحی بود که او نمود چون چند دقیقه بعداز خروج او از قونسولخانه صدای شلیك شدیدی بلند شد که از سنگرهای ده بزرك که یکی ازمحال واقعه بطرف شمال شیراز است و یکی از دشمنان قدیم قوام علی اکبر خوردل با ۸۰ نفر در آنجا

در کمین او بودند دفعة بطرف قوام شلیك نموده بودند
در این شلیك ٥ نفر از سوارهای عرب مقتول و قریب ١٢ نفر
مجروح شدند که یکی از آنها بفاصلهٔ یك زرع از قوام الملك تیر
خورده بود او سر خودرا عقب کشیده بود و گلوله با او مصادف
نشده بود و بانهایت جدیت مشایعین خودرا که قریب ١٥٠٠ نفر
بودند از هجوم به ده بزرك ممانعت نموده بود والا نتیجهٔ آن غارت
تمام بازار که مستقیماً با محل مزبور اتصال دارد میشد
ایلیاتیان مزبور بالاخره به متواری نمودن سیصد چهارصد نفر شتر
که در آن حوالی بچرا مشغول بودند خود را متسلی نمودند ولی
این عده شتر برای حمل مقدار کثیری مال التجاره که در یك کاروانسرائی
در آن نزدیکی دسته شده بود تهیه شده بود این مال التجاره
تقریباً بالتمام متعلق باتباع انکلیس بود و علی اکبر یقین داشت که
بواسطهٔ بودن آن متاع در آنجا خودش ازمهاجمهٔ مخاصمین محروس
خواهد ماند بهر حال با تحمل زحمات بسیار مال التجارهٔ مزبور از
یك همچو محل خطرناکی حرکت داده شد یك عده از شترهارا
قوام الملك پیدا کرده و مسترد داشت ولی قریب ١٥٠ نفر از آن
هنوز مفقودالاثر است و یحتمل همین قسم بماند
خود علی اکبر سالماً عزیمت نموده که در فیروز آباد بصولة الدوله ملحق
بشود علی الظاهر مقدمات این حادثه کاملا ترتیب داده شده بوده
چون ازقرار اطلاعاتیکه من تحصیل نمودم دودسته تفنکچی دیگر هم

ازطرف مخالفین در راههائیکه تصور می‌نمودند قوام هنگام عزیمت از قونسول خانه بطرف منزلش از آنجا ها عبور خواهد نمود گماشته شده بودند .

درهمان روز شروع به آنتریك‌های مشابه به‌تحریکات پائیزماضی شد که منجر به غارت محلهٔ یهودیان گردید وبعضی از رؤسای‌یهودیان با نهایت هراس و تزلزل نزد من آمده اطلاع دادند که یك زن مسلمانیکه دستگیر شده یك جلد قرآن برده در محلهٔ یهودیان در چاه فاضل آب انداخته واظهار نمودند که این عمل بتحریك نصیر الملك واقع شده من فوراً به قوام الملك نوشتم که‌این مسئله بمن‌رجوع شده و تأکید نمودم نهایت توجه و مراقبت را در وارد نشدن صدمه وزحمت باهالی غیر مسلمان بعمل بیاورد

او درجواب نوشته بود که ضعیفهٔ مرتکبه‌را دستگیر نموده واطمینان داده بود که خوشبختانه مسئله خیلی زود کشف شده و اسباب‌بروز نتایج غیر مرضیه نخواهد شد

از قراریکه بمن خبر رسیده مبالغ گزافی پول به نصیر الملك و عطاء الدوله رسیده وازقرائن همچومستفاد میشود که این آنتریکهای مخفیه که متدرجاً بظهور میرسد منتهی بیك آشوبی قبل از ورود ایالت جدید بشود

در این‌موقع تعیین علاء الدوله به‌فرمان‌فرمائی رسماً اعلان شد و متعاقب آن منصوب شدن ضیغم الدوله (که ملقب بسردار احتشام

شده) به ایلخانی گری قشقائی و صولة السلطنه به ایل بیکی گری اشاعه یافت نظام السلطنه هم از حوالی شیراز بطرف املاك خودش عزیمت نموده ودر خیشت اقامت نموده و صولة الدوله بعد از یك هفته توقف درحوالی جره که کاملا از گذارش اوضاع و وقایع تعلیمات خودش مستحضر بشود بطرف فیروز آباد حرکت نموده و الحال وارد آنجا شده درضمن ایلیاتیان که بطرف قشلاق در حرکتند بیش از هر وقت مشغول اعمال خودسرانه هستند و در ۱۱ اکتبر تمام سیمهای تلگراف به بوشهر را مقطوع نمودند این خسارت وارده به سیمها بکلی خودسرانه و بی کابالانه بوده سیمهای طولانی از تیرها پائین کشیده و قطعه قطعه شده

٤ نفر غلام تلگراف که بدفعات مختلف برای امتحان خرابی سیم فرستاده شده مادامیکه هنوز در نزدیکی شهر بوده‌اند بکلی لختشان کرده و تمام آلات کار آنها و تلفن نقالهٔ آنهارا بسرقت برده‌اند صولة السلطنه که اسماً بسرپرستی ایلات مهاجر منصوب است یا بی میل بود یا نمی‌توانست تهیهٔ مستحفظ برای عملجات و کارگران زیر سیم بنماید فقط در ۱۹ اکتبر بعد از ۱۰ روز خرابی کلی سیم یك تعمیر مختصری شده که از سه رشته سیم یك رشته بکار افتاده وضع جاده هم روز بروز مغشوش تر میشد تا حالا بکلی تردد درآن قطع شده در عرض سه ماههٔ ماضی سرقتهای متعدد از یك بار دوبار مال التجارهٔ انگلیسی در جادهٔ بوشهر واقع شده

(در یك وهله معادل ۴۰۰ لیره تریاك بسرقت رفته) ودر اواخر سپتامبر نظر باهمیت اوضاع شیراز و احاطهٔ کامل باتیك ظلمانی ایلیاتی من‌هم روش تجــار ایرانی ایجارا تعقیب نموده و سفــارش نمودم به تجارتخانه‌های خودمان در بوشهر دستور العمــل داده شود که حمل مال التجاره را موقوف بدارند .

در جادهٔ شمالی تقریباً درعرض ۱۰ هفته یك قافلهٔ بسیار زیادی‌تهیه شده و در غرهٔ سپتامبر از طریق سرحد برای اصفهان حرکت نموده و بعد از پرداخت مبلغ گزاف بهمستحفظین قشقائی سالماً باصفهان رسیدند از آن تاریخ بواسطهٔ کوچ نمودن ایلات از ییلاق جادهٔ شمالی‌هم بکلی مسدود العبور شده و جادهٔ خط تلگراف بحدی مغشوش بوده که قوافل جرئت حرکت ازشیراز را نموده اند

این رویه اوضاع بالاخره منجر به یك سرقت عمده در حدود شمالی فارس شد که در ۱۲ اکتبر یك قافلهٔ که مرکب از ۷۰۰ قاطر حامل شمع و تریاك متعلق باتباع انکلیس از اصفهان بشیراز بوده چنانچه تا حال مکشوف گردیده باسارقین کهکلوئی مصادف‌شده و اموال مزبور را بکلی سرقت نموده‌اند

در همان ایام میس رس یك خانم دکتر انکلیسی‌را که بستکی بهیچ هیئت مذهبی یا غیره ندارد وبالشخصه کارمیکنند لخت نموده تمام دارائی اورا سرقت نموده کتك بسیــار باوزده سر وپای برهنه اورا رها نمودند که مجبوراً پیاده خودرا به آباده رسانیده . هنوز خانم

مزبور در آنجا منتظر موقعی است که امنیت در جاده حاصل بشود وبشیراز بیاید وچون تمام آلات و ادویهٔ اورا سرقت نموده‌اند متاسفانه نمیتواند در همانجاهم مشغول طبابت بشود

چند روز بعد نزدیك همان نقطه يك‌دسته سرباز ایرانی که ۳۰۰ نفر بودند از بقیهٔ قشون سیار فارس که بی مواجب و نیمه برهنه از شیراز حرکت نموده بودند با حملات سارقین مصادف شده و بنا به خبریکه بمن رسیده ۱۰ نفر مقتول و ۲۰ نفر از آنها مجروح شده‌اند بعقیدهٔ من در این دوفقره حملات مشهود میگردد که‌درجهٔ سبعیت و بی‌پروائی این ایلیاتیان حالا بچه پایه رسیده است

درموضوع خانم رس شغل او يك‌نوع پیشهٔ است که تا حال همیشه در تمام نقاط این مملکت يك تذکرهٔ عبور بقاعدهٔ بوده قشون دولتی‌هم که درعرض سنوات ماضیه همیشه بحدی مفلوك‌بوده‌اند که واجب‌الرعایه بودند خصوصاً درمقابل سارقین مسلح و مکمل این بیچاره های بی اسلحه و ملبوس نوعاً باید حقیر شمرده بشوند و صرف نظر از آنها بشود

وضع شیراز بنحوی است که بهیچوجه اطمینان بخش نیست وضع طرق وشوارع هم که بیش از هروقت منقلب و مغشوش است کلیةً هرج ومرج عمومی در تمام این خطه بدرجهٔ رسیده که نمیتوان در طهران آنرا مطرح نمود بی اعتنائی کلیهٔ دوائر مرکزی و نماینده‌های آنها که من در راپورت سابق خودم شرح کشافی نقل

نمودهام پیوسته در تزاید است خصوصاً بعد از حوادث جدیده
تلفات در شیراز درعرض منازعهٔ تابستان ماضی بنا به‌روایات موثقه
به ٤٦٠ نفر رسیده درعرض ماه ژوئیه و او و سپتامبر
متجاوز از ۲۰۰ زخم کاوله و ۳۰۰ جراحت ازغیر کاوله‌را دکتر
وولت و معاونش عمل نموده اند که در اغلب اوقات فرصت معالجهٔ
آنهارا نداشتند .

یك همچو تلفاتیرا که اگر حافظه‌من باشتباه نرفته باشدذوبرابر
تلفات در تمام جدال سنهٔ ۱۹۰۹ درطهران واطراف آن است و
نتایج سوئی که از آن حادث شده واوضاع فارس رادگرگون نموده
اقدامات خیلی مجدانه وکافی باید علاج نماید
یك مسئلهٔ دیگر که عقاید محلی متوجه بآن است و خیلی اهمیت
بان قرار میدهند این است که این بمباردمان بی‌اثری که در شیرازشد
ابهت حکومت مرکزی و عقاید کهنه پرستی را که ایلیاتیان بقوای
دولت و توپخانهٔ او داشتند و یکنوع تهدیدی در اذهان آنها بود
بکلی معدوم نمود ازطرف دیگر بواسطهٔ مقدار کثیری غله که
در مزارع وقراء غارت و تلف شده و کشت وزرع نشدن درمحال
ییلاقی بواسطهٔ شدت برودت هوا در زمستان ماضی احتمال کلی‌میرود
که عنقریب بروز قحطی بشود .
باضافه مسئلهٔ پولی جالب اهمیت شده ۸۰ هزار تومانیکه ازفوریهٔ
گذشته دائماً اظهار میشد که حکومت مرکزی برای مخارج یکسالهٔ

اول ژاندارمه ژنرال مالتا فرستـــاده است هنوز بشیراز نرسیـده و ۵۰ هزار تومانیکه قبـــل از خروج قوام الملك از قونسولخانهٔ وعده دادند برای نگاهداری یك‌عده سواریکه خیـــلی لازم بود بپردازند هنوز صحت حاصل نموده و یك عدهٔ قلیلی قشون منظم‌کـه هنوز غزیمت نموده‌اند نه ماه جیره و مواجب طلبکار هستند

پس از سه‌ماه اغتشـــاش کامل که دولت ایران هیچ اقدامی در جلوگیری از آن نموده‌اند ظاهراً بالاخره رایشان براین قرار گرفته که علاء الدوله و ضیغم الدوله‌را بفارس بفرستند آنهم نه قبل‌ازتجربیات دیگر در اوایل ماه ژوئن ماضی من اظهار عقیده نمودم که یك همچو اقدامی احتمال کلی دارد اسباب امیدواری بهبودی اوضاع بشود

در آنوقت همه نوع امیدی بود که یك همچو تغییری‌را بدون اشکالات بتوان مجری داشت کلیهٔ‌اهالی باستثنای صولة الدوله واقوامش ازقدیم الایام علاء الدوله‌را بعداز ظل السلطان اول شخص شناخته‌اند که بتواند ازعهدهٔ حکومت فارس برآید آنوقت ضیغم الدوله در اصفهان بود و طوایف قشقائیهم خیلی نزدیك و اگر بخاطر بیاوریم بچه نوع وجد و اشتیاقی در زمان تعیین ظفر السلطنه یك ســال قبل بحکومت آنهـــا دور (ضیغم الدوله) جمع شده بودند هیچ جای شبهـــهٔ باقی نمی‌ماند که بایك تقویت اسمی دولت ایران او میتوانست تمام ایل احاطه و استیلا حاصل نموده واشخاصیرا که‌مقتضی‌میدانست نه کلانتری آنها بگمارد حالا بکلی مسئله برخلاف است‌و برای‌او

خیـلی مشکل است که بتواند نزدیك ایل‌هم برسد شـاید تا دو ماه بعد از انفصـال صولة الدوله‌هم نتواند مقامات جزء را که‌حالا اشخاص برای آن مقامات تعیین شده درتحت سلطهٔ خود بیاورد بعلاوه‌ممکن است اغلب از کلانتران مخالف میل او باشند ومدعی او آنها را گماشته باشـد که هزار نوع تحریکات بضداو نموده و طبقـات ایل را بضیغم بشورانند باوجوداین اگرچه نمیتوان انتظار داشت که‌این عمل حالا آن اثری‌را داشته باشد که قبل از بروز اغتشاش عمومی‌میداشت معذلك اسباب امیدواری هست که اقلا بواسطهٔ خروج موقتی صوله الدوله ازمیدان پلتیك فارس. یك نتیجهٔ حاصل بشود که من آن ر یك‌نوع عطیهٔ آسمانی غیر محدودی میدانم درعرض ۱۸ ماهة ماضی هم من وهم‌قایم‌مقـام سابق‌من برای این قصور دلایل کافی داریم که منشأ عمدهٔ اغتشـاش و شورش در فارس صولة الدوله بوده وشدت طمع و خود پسندی او باعث‌تهدیدات بسیار شده واطمینانها و خودستائیهای مکرر او بدولت انگلیس برای تجارت ما بکلی بی‌مغز و لغو بوده درعرض واقعات تابستان ماضی این مفهومات کاملا درك شده که متدرجاً درصدد یاغیگری علنی بضـد دولت برآمد و دهات‌را بکلی غارت‌نمود و سواران‌او خودسرانه سیمهای تلگراف‌را مقطوع نمودند از طرف دیگر اصراری دارند که صولة‌الدوله برای تجارت انگلیس مساعدت دارد و انفصال او باعث افتتاح طرق اتساع نفوذ بختیاری در خط فارس و عربستان خواهد شد که‌چندان

مطلوب نیست اولا عقیدهٔ شخصی من بر این است که هر رئیسی که کمترین تسلط را به قشقائی داشته باشد میتواند بطریق اکمل امنیت را درراه بوشهر مستقر بدارد (بجز درمقابل حملات شدیدهٔ بویراحمدیها که غالباً در اوایل زمستان واقع میشود و با بودن صولة الدوله هم چندان تفاوتی با سابق نداشته) بدون لزوم هیچنوع تعریفی در حمل و نقل یا امورات پلتیکی که ایلخانی سابق در مراقبت آن خودرا مستغنی میدانست

ونیز لازم است ذکر نمائیم که دربابت اموال مسروقه درایام مسئولیت او هیچ مبلغ معتنابهی متناسباً ازبابت غرامت آنها بتوسط او وصول نشده یك نکتهٔ قابل الذکر دیگری هم هست که یك فقره سرقتی که امسال تابستان در راه سرحد اتفاق افتاده که بکلی در خاك قشقائی بود سرقت یك جعبه ۱۵۰۰ تومانی پول بانك شاهنشاهی بود که در چند صد زرع فاصله از چادر خود صولة الدوله سرقت نمودند

منشأ اعتبارات او بمنزلهٔ یك حافظ تجارت بودن ظاهراً از این رو است که رئیس قشقائی و مستحفظ طرق درعوض حفظ تجارت بیشتر درصدد اغتشاش تجارت بود که بعنوان سد نمودن طرق حمل و نقل تجاررا تهدید نموده و پلتیکا و نقداً از آنها انتفاع حاصل می نمود

درخصوص این مسئله که انفصال صولة الدوله باعث تولید عداوتی بین علاء الدوله و ضیغم الدوله و قوام الملك با قشقائی و تشدید منافع بختیاری خواهد شد از آنچه من از امورات ایلیاتی فارس درك

نموده‌ام این مبنا که یك عداوت طایفهٔ بین بختیاری (که نمایندهٔ آنها درفارس قوامیها هستند) و قشقائی موجود است بکلی بی اساس است تا اندازهٔ که برمن معلوم شده یك عدهٔ معین ازخوانین بختیاری بی‌شك عداوت مغاظهٔ شخصی با صولة الدوله دارند

این عداوت که بهیچوجه مستور نیست ظاهراً جدیدالبنااست وموررث تعجب نیست که بختیاریان با اعتباراتی که‌درمؤسسین نیکوی مشروطه بودن دارا هستند باید بایك همسایهٔ خودشان که‌مؤسس یك حکومت دیکتاتوری در فارس شده مخالف باشند فقدان عداوت واقعی بین طوایف بعقیدهٔ من مسلم است و محتاج بحث نیست چونکه در عرض چند ماهٔ ماضی که قشقائیان در حدود ییلاقی خود متوقف بودند بهیچوجه درصدد این بر نیامدند که بخاك بختیاری دست‌بردی بزنند درصورتیکه هر کس میداند بواسطهٔاعزام مردان‌جنگی بختیاری بطرف شمال چندین ماه خاك آنها بی مستحفظ مانده بود

اختلافات بین قوامیها و قشقائیهم بیشتر عداوت شخصی است که‌فقط از زمان صولة الدوله ظاهر شده . بعلاوه قوام‌الملك شخصاً با هرسه برادر صولة الدوله که ضیغم الدوله و صولة السلطنه وعلی خان حشمة السلطان هستند کمال دوستی را دارد بهمچنین با اغلبی از خوانین پیشقدم آنها ازقبیل محمد علی خان کشکولی واحمدخان ٦ بلوکی و قشقائیان کلیةً هیچ چیز بجزدوستی وروابط حسنه باطوایف‌خمسه نداشتند بنا بر این معلوم میشود باوجود یك ایلخانی که هرگز

همسایه‌های خودرا بطریق صلح آمیز و مسالمت دعوت نموده باید همچو انتظاری‌هم باشد بدبختانه باهم خوردکی و انقلاب جدید همهٔ طبقات در فارس کسی نباید همچو امیـــدی‌را داشته باشد که اینطور نتیجه حاصل بشود خسارتهـــای فوق العادهٔ که در شیراز در عرض این جدال‌ها وارد شده احتمال کلی دارد بحدی تولیدعداوت منتقمانه نموده باشد که اثرات آن سالها در میان طوایف باقی بماند ضمناً در آتیه نفوذ حکومت مرکزی همچو اثری را نخواهد داشت که یك رئیس بتواند ایلات را بحد کافی در تحت اطاعت خود بیاورد خصوصاً مادامیکه خوانین جزء مشـــاهده نموده اند که سلطهٔ شخصی تا چه پایه و مایه خواهد رسید بسهولت زیر بار انقیاد و اطاعت‌رئیس دیگری نخواهند رفت

از قرار اطلاعاتیکه من درضمن حوادث واقعهٔ در انجا در عرض ٦ ماههٔ ماضی حاصل نموده‌ام محل شبههٔ باقی نمی‌ماند که ایران‌بدون تقویت نمی‌تواند موفقانه این‌طور اوضاعی راکه درفارس باهمیت‌حالیه است‌بطریق اکملی اصلاح بنماید کسی نمی‌تواند بسهولت از خاطر محو بنماید که دریك سال قبل دولت ایران در جواب دولت انکلیس درباب ناامنی طرق جنوب ایران باچه صـــدائی در شیپورها نواخت که نظام السلطنه و ژنرال مالتا و اردوی سیار فارس بفوریت بشیراز فرستاده شد حکمران آنها بعد از آنکه این خطه را دچار قتل و غارت و هرج و مرج عمومی نمود که چند ماه است شغل من روایت

وقایع آن است حالا مقام خودرا رها نموده و سرگردان است از ژاندارم جنرال مالتا که بواسطهٔ اغتشاش و خرابی وضع مأمورین محلی تا حال یکنفر بوجود نیامده و ظاهراً همه چیز را فراموش نموده ۵هزار نفر قشونیکه در فبروئری گذشته در اینجا برقرار شد بکلی معدوم شدند وکلیةً منحصر به ۳۰۰ نفر اشخاص مندرس شدند که هنوز بمطالبهٔ حقوق ۹ ماههٔ خود باقی هستند و از توپهای مرسوله با قشون سیار یك عراده را که سارقین بهارلو گرفته و مابقی اثرات آتشبار خود را در شیراز بروز دادند همچو معلوم میشود که تمام این تدارکات برای این بود که یك قسمت منظم این خطه را منقلب و باقی را ویران بنمایند

تقریباً در تمام قراء واقعه دردشتهای خرم اطراف شیراز یاحاصل را غارت نموده یا پایمال نموده‌اند و تنها منشأ عملیات مشهودهٔ دولت ایران بیشتر از هر وقت باعث بدبختی و فلاکت شده با بی قاعدگی و رنجش زیادتر ازاین‌رو آنچه در اوضاع فارس دقت بشود هیچ علامتی دیده نمیشود که بتوان تصور نمود دولت ایران حالا از سال قبل بیدارتر شده وملتفت مسؤلیتهای خود گردیده و دلیلی هم در ضمن نیست که اگر در صدد اصلاحات برآیند مجدداً همان نتیجهٔ سابق را نخواهد بخشید وکماکان منجر بهیك عاقبت وخیمی نخواهد شد

درخاتمهٔ این مشروحهٔ بی‌ترتیب جسارةً خاطرمحترم‌را باین نکته معطوف میدارم که مستحفظین سواره و پیاده (از سواره ۲۵ و

پیاده نظام ۷۹) مامور اینجا در عرض ٥ ماهه تحصن قوام الملك در قونسولخانه در محاسن خدمتگذاری خود فرو گذار ننموده اند در عرض این مدت احتیاط فوق العاده لازم بوده و مستحفظین مزبور با کمال شوق و لیاقت به تشیبات دائمی قیام نموده اند که خیلی بیش از اندازهٔ قانونی آنها بوده من نیز مغتنماً اظهار کمال تشکر را از مستر اسمیت معاون ریاست تلگرافخانهٔ هند و اروپ می نمایم هم از بابت مساعدتهای پر قیمت او بمن در مسئلهٔ ایلات که از تجربیات ۲۰ سالهٔاو در بین آنها من استفادهٔکامل نمودم وهم از بابت مساعدت او بر ارسال بسیاری از مکاتبات محرمانهٔ من در مواقعیکه من سخت گرفتار کثرت مشغله بوده ام من نیز جسارت نموده وخاطر عالی را ازوضع خدمتگذاری قابل تحسین میرزا فضل الله خان منشی قونسولگری مستحضر میدارم که اگر چه مستخدم دائمی دولت نیست و اسماً روزی ٤ ساعت باستخدام قونسولگری پذیرفته شده ولی تقریباً تمام وقت خودش را آزادانه و صمیمانه مصروف داشته که درعرض مدتیکه قوام الملك در اینجا بود و کارهای ایرانی فوری پیدا میشدومن اورا لازم داشتم همیشه حاضر باشد ودرمواقع مختلف بدولت انگلیس خدمات نمایان نموده و امتحانات کامل از فدویّت خودش داده که من نمی توانم از تمجید آن صرف نظر بنمایم

(غلطنامه جلد چهارم کتاب آبی)

صفحه	سطر	غلط	صحیح
٢	٥	نشانش	شانش
٤	٣	ثبط	ثبت
٤	٨	اورا	انرا
٥	٤	نشان	شان
٩	٥	اقداماث	اقدامات
٩	١٥	ویلن	ویلسن
١٠	١١	اپرون	ایرن
١١	٢	اخطار	اخطاررا
١١	٢	٢	که
١٢	٢٠	ترتیب	ترتیب را
١٥	١١	باغتشاش	باغتشاشی
٢٥	٨	شنیده	شده
٢٥	٨	کوکو تنروف	کوکو تزوف
٢٧	١٣	نرسد	نرسید
٢٨	٧	ژندارمری	ژاندارمری
٢٨	١٦	ندارد	ندارند
٣٢	٤	وتلفاتها	تلفنیها
٣٢	١٢	تحمل	باتحمل
٣٢	١٣	بانها	با انها
٣٢	١٤	برانگیزند	برانگیزانید

صفحه	سطر	غلط	صحیح
٣٣	٧	بتلگراف	تلگراف
٣٣	١١	بند	بنه
٣٣	١٦	بشما	بشما و
٣٨	١٧	نموده‌ایم	نموده‌ام
٣٩	٤	سلیل	سبیل
٤٠	٥	راهژ نسوارد	اهر نسوارد
٤٠	٨	نمره ٣٨	نمره ٣٧
٤٠	١٣	تحمیل	یحتمل
٤١	١٣	که بمراتب	که نظر بمراتب
٤٢	١	نه	به
٤٢	١٧	یحمیل	یحتمل
٤٢	١٩	پا	با
٤٣	٣	باظافه	باضافه
٤٤	١١	حرکتی	حرکت
٤٥	١٩	بیشتر اشتهار	بیشتر بواسطه اشتهار
٤٧	١٣	اندو نفر	ان دو نفر
٤٧	٢٠	که . . .	که قونسولگریهای خارجه را محافظت بنمایند
٥١	٤	بر این	بر اینکه
٥١	٥	شوند در	شوند و در
٥١	٨	اوبرون	ابیرن

صفحه	سطر	غلط	صحیح
٥١	١٣	استارمسیو	است واز مسیو
٥٢	١٥	منی	من
٥٢	٢٠	نرتوف	نراتوف
٥٣	١٣	دولت را	دولت روس را
٥٤	٨	داشت	داد
٥٥	١	بعصه	بمنصه
٥٥	٧	و صحت	ولی صحت
٥٥	٨	روس	روسی
٥٦	٨	مزاحمت و	مزاحمت است و
٥٧	٥	بسختی	سختی
٥٧	١٤	قونسول مقیم	قونسول انکلیس مقیم
٥٩	١١	دیکر	دیکری
٥٩	١٤	محترم ر	محترم را
٦١	١٦	میدارد ضرر	میدارد وضرر
٦٦	٨	بختیاریها هم	بختیاریهـای
٦٦	٩	جنك ملحق ی	جنك هم ملحق
٧٠	٥	چریك وشجاع الدوله	چریك شجاع الدوله
٨٠	١٠	دیر	ویر
٨٣	١٠	نفر مستحفظین	نفر بهمستحفظین
٨٣	١٨	شیندر	شیندلر

صفحه	سطر	غلط	صحیح
٨٤	١	روس	روسی
٨٥	٥	روس	روسی
٩٥	٤	احراز	اعراز
٩٥	٥	نماید	نمـاید
٩٥	١٥	نماید	نمایند
٩٧	٩	نماینده	نماینده کان
١٠٠	٩	انکلیس	انکلیسی
١٠٠	١٤	مشهور	مشهود
١٠٦	١٣	بنمائید	بنمایند
١٠٦	١٦	نمایند	بنمایند
١١١	١١	حبط	خبط
١١١	٥	ترد	طرد
١١١	١٧	بطرف دهیلد برانت	بطرف و هیلد برانت
١١٢	٤	یکی	بکی
١١٢	١٩	ترد	طرد
١١٣	٣	خوده	خود
١١٤	٤	باز	از
١١٥	٧	واتر	دواتر
١١٨	٤	دولتی	دولت
١١٩	١٥	نه	به
١٢١	١١	وکلاس	دکلاس

صفحه	سطر	غلط	صحیح
١٢٢	١٥	بکلی تاخیر	تاخیر را بکلی
١٢٣	١٣	ترد	طرد
١٣١	١٥	متروِد	مطرود
١٣٨	٨	پاچنن	بچنان
١٤٠	٩		نمره ١٣٣
١٤٠	١٨	روس	روسی
١٤١	١٦	تقای	تقاضای
١٤٢	١٥	که دولت	که دو دولت
١٤٢	١٧	اینها	انهــا
١٤٦	٣	که جنرال	که‌راپورت جنرال
١٤٨	١٩	روس	روسی
١٥٧	٢٠	خطوط	بخطوط
١٦٣	٣	تمنـ	تمنـا
١٦٤	١٧	لهذا محترماً	لهذا باید محترماً
١٦٥	١٧	که در ورود	که ورود
١٦٦	١٦	انکلیس	ایران
١٧٢	١٧	مجرو	مجرّد
١٨٨	١٦	روس	روسی
١٩٠	٣	داد و باو	داد باو
١٩٠	٥	ترمیه	ترضیه
١٩٥	١٣	معاندات	معاند

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۲۰۱	۱۵	شدند ۱۱۰۰	شدند نه ۱۱۰۰
۲۰۳	۱۸	شخص	شخصی
۲۱۱	۱۹	علناً	عیناً
۲۱۵	۲	تحمل	تأمل
۲۱٦	۲	پیشناد	پیشنهاد
۲۱٦	۱۲	است سؤ تفاهم	است باعث سؤ تفاهم
۲۱٦	۱۲	همکاران خود	همکاران او
۲۱۸	٤	بابت	باب
۲۲۲	۱	روس	روسی
۲۲۳	۱	رأی داد	رأی دادند
۲۲۵	۱۷	دام	دارم
۲۲۵	۱۹	فقره که سایر	فقره سایر
۲۲۸	٦	استغنا	استثنا
۲۲۹	۱٤	در طبع نخواهد داشت	نخواهد داشت
۲٤۲	٤	منافع	منافی
۲٦۵	۱۳	قرارداری	قراردادی
۲۸۰	۱۸	ملو	تلو
۲۸۲	۱۲	ممتحن	مستحسن
۲۸۲	۲	تغییر آمیز	تغیر آمیز
۲۹۲	۹	خارجه مارا	خارجهٔ را
۲۹۷	۱	روس	روسی

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۲۹۸	۱۶	نمایندن	نمایندگان
۳۰۰	۱۱	۱۵۰۰۰ پول	۱۵۰۰۰ تومان پول
۳۰۳	۱	معددم	معدوم
۳۰۷	۸	نمایند	بنمایند
۳۰۸	۱٤	دارید	دارند
۳۰۹	۷	بشود همچو	بشود و همچو
۳۰۹	۱۵	انکه	انچه
۳۲۰	۵	بنمایند	نمایند
۳۲۹	۱۷	روابط کابینه	روابط با کابینه
۳۳۵	٤	تکثیر	تکسیر
۳۳۵	۹	(کار پیشه)	(گاو پیشه)
۳۳۹	۱۰	مترود	مطرود
۳٤۱	۱۸	و باینکه	و بااینکه
۳٤۵	٦	هیکات	هیکاك
۳٤۷	۷	قونسونسول	قونسول انکلیس
۳۵٦	۱۹	خود مال التجاره	خود ومال التجاره
۳۵۸	۵	نمود	نموده
۳٦۱	۱۱	دار الحکمه	دار الحکومه
۳٦۲	۵	روس	روسی
۳٦٦	٦	بتوانم	میتوانم
۳۷۰	٤	انتظام الممالك را بحکومت	انتظام الممالك بحکومت

صحيح	غلط	سطر	صفحه
هم که	که هم	۹	۳۷۰
بمتعلقان	بمتعلقات	۹	۳۷٤
بشود موافقت	بشود او موافقت	۱۰	۳۷٤
مطبوع واقع شده	مطبوع شده	٥	۳۸۰
محترمانه	محرمانه	۱٤	۳۸۲
بجز	آخر	۱٦	۳۸٤
ویلسن	ویان	۹	۳۸۸
شیراز لخت	شیراز اورا لخت	۱۱	۳۸۸
ایران	ران	۱٤	۳۹۲
بدوات وخود	بدولت خود	۱٤	۳۹٥
خشت	خیشت	۳	۳۹۸
بی باکانه	بی کابالانه	۹	۳۹۸
پیشه‌ایست	پیشه‌است	۱۰	٤۰۰
برای	بردر	۹	٤۰۸

محال فروش

چارسو کوچك دالان سرای حاجی ملا علی حجرهٔ جناب حاجی محمد ابراهیم تاجر کاشانی هر ده جلد یك جلد علاوه تقدیم میشود